Maastricht University

De videoreconstructie in het strafproces

Citation for published version (APA):

van Manen, J. W. (2021). *De videoreconstructie in het strafproces: van verbeelding naar juridische werkelijkheid*. [, Maastricht University]. Maastricht University. https://doi.org/10.26481/dis.20211104jm

Document status and date:
Published: 01/01/2021

DOI:
10.26481/dis.20211104jm

Document Version:
Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

• A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
• The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
• The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

Link to publication

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the “Taverne” license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Download date: 19 Apr. 2024

De videoreconstructie in het strafproces

Van verbeelding naar juridische werkelijkheid

door

Jan Willem van Manen

De videoreconstructie in het strafproces

Van verbeelding naar juridische werkelijkheid

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor aan de Universiteit Maastricht,
op gezag van de Rector Magnificus, Prof.dr. Rianne M. Letschert
volgens het besluit van het College van Decanen,
in het openbaar te verdedigen
op donderdag 4 november 2021 om 14.00 uur

door

Jan Willem van Manen

Promotor
Prof. dr. H. Nelen

Copromotor
Dr. D.L.F. de Vocht

Beoordelingscommissie
Prof. dr. A.H. Klip (voorzitter)
Prof. dr. J.B.H.M. Simmelink
Prof. dr. M. Jelicic
Prof. mr. M. Malsch, Open Universiteit
Prof. dr. C.J. de Poot, Vrije Universiteit Amsterdam

Voorwoord

Sinds 1987 ben ik lid van het Landelijk Video Reconstructie Team (LVRT) binnen de Nederlandse politie. Na eerst enkele jaren als cameraman te hebben geparticipeerd, ben ik vanaf 1993 als hoofd van en begeleider - verhoorder binnen dit team nauw betrokken bij het voorbereiden en uitvoeren van voornamelijk videoreconstructies in het strafproces. Hieronder worden verstaan reconstructies van veelal ernstige misdrijven door en op aanwijzing van verdachten en getuigen, vaak uitgevoerd op de oorspronkelijke plaats van het delict en onder zoveel mogelijk gelijke omstandigheden als ten tijde van het misdrijf. Deze reconstructies vinden plaats in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de zittende magistratuur, het openbaar ministerie en de verdediging. Vanaf 1993 zijn door het LVRT meer dan 300 reconstructies uitgevoerd en geregistreerd, waarbij door mij honderden verdachten/getuigen werden begeleid en verhoord. In de loop der jaren is een aantal aspecten van deze reconstructies mij steeds meer gaan intrigeren en vormde voor mij de aanleiding tot het verrichten van een onderzoek naar de positie en de bijdrage van de videoreconstructie in het strafproces.

In de afgelopen jaren kwam bij mij steeds vaker de vraag op of de reconstructies, die het LVRT begeleidde en registreerde, altijd daadwerkelijk in het belang van de waarheidsvinding werden uitgevoerd en wat men daar dan onder verstond. Het kwam regelmatig voor dat mijn beeld van waarheidsvinding, en de wijze waarop ambtshalve betrokkenen daar bij reconstructies uitvoering aan gaven, niet met elkaar overeenstemden. In een aantal zaken ontstond de indruk dat een mate van vooringenomenheid bepaalde of er al dan niet een videoreconstructie werd uitgevoerd. Indien een videoreconstructie werd uitgevoerd, leken de daarbij ambtshalve betrokken functionarissen (rechter, officier van justitie en of de verdediging) regelmatig vooral op zoek naar bevestiging van hetgeen zij vooraf als meest waarschijnlijk achtten en bleken zij nauwelijks geïnteresseerd te zijn in mogelijke alternatieven. Mijn indruk stond niet op zichzelf. Deze werd ondersteund door gerechtelijke dwalingen. In deze zaken hadden de professionele procespartijen op basis van de inhoud van diverse informatiebronnen uit het strafdossier geprobeerd te reconstrueren wat er zich feitelijk had afgespeeld. Bij deze reconstructies waren bepaalde gegevens en onderzoeksresultaten als bewijs aanvaard, maar dit bleek achteraf niet altijd terecht te zijn. De Schiedammer parkmoord is het bekendste voorbeeld. In deze zaak werd achteraf door de onderzoekscommissie vastgesteld dat het LVRT had moeten worden geraadpleegd.[1]

Zolang ik me bezig heb gehouden met videoreconstructies ben ik voortdurend op zoek naar verbeteringen in de wijze van uitvoering. Naarmate de tijd vorderde, nam de behoefte tot het verrichten van een onderzoek naar de videoreconstructies in het strafproces en het publiceren daarover toe. De publicatie van het resultaat van dit onderzoek is nu een feit. De tussenstand is hiermee bekend. Het onderzoek zal voortgaan. De wenselijkheid hiervan werd benadrukt in 2017, toen het hof te 's-Hertogenbosch mij verzocht een door een

[1] Posthumus 2005, p. 65.

politieonderzoeksteam in het bijzijn van de officier van justitie, de raadsvrouw van de verdachte en de rechter-commissaris uitgevoerde videoreconstructie te beoordelen. Tijdens deze reconstructie had men enkele primair wenselijke uitgangspunten genegeerd, waardoor het resultaat niet waarheidsgetrouw was en daardoor de betrouwbaarheid ter discussie kwam te staan.[2] Ik hoop dat deze publicatie leidt tot meer en blijvende aandacht voor de videoreconstructie en nadere onderzoeken en publicaties zullen volgen.

Dit onderzoek heeft me veel gebracht. Uiteenlopende nieuwe kennis werd verkregen en bovenal het besef dat ik nog heel veel kennis ontbeer. Hoewel het een lang en intensief traject was, heb ik altijd de ambitie behouden om dit tot een goed einde te brengen en er ook vooral veel plezier aan beleefd.

Dank ben ik verschuldigd aan mijn gezin, omdat dit traject veel tijd en energie heeft gevergd, en bovenal aan mijn promotoren, die mij regelmatig complimenten, kritiek en goede suggesties gaven om tot dit resultaat te komen.

[2] Hof 's-Hertogenbosch 29 maart 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:1350.

Lijst van gebruikte afkortingen en termen

3D	driedimensionaal
ARS	Aanduiding van bedrijf ARS Traffic & Transport Technology
AVR	Aanwijzing auditieve en audiovisuele registratie van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten
CEAS	Commissie evaluatie afgesloten strafzaken
DNA	Deoxyribonucleic acid
Dossier LVRT 90	90 Strafzaken tussen 2000 en 2016, waarin een videoreconstructie, begeleid door het LVRT had plaatsgevonden en waarvan een rechterlijke uitspraak was gepubliceerd op www.rechtspraak.nl
Enquête Procespartijen	Enquête, uitgevoerd in 2008 onder vertegenwoordigers van de professionele procespartijen, waarvan de meerderheid ervaring had met een of meer videoreconstructies
Gw	Grondwet
Hof	Gerechtshof
LVRT	Landelijk Video Reconstructie Team
NRGD	Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen
OM	Openbaar Ministerie
OVC	Opnemen van vertrouwelijke communicatie
p.	pagina
PVOV	Programma Versterking Opsporing en Vervolging
Rb.	Rechtbank
VR	Videoreconstructie
WvSv	Wetboek van Strafvordering
WDS	Wet Deskundigen in Strafzaken
WTS	Wet tarieven in strafzaken

Opmerking:
Gebruik mannelijk/vrouwelijk/onzijdig (hij/zij/het, zijn/haar) geslacht
Daar waar de tekst zowel op personen van het mannelijke, vrouwelijke als het onzijdige geslacht van toepassing is, is om de leesbaarheid te bevorderen gekozen voor het gebruik van verwijzingen naar het mannelijke geslacht.

Inhoud

1. Inleiding **12**
1.1. Soorten reconstructies 13
1.1.1. De administratieve reconstructie 15
1.1.2. De technische reconstructie 15
1.1.3. De digitale reconstructie of audiovisuele reconstructie 16
1.1.4. De opsporingsreconstructie 17
1.1.5. De videoreconstructie 19
1.2. Afbakening van het onderzoek 19
1.3. Doel en belang van het onderzoek 20
1.4. Probleemstelling en onderzoeksvragen 23
1.5. Methode van onderzoek 24
1.5.1. Literatuur en (media)berichten 25
1.5.2. Enquête Procespartijen 26
1.5.3. Zakenonderzoek 27
1.5.3.1. Rechterlijke uitspraken 28
1.5.3.2. Archief LVRT 29
1.5.3.3. Dossiers gerechten 29
1.5.3.4. Niet gepubliceerde rechterlijke uitspraken 30
1.5.4. Analyse van het bronmateriaal 31
1.6. Indeling en opbouw 32

2. Casus 'Het Steekincident': een praktijkvoorbeeld **35**
2.1. Casus "Het Steekincident" 35
2.1.1. Het dossier 36
2.1.2. Het besluit tot het houden van een videoreconstructie 40
2.1.3. De voorbereiding van de videoreconstructie 41
2.1.4. De uitvoering van de videoreconstructie 43
2.1.5. De videoreconstructie ter terechtzitting 45
2.2. Onderdelen van de casus die nadere aandacht verdienen 45

3. Videoreconstructies in Nederland – aard en omvang **49**
3.1. Het Landelijk Video Reconstructie Team (LVRT) 49
3.2. Aantallen 50
3.3. Gereconstrueerde feiten 51
3.4. Plaatsen van handeling 52
3.5. Fase in het strafproces 55
3.6. Conclusie 55

4. De videoreconstructie tijdens het voorbereidend onderzoek 55
4.1. Het voorbereidend onderzoek 57
4.1.1. Verhoor – gevisualiseerde verklaring 58
4.1.2. Schouw 61
4.1.3. Deskundigenonderzoek 62
4.2. Conclusie 67

5. Het voornemen 69
5.1. De initiatiefnemers 69
5.1.1. De rechter(-commissaris) 70
5.1.2. Het openbaar ministerie 72
5.1.3. De verdediging 73
5.2. Aanleiding en doel 86
5.2.1. Het primaire doel: Waarheidsvinding 86
5.2.2. Specifieke vraagstukken en doelen 91
5.2.2.1. Tegengestelde of inconsistente verklaringen 92
5.2.2.2. Verklaring in strijd met sporenbeeld 93
5.2.2.3. De uitvoerbaarheid van de handelingen 94
5.2.2.4. Aanwezigheid gronden voor strafuitsluiting 95
5.2.2.5. Audiovisuele waarneming betrokkenen 96
5.2.2.6. Aandeel afzonderlijke betrokkenen 98
5.2.2.7. Ondersteuning oordeel deskundige 99
5.3. Conclusie 100

6. De voorbereiding en uitvoering 103
6.1. De actoren 103
6.1.1. De professionele procespartijen 104
6.1.1.1. De rechter-commissaris en de zittingsrechter 106
6.1.1.2. Het openbaar ministerie 108
6.1.1.3. De verdediging 108
6.1.2. De deelnemers 111
6.1.2.1. De verdachte 112
6.1.2.2. De getuige 118
6.1.2.3. De plaatsvervanger 118
6.2. De plaats van handeling en andere (fysieke) omstandigheden 120
6.2.1. Retrieval cues 122
6.2.2. Beperkingen 124
6.3. De begeleiding en het verhoor 126
6.4. Conclusie 135

7. De registratie en de verslaglegging 139
7.1. De audiovisuele opnamen 140

7.2. De schriftelijke en audiovisuele vastlegging 144
7.3. Van reconstructie naar terechtzitting 146
7.4. Conclusie 149

8. De videoreconstructie tijdens het eindonderzoek 153
8.1. Het bewijs 153
8.1.1. Wettig bewijs 153
8.1.2. De rechterlijke overtuiging 156
8.1.3. Strafuitsluitingsgronden 158
8.1.4. Belastend of ontlastend? 159
8.1.5. Een bijzondere categorie 161
8.1.6. Verschil van inzicht 164
8.1.7. Bijkomende effecten 165
8.2. De conclusie 166

9. **Conclusies en aanbevelingen 169**
9.1. De resultaten van het onderzoek 171
9.1.1. Aard en omvang van de videoreconstructies in Nederland 171
9.1.2. Initiatief en doel. 172
9.1.3. Positie in het strafproces. 173
9.1.4. Normen en kwaliteitseisen – theorie en praktijk. 174
9.1.5. De bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces. 180
9.2. Aanbevelingen. 182
9.3. Protocol videoreconstructies in het strafproces (ontwerp). 188

Bijlagen
Bijlage 1 Enquête Procespartijen(2008). 193
Bijlage 2 Algemeen dossier(beknopt) casus 'Het Steekincident'. 223
Bijlage 3 Draaiboek videoreconstructie casus 'Het Steekincident'. 241
Bijlage 4 Proces-verbaal videoreconstructie casus 'Het Steekincident'. 247
Bijlage 5 Samenvatting. 251
Bijlage 6 Summary. 257
Bijlage 7 Impactparagraaf. 263
Bijlage 7 Curriculum vitae. 267

Geraadpleegde literatuur 269
Regelgeving en parlementaire stukken 279
Jurisprudentie 283

1. Inleiding

"Bij de politie meldt zich een vrouw, die vertelt zojuist getuige te zijn geweest van een schietincident op de openbare weg, waarbij een man is doodgeschoten. De dader is gevlucht. De baliemedewerkster wil weten wat er exact is gebeurd om goed te kunnen beoordelen wat zij met deze informatie moet doen. Een surveillance-eenheid gaat naar de plaats van het incident en vormt zich een beeld om de juiste maatregelen te kunnen treffen. De technische rechercheur die door de surveillance-eenheid is gealarmeerd voor het sporenonderzoek, kijkt op de plaats van het delict om zich heen en vormt zich een beeld van waar en hoe hij ter plaatse sporen kan aantreffen en wat het sporenbeeld hem zal zeggen over wat er precies is gebeurd. Hij ziet een pistool liggen en besluit een speurhondengeleider te alarmeren. Die komt en stelt vast waar de dader heen is gegaan. Inmiddels is een Team Grootschalige Onderzoek opgestart en komen de eerste teamleden op de plaats van het delict aan. Ook zij vormen zich een beeld van de situatie om het vervolgonderzoek zo spoedig mogelijk in goede banen te kunnen leiden en de identiteit van een schuldige aan het strafbare feit te kunnen vaststellen. Nadat zij enige tijd later een aantal getuigen hebben gehoord en een aantal hypotheses en scenario's hebben bedacht, wordt de hulp van een gedragswetenschapper als deskundige ingeroepen. Hij stelt zich de vraag hoe hij vanuit zijn deskundigheid naar eer en geweten een waardevolle bijdrage kan leveren. Na enkele maanden is er een vermoeden wie als verdachte kan worden aangemerkt, maar nog steeds is er onvoldoende verdenking om tot aanhouding over te gaan en wordt besloten in de media-aandacht voor de zaak te vragen. Het onderzoeksteam en de officier van justitie bespreken op welke wijze informatie over de dader kan worden verkregen. Op basis van diverse informatiebronnen wordt korte tijd later een verdachte aangehouden. De officier van justitie heeft zes maanden na de pleegdatum nog steeds geen goed beeld van het schietincident en de betrokkenen en besluit in samenspraak met de politie het onderzoek te staken en geen vervolging in te stellen. Er is onvoldoende bewijs dat de aangehouden verdachte als schuldige kan worden aangemerkt en voortzetting van dit onderzoek vergt te veel tijd en personeelscapaciteit in relatie tot andere onderzoeken, die meer kans op succes bieden. De familie van het slachtoffer, dat als gevolg van het schietincident is overleden, is het hier niet mee eens, vindt het niet "eerlijk" dat de verdachte volgens hen meer rechten heeft in het proces dan zij en niet vervolgd wordt en start een artikel 12 -procedure.[3] Het gerechtshof onderzoekt of het verzoek van de nabestaanden voldoende is onderbouwd en besluit dat tot vervolging moet worden overgegaan. De officier van justitie voert de opdracht uit en stelt vast wat hij als bewijs kan gebruiken en welke vervolgonderzoeken er nog moeten worden uitgevoerd voor een kansrijke vervolging en veroordeling. Tijdens de terechtzitting stelt de rechter zich de vraag of er voldoende bewijs is om tot een schuldigverklaring en veroordeling van de verdachte te komen. Hij heeft een onvolledig beeld van de feitelijke toedracht en zoekt naar mogelijkheden om dit te vervolmaken. De raadsman van de verdachte is van mening dat er geen sprake is van

[3] Met een artikel 12 -procedure wordt bedoeld een procedure, die is gebaseerd op artikel 12 van het Wetboek van Strafvordering. Deze bepaling voorziet onder bepaalde voorwaarden in het doen van beklag tegen een beslissing om geen vervolging in te stellen.

een eerlijk proces, zoekt naar een mogelijkheid om de aanklacht van de officier van justitie te weerleggen en veronderstelt dat er mogelijk aanspraak kan worden gemaakt op een strafuitsluitingsgrond. De rechter veroordeelt de verdachte en deze gaat vervolgens in beroep. Het gerechtshof twijfelt aan de veroordeling en zoekt naar een mogelijkheid om meer duidelijkheid over de (on)schuld van de verdachte te verkrijgen. Uiteindelijk wordt de verdachte veroordeeld. Twee rechtspsychologen onderzoeken de zaak enkele jaren later, veronderstellen een gerechtelijke dwaling en vragen zich af hoe zij kunnen vaststellen of de verdachte destijds onterecht is veroordeeld. Na enige tijd raken zij van de onschuld van de verdachte overtuigd en verzoeken zij om herziening. Wederom ligt de vraag voor of de verdachte daadwerkelijk schuldig is. De procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden buigt zich hierover en zoekt naar een mogelijkheid om dat met voldoende zekerheid vast te stellen. Na enige tijd wordt geconcludeerd dat de verdachte vermoedelijk onschuldig is en wordt hij in vrijheid gesteld."

Zo zou het verloop van het strafproces in een bepaalde casus kunnen zijn. Vanaf de aanvang van het opsporingsonderzoek is de focus voortdurend gericht op het vaststellen van wat er precies is gebeurd en onder welke omstandigheden. Getracht wordt de ware toedracht van de gebeurtenis te achterhalen om vervolgens te kunnen beoordelen of er sprake is van een strafbaar feit en wie op basis van voldoende wettig en overtuigend bewijs als schuldige kan worden aangemerkt. Reconstructies kunnen bijdragen aan het vaststellen van de ware toedracht van de gebeurtenis. Een van de wijzen waarop een gebeurtenis kan worden gereconstrueerd is het naspelen ervan aan de hand van de verklaringen van de betrokken verdachten en getuigen.

1.1. Soorten reconstructies

Tijdens de terechtzitting van een strafzaak wordt een totale reconstructie van de gebeurtenis uitgevoerd om vast te stellen of er sprake is van een strafbaar feit en of er een of meer personen als schuldigen kunnen worden aangemerkt. Deze reconstructie bestaat uit het in de verbeelding reconstrueren van de gebeurtenis aan de hand van de ter terechtzitting beschikbare informatiebronnen en kan schriftelijk worden vastgelegd, hetgeen regelmatig gebeurt in rechterlijke uitspraken. In het onderzoek dat voorafgaat aan de terechtzitting worden doorgaans verschillende deelreconstructies uitgevoerd. Deze reconstructies kunnen op verschillende wijzen plaatsvinden.

De Grote van Dale omschrijft de term reconstructie als volgt: 'hetgeen in zijn oorspronkelijke vorm hersteld of nagebootst is' en 'het opnieuw zich laten voltrekken, in de verbeelding of in een "gespeelde" werkelijkheid van een samenvallende reeks handelingen of voorvallen uit het verleden om daardoor de ware toedracht, de ontbrekende schakels te ontdekken.'[4] In de eerste betekenis kan in het strafproces gedacht worden aan de (digitale)

[4] Den Boon 2015, p. 3216.

reconstructie van een gebouw, dat is ingestort of aan het nabootsen van een hoofd van een vermiste, ter vaststelling van de identiteit.[5] [6] De tweede omschrijving betreft het zich opnieuw laten voltrekken van een samenvallende reeks handelingen of voorvallen uit het verleden. Volgens de beschrijving kan dit zowel in de verbeelding als in een gespeelde werkelijkheid. De bronnen, die daarbij kunnen worden aangewend, worden in deze omschrijving niet nader beschreven. In beide gevallen is het doel de ware toedracht en de ontbrekende schakels te ontdekken. Alhoewel Van Dale spreekt over een reeks handelingen of voorvallen kan een reconstructie ook bestaan uit het zich opnieuw laten voltrekken van een enkele handeling of voorval.

Er blijken in het strafproces verschillende bronnen te kunnen worden aangewend om de ware toedracht en de ontbrekende schakels te ontdekken. Dit kunnen verklaringen van betrokkenen zijn, maar ook fysiek bewijsmateriaal, zoals bepaalde sporen. Door al deze informatiebronnen te raadplegen, met elkaar te vergelijken en te combineren kan de ware toedracht worden benaderd.

De basis van het reconstrueren vindt plaats in de verbeelding. Met een reconstructie in de verbeelding wordt bedoeld een reconstructie die in het brein van de bij de rechtshandhaving betrokken functionarissen plaats vindt. Bijvoorbeeld in het brein van de rechter, die zich tijdens de terechtzitting aan de hand van een verklaring van een getuige een beeld vormt van hetgeen heeft plaatsgevonden en mede op basis daarvan tot een oordeel komt. Of in het brein van de technische rechercheur, die zich bij aanvang van zijn sporenonderzoek op basis van het sporenbeeld probeert voor te stellen welke handelingen de dader heeft uitgevoerd en waar hij sporen van zijn daad kan hebben achtergelaten. De verschillende functionarissen reconstrueren in hun gedachten de gebeurtenis. De Poot en Van Koppen stellen dat rechercheonderzoeken in meerdere of mindere mate worden gedomineerd door een reconstructiefase, waarin (een deel van) het verhaal dat zich heeft afgespeeld gereconstrueerd moet worden.[7]

Deze vorm van reconstrueren leidt vooral tot een eerste beeld- en oordeelvorming van hetgeen heeft of kan hebben plaatsgevonden en kan aanleiding geven tot het (doen) verrichten van bepaalde onderzoekhandelingen of het uitvoeren van een fysieke reconstructie, ter verificatie, falsificatie of aanvulling van het door de reconstructie in de verbeelding ontstane beeld.

Er is bij deze reconstructievorm veel ruimte voor afwijkende beeldvorming. Het beeld wordt voor een groot deel bepaald door het referentiekader en of de intuïtie van degene die reconstrueert. Dit blijkt vaak geen betrouwbare basis te zijn. In zijn boek 'Intuïtie maakt meer kapot dan je lief is' beschrijft Merkelbach een aantal voorbeelden van strafzaken, waarbij de 'morele' intuïtie tot een onjuist oordeel heeft geleid.[8]

---

[5] Rb. Breda, 24 mei 2006, ECLI:NL:RBBRE:2006:AX4375. In deze casus was door TNO een computermodel van een ingestorte steiger in de Amercentrale gemaakt en gebruikt voor het berekenen van een aantal waarden.
[6] Meisje van Nulde, Wikipedia.
[7] De Poot en Van Koppen 2010, p. 178-182.
[8] Merkelbach 2017.

Om een indruk te geven van hoe de verschillende reconstructievormen zich ten opzichte van elkaar verhouden, worden deze hierna kort beschreven. Al deze reconstructievormen kunnen deel uitmaken van de totale reconstructie, die veelal aan het einde van het strafproces door de rechter ter zitting wordt uitgevoerd en in rechterlijke uitspraken als 'reconstructie van gebeurtenissen' kan worden aangeduid.[9]

1.1.1. De administratieve reconstructie

Bij deze reconstructiemethode worden beschikbare gegevens administratief zodanig verwerkt, dat daarmee een beeld wordt verkregen van de ware toedracht van een gebeurtenis. Deze methode wordt tijdens het opsporingsproces veelvuldig toegepast. Hierbij kan men denken aan het samenstellen van een tijdlijn, die aangeeft op welke tijdstippen een verdachte zich op bepaalde locaties bevond, aan de hand van ARS-gegevens, telecomgegevens, camerabeelden, et cetera.[10] Op basis van deze gegevens kan men een beeld krijgen van bepaalde gedragingen van de verdachte. Door middel van een administratieve reconstructie kan ook een overzicht worden vervaardigd van een uitgavenpatroon van een verdachte aan de hand van rekeningafschriften, facturen, et cetera. Een dergelijke situatie deed zich onder andere voor in een casus behandeld door de rechtbank Arnhem. De rechtbank stelde in deze zaak vast dat de uitkomsten van het onderzoek verricht door een financieel rechercheur aan de hand van de bankafschriften overeenkwamen met de uitkomsten van de reconstructie door een accountantskantoor.[11]

Een groot verschil met de reconstructie in de verbeelding is de mate van objectiviteit bij de administratieve reconstructie. Het resultaat van deze reconstructiemethode is direct controleerbaar aan de hand van de vaststaande feiten en "harde" gegevens, waarop het resultaat van deze reconstructie gebaseerd is. Een proces-verbaal van relaas, opgemaakt door de politie na afsluiting van een onderzoek en eveneens als een voorbeeld van een administratieve reconstructie is, kan zowel gegevens bevatten die gebaseerd zijn op 'harde' informatiebronnen als op door de betreffende ambtenaar getrokken conclusies.

1.1.2. De technische reconstructie

Een veel voorkomende vorm van fysiek reconstrueren is de technische reconstructie. Hierbij wordt op basis van sporen, hypothesen en of scenario's op de oorspronkelijke plaats van het delict of in een laboratoriumsituatie door het nabootsen van een bepaalde situatie of omstandigheid of het 'naspelen' van een gebeurtenis onder bepaalde omstandigheden

[9] Rb. Amsterdam 19 oktober 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:7444.
[10] ARS-gegevens zijn gegevens die door het bedrijf ARS Traffic & Transport Technology worden geregistreerd en regelmatig in opsporingsonderzoeken worden opgevraagd (via artikel 126nd WvSv) om te worden gebruikt voor het vaststellen van de aanwezigheid van een voertuig op een bepaald moment op een bepaalde locatie. Men maakt hierbij gebruik van Automatic Number Plate Recognition (ANPR).
[11] Rb. Arnhem, 21 december 2010, ECLI:RBARN:2010:BO8179.

gereconstrueerd wat er is of kan zijn gebeurd. Voorbeelden hiervan zijn het nabootsen van het verloop van een brand en het reconstrueren van handelingen aan de hand van een bloedsporenbeeld.[12] Deze vorm van reconstrueren wordt vooral bij forensisch technische onderzoeken uitgevoerd.[13] Ook bij verkeersongevallen worden door leden van de teams Verkeers Ongevallen Analyse (VOA) van de politie regelmatig technische reconstructies uitgevoerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van computersimulatieprogramma's zoals PC-Crash.[14]

Broeders stelt dat associatie en reconstructie een centrale rol spelen bij de interpretatie van het sporenmateriaal.[15] Met associatie wordt gedoeld op de relatie tussen het spoor of voorwerp met het delict. Hierbij speelt de herkomst, alsmede de relevantie van het spoor voor het strafbare feit een rol. Voor de waarde van het spoor is het niet alleen van belang vast te stellen of het delict-gerelateerd is, maar ook of het spoor dader-gerelateerd is. Hiermee wordt bedoeld dat er een relatie kan worden gelegd tussen het spoor en de dader van het strafbare feit. Deze relatie kan door een technische reconstructie worden vastgesteld. Volgens Broeders geldt in algemene zin dat het forensische onderzoek erop is gericht antwoord te geven op vragen die in laatste instantie kunnen bijdragen aan de totstandkoming van de reconstructie van een vaak complexe (reeks) gebeurtenis(sen) die de werkelijke gang van zaken – de 'ware toedracht' van een al dan niet vermeend strafbaar feit – zo nauwkeurig tracht te benaderen als voor de doeleinden van de rechtspleging gewenst is.

1.1.3. De digitale reconstructie of audiovisuele reconstructie

Een andere vorm van reconstructie is de digitale reconstructie of audiovisuele reconstructie. Deze termen worden in verschillende betekenissen gebruikt. Bij een digitale of audiovisuele reconstructie gaat het om het aanschouwelijk maken van delict scenario's met behulp van computeranimaties of andere digitale technieken.[16] Deze kunnen worden gebruikt ter audiovisuele ondersteuning van bijvoorbeeld een requisitoir en kunnen zijn opgebouwd uit camerabeelden, grafieken, telefoontap- en of Opnemen Vertrouwelijke Communicatie (OVC)-gesprekken, et cetera. Op deze wijze tracht veelal de officier van justitie of de verdediging door middel van visualisatie van een bepaald scenario de andere procespartij en de rechter van dat scenario te overtuigen.

Deze methode wordt soms ook wel 3D-reconstructie genoemd.[17] Het gebruik van animatiesoftware biedt de mogelijkheid een animatie te maken van een handeling of een reeks van handelingen in een virtuele omgeving. Verschillende scenario's kunnen in de vorm

[12] James en Eckert 1999.
[13] De Poot 2017.
[14] PC-Crash (online, laatst geraadpleegd op 27 januari 2021).
[15] Broeders 2003, p. 20.
[16] Ministerie van Veiligheid en Justitie, Verzoek om voorlichting Contourennota modernisering Wetboek van Strafvordering, (Stcrt. 2015, 40588), p.56.
[17] De Ree 2018.

van een animatie worden gevisualiseerd. Door de keuze van de benaming kan verwarring ontstaan met de videoreconstructie, die ook audiovisueel wordt geregistreerd. Om verwarring te voorkomen zal voor de reconstructie door en op aanwijzing van verdachte en of getuigen de term videoreconstructie worden gebruikt. De digitale/audiovisuele reconstructie wordt vooral in de Verenigde Staten al vele jaren regelmatig toegepast om de jury te overtuigen. Het is een vorm van *"demonstrative evidence",* waaraan in de Verenigde Staten veel publicaties zijn gewijd.[18] In 2015 werd overwogen om in ons nieuwe Wetboek van Strafvordering een of meer bepalingen omtrent de audiovisuele reconstructie op te nemen.[19] In het concept van het Wetsvoorstel tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering d.d. november 2017 zijn echter geen bepalingen opgenomen betreffende audiovisuele reconstructie. De memorie van toelichting vermeldt dat van een wettelijke regeling inzake het vertonen van audiovisuele reconstructies ter terechtzitting vooralsnog is afgezien.[20]

1.1.4. De opsporingsreconstructie

Deze opsporingsmethode onderscheidt zich van de andere methoden en neemt daarmee een bijzonder positie in. Het openbaar ministerie en de politie maken gebruik van opsporingsreconstructies bij opsporingsberichtgeving. Ten behoeve van de opsporing wordt een reconstructie van een veronderstelde gebeurtenis nagespeeld en audiovisueel geregistreerd om deze vervolgens via de media aan het publiek te tonen in de hoop en verwachting dat uit de reacties informatie zal komen, die kan leiden tot vaststelling van de identiteit van de daders. Door deze beelden te tonen, kunnen getuigen van deze oorspronkelijke activiteiten en handelingen worden aangezet zich te melden en voor de opsporing relevante gegevens verstrekken. Ook kan het doel zijn om personen, die bij het feit zijn betrokkenen door het verstrekken van informatie te bewegen tot bepaald gedrag, het verrichten van bepaalde handelingen en/of het met anderen delen van relevante informatie over hun betrokkenheid bij het plegen van een strafbaar feit. Deze informatie kan vervolgens worden onderschept door het toepassen van OVC en of een telefoontap. Deze methode wordt binnen de opsporing vaak aangeduid als 'ruis-strategie'.[21] In een rechterlijke uitspraak in een zaak betreffende een aanslag op de rechtbank Amsterdam stelt het hof te Amsterdam: *"Om reuring over de tap en/of de OVC te veroorzaken, wordt het zoeken en duiken*

[18] Chisum en Turvey 2011.
[19] Brief van de Minister van Veiligheid en Justitie van 30 september 2015 (Kamerstukken II, 2015/2016, 29279, nr. 278), p.82.
Inhoud: *Er komt een wettelijke regeling betreffende het gebruik van audiovisuele reconstructies ter terechtzitting. Inhoud van deze regeling zal zijn dat een procespartij tijdig melding dient te doen van het voornemen om een audiovisuele reconstructie te presenteren. Ook wordt het mogelijk verzoeken in te dienen ter aanvulling van de reconstructie, bijvoorbeeld tot het verwerken van een alternatief scenario in de reconstructie* (paragraaf. 2.4.3.).
[20] Voorstel van wet tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, inhoudende bepalingen over de berechting in verband met de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Vaststellingswet van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (Berechting)), Memorie van Toelichting, p. 9.
[21] Hoekendijk 2020, p. 65.

naar de lanceerbuis groots onder de aandacht van de media gebracht."[22] Bij deze methode kan zowel juiste als onjuiste informatie worden verstrekt om het doel te bereiken. Bij het verstrekken van onjuiste informatie kan sprake zijn van ongeoorloofde misleiding. In een zaak betreffende een woningoverval waarbij onjuiste informatie was verstrekt, oordeelde de Hoge Raad, dat de gehanteerde opsporingsmethode, het toepassen van ruis-strategie, geoorloofd was.[23] Daartoe werd in deze zaak, een diefstal met geweldpleging, aangevoerd: - de ernst van het feit, te weten een woningoverval in de avonduren, waarbij de bewoners zijn bedreigd; - het zonder resultaat zijn gebleven van andere opsporingsmethoden; - de beperkte mate van misleiding, bestaande uit een enkele aan het strafbare feit gerelateerde mededeling over een fictieve buit; - het verleend zijn van toestemming door de Officier van Justitie; - de verslaglegging omtrent de inzet van het opsporingsmiddel en de aldus aan de rechter geboden mogelijkheid van controle daarop.

Voorbeelden van opsporingsreconstructies zijn het tonen van een overval of ander delict, nagespeeld door acteurs, waarbij het publiek gevraagd wordt om relevante gegevens ter opsporing van de dader(s). Hoewel het doel van de opsporingsreconstructie primair opsporing van de daders is, kunnen de beelden nadien ook dienen om vast te stellen of de verdachte daderkennis via de openbaar gemaakte beelden kan hebben verkregen. Zo bleek uit een vonnis van de rechtbank Utrecht betreffende een doodslag, waarbij excessief geweld was gebruikt, dat er in enkele uitzendingen van opsporingsprogramma's beelden van reconstructies waren getoond. Na het zien van deze beelden stelde de rechtbank vast dat over bepaalde informatie niet eerder in de media was bericht en dus dat verdachte over specifieke daderkennis beschikte.[24]

We kennen in Nederland beleidsregels ten aanzien van opsporingsberichtgeving en die gelden ook voor de daarbij gebruikte reconstructies. Deze regels zijn vastgelegd in de Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging van het College van procureurs-generaal.[25] Deze gelden voor een bepaalde periode en worden regelmatig herzien. In de laatste aanwijzing van 2020 zijn geen specifieke regels gesteld betreffende de reconstructie. De Aanwijzing Opsporingsberichtgeving, die gold van 2004-2009, vermeldde dat reconstructies van strafbare feiten, die ten behoeve van een opsporingsitem werden gemaakt, integer en waarheidsgetrouw dienden te worden vervaardigd. Verder moest beoordeeld worden of de reconstructie kon bijdragen aan het doel van het programma: het oplossen van het strafbare feit.[26] Na 2009 zijn in de volgende versies van deze Aanwijzing geen regels over reconstructies meer opgenomen. Bij de beslissing om al dan niet gebruik te maken van opsporingsberichtgeving maakt het OM een afweging van verschillende belangen, in de regel de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde enerzijds en de persoonlijke levenssfeer anderzijds.

---

[22] Rb. Amsterdam, 26 april 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BZ8899, onder r.o. 4.3.1.
[23] HR 10 januari 2018, ECLI:NL:HR:2018:18 en ECLI:NL:PHR:2017:1405.
[24] Rb. Utrecht, 07 mei 2007, ECLI:NL:RBUTR:2007:BA4570.
[25] Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging (2020A004).
[26] Aanwijzing Opsporingsberichtgeving, geldend van 15 december 2004 tot 14 maart 2009, onder 6.2. Reconstructies.

1.1.5. De videoreconstructie

De videoreconstructie is een in Nederland gebruikte term voor de reconstructie, die door en op aanwijzing van bij het feit betrokken verdachten en getuigen wordt uitgevoerd en op een gegevensdrager audiovisueel wordt vastgelegd. De verdachten en getuigen worden, ieder afzonderlijk, meestal op de oorspronkelijke plaats van het delict verhoord en in de gelegenheid gesteld te vertellen en vooral te laten zien wat er volgens hen is gebeurd. Hierbij spelen zij zelf hun eigen rol na en worden zij begeleid door een verhoorder. Het verhoor is vooral gericht op de audiovisualisering van de gebeurtenis. De rol van de overige betrokkenen wordt ingenomen door plaatsvervangers. Het resultaat is een of meer gevisualiseerde verklaringen van de verdachten en of getuigen. Deze reconstructies worden meestal bijgewoond door leden van de zittende magistratuur, leden van het openbaar ministerie en de verdediging.

De afbakeningen tussen de reconstructie in de verbeelding en de meer fysieke vormen van reconstructie zijn niet altijd scherp. Er worden soms verschillende reconstructiemethoden in een situatie gebruikt, zoals bij het verhoor van een verdachte door een politieambtenaar of de rechter. Deze activiteit vertoont kenmerken van een reconstructie in de verbeelding, die in dit geval schriftelijk wordt vastgelegd en in een enkel geval auditief of audiovisueel wordt geregistreerd. Daarnaast kan de verdachte tijdens het verhoor gevraagd worden een bepaalde handeling, denk hierbij aan het toebrengen van bijvoorbeeld een steekverwonding, na te spelen. De politieambtenaar of de rechter vormt zich in zijn gedachten een beeld van de gebeurtenis op basis van hetgeen de verdachte verklaart en eventueel andere reeds beschikbare informatie omtrent de gebeurtenis en de door de verdachte getoonde handeling.

1.2. Afbakening van het onderzoek

Dit onderzoek richt zich primair op ***de videoreconstructie in Nederland,*** zoals in paragraaf 1.1.5. omschreven. De reden hiervoor is dat naar deze methode en de status ervan binnen het strafproces in Nederland tot dusverre geen wetenschappelijk onderzoek is verricht en er ook niet over is gepubliceerd. Het is een uitdaging vast te stellen op welke wijze mijn jarenlange ervaring met de videoreconstructie, en vooral de positionering en de wijze van uitvoering van videoreconstructies door het LVRT, zich verhouden tot wetenschappelijke juridische en rechtspsychologische inzichten.

Alhoewel dit onderzoek zich primair richt op de videoreconstructie zullen, indien relevant, ook raakvlakken met andere soorten reconstructies worden benoemd.

1.3. Doel en belang van het onderzoek

Vrijwel het gehele strafproces bestaat uit het binnen een juridisch kader reconstrueren van wat er exact gebeurd is in een feitencomplex dat zich in het verleden heeft afgespeeld. Reconstructies, zoals hiervoor omschreven, worden in het strafproces door of op verzoek of in opdracht van de rechter, het openbaar ministerie, de verdediging, de politie of andere bij het strafproces betrokken actoren regelmatig uitgevoerd. De resultaten daarvan vormen een belangrijke bron voor het verwezenlijken van het doel van het strafproces, het vervolgen van de schuldige en het voorkomen van vervolging van de onschuldige.[27] Het doel van dit onderzoek is om de bijdrage vast te stellen die de videoreconstructie kan leveren aan de waarheidsvinding en het bewijs, rekening houdend met de vereisten van een eerlijk proces.

Dit onderzoek kent zowel een wetenschappelijk als een maatschappelijk belang. Het wetenschappelijke belang vloeit voort uit het gegeven dat de videoreconstructie tot dusverre in het Nederlandse taalgebied geen object is geweest van zelfstandig wetenschappelijk onderzoek. Dit onderzoek beoogt kennis en inzicht te verschaffen in een methodiek die al geruime tijd wordt toegepast, maar waarvan de grondslagen en uitvoering nooit in wetenschappelijke zin kritisch zijn beschouwd. De kennisaccumulatie heeft gedeeltelijk betrekking op juridische beginselen, die aan de videoreconstructie ten grondslag liggen en gedeeltelijk op rechtspsychologische aspecten, waarmee bij de uitvoering van videoreconstructies rekening moet worden gehouden.

Het maatschappelijke belang van de uitvoering en het resultaat van de videoreconstructie kent verschillende aspecten. Indien een reconstructie niet zorgvuldig wordt uitgevoerd en/of de resultaten niet correct worden geïnterpreteerd, kunnen de resultaten tot dwaling leiden, met nadelige gevolgen, niet alleen voor de direct betrokkenen bij de betreffende strafzaak, maar ook voor het aanzien van onze rechtsstaat. Het aanzien van de rechtstaat is onlosmakelijk verbonden met het vertrouwen erin. Dit vertrouwen is van groot belang voor de bereidheid van de burgers tot het naleven van de geldende wet- en regelgeving en tot het bijdragen aan de handhaving van de vastgestelde normen en wordt beïnvloed door de wijze waarop politie en justitie hun taak uitvoeren.[28] Bij het verkrijgen en behouden van dit vertrouwen gaat het niet alleen om het resultaat van het strafproces, maar vooral ook om de wijze waarop dat resultaat is verkregen. Als politie en justitie hun taak in de ogen van de burgers op een rechtmatige wijze uitvoeren, verkrijgt hun optreden daarmee legitimiteit.[29] Uit CBS onderzoek blijkt dat het vertrouwen dat de burgers in de politie en justitie hebben hoog is (politie 72,4% en rechters 69%).[30] Als bij de uitvoering van een

[27] Vaststelling van een Wetboek van Strafvordering, memorie van toelichting (Kamerstukken II 1913/1914, 286, nr. 3), p. 51/52 en p. 55.
[28] Hough, e.a. 2013, p. 5.
[29] Veer, e.a. 2013, p. 16.
[30] CBS Statline, 'Vertrouwen in mensen en in organisaties', d.d. 29-04-2020 (online, laatst geraadpleegd op 28 januari 2021).

videoreconstructie geen eerlijke en betrouwbare procedure wordt gevolgd en normen worden geschonden, draagt dat mogelijk bij aan verlies van vertrouwen in de rechtsstaat.

De rechter voert ter zitting een reconstructie grotendeels in de verbeelding uit door middel van alle op dat moment beschikbare gegevens, waaronder gegevens die zijn verkregen tijdens eerder uitgevoerde reconstructies, zoals het forensisch-technische onderzoek door de politie en het onderzoek door een deskundige. De rechter vormt zich op basis daarvan een beeld van de feitelijke toedracht, waarop vervolgens een juridisch oordeel wordt geveld, dat al dan niet tot een veroordeling leidt.

Voorkomen moet worden dat videoreconstructies bij deze oordeelsvorming tot een ongewenst gevolg leiden. Dit kan in het uiterste geval een onterechte veroordeling zijn, maar ook een onterechte vrijspraak. Om die reden dienen videoreconstructies zorgvuldig te worden uitgevoerd. De wijze van uitvoering moet te allen tijde tot een zo betrouwbaar mogelijk resultaat leiden, dat op rechtmatige wijze is verkregen.

De volgende voorbeelden onderstrepen het belang van een zorgvuldige uitvoering.

- De conclusie van de Commissie-Posthumus over de (video)reconstructies in het onderzoek van de Schiedammer parkmoord, waarbij na herhaalde, vergeefse, verzoeken van de verdediging tot het uitvoeren van een reconstructie door Posthumus werd geconcludeerd dat het wenselijk was geweest dat er contact was gezocht met het LVRT. Aan de belofte van de minister aan de Tweede Kamer destijds dat er een nieuwe opleiding over videoreconstructies voor politie en openbaar ministerie zou worden ingevoerd, is nimmer uitvoering gegeven.[31]
- Een casus met betrekking tot het houden van een videoreconstructie bij afwijkende lichtomstandigheden. Hierbij werd de reconstructie op aanwijzing van getuigen in opdracht van de rechter-commissaris bij daglicht uitgevoerd, terwijl zij hun waarnemingen bij kunstlicht hadden gedaan. De geregistreerde beelden boden daardoor niet de mogelijkheid voor de kijkers van de beelden te zien wat de getuigen in werkelijkheid hadden kunnen zien. De verdediging wees hierop ter terechtzitting en de rechtbank schoof de videoreconstructie daarop terzijde.[32]
- Een casus waarbij een handgranaat in een café was ontploft. De ontploffing van de handgranaat kon vanwege het risico op letsel bij de aanwezigen niet worden uitgevoerd, waardoor de rechtbank mogelijk een onjuist beeld (lees: onvoldoende besef van de beperkingen van een videoreconstructie in bepaalde situaties zoals deze) had gekregen van de reactie van de verdachte tijdens de uitgevoerde videoreconstructie.[33]

[31] Hof 's-Gravenhage 11 maart 2002, ECLI:NL:GHSGR:2002:AE0013, Posthumus 2005, p. 67 en Brief Minister van Justitie over de Schiedammer parkmoordzaak, (Kamerstukken II 2004/2005, 29800 VI, nr. 168), d.d. 13 september 2005.
[32] Deze casus is niet gepubliceerd, eigen ervaring en informatie van een technische regisseur LVRT, d.d. 9 februari 2021.
[33] Rb. Amsterdam, 18 augustus 2008, ECLI:NL:RBAMS:2008:BE7349.

- Een casus van een mogelijke herkenning van de schutter door een slachtoffer dat beschoten was, die in drie fases moest worden uitgevoerd, voordat een betrouwbaar beeld was verkregen. Bij de eerste videoreconstructie was niet exact vanuit het gezichtspunt van het slachtoffer gefilmd, bij de tweede videoreconstructie had het openbaar ministerie verzuimd de verdediging daarbij te betrekken en pas de derde keer verliep de videoreconstructie op de gewenste wijze, in aanwezigheid van de verdediging en gefilmd vanuit het gezichtspunt van het slachtoffer.[34]
- Een door mij in 2017 op verzoek van de advocaat-generaal bij het gerechtshof in 's-Hertogenbosch uitgevoerde contra-expertise, waarbij bleek dat men bij de uitvoering van de reconstructie, die overigens was uitgevoerd in aanwezigheid van een rechter-commissaris, een officier van justitie en een raadsvrouw, met een aantal aspecten, die van belang waren voor het vaststellen van de ware toedracht niet of onvoldoende rekening had gehouden.[35]

Voorts worden bij voorbesprekingen van videoreconstructies regelmatig vragen gesteld over diverse omstandigheden rond de uitvoering van de videoreconstructie en is er geen regelgeving in de vorm van een protocol of aanwijzing betreffende de uitvoering van videoreconstructies. Het ontbreken van deze regelgeving bemoeilijkt de beoordeling van de rechtmatigheid en de betrouwbaarheid.

De kennis, die met dit onderzoek is verzameld en vastgelegd omtrent de uitvoeringseisen, de mogelijkheden en de beperkingen van een videoreconstructie in bepaalde situaties en onder bepaalde omstandigheden, kan positief bijdragen aan de waarheidsvinding in het strafproces. Daarmee kunnen dwalingen worden voorkomen en de uitkomst van de videoreconstructie bijdragen aan de legitimiteit en het vertrouwen in de rechtspraak. Verder kan verspilling van geld, tijd en energie worden voorkomen.

Gelet op het feit dat er ook voor de uitvoering van andere vormen van reconstructies geen regelgeving bestaat, kan de uitkomst van dit onderzoek ook van waarde zijn voor die vormen, waaronder die van de meest actuele ontwikkeling met betrekking tot de audiovisuele reconstructie. Daarbij zullen met name de aspecten die bij de voorbereiding en uitvoering van een videoreconstructie een belangrijke rol spelen aan de orde komen en zal worden onderzocht op welke wijze de bijdrage van de videoreconstructies in het strafproces kan worden geoptimaliseerd.

1.4. Probleemstelling en onderzoeksvragen

Tijdens de voorbereiding en uitvoering van videoreconstructies in het strafproces zijn in de loop der jaren in samenspraak met de betrokkenen diverse voorwaarden en procedures ontwikkeld, die niet of nauwelijks zijn vastgelegd en afhankelijk van de situatie en de

[34] Rb. Amsterdam, 07 augustus 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ4793; PHR 17 april 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW2486.
[35] Hof 's-Hertogenbosch, 29 maart 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:1350.

opdrachtgever wisselend worden toegepast. Bij videoreconstructies spelen aspecten als objectiviteit en transparantie en het respecteren van de rechten van de betrokken partijen (verdachten, getuigen en slachtoffers) een belangrijke rol. Daarnaast is de wijze van uitvoering en registratie bepalend voor de waardering van het resultaat.

Mijn vertrekpunt voor dit onderzoek is dat de videoreconstructie vooral in de fase van de terechtzitting, het eindonderzoek, van groot belang kan zijn voor de vaststelling van de feiten, op grond waarvan door de rechter uiteindelijk een juridisch oordeel wordt geveld. Vanuit dit vertrekpunt is het doel van dit onderzoek om te analyseren wat de betekenis en waarde van de videoreconstructie voor de waarheidsvinding in het strafproces zijn. De onderzoeksvraag is als volgt geformuleerd:

Welke bijdrage levert een videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces en op welke wijze kan die bijdrage worden geoptimaliseerd?

Hierbij wordt uitgegaan van strafrechtelijke waarheidsvinding, die bestaat uit de reconstructie van de feiten ten behoeve van het nemen van strafrechtelijke beslissingen.[36] De videoreconstructie zal worden bezien in relatie tot de bewijsvoering en aspecten van het eerlijk proces, zoals 'equality of arms'. De nadruk van dit onderzoek zal komen te liggen op de rechtmatigheid en de betrouwbaarheid van de videoreconstructie. Onder rechtmatigheid wordt hier verstaan dat de uitvoering van de videoreconstructie plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving. Deze regelgeving bestaat uit behoorlijkheidsregels en deugdelijkheidsregels.[37] Behoorlijksheidsregels hebben betrekking op het juridische proces, zoals het toepassen van bijzondere opsporingsmethoden. Deze regels betreffen bevoegdheden, die inbreken op grondrechten en die vaak in een wettelijke regeling zijn vastgelegd. De wetgever heeft de inbreuk op grondrechten willen beperken door het stellen van voorwaarden waaronder grondrechten geschonden mogen worden en heeft daarmee de mogelijkheden tot het koste wat kost achterhalen van de waarheid begrensd. Deugdelijkheidsregels zijn procedurele regels, die ertoe dienen om de deugdelijkheid van het proces van waarheidsvinding en de vast te stellen waarheid te waarborgen.[38] Voorbeelden hiervan zijn richtlijnen met betrekking tot DNA-onderzoek en de aanwijzing voor het auditief en audiovisueel opnemen van verhoren. Onder betrouwbaarheid van het resultaat van een videoreconstructie wordt hier verstaan dat de wijze van uitvoering een juridisch betrouwbaar resultaat dient op te leveren dat de werkelijke situatie van het nagespeelde incident zo dicht mogelijk benadert. Dit betekent dat dit resultaat volgens de geldende behoorlijkheidsregels en deugdelijkheidsregels tot stand moet zijn gekomen en moet voldoen aan diverse kwaliteitseisen, voorkomend uit andere disciplines, zoals de rechtspsychologie.

Uit de onderzoeksvraag zijn de volgende subvragen afgeleid:

[36] Dubelaar 2009, p. 101.
[37] Dubelaar 2009, p. 102 en 103.
[38] Dubelaar 2009, p. 102.

1. Wat is de aard en omvang van videoreconstructies in Nederland?
2. Welke doelen worden bij een videoreconstructie nagestreefd en worden die ook gerealiseerd?
3. Wat is de positie van de videoreconstructie in het strafproces?
4. Welke juridische en rechtspsychologische normen en kwaliteitseisen gelden er voor de uitvoering van videoreconstructies?
5. In hoeverre en op welke wijze wordt in de uitvoeringspraktijk met deze normen en kwaliteitseisen rekening gehouden?

1.5. Methode van onderzoek

Het onderzoek is een combinatie van een normatieve-juridische studie naar de grondslagen en kwaliteitseisen van de videoconstructie en een empirisch onderzoek naar de wijze waarop die normen en kwaliteitseisen in de praktijk gestalte krijgen. In het empirische onderzoek wordt, waar nodig, ook aandacht besteed aan criminalistische, rechtspsychologische en professioneel-ethische inzichten.

Het normatief-juridische onderzoek is primair gebaseerd op bestudering van de rechtswetenschappelijke literatuur en relevante jurisprudentie. Het empirische onderzoek heeft een aanvang genomen met een verkennende studie in relatie tot dit onderwerp. Deze zoektocht was gericht op het verkrijgen van een zo volledig en betrouwbaar beeld van de gang van zaken voorafgaand, tijdens en na afloop van videoconstructies, als ook van de praktische, juridische en ethische dilemma's die bij de uitvoering van dergelijke reconstructies een rol spelen. Hiertoe zijn de volgende bronnen geraadpleegd: literatuur, (media)berichten op internet, de resultaten van een enquête waarbij leden van de zittende magistratuur, het openbaar ministerie en de verdediging werden bevraagd en de resultaten van een zakenonderzoek. Verder is in de loop der jaren vanaf de aanvang van mijn deelname aan het LVRT in 1987 tijdens gesprekken met verschillende teamleden informatie gekregen over vooral de audiovisuele registratie van de reconstructie. Deze informatie is in het eindstadium van dit onderzoek voorgelegd aan de voormalige en huidige technische regisseur van het LVRT. De verslagen van de gesprekken met deze functionarissen zijn door hen gecontroleerd en geaccordeerd. In een enkel geval kon geen andere bron dan mijn eigen ervaring worden achterhaald. Voor zover de betreffende informatie voor dit onderzoek relevant wordt geacht, is die vermeld en daarbij als bron 'Eigen ervaring' vermeld. Het betreft in de meeste van deze gevallen voorbeelden van strafzaken , waarin een situatie zich voordeed die de aanleiding vormde voor nader onderzoek of een bevinding illustreerde of een bepaalde ongeschreven procedure, die wordt gehanteerd.

1.5.1. Literatuur en (media)berichten

Tijdens dit onderzoek zijn uiteenlopende bronnen geraadpleegd. Bij aanvang is uitgebreid gezocht naar Nederlandse en buitenlandse literatuur en andere informatiebronnen over dit thema. Hierbij is de digitale omgeving van de universiteitsbibliotheek van Maastricht geraadpleegd, waarbij onder andere de databases van Heinonline en Kluwer navigator zijn bezocht. Verder is gezocht op het intranet via de zoekmachine van Google (Scholar). Bij deze zoekacties bleek dat er nauwelijks literatuur, specifiek over videoreconstructies, te vinden was. Na deze vaststelling is in samenspraak met de begeleiders besloten om het accent op de bijdrage van de videoreconstructie aan het Nederlandse strafproces te leggen en de zoektocht naar relevant materiaal vooral te richten op Nederlandse bronnen. Dit laat onverlet dat over bepaalde aanverwante thema's, zoals de betrouwbaarheid van verklaringen van verdachten en getuigen, veel relevante buitenlandse literatuur is verschenen. Waar nodig zal hiernaar in de tekst worden verwezen.

Behoudens een aantal rechterlijke uitspraken, waarin de overwegingen die leidden tot het al dan niet uitvoeren van een videoreconstructie werden genoemd, of de resultaten van een gehouden videoreconstructie werden beoordeeld, is er vrijwel geen (wetenschappelijke) literatuur specifiek over videoreconstructies te vinden. Dit gegeven onderstreept de leemte in de bestaande literatuur die met dit proefschrift beoogd wordt te worden gevuld. Over de reconstructie in de verbeelding, die plaats vindt in het brein van de onderzoeker en waarbij hij zich op basis van diverse informatiebronnen een 'persoonlijk' beeld vormt van hetgeen er is gebeurd, is wel ruimschoots gepubliceerd.[39] Verder werd een publicatie gevonden van Van Dijck. In 1922 hield hij bij zijn aanvaarding van het ambt van hoogleraar, een rede met de titel "Reconstructie van strafbare feiten". Hij beschreef tijdens deze rede de reconstructie van strafbare feiten als "het zoeken van de verborgen oorzaken, de verklaringsgronden voor gegeven concrete verschijnselen." Deze publicatie richtte zich vooral op de reconstructie aan de hand van sporen en het sporenbeeld. In hoofdstuk 5 zal hiernaar in het kader van het doel van de reconstructie worden gerefereerd. In de media is een aantal malen aandacht besteed aan videoreconstructies en het videoreconstructieteam.[40]

1.5.2. Enquête Procespartijen

In 2005 werd naar aanleiding van het rapport van de Commissie-Posthumus aangevangen met een verbeterprogramma Versterking Opsporing en Vervolging (PVOV). Een van de

[39] Voornamelijk door rechtspsychologen, o.a. Van Koppen 2003, Crombag en Israels 2008 is in het verleden onderzoek gedaan naar gerechtelijke dwalingen, waarbij zij de betreffende gebeurtenis reconstrueerden aan de hand van diverse bronnen. Van recentere datum zijn de publicaties in het kader van het project Gerede Twijfel, zoals Dobben e.a . 2018, Stad en Van Koppen 2016 en Beerman e.a. 2019. Ook anderen deden onderzoek naar strafzaken en voerden daartoe reconstructies 'in de verbeelding' uit, zoals wetenschapsfilosoof Derksen 2010 en 2014, de advocaten Spong 2013 en Knoops 2017, oud-politiecommissaris Blaauw en diverse onderzoek-journalisten, zoals van Wely 2010, van Kleef en Smits 2012 en Vuyk 2010, Al deze reconstructies vertonen overwegend de eerdergenoemde kenmerken van de reconstructie in de verbeelding, waar schriftelijk verslag van wordt gedaan.

[40] O.a. De Jong Elsevier 1992, p.14-19, en Groenewold Panorama 2006, p.18-23.

aspecten van dit programma was de invoering van een nieuwe opleiding voor de politie en het openbaar ministerie over de videoreconstructie.[41] In 2008 werd door het hoofd van het landelijk programmabureau Versterking Opsporing een vragenlijst betreffende reconstructies onder negentien rechtbanken, vijf gerechtshoven, negentien arrondissementsparketten en diverse advocatenkantoren (134 raadslieden) verspreid. Voor de selectie van de benaderde advocaten werd gebruik gemaakt van de gegevens uit het archief van het LVRT. Volgens deze gegevens waren de benaderde advocaten allen betrokken geweest bij door het LVRT tussen 2000 en 2007 begeleide videoreconstructies. Het doel van deze vragenlijst was om aan de hand van de verkregen antwoorden te komen tot verbetering van de bestaande wijze van uitvoering van reconstructies in het kader van waarheidsvinding. Deze vragenlijst was door mij in concept samengesteld en door medewerkers van het landelijk programmabureau Versterking Opsporing becommentarieerd en bewerkt. Voordat deze vragenlijst werd uitgezet onder de beoogde respondenten, is geen proefafname uitgevoerd.[42] De vragenlijst werd begeleid door een introductiebrief, ondertekend door het hoofd van het landelijk programmabureau PVO. In deze brief was bewust geen melding gemaakt van mijn naam en mijn rol bij het LVRT en of bij het uitvoeren van deze enquête, om enige eventuele beïnvloeding op het resultaat van de enquête zoveel mogelijk te voorkomen. In totaal werden 55 ingevulde vragenlijsten van respondenten ontvangen.[43] Daarvan waren er 22 van leden van de zittende magistratuur, 12 van leden van het openbaar ministerie, 20 van raadslieden en bij één formulier had de respondent niet ingevuld tot welke doelgroep hij behoorde. Met uitzondering van één lid van de zittende magistratuur hadden zij allen ervaring met minimaal één reconstructie op basis van verklaring(en) van bij het feit betrokkenen, dan wel met minimaal één reconstructie op basis van sporen. In totaal kon in 81 gevallen een ervaring met een videoreconstructie worden opgetekend. Aan de respondenten waren vragen gesteld omtrent o.a. de kwaliteitseisen waaraan een videoreconstructie diende te voldoen, welke procespartij het initiatief tot het houden van een reconstructie had genomen, wat het doel naast waarheidsvinding van de videoreconstructie was geweest, in welke mate dat doel gerealiseerd was, wat daarvan de oorzaak was en welke procespartijen bij de uitvoering van de videoreconstructie aanwezig waren geweest.

Uiteraard moet rekening worden gehouden met het feit dat de enquête in 2008 is afgenomen en sindsdien veel tijd is verstreken. Afgaande op de onderzochte zaken en de verkregen informatie van de technische regisseurs zijn de essentie van de videoreconstructie en de omstandigheden waaronder deze plaatsvindt de afgelopen dertien jaren echter niet noemenswaardig gewijzigd. De inzichten uit de enquête zijn dan ook nog steeds bruikbaar om een eerste indruk te genereren van de bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding. Op andere manieren – zie de navolgende sub

[41] Brief Minister van Justitie over de Schiedammer parkmoordzaak, (Kamerstukken II 2004/2005, 29800 VI, nr. 168), d.d. 13 september 2005.
[42] Hoewel het bij een enquête niet ongebruikelijk is dat het vragenlijstontwerp, de vraagstelling, de gebruikte schaalconstructies en andere relevante methodologische aspecten vooraf in een kleine testafname kritisch tegen het licht worden gehouden (Bijleveld 2018), is deze extra controle destijds niet uitgevoerd.
[43] De gestelde vragen en het verkregen resultaat van deze enquête is als bijlage 1 bijgevoegd.

paragrafen – is geprobeerd deze niet volledig ontwikkelde inzichten aan te vullen en te verdiepen.

Ten behoeve van de leesbaarheid zal het hierboven uiteengezette deelonderzoek worden aangeduid als ‘Enquête Procespartijen’.

1.5.3. Zakenonderzoek

Als basis voor dit verdiepende onderzoek is gebruik gemaakt van de informatie uit een aantal strafzaken, waarin een videoreconstructie is uitgevoerd of een verzoek tot het uitvoeren van een videoreconstructie door de rechter is afgewezen. Onderstaand is het gevolgde traject ter verkrijging van deze informatie schematisch weergegeven. Dit schema wordt vervolgens nader toegelicht.

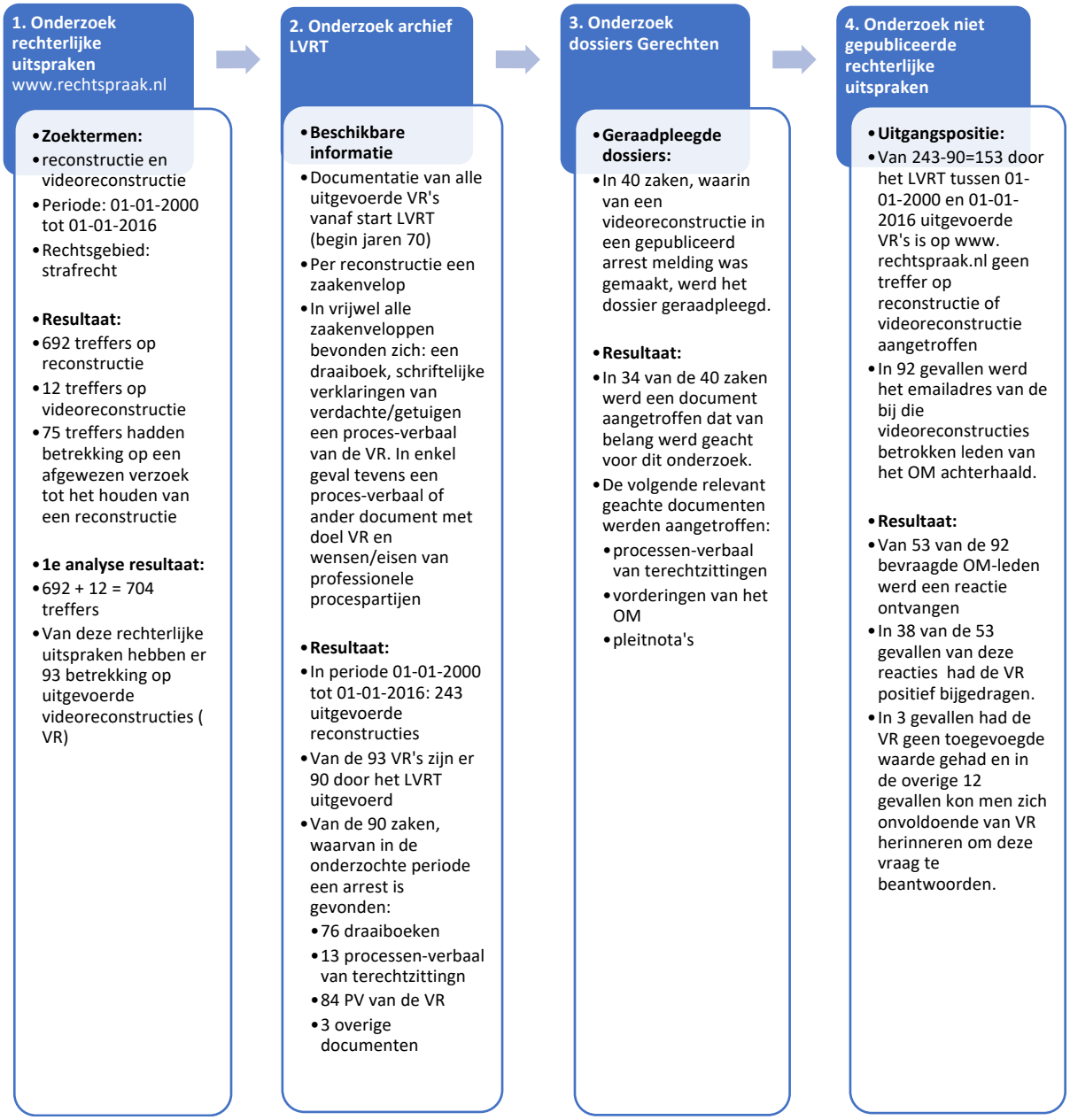

1.5.3.1. Rechterlijke uitspraken

Voor het onderzoeken en analyseren van strafzaken, waarin videoreconstructies een rol hebben gespeeld, is het volgende traject gevolgd. Allereerst is op www.rechtspraak.nl bij de uitspraken gezocht naar uitspraken waarin de term reconstructie of videoreconstructie voorkwam. Bij deze zoekslag zijn de periode van 01-01-2000 tot 01-01-2016 en het rechtsgebied strafrecht aangegeven. Dit leidde tot 704 treffers. Na analyse van deze treffers bleek dat een gedeelte van deze treffers betrekking had op uitgevoerde videoreconstructies. In totaal waren dit er 93, waarvan er enkele in verschillende uitspraken voorkwamen. Oorzaken hiervan waren dat er meerdere verdachten in een strafzaak waren en in uitspraken van verschillende instanties verwijzingen naar dezelfde videoreconstructies waren opgenomen. De overige treffers hadden betrekking op andere vormen van

reconstructie, zoals technische reconstructies en digitale reconstructies. Tevens is geïnventariseerd in hoeveel gevallen er in de genoemde periode binnen het rechtsgebied strafrecht sprake was van een uitspraak waarin een verzoek tot het uitvoeren van een reconstructie door de rechter werd afgewezen. In vrijwel alle gevallen betroffen dit verzoeken van de verdediging. Uiteindelijk leverde deze zoekslag 75 uitspraken op, die in totaal op 47 afgewezen verzoeken tot het houden van een reconstructie betrekking hadden. Uit de tekst kon niet in al deze gevallen met volledige zekerheid worden afgeleid op welke soort reconstructie het afgewezen verzoek betrekking had.

1.5.3.2. Archief LVRT

Van de 93 uitgevoerde videoreconstructies, waarvan in de aangetroffen uitspraken melding werd gemaakt, waren er blijkens het archief van het LVRT 90 door dit team begeleid en vastgelegd. Van vrijwel elk van deze reconstructies werd in het archief van het LVRT een zaakenveloppe aangetroffen. Hierin bevond zich in 76 van de 90 gevallen een draaiboek. In 15 van de 90 zaken werd een proces-verbaal van de terechtzitting waarop het uitvoeren van een videoreconstructie was besproken en of een ander document, waarin een of meer professionele procespartijen hun wensen kenbaar hadden gemaakt ten aanzien van de uitvoering van de videoreconstructie, zoals een vordering van de officier van justitie, een pleitnota van de verdediging of een geschrift van de rechter, aangetroffen. In 84 van de 90 zaken werd een proces-verbaal ter zake de uitvoering van de reconstructie, opgemaakt door de leider van het LVRT, aangetroffen. In 13 zaken, waarin tussen 01-01-2000 en 01-01-2016 door het LVRT een videoreconstructie was begeleid en waarvan een rechterlijke uitspraak was gepubliceerd, werd een proces-verbaal van terechtzitting, waarin het voornemen tot het uitvoeren van een reconstructie werd vermeld, aangetroffen. In vrijwel al deze processen-verbaal werd melding gemaakt van het doel en of de voorwaarden, die aan de uitvoering worden gesteld. De analyse van de 90 zaken, waarin de videoreconstructie door het LVRT was begeleid, zal hierna worden aangeduid als 'Dossier LVRT 90'.

1.5.3.3. Dossiers gerechten

De meeste van de processen-verbaal van terechtzittingen, waarin het voornemen tot het uitvoeren van een videoreconstructie was vermeld, bevatten relevante feiten voor dit onderzoek, zoals het doel van de uit te voeren videoreconstructie en de wensen van de procespartijen ten aanzien van de voorbereiding en uitvoering van de videoreconstructie. Om inzage te krijgen in de beschikbare dossiers van de 77 van de 90 zaken, waarvan geen processen-verbaal van terechtzittingen in het archief van het LVRT werd aangetroffen, is een verzoek ingediend bij de Raad voor de Rechtspraak en het College van procureurs-generaal. Dit verzoek werd gehonoreerd. Uiteindelijk konden 40 dossiers worden ingezien.[44] Bij deze

[44] Uiteindelijk werkten niet alle gerechten aan dit onderzoek mee en verschaften geen inzage in de betreffende dossiers.

inzage werden in 34 van de 40 zaken relevante documenten aangetroffen. In de meeste gevallen betrof het een of meer processen-verbaal van terechtzitting. Verder werden diverse andere documenten met informatie over de videoreconstructie aangetroffen, zoals vorderingen, processen-verbaal van bevindingen en pleitnota's.

1.5.3.4. Niet gepubliceerde rechterlijke uitspraken[45]

In totaal bleken in de periode 01-01-2000 tot 01-01-2016 door het LVRT 243 videoreconstructies te zijn begeleid en vastgelegd. Hieruit kon worden afgeleid dat ten aanzien van 153 door het LVRT in de genoemde periode uitgevoerde reconstructies geen melding in een gepubliceerd uitspraak op www.rechtspraak.nl werd gemaakt. Aangezien dit beduidend meer videoreconstructies waren dan de 90 waarover wel gepubliceerd was, was het noodzakelijk hier informatie over te verzamelen. Hiertoe werden de officieren van justitie, die blijkens de administratie van het LVRT bij die reconstructies betrokken waren geweest, via hun emailadres voor zover dat nog kon worden achterhaald, benaderd en gevraagd of en in welke mate de betreffende videoreconstructie had bijgedragen aan de waarheidsvinding, het bewijs en het eerlijk strafproces in de betreffende zaak. Het emailadres van de officier van justitie, die destijds bij de videoreconstructie betrokken was geweest, kon in 92 gevallen van de 153 strafzaken worden achterhaald. Al deze officieren van justitie werden benaderd; dit leidde tot 53 reacties. Twaalf toenmalige officieren van justitie konden zich de casus niet of onvoldoende meer herinneren. Eenenveertig respondenten verstrekte meer gedetailleerde informatie. Op de kernvraag of de betreffende videoreconstructie volgens hen op enigerlei wijze had bijgedragen aan de waarheidsvinding in ruime zin in de betreffende strafzaak reageerden 38 van de 53 benaderde officieren van justitie positief. De overige drie berichtten dat de videoreconstructie niet van toegevoegde waarde was geweest. Als mogelijke reden dat de videoreconstructie ondanks een positieve bijdrage niet in de uitspraak was vermeld, gaf een enkele officier van justitie aan dat de uitkomst van de videoreconstructie bevestigde wat al op andere wijze, bijvoorbeeld aan de hand van een of meer verklaringen, was vastgesteld en de rechter het dan vermoedelijk niet meer nodig achtte de videoreconstructie nog te vermelden.

Daar 90 van de 93 videoreconstructies door het LVRT waren uitgevoerd, kon worden geconcludeerd dat dit team bij vrijwel alle videoreconstructies is betrokken en zijn de drie door anderen begeleide en geregistreerde videoreconstructies verder buiten beschouwing gelaten. De focus is volledig gericht op de videoreconstructies die door het LVRT zijn begeleid en geregistreerd. Voor de uitvoering van dit onderzoek is primair gebruik gemaakt van de documenten met betrekking tot de eerder bedoelde 90 videoreconstructies, die door het LVRT zijn begeleid en die in een rechterlijke uitspraak zijn vermeld. De informatie uit de

[45] Er geldt een 'Besluit selectiecriteria uitsprakendatabank Rechtspraak.nl'. Dit Besluit bevat criteria die worden gehanteerd bij het beoordelen of een uitspraak al dan niet gepubliceerd wordt. Er is een aantal omstandigheden geformuleerd, die altijd dienen te leiden tot publicatie. Overige uitspraken worden volgens dit besluit zoveel als mogelijk gepubliceerd.

overige verzamelde bronnen is aanvullend gebruikt en het gebruik daarvan voor de analyse van de bestaande praktijk zal daar waar dat het geval is worden vermeld.

1.5.4. Analyse van het bronmateriaal

Bij het analyseren van de beschikbare bronnen is per casus gezocht naar informatie die van belang wordt geacht voor het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag en de sub-vragen. Hierbij is per onderzochte strafzaak in het beschikbare bronmateriaal informatie gezocht en verzameld over:

1. De *datum van het feit* dat gereconstrueerd is.
2. De *(geografische) plaats* waar het feit plaatsvond.
3. De plaats waar de reconstructie werd uitgevoerd, de *oorspronkelijke plaats of elders.*
4. De *aard van het delict*.
   Vastgesteld is bij welke type delict de reconstructies zijn uitgevoerd.
5. *Specifieke omstandigheden.*
   Hierbij is gelet op de aanwezigheid van een artikel 12 procedure, betrokkenheid van politiemensen als verdachte en een beroep op een strafuitsluitingsgrond, zoals noodweer(exces).
6. De *aanleiding* tot en het *doel* van de betreffende reconstructie.
7. De *fase in het strafproces*, waarin de videoreconstructie is uitgevoerd.
8. De *betrokkenheid van de professionele procespartijen*
   Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de betrokkenheid bij de voorbereiding en bij de uitvoering.
7. *Op wiens verzoek* de videoreconstructie plaats vond.
8. De *deelnemers* aan de videoreconstructie
   Vastgesteld is het aantal verdachten en of getuigen door en op aanwijzing van wie een videoreconstructie is uitgevoerd.
9. De *eisen*, die door de professionele procespartijen aan de uitvoering van de reconstructie werden gesteld.
10. De *datum*, waarop de *reconstructie* is uitgevoerd.
11. De *wijze van kennisneming* van de videoreconstructie door de professionele procespartijen.
    Hierbij werd onder andere vastgesteld in welke gevallen sprake was van een descente en of de opnamen ter zitting werden getoond.
12. De *datum van de uitspraak.*
13. De *waarde* voor de waarheidsvinding en het bewijs
14. De *strafeis* in de betreffende casus en het *eindoordeel van de rechter.*
15. *Overige bijzonderheden*
    Hierbij kan gedacht worden aan de aanwezigheid van specifieke deskundigen tijdens de uitvoering van de videoreconstructie.

1.6. Indeling en opbouw

De indeling en opbouw van dit proefschrift zijn als volgt.

Om een indruk te krijgen van het verloop en de essentie van een videoreconstructie is in het tweede hoofdstuk een fictieve casus weergegeven. Aan de hand van deze casus wordt de lezer op hoofdlijnen vertrouwd gemaakt met de verschillende stappen vanaf het voornemen tot het uitvoeren van een videoreconstructie tot aan het gebruik en het beoordelen van het resultaat ter zitting. Tevens verschaft de bespreking van deze casus inzicht in de (ambtshalve) betrokkenen. Aan het einde van dit hoofdstuk worden enkele aandachtspunten met betrekking tot de voorbereiding, uitvoering en het gebruik van de videoreconstructie geformuleerd. Deze worden in de volgende hoofdstukken nader uitgewerkt.

In hoofdstuk 3 wordt een aantal kwantitatieve en kwalitatieve gegevens betreffende de videoreconstructie in Nederland weergegeven. Hierdoor krijgt de lezer een beeld van het aantal videoreconstructies dat in Nederland op jaarbasis wordt uitgevoerd en het type delicten waarvoor het middel doorgaans wordt aangewend. Ook wordt het LVRT, dat vrijwel alle videoreconstructies in Nederland begeleidt en registreert, nader geïntroduceerd.

De positie van de videoreconstructie tijdens het voorbereidend onderzoek wordt in hoofdstuk 4 beschreven. Daarbij worden enkele aspecten belicht die nadrukkelijk een rol spelen bij de videoreconstructie, zoals het verhoor en de schouw. Tevens wordt in dit hoofdstuk stilgestaan bij de videoreconstructie in relatie tot het deskundigenonderzoek.

Na de eerste kennismaking met de videoreconstructie in Nederland en de positie van de videoreconstructie in het strafproces wordt in de volgende vier hoofdstukken stilgestaan bij de relatie tussen theorie en praktijk. In deze hoofdstukken wordt nader ingezoomd op de juridische en rechtspsychologische normen en kwaliteitseisen die voor de videoreconstructie gelden en wordt onderzocht hoe deze in de praktijk worden toegepast. De opbouw van deze hoofdstukken, die een vierluik vormen, volgt het verloop vanaf de overweging tot het uitvoeren van een videoreconstructie, via de voorbereiding, uitvoering en registratie tot het gebruik van de uitkomst ter terechtzitting, waarbij wordt ingegaan op enkele specifieke aspecten. Deze zijn gebaseerd op de aandachtspunten, vermeld in de laatste paragraaf van hoofdstuk 2 betreffende de casus 'Het Steekincident' en worden verondersteld relevant te zijn voor een videoreconstructie, die waarheidsgetrouw en integer is en tot een zo betrouwbaar mogelijk resultaat leidt. Deze voorwaarden komen in uiteenlopende bewoordingen voor in de onderzochte bronnen.[46]

Vanuit dit vertrekpunt wordt in hoofdstuk 5 aandacht besteed aan de overweging en het voornemen tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie. Hierbij is de focus gericht op de mogelijkheden van de rechter, de officier van justitie en de verdediging als initiatiefnemer en wordt onderzocht in hoeverre er sprake is van 'gelijke wapenen' tussen aanklager en verdediging. Er kunnen voor de initiatiefnemers verschillende aanleidingen tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie zijn en doelen, die zij met de uitvoering

[46] Processen-verbaal van terechtzittingen, Aanwijzing opsporingsberichtgeving en Enquête Procespartijen.

hopen te bereiken. Dit hoofdstuk biedt hier enig inzicht in. De inventarisatie is goeddeels gebaseerd op een analyse van 'Dossier LVRT 90'.

Nadat men zich heeft voorgenomen een videoreconstructie te doen uitvoeren, is de vervolgstap dat deze wordt voorbereid en uitgevoerd. De aandachtspunten, die betrekking hebben op deze twee fases worden in hoofdstuk 6 beschreven. Er wordt in dit hoofdstuk stil gestaan bij een aantal actoren en hun rol bij de voorbereiding en uitvoering van de videoreconstructie. Zo wordt de rol van de professionele procespartijen belicht, maar ook die van de 'hoofdrolspelers', de verdachten en getuigen. Verder biedt dit hoofdstuk aandacht aan de rol van de plaatsvervangers, van de begeleider-verhoorder en de locatie en omstandigheden.

Het derde hoofdstuk van dit vierluik richt zich op de registratie van de videoreconstructie. In dit hoofdstuk wordt inzicht verschaft over de videoregistratie. Hierbij wordt stilgestaan bij kwaliteitseisen die gelden voor een objectieve registratie en presentatie van de audiovisuele informatie en wordt beschreven in hoeverre daar in de praktijk uitvoering aan wordt gegeven. Tevens wordt inzicht gegeven in de wijze waarop het eindproduct tot stand komt.

Tenslotte wordt in hoofdstuk 8 ingegaan op de positie van de videoreconstructie in het eindonderzoek en wordt onderzocht op welke wijze bij de terechtzitting gebruik wordt gemaakt van de videoreconstructie. Hierbij komt de invloed die de videoreconstructie op het bewijs kan hebben aan de orde.

Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een deelconclusie, waarbij de inhoud van het betreffende hoofdstuk wordt bezien in het licht van de centrale onderzoeksvraag. In het laatste hoofdstuk worden deze deelconclusies samengevoegd tot een eindconclusie. In dit hoofdstuk wordt op basis van dit onderzoek beschreven welke bijdrage de videoreconstructie aan de waarheidsvinding in ruime zin, waaronder begrepen waarheidsvinding in relatie tot de bewijsvoering en aspecten van het eerlijk proces, levert en op welke wijze deze kan worden geoptimaliseerd. Hierbij wordt een aantal aanbevelingen gedaan. Tenslotte wordt een eerste aanzet gegeven tot een protocol met richtlijnen voor de uitvoering en audiovisuele registratie van een videoreconstructie in het strafproces.

2. Casus 'Het Steekincident': een praktijkvoorbeeld

Voordat nader wordt ingegaan op de beantwoording van de onderzoeksvragen wordt in dit hoofdstuk een fictieve casus beschreven die als voorbeeld dient voor het houden van een videoreconstructie door en op aanwijzing van bij het feit betrokken verdachten en getuigen, en die begeleid en geregistreerd wordt door het LVRT. Het doel van de beschrijving van de fictieve casus is om de lezer vertrouwd te maken met de essentie van de videoreconstructie en om inzichtelijk te maken wat er bij de voorbereiding, uitvoering en registratie van dit middel zoal komt kijken. De casus dient er met andere woorden toe om het onderwerp van de videoreconstructie meer tot leven te brengen.
Na een beschrijving van het incident en de betrokkenen wordt hetgeen van belang wordt geacht voor de besluitvorming tot het uitvoeren van een videoreconstructie en voor de voorbereiding en daadwerkelijke uitvoering tijdens de vervolgingsfase beschreven. Zoals gezegd, betreft de casus een fictief voorval dat is samengesteld uit elementen van verschillende zaken waarbij het LVRT in de afgelopen jaren betrokken is geweest. In deze casus is ook een aantal knelpunten verwerkt, dat zich bij de voorbereiding, uitvoering en het gebruik van de uitkomst van de videoreconstructie in het strafproces kan voordoen. De meeste knelpunten zijn afgeleid uit de onderzochte dossiers en rechterlijke uitspraken. Daarnaast zijn enkele knelpunten afkomstig uit eigen ervaringen. Verderop in dit proefschrift zullen de verschillende voetangels en klemmen die uit de casus naar voren komen nader tegen het licht worden gehouden. De casus vormt in die zin de opmaat tot verdere beschrijving en analyse.

2.1. Casus 'Het Steekincident'

Steekincident in woning

Op 13 mei 2020 vond in een woning in de gemeente Eurostad een steekincident plaats. Daarbij kwam een man om het leven. Uit het opsporingsonderzoek is tot op heden het volgende gebleken.

Algemeen:
Tijdens het incident waren in de woning vier personen aanwezig, te weten de bewoners, het echtpaar Aart en Bea, en twee mannen Cees en Dirk. Wat vaststaat is dat Cees en Dirk rond 20.00 uur bij de woning waren aangekomen en dat circa een half uur later Cees de woning had verlaten. Een buurvrouw Elise had rond die tijd een man gehaast uit de woning zien komen en in de richting van het centrum van de stad zien rennen. Dirk was gewond in de woning achtergebleven en na de komst van de ambulance, omstreeks 20.40 uur, ter plaatse overleden. Aart en Bea werden direct daarna aangehouden op verdenking van moord, c.q. doodslag. Cees werd later die avond in de woning van zijn vriendin aangehouden op

verdenking van poging tot doodslag op Aart, maar werd na verhoor, tijdens de in verzekering stelling weer in vrijheid gesteld. Bea is na de voorgeleiding onmiddellijk in vrijheid gesteld. Aart zit nog in voorlopige hechtenis.

2.1.1. Het dossier

Het dossier bestaat uit diverse stukken. Daar niet alle stukken voor de videoreconstructie van belang worden geacht, is een selectie gemaakt van de informatie, die relevant wordt geacht en hieronder vermeld. [47]

Verklaringen van betrokkenen:

Verdachte Aart:

Aart is gehuwd met Bea en woont in de woning waarin het feit plaats vond. Hij kent Cees en Dirk al enkele jaren en heeft eind 2019 een partij xtc-pillen van hen gekocht voor €5.000. Dit bedrag had hij direct bij de levering aan Cees betaald. Hierna was hij een aantal malen door Cees, die meestal in gezelschap van Dirk was, in persoon en telefonisch benaderd en eisten zij van hem nog €5000. In het begin ging dit op een relaxte manier, maar naarmate de tijd vorderde, werden zij steeds agressiever. De voorlaatste keer was op 10 mei 2020. Hij was Cees en Dirk toen in een lokale kroeg tegengekomen en daar had Cees tegen hem gezegd:" Als je niet binnen 3 dagen €5000 betaalt, dan ga je eraan." Dirk had gezegd dat hij beter kon betalen, omdat Cees zijn dreigement ook daadwerkelijk zou uitvoeren. Aart had daarop tegen Cees en Dirk gezegd dat hij de volledige kosten van de partij betaald had en niet van plan was nog meer te gaan betalen en dat hij niet bang voor hen was. Bij dat gesprek was niemand anders aanwezig geweest. Hij had zijn vrouw Bea niet verteld over de bedreigingen van Cees en Dirk. Zij wist wel dat hij zo nu en dan wat pilletjes verkocht, maar niet van wie hij die kocht. Drie dagen later had Cees hem rond 19.45 uur gebeld en gezegd dat ze het geld kwamen ophalen. Ondanks zijn reactie op de bedreiging van Cees en Dirk drie dagen eerder begon hij zich toen wel enigszins ongerust te maken, maar veronderstelde dat hij ze nu wel weer, evenals voorgaande keren, kon afschepen. Rond 20.00 uur hadden zij aangebeld. Hij had hen binnengelaten en aanvankelijk verliep het gesprek met beiden, in aanwezigheid van zijn vrouw Bea, rustig. Er werd niet over de vermeende schuld gesproken en er werden evenmin bedreigingen geuit. Toen zijn vrouw op enig moment naar de keuken was gegaan om koffie te halen, had Cees gevraagd of hij het geld €5000, in huis had. Toen hij hen weer zei dat hij niet van plan was te gaan betalen, had Cees een mes onder zijn jas vandaan gehaald en een stekende beweging met dat mes in de richting van zijn bovenlichaam gemaakt en daarbij gezegd "Ik heb je gewaarschuwd." Hij had deze stekende beweging afgeweerd en daarbij was er een snijwond aan zijn rechterhand ontstaan. Daarna was er tussen hem en

[47] Een beknopt Algemeen dossier is als bijlage 2 bijgevoegd.

Cees een worsteling ontstaan, waarbij hij kans had gezien het mes aan Cees te ontfutselen. Inmiddels was Dirk zich ook met de worsteling gaan bemoeien en tijdens de worsteling bemerkte hij dat Dirk plotseling een kreet slaakte, alsof hij een hevige pijn voelde. Zijn vrouw Bea, die op dat moment kennelijk uit de keuken kwam, had hij vrijwel direct in paniek horen schreeuwen dat Dirk gewond was. Kort daarna bemerkte hij dat Cees zich aan de worsteling onttrok, wegrende en de woning snel verliet. Zijn vrouw bleef schreeuwen en hij zag dat Dirk inmiddels op de vloer in de woonkamer ineen was gezakt. Hij zag dat hij nog in leven was en een snurkend geluid maakte. Ter hoogte van zijn borst zag hij dat de kleding van Dirk rood kleurde, vermoedelijk van bloed dat uit een wond kwam. Vervolgens had hij tegen zijn vrouw geschreeuwd dat zij zich rustig moest houden en 112 moest bellen voor een ambulance. Zelf was hij naar Dirk gegaan en had geprobeerd hem in leven te houden, door de wond in de borst dicht te duwen. Circa 10 minuten later was de ambulance gekomen en had het ambulancepersoneel de verzorging van Dirk overgenomen. Na een paar minuten had een van de ambulancebroeders gezegd dat Dirk overleden was. Hij was daar volledig van slag van geweest en had daarop kort de woning verlaten om bij zinnen te komen. Enkele minuten later was de politie gekomen en hadden ze hem aangehouden.
Hij wist niet waar het mes was gebleven en verklaarde te vermoeden dat dit door Cees was meegenomen. Hij ontkende dat hij bewust met het mes in de richting van Cees of Dirk gestoken had.

Verdachte Bea (status is na voorgeleiding gewijzigd in die van getuige):

Zij was circa 4 jaar gehuwd met Aart en woonde sinds hun huwelijk samen met hem op het adres, waar het feit plaats vond. Cees en Dirk kende zij niet. Zij waren die bewuste avond rond 20.00 uur bij hen op bezoek gekomen en zij had hen die gelegenheid voor het eerst ontmoet. Aart had haar niet vooraf over hun komst geïnformeerd, waar zij niet over te spreken was. Toen haar gevraagd werd of zij hun komst ook niet telefonisch hadden aangekondigd, verklaarde zij dat zij wel rond 19.45 uur de telefoon over had horen gaan, maar daar verder niet met Aart over gesproken had. Ze vermoedde dat een enquêteur had gebeld. Dat kwam de laatste tijd wel vaker voor. Wel vond ze achteraf dat Aart na dat telefoontje gespannen was. De beide mannen zagen er normaal uit. Haar was niets bijzonders aan hen opgevallen. Beiden waren rond 45 jaar oud, fatsoenlijk gekleed. Ze hadden bij hun aankomst beiden een jack aan en hielden dat aan tijdens hun aanwezigheid, omdat ze maar kort zouden blijven. Gevraagd naar meer onderscheidende specifieke kenmerken van beide mannen, verklaarde zij dat een van hen een kortgeschoren baard had en op de voorzijde van zijn jack een soort embleem zat met als hoofdkleur blauw. De jacks die beide mannen droegen, waren overigens zwart van kleur. Beide mannen hadden donker, gedekt geknipt haar. Bij de man met het embleem op zijn jack was het haar enigszins krullend. De ander had duidelijk sluik haar. Het gesprek met beide mannen verliep vlot. Zij hadden zich bij binnenkomst aan haar voorgesteld en haar de hand geschud. Hun namen was zij inmiddels vergeten. Gedurende hun aanwezigheid was haar niet duidelijk geworden wat het doel van hun komst was. Zij veronderstelde dat Aart hen vanuit de kroeg kende, maar dit

baseerde ze slechts op het feit dat er op enig moment over een kroeg gesproken werd, waarvan zij wist dat Aart daar weleens kwam. Het gesprek was sociaal van karakter geweest. Er werd gesproken over hun woning en de inrichting daarvan, hun auto en de vakantie. Op enig moment had zij beide mannen koffie aangeboden, waarop zij beiden positief hadden gereageerd. Zij was daarop naar de keuken gegaan. Dat was rond 20.20 uur geweest. Zij wist dit nog zo precies omdat zij de tv aan had staan en tijdens het gesprek tussen Aart, Cees en Dirk, waarbij vooral Aart en Cees aan het woord waren, het nieuws bijna afgelopen was. Terwijl ze in de keuken was, hoorde zij dat de stemmen van Aart en Cees zich verhieven alsof ze ergens ruzie over kregen. Ze kon niet precies horen waar het over ging, maar hoorde wel het woord geld vallen. Kort daarna hoorde ze iemand, mogelijk Dirk een kreet slaken, alsof hij plotseling een hevige pijn had. Daarop was ze onmiddellijk vanuit de keuken de woonkamer in gerend en zag toen dat Aart en Cees in een worsteling met elkaar verwikkeld waren en dat Dirk op korte afstand van hen stond te wankelen en op de grond ineen zakte. Ze raakte vervolgens volledig in paniek en kon niet meer precies vertellen wat er daarna exact was gebeurd. Wel wist ze nog dat ze gezien had dat Dirk vermoedelijk een wond in zijn borst had. Ze had namelijk ter hoogte daarvan bloed op zijn kleding gezien. Later was gebleken dat zij 112 had gebeld. Zij kon zich dit zelf echter niet meer precies herinneren. Zij wist niet waar het mes was gebleven. Aart had onmiddellijk na het incident de woning verlaten en was korte tijd later weer thuisgekomen. Na thuiskomst had hij haar verteld dat Cees op hem had ingestoken, hij die steken had afgeweerd en daarbij een snijwond had opgelopen.

Getuige Cees:

Hij verklaarde dat hij samen met Dirk weleens een handeltje deed, zonder daarover verder te willen verklaren en dat hij aan Aart een aantal maanden geleden wat verkocht had voor €10.000, waarvan de helft bij aflevering zou worden betaald en de andere helft binnen drie maanden. De reden hiervan was dat Aart weleens vaker wat van hen had gekocht en altijd in termijnen en op tijd had betaald. Bij deze laatste deal was Aart echter in gebreke gebleven en had binnen de afgesproken drie maanden na levering niet betaald, waarop zij hem een paar keer hadden aangesproken en nadrukkelijk hadden gesommeerd alsnog te betalen. Zij hadden daarbij geen bedreigingen geuit en zeker geen geweld toegepast. Op de avond van 13 mei 2020 had hij samen met Dirk in hun vaste kroeg gezeten, waar ze Aart ook weleens troffen en hadden besloten Aart nog eens thuis te bezoeken om hun eis tot betaling kracht bij te zetten. Ze hadden vooraf afgesproken geen geweld te zullen aanwenden en hadden ook geen wapens bij zich, toen ze rond 20.00 uur bij de woning van Aart aankwamen. Expliciet daarnaar gevraagd, vertelde Cees dat ze hun komst niet telefonisch hadden aangekondigd. Zij hadden bij aankomst bij de woning aangebeld, waarna de vrouw van Aart, die zij overigens niet eerder hadden ontmoet, de deur had geopend. Vervolgens hadden zij zich aan haar voorgesteld en verteld dat ze voor Aart kwamen, waarna zij hen naar de woonkamer had begeleid en een zitplaats had aangeboden. Ze hadden wat met Aart gesproken over de woning, de inrichting en de vakantie. Het gesprek vond vooral plaats tussen Aart en Cees. De

vrouw van Aart zat half naar de tv te kijken, die op het nieuws stond, en nam niet deel aan het gesprek. Hij had de indruk dat ze wel deels meeluisterde naar wat er gezegd werd. Dirk hield zich enigszins afzijdig en was vooral toehoorder, hetgeen voor hem gebruikelijk was. In de kring van vrienden om hem heen, had hij dan ook de bijnaam "de stille". Op enig moment had de vrouw van Aart gevraagd of ze koffie wilden en was daarna naar de keuken gelopen. Direct nadat zij uit de woonkamer was, had hij gezien dat Aart een mes, dat kennelijk verborgen was tussen de rugleuning en het zitkussen van de stoel waarop hij zat verborgen was geweest, pakte. Vervolgens was hij opgesprongen en zei "En nu mijn huis uit, je krijgt niet meer geld." Omdat Cees vreesde dat hij door Aart gestoken zou worden, was hij eveneens opgesprongen en had hij zich op Aart gestort, waarna een worsteling tussen beiden was ontstaan. Omdat Cees het af dreigde te leggen tegen Aart, had hij Dirk gevraagd hem te helpen. Dirk was daarop tussenbeide gekomen, waarop hij had gezien dat Aart kans zag hem met het mes dat hij in zijn handen had te steken. Dirk was daarop op de grond gevallen. Onderwijl was de vrouw van Aart weer binnen gekomen en begon hysterisch te schreeuwen. Hij had toen kans gezien zich aan Aart te onttrekken en had snel de woning verlaten. Buiten gekomen was hij in de richting van het centrum van X weggerend. Volgens Cees was het mes bij Aart in de woning achtergebleven.

Getuige Elise:

Zij stond op de bewuste avond rond 20.30 uur buiten voor haar woning, die naast de woning van Aart en Bea was gelegen, toen ze de deur van haar buren met kracht open hoorde gaan. Dit trok haar onmiddellijke aandacht. Ze zag toen dat een haar onbekende man, die zij nooit eerder bij de buren had gezien uit de woning kwam. Deze man was ongeveer 45 jaar oud. Hij droeg een zwart jack. Het was haar opgevallen dat op de voorzijde van dit jack een blauw embleem zat en dat de man iets wegstopte, terwijl hij naar buiten kwam. Zij had niet gezien wat dat was. De man was vervolgens richting het centrum van de stad weggerend. Daarna was ze haar woning binnengegaan en had die avond verder niets meer buiten gezien of gehoord.

Resultaat sporenonderzoek en sectie:

Dirk was als gevolg van een messteek in zijn borststreek overleden. Het mes was na het feit onvindbaar gebleken. Aart had een snijwond aan zijn rechterhand en uit de historische printgegevens bleek dat er op de avond van het steekincident telefonisch contact was geweest tussen de telefoons van Aart en Cees. Door een buurtbewoner was twee dagen na het incident ongeveer 200 meter vanaf de woning van Aart en Bea in de richting van het centrum van de stad, in de berm van de openbare weg een mes gevonden en bij de lokale politie afgegeven. Dit mes was aan Aart, Bea en Cees getoond. Aart en Cees hadden daarop verklaard dat dit mes sterke gelijkenis vertoonde met het mes dat tijdens het incident was gebruikt. Bea verklaarde dat ze zich niet meer precies kon herinneren hoe het gebruikte mes eruitzag. Op het mes was DNA-materiaal aangetroffen van Dirk. Verder was er een DNA-

spoor met een mengprofiel op aangetroffen. Op het bewuste mes was geen DNA aangetroffen van Aart en of Cees.

Achtergrond info betrokkenen:

Aart was in 2012 eenmaal veroordeeld voor een gewelddelict en in 2013 voor het bezit van een geringe hoeveelheid cocaïne. De wijkagent had van jongeren uit de buurt al enkele malen gehoord dat Aart weleens wat pilletjes verkocht. Aart was in het verleden een verdienstelijk kickbokser geweest, die landelijk ook regelmatig wedstrijden won en daarmee de publiciteit haalde. Bea had geen antecedenten. Cees was in 2010 veroordeeld voor bedreiging en van hem was bekend dat hij zich vermoedelijk al enkele jaren schuldig maakte aan de handel in drugs. Een paar maanden geleden was hij betrokken geweest bij een vechtpartij in een horecapand, waarvan bekend was dat daar drugs werden verhandeld. Bij die vechtpartij zou een mes zijn gebruikt. Niet duidelijk was geworden door wie, omdat de betrokkenen weigerden te verklaren. Doordat geen van de aanwezigen aangifte wenste te doen, had dit verder geen gevolgen voor hem gehad. Dirk was sinds enkele maanden, vanaf zijn scheiding, regelmatig in gezelschap van Cees gezien. Hij had geen antecedenten.

2.1.2. Het besluit tot het houden van een videoreconstructie

Van de onderzoeksresultaten was een dossier samengesteld. Het OM was van mening dat uit de onderzoeksresultaten voldoende duidelijk was geworden dat Aart als dader kon worden aangemerkt en besloot tot vervolging. De raadsman van Aart had eerder al om een reconstructie verzocht, maar dit verzoek was door de officier van justitie en de rechter-commissaris afgewezen. De raadsman sprak zijn ongenoegen uit over dit besluit van de rechter-commissaris. Hij stelde dat, nu de mening van de officier van justitie over de uitvoering van een videoreconstructie werd gevolgd, de verdachte in zijn verdedigingsbelang geschaad werd. Ter terechtzitting op 11 december 2020 betoogde de raadsman van Aart dat hij de mening van het OM dat een videoreconstructie niet van toegevoegde waarde was in deze niet deelde. Hij meende dat er in deze sprake was van een strafuitsluitingsgrond, meer specifiek noodweer(exces). Hij verzocht de rechtbank vervolgens om een reconstructie door en op aanwijzing van de verdachte en de getuigen om de ware toedracht te achterhalen. Tevens verzocht hij om de aanwezigheid van de patholoog-anatoom daarbij als deskundige, waarbij de concrete vraag was of het letsel paste bij de door de individuele verdachte en getuigen getoonde handelingen tijdens de reconstructie van het steekincident. Nadat de officier van justitie had gemeld dat hij geen belang hechtte aan een reconstructie, omdat de toedracht voor hem duidelijk was, oordeelde de rechtbank dat zij een reconstructie noodzakelijk achtte voor de waarheidsvinding en rekening houdend met het verdedigingsbelang wees de rechtbank het verzoek van de raadsman toe. Een verzoek van de officier van justitie om dan geen reconstructie door en op aanwijzing van de verdachten en getuigen uit te voeren, maar een digitale reconstructie door

de politie uit te laten voeren, werd afgewezen. Het argument van de officier van justitie dat er inmiddels bijna twee jaar was verlopen na het incident en de herinnering van de verdachte en getuigen aan de gebeurtenis zou zijn vervaagd en niet meer betrouwbaar was, werd door de rechtbank terzijde geschoven. De rechtbank verwees de zaak terug naar de rechter-commissaris teneinde:

- Een reconstructie van het gebeurde door en op aanwijzing van de verdachte en de getuigen onder zijn leiding door het LVRT te laten plaatsvinden,
- De patholoog-anatoom tijdens de reconstructie aanwezig te doen zijn, en daarbij op basis van zijn bevindingen bij de sectie te laten beoordelen in welke mate de lezingen van de individuele verdachte en getuigen passen bij zijn bevindingen.

De rechtbank overwoog om zelf bij de videoreconstructie aanwezig te zijn en beraadde zich nader over het houden van een openbare zitting ter plaatse in dat kader. Een week later besloot de rechtbank niet zelf bij de uitvoering aanwezig te zijn, maar in een later stadium kennis te nemen van de audiovisuele registratie.

2.1.3. De voorbereiding van de videoreconstructie

Een paar weken nadat de rechtbank de zaak had verwezen, werd door de rechter-commissaris contact opgenomen met de teamleider van het LVRT en werd een afspraak gemaakt om de casus nader te bespreken. Korte tijd later vond er een voorbespreking plaats, waarbij de rechter-commissaris, de officier van justitie, de teamleider van het LVRT en van de lokale politie aanwezig waren.

Bij de voorbereiding van een videoreconstructie kwam een aantal aspecten aan de orde. Dit leidde tot de overweging van wie er bij de bespreking ter voorbereiding van de reconstructie aanwezig moesten zijn. Zo kwam de vraag aan de orde of de aanwezigheid van de raadsman van de verdachte bij de voorbespreking noodzakelijk was. De officier van justitie was van mening dat diens aanwezigheid niet noodzakelijk was. De rechter-commissaris besloot de raadsman toch voor een volgend overleg uit te nodigen.

Voorbespreking videoreconstructie:

Tijdens de voorbespreking op 23 januari 2021, waarbij de officier van justitie, de raadsman van de verdachte, de teamleider van het LVRT en een vertegenwoordiger van de lokale politie aanwezig waren, werden de wensen van de raadsman, de officier van justitie en de rechter-commissaris besproken en werd bezien in welke mate daaraan kon worden voldaan. De rechter-commissaris gaf aan dat de rechtbank opdracht had gegeven om door en op aanwijzing van de verdachte Aart en de getuigen Bea, Cees en Elise een reconstructie uit te voeren. Allen hadden tijdens de zitting bij de rechtbank verklaard bereid te zijn hieraan mee te werken. De raadsman van Aart gaf aan dat zijn cliënt bij nader inzien had besloten niet

aan een videoreconstructie mee te werken, omdat hij niet terug wenste te keren naar de plaats waar het feit had plaats gevonden. Hij vond de confrontatie met die locatie te belastend. De raadsman gaf de anderen in overweging de videoreconstructie eventueel op een andere locatie uit te voeren, dan wel de reconstructie uit te voeren door plaatvervangers op basis van een eerder door de verdachte bij de rechter-commissaris afgelegde verklaring. Verder merkte hij op dat situatie in de woning, waar het incident plaats vond, was gewijzigd. Aart en Bea waren na het incident namelijk verhuisd en de betreffende woning werd inmiddels bewoond door andere bewoners. Hij veronderstelde dat ook het meubilair was gewijzigd. Hij wees er daarbij nadrukkelijk op dat de reconstructie waarheidsgetrouw diende te worden uitgevoerd om de herbeleving van de gebeurtenis door zijn cliënt te bevorderen. De rechter-commissaris vroeg de raadsman zijn cliënt nogmaals te vragen of hij bereid was om mee te werken aan een videoreconstructie op de oorspronkelijke plaats van het delict. Hij vroeg de vertegenwoordiger van de lokale politie of de nieuwe bewoners bereid waren de woning ten behoeve van de reconstructie beschikbaar te stellen en in hoeverre de woning qua inrichting in de oorspronkelijke staat kon worden teruggebracht. Besloten werd dat de verdachte en elke getuige afzonderlijk een reconstructie zouden uitvoeren. Daarbij werd zowel door de officier van justitie als door de raadsman betoogd dat zij wensten dat de betrokken verdachte en getuigen op de plaats van handeling geen contact met elkaar mochten hebben. De officier van justitie stelde voor dat de reconstructie werd uitgevoerd door het onderzoeksteam van de politie. De rechter-commissaris stelde op basis van eerdere ervaringen met het LVRT voor dat de verdachte en getuigen tijdens de videoreconstructie zouden worden begeleid en geïnterviewd door een medewerker van het LVRT. De raadsman vroeg of er eventueel een onafhankelijk team beschikbaar was, daar het LVRT uit politiemensen bestond. Alhoewel hij niet op voorhand twijfelde aan de integriteit van de leden van het LVRT, had hij voorkeur voor een onafhankelijk team. Vastgesteld werd dat er geen ander team was en de rechter-commissaris besloot dat het LVRT de reconstructie zou begeleiden en registreren. De aanvang van het te reconstrueren deel van het gebeurde zou de komst van Cees en Dirk bij de woning zijn en de reconstructie zou eindigen als Aart, nadat hij de woning had verlaten, daar korte tijd later weer terugkeerde. Door de lokale politie zouden plaatsvervangers worden gezocht voor alle betrokkenen en er zou een aantal messen worden nagemaakt van karton of een ander materiaal, zodat bij de uitvoering van de reconstructie geen letsel kon ontstaan. Er zouden in ieder geval nagemaakte messen aanwezig zijn met de vorm en van het formaat, zoals door elke verdachte/getuige was omschreven. De reconstructie zou op donderdag 27 februari 2021, 's middags en 's avonds, voor het intreden van de duisternis, plaats vinden. De lokale politie zou verder zorgdragen voor afzettingen rond de woning tijdens de uitvoering van de reconstructie, ter ondersteuning van het handhaven van de openbare, zodat de uitvoering van de reconstructie een vlot en ongestoord verloop kon hebben. Tevens werd zorggedragen voor lunchpakketten en een toiletvoorziening voor de betrokkenen. De buurtbewoners zouden door de lokale politie worden geïnformeerd. Het oproepen van de getuigen en de patholoog-anatoom werd door de rechter-commissaris gedaan. De rechter-commissaris zou verder zorgdragen voor de aanwezigheid van de verdachte Aart, die in voorarrest zat. Het contact

met de media zou door de persvoorlichter van het openbaar ministerie verlopen. Door de lokale politie werd de organisatie in gang gezet.

Vervolgens werden de gemaakte afspraken uitgevoerd en werd er een draaiboek gemaakt ten behoeve van de uitvoering van de videoreconstructie.[48]

2.1.4. De uitvoering van de videoreconstructie

Circa vijf weken na de voorbespreking vond de reconstructie plaats door en op aanwijzing van verdachte Aart, getuige Bea, getuige Cees en getuige Elise. De rechter-commissaris, de officier van justitie en de raadsman van de verdachte waren daarbij aanwezig en bevonden zich in een ruimte in de directe nabijheid van de plaats van handeling. In die ruimte stond een monitor opgesteld, waarop zij het verloop van de reconstructie rechtstreeks konden volgen. De reconstructie kon niet plaatsvinden op de oorspronkelijke plaats van het delict. De nieuwe bewoners van de woning van Aart en Bea waren niet bereid hun woning ter beschikking te stellen. Er was een andere, qua indeling, soortgelijke woning in de omgeving van de plaats delict gevonden. De situatie in deze woning was nagenoeg gelijk 'nagebouwd' aan die ten tijde van het steekincident. Het meubilair verschilde qua kleur en stof, maar de formaten waren vrijwel gelijk aan die van het oorspronkelijke meubilair. De lokale politie had een aantal studenten van de politieacademie benaderd om de rol van plaatsvervanger te spelen. Voorafgaand aan de reconstructie werden zij door de begeleider en verhoorder geïnformeerd over hetgeen tijdens de reconstructie van hen verwacht werd. Nadat het videoregistratievoertuig en de techniek in gereedheid waren gebracht, ving de reconstructie aan met verdachte Aart. De raadsman verlangde dat hij zijn cliënt mocht begeleiden. De rechter-commissaris stelde dat allen het verloop vanuit een zogenoemde uitkijkunit middels een beeldscherm en een geluidsverbinding rechtstreeks konden volgen en onmiddellijk de reconstructie, indien nodig, konden laten onderbreken. Hij wees het verzoek van de raadsman af. Nadat de begeleider - verhoorder de verdachte op zijn rechten had gewezen en hem nader had geïnformeerd over hetgeen ging plaatsvinden en enkele aanvullende vragen over de omstandigheden had gesteld, stelde hij de plaatsvervangers van de andere betrokkenen aan hem voor. Verdachte verklaarde dat de plaatsvervanger van Dirk aanmerkelijk langer was dan Dirk, maar desalniettemin toch bereid te zijn de reconstructie met die plaatsvervanger uit te voeren. De raadsman maakte hier bezwaar tegen bij de aanwezige rechter-commissaris. Hij stelde dat zijn cliënt zich onvoldoende bewust was van het gevolg dat dit voor de uitvoering en voor zijn positie kon hebben. De rechter-commissaris was van mening dat de reconstructie met die plaatsvervanger toch doorgang kon vinden en indien de verdachte een handeling niet kon uitvoeren vanwege het verschil in lengte hij dat kon aangeven. Vervolgens werd door en op aanwijzing van verdachte met gebruikmaking van de plaatsvervangers en de nagemaakte messen een reconstructie

[48] Een format draaiboek is als bijlage 3 bijgevoegd.

uitgevoerd van het gebeurde tussen het moment van aankomst van Cees en Dirk bij de woning tot de terugkomst van verdachte Aart in de woning. Het verhoor van de verdachte verliep uiterst moeizaam en traag. Tijdens de uitvoering bleek dat een van de plaatsvervangers lid van het onderzoeksteam was en de casus tot in detail kende. Verder werd de uitvoering van de reconstructie na ongeveer een halfuur plotseling onderbroken door de binnenkomst van de rechter-commissaris. Alle aanwezigen keken verschrikt op. De rechter-commissaris was zichtbaar geïrriteerd. Hij sommeerde de verdachte een bepaalde positie in te nemen en voort te maken met het vertellen van wat er was gebeurd. Dit leek nauwelijks effect te hebben, waarna de rechter-commissaris de ruimte weer verliet en de begeleider het verhoor en de reconstructie voort kon zetten. Nadat de begeleider dit deel gedetailleerd met de verdachte Aart had doorlopen en hem daarbij de nodige verdiepingsvragen had gesteld, ging hij naar de ruimte waarin de rechter-commissaris, de officier van justitie en de raadsman van de verdachte zaten en het verloop van de reconstructie rechtstreeks hadden kunnen volgen. De raadsman merkte op dat hij het onacceptabel vond dat een van de plaatsvervangers lid van het onderzoeksteam was en als zodanig niet geheel objectief zijn rol zou kunnen vervullen. Verder stelde hij de waarde van de mededeling van de begeleider aan zijn cliënt dat hij niet verplicht was aan de reconstructie mee te werken ter discussie. Hij vroeg zich af in hoeverre er sprake was vrijwilligheid na de interventie van de rechter-commissaris. Zowel de raadsman als de officier van justitie hadden enkele aanvullende vragen. De rechter-commissaris keurde het stellen van deze vragen goed, waarbij hij bij een vraag een aanpassing aanbracht. Hierna keerde de begeleider terug naar de plaats van reconstructie en legde de vragen van de rechter-commissaris, de raadsman en de officier van justitie aan de verdachte voor. Nadat ook deze vragen en wensen waren beantwoord en of uitgevoerd, werd de reconstructie vervolgd met een reconstructie door en op aanwijzing van getuige Bea. Deze reconstructie verliep op vrijwel gelijke wijze als die van verdachte Aart. Daarna volgden nog de reconstructies door en op aanwijzing van getuigen Cees en Elise. De aanwezige patholoog-anatoom stelde tijdens de uitvoering van de reconstructies enkele vragen om vast te stellen wiens versie van het gebeurde het best aansloot bij zijn bevindingen tijdens de sectie. Nadat de vier reconstructies waren uitgevoerd, werd door het LVRT met de rechter-commissaris een afspraak gemaakt over de samenstelling van de compilatie van het beeldmateriaal, die op een dvd op een later tijdstip zou worden toegezonden. Overeengekomen werd dat deze dvd binnen veertien dagen in 4-voud zou worden aangeleverd en zou worden vergezeld van een proces-verbaal, dat werd opgemaakt door de teamleider van het LVRT. Hierin zou hij verslag doen van de bijdrage die door het LVRT was geleverd.[49] De rechter-commissaris sprak met de officier van justitie en de raadsman af, dat hij hen na ontvangst van de dvd's, elk een dvd zou toezenden, zodat zij kennis konden nemen van de inhoud. Op verzoek van de politie en de officier van justitie werd door het LVRT direct na afloop van de videoreconstructie met toestemming van de rechter-commissaris een gegevensdrager met

[49] Een format proces-verbaal is als bijlage 4 bijgevoegd.

de ‘ruwe beelden’ van de videoreconstructie verstrekt, zodat zij de betrokkenen aan de hand van deze beelden eventueel na nadere bestudering van de beelden aanvullend konden ondervragen.

2.1.5. De videoreconstructie ter terechtzitting

Twee maanden nadat de reconstructie was uitgevoerd, vond een terechtzitting plaats bij de rechtbank. Tijdens de zitting betoogde de raadsman van de verdachte dat er sprake was geweest van noodweer, c.q. noodweerexces. Uit de reconstructie, waarvan de beelden tijdens de zitting overigens niet waren getoond, maar die door de professionele procespartijen wel waren bekeken, was volgens hem duidelijk gebleken dat verdachte Aart door de aanval van getuige Cees en de daaropvolgende bemoeienis van getuige Dirk in een zodanige positie terecht was gekomen, dat hij niet anders kon dan zich verweren op de wijze zoals door hem in de reconstructie was getoond en waarvan alle procespartijen kennis hadden kunnen nemen. Dientengevolge werd een beroep gedaan op een strafuitsluitingsgrond. Overigens sprak de raadsman zijn verbazing uit over het feit dat de officier van justitie zijn cliënt als verdachte had aangemerkt. Hij schetste daarbij het alternatieve scenario dat Cees en Dirk naar de woning waren gekomen om hun eis om geld te krijgen door bedreiging met een mes kracht bij te zetten en zijn cliënt kans had gezien zich tegen die bedreiging te verzetten en daarbij door een samenloop van omstandigheden Dirk per ongeluk met het mes geraakt had. Het gegeven dat Cees na het incident vermoedelijk het gebruikte mes had meegenomen en op de vindplaats had achtergelaten zou dit alternatieve scenario bevestigen. De officier van justitie handhaafde zijn standpunt dat Aart als schuldige diende te worden aangemerkt en er geen enkele sprake was van omstandigheden, die een beroep op noodweer(exces) rechtvaardigden. Hij had Cees en Dirk opgewacht en voor hun komst een mes binnen handbereik gebracht, door dit op een voor hen niet zichtbare plaats voorhanden te houden. Hij kende de reputatie van met name Cees en was bang voor hem. Nadat zijn vrouw naar de keuken was gegaan, had hij het mes gepakt en hen gesommeerd de woning te verlaten. Toen zij dat niet direct hadden gedaan, had hij het mes gepakt en bewust in hun richting gestoken, waarbij sprake was geweest van een lichte worsteling en hij Dirk uiteindelijk dodelijk had getroffen. Na het steekincident had hij de woning kort verlaten. Deze tijd had hij benut om zich van het mes te ontdoen dat later was gevonden. Tot welke conclusie komt de rechtbank en waarop baseert zij die?

2.2. Onderdelen van de casus die nadere aandacht verdienen

In deze casus is een aantal aspecten verwerkt dat blijkens de bestudeerde brondocumenten en eigen ervaringen bij de voorbereiding en uitvoering van videoreconstructies van invloed kan zijn op de bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces. Aan deze aspecten zal in de volgende hoofdstukken nader aandacht worden

besteed. Het gaat hierbij om keuzes die vergaande consequenties kunnen hebben voor de bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding.

De deelnemende verdachten en getuigen. Vooraf moet bepaald worden wie van de betrokken verdachten en getuigen in de gelegenheid zullen worden gesteld deel te nemen. Indien bijvoorbeeld een getuige, die de gebeurtenis goed heeft kunnen waarnemen, wordt uitgesloten van deelname, kan dit vergaande gevolgen hebben voor de bijdrage van de reconstructie aan de waarheidsvinding.

Te reconstrueren handelingen. Het bepalen van de na te spelen handelingen is van belang om aan de hand van de wijze waarop die handelingen worden verricht te kunnen beoordelen, wie welke handelingen heeft verricht of kan hebben verricht. Ten aanzien van getuigen kan worden waargenomen, wat zij hebben kunnen zien en horen van de gebeurtenis vanuit de positie waar zij zich bevonden.

Locatie en omstandigheden. Zowel de keuze van de locatie alsmede de overige omstandigheden, zoals verlichting, kunnen van invloed zijn op het geheugen van de verdachten en getuigen en voor de fysieke uitvoerbaarheid van de reconstructie. Ook de keuze en selectie van de plaatsvervangers kan hierbij van belang zijn. Wat betekent dit verder voor het waarheidsgetrouw reconstrueren?

Regie. De kennis en ervaring, alsmede de open en objectieve houding van de regisseur kunnen een belangrijke rol spelen bij de voorbereiding en uitvoering van de videoreconstructie. Dit geldt zowel voor de operationeel regisseur, die meestal tevens de verdachten en getuigen begeleidt en verhoort, de technische regisseur, die zorgdraagt voor de audiovisuele registratie, als voor de regisseur, die primair verantwoordelijk is voor de juridische aspecten, veelal de rechter-commissaris.

Registratie en presentatie. De wijze waarop het verloop wordt geregistreerd en het resultaat wordt gepresenteerd, kunnen het beeld dat degenen die de casus moeten beoordelen, beïnvloeden.

De beperkingen. In het kader van de waarheidsvinding lijkt het gewenst dat de videoreconstructie zo waarheidsgetrouw mogelijk wordt uitgevoerd. Verondersteld wordt dat er mogelijk situaties zijn, waarbij het niet of nauwelijks mogelijk is om tot een waarheidsgetrouwe uitvoering te komen of waardoor de waarheid mogelijk zelfs geweld wordt aangedaan.

Rechten van verdachten en getuigen. Van belang voor de waarde van het resultaat is de wijze waarop de informatie is verkregen en de rechten van de verdachten en getuigen daarbij zijn gerespecteerd.

Strafuitsluiting. Indien er mogelijk een beroep wordt gedaan op een strafuitsluitingsgrond, dient daar bij de voorbereiding en uitvoering van de videoreconstructie aandacht voor te zijn, zodat aan de hand van het resultaat van de reconstructie kan worden beoordeeld of en in hoeverre gronden voor het honoreren van het beroep aanwezig zijn.

De bevoegdheid en mogelijkheden tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie. In hoeverre zijn alle professionele procespartijen bevoegd tot het doen uitvoeren van een

videoreconstructie en zijn bevoegdheden en mogelijkheden evenredig over de procespartijen verdeeld?

De deelnemende procespartijen. Worden de officier van justitie en de verdediging in gelijke mate betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van de videoreconstructie?

Onafhankelijkheid begeleiding. In hoeverre is de persoon die of het team dat de voorbereiding en uitvoering begeleidt en registreert onafhankelijk en onpartijdig?

Ten slotte is de vereiste deskundigheid voor de begeleiding en registratie en presentatie van de videoreconstructie van belang. Uiteindelijk zal de reconstructie op een rechtmatige en integere wijze tot een waarheidsgetrouw, objectief en betrouwbaar beeld moeten leiden.

3. Videoreconstructies in Nederland – aard en omvang

Eerder werd gesteld dat in ons land regelmatig videoreconstructies worden uitgevoerd. Deze blijken vrijwel alle te worden begeleid en geregistreerd door het LVRT. Dit politieteam wordt in dit hoofdstuk nader geïntroduceerd. In het vorige hoofdstuk werd de lezer aan de hand van een fictieve casus enig inzicht geboden in het verloop van het proces vanaf het voornemen tot het houden van een videoreconstructie tot het gebruik van de uitkomst ter zitting. In dit hoofdstuk wordt een indruk gegeven van de aard en omvang van de videoreconstructies die jaarlijks in Nederland worden uitgevoerd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een aantal kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die vrijwel alle zijn ontleend aan het archief van het LVRT. Zo wordt inzichtelijk gemaakt bij welke type delicten de videoreconstructie wordt ingezet, het aantal videoreconstructies dat jaarlijks door het LVRT wordt begeleid (totaal en per provincie) en de fase in het strafproces waarin videoreconstructies worden uitgevoerd.

3.1. Het Landelijk Video Reconstructie Team (LVRT)

Het LVRT is een politieteam, dat zoals de naam al doet vermoeden, landelijk opereert. Dit team bestaat uit enkele rechercheurs, werkzaam bij verschillende afdelingen in de regionale politie-eenheid Oost-Brabant, die een aantal keren per jaar bij gelegenheid van een videoreconstructie bij elkaar komen en operationeel dit team vormen. Het team leidt doorgaans een 'slapend' bestaan en is wat dat betreft vergelijkbaar met bijvoorbeeld het *Rampen Identificatie Team* van de politie, dat eveneens bij gelegenheid van een incident, in dat geval een incident waarbij slachtoffers moeten worden geïdentificeerd, 'ontwaakt'. Het LVRT wordt regelmatig in de media genoemd, maar heeft geen officiële status en is in geen enkel organogram van de politie terug te vinden.[50] Het adviseert bij de voorbereiding van videoreconstructies en draagt bij de uitvoering ervan zorg voor de begeleiding en het verhoor van de verdachten en getuigen en het audiovisueel registreren van het verloop. Het team kan alleen worden ingezet op verzoek van politie en justitie. Als anderen, zoals de verdediging, inzet van het team wensen, moeten zij zich daarvoor richten tot het openbaar ministerie of de rechter.

Het LVRT bestaat vanaf het begin van de jaren 70 van de vorige eeuw. In die tijd werden bij het Korps Rijkspolitie aan elk van de territoriale technische recherche-afdelingen een videocamera met een geluidsrecorder ter beschikking gesteld. Dit technische hulpmiddel was op dat moment relatief nieuw. Bij de afdeling in 's-Hertogenbosch was er destijds een technische rechercheur die de mogelijkheden en de toegevoegde waarde van de inzet van deze camera's bij het naspelen van een misdrijf onderkende. Met enkele collega's begeleidde en registreerde hij een reconstructie van een misdrijf. Dat kreeg bekendheid bij

[50] Zie o.a. De Jong 1992, p.14-19 en Groenewold 2006, 18-23, 'Politie maakt reconstructie verdrinking peuter Noord-Willemskanaal' , RTV Noord.nl, Schildkamp AD, 4 september 2017.

politie en justitie en daarmee was het ontstaan van het LVRT een feit. In die beginfase bestond het team, dat toen nog werd aangeduid als 'videoteam' uit enkele technische rechercheurs van de rijkspolitie in 's-Hertogenbosch. Zij beschikten destijds over slechts een videocamera met geluidsrecorder en voerden in heel Nederland videoreconstructies uit. Er volgde al snel uitbreiding van de technische voorzieningen en na een aantal jaren kreeg het team de beschikking over een videoregistratievoertuig, met drie videocamera's en video-bewerkingsapparatuur. Aanvankelijk werd alleen in zwart-wit geregistreerd. Na enkele jaren werd overgaan op registratie van de beelden in kleur. Het team beschikt nu over een videoregistratievoertuig, dat is voorzien van digitale apparatuur en videocamera's die draadloos kunnen worden ingezet.[51]

Momenteel bestaat het team uit zes politiemensen, werkzaam bij de Dienst Regionale Recherche van de politie in Oost-Brabant. Vijf van hen zijn verantwoordelijk voor de registratie van de beelden, een als technische regisseur en de overigen bedienen de camera's. Allen hebben een training opnametechniek gevolgd. Een van de teamleden vervult de rol van teamleider en is tevens begeleider en verhoorder van de verdachten en getuigen tijdens de uitvoering van de reconstructie. Hij heeft geen specifieke opleiding gehad voor zijn rol, maar heeft zijn kennis van het verhoor verworven als tactische en technische rechercheur en zijn expertise van videoreconstructies is ontstaan door het begeleiden en uitvoeren van inmiddels enkele honderden videoreconstructies.[52] Deze persoon is tevens degene die vooraf en tijdens de videoreconstructie de intermediair is tussen de professionele procespartijen en het LVRT en na een videoreconstructie een proces-verbaal opmaakt van de totstandkoming en van de bijdrage van het LVRT. De audiovisuele registraties van alle uitgevoerde en begeleide reconstructies worden bij de afdeling Forensische Opsporing van de politie in de eenheid Oost-Brabant bewaard. Er worden aan derden geen kopieën van deze registraties verstrekt en of beelden getoond zonder schriftelijke toestemming van de aanvrager van de betreffende reconstructie.

3.1.1. Aantallen

Het LVRT begeleidt en registreert landelijk gemiddeld circa 15 videoreconstructies per jaar. In de periode van 01 januari 2000 tot en met 31 december 2018 is het LVRT betrokken geweest bij 290 videoreconstructies van veelal ernstige misdrijven.[53]

---

[51] Deze informatie is verkregen uit overlevering van oud-leden van het LVRT, waaronder een voormalige technische regisseur – interview 9 februari 2021. Voor die tijd werd er voor de registratie van een reconstructie gebruik gemaakt van de fotografie. Er werd een fotoboek van de reconstructie gemaakt, waarbij de foto's voorzien werden van teksten, die men relevant achtte. Een voorbeeld van een casus, waarbij een fotoboek van de reconstructie was gemaakt, kwam een paar jaar geleden in de publiciteit toen een journalist een dergelijk fotoboek in handen had gekregen van de 'Baarnse moordzaak', die zich voltrok in het begin van de jaren 60. Voor een indruk van de foto's van de reconstructie in deze zaak wordt verwezen naar: 'Unieke fotoreconstructie Baarnse moordzaak: Het lijken wel filmshots', eenvandaag.avrotros.nl (laatst geraadpleegd op: 10 maart 2021).

[52] Er bestaat in het Nederlandse bestel geen specifieke opleiding waarmee teamleden kunnen worden voorbereid op het vervullen van deze rol.

[53] Deze aantallen zijn verkregen uit de administratie van het LVRT.

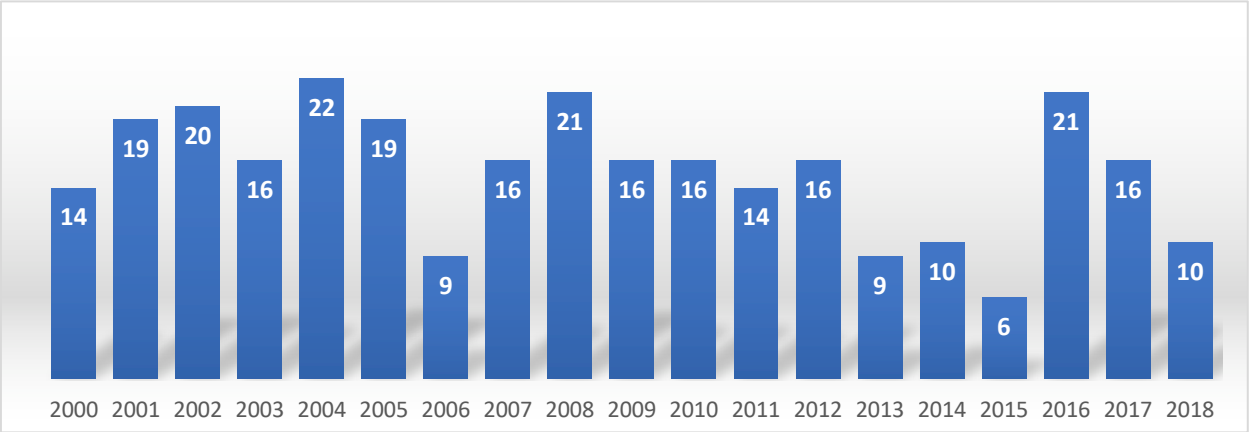

Figuur 3.1 Aantal videoreconstructies, begeleid door het LVRT, per jaar (N=290)

Uit figuur 3.1 blijkt dat 2006 ten opzichte van het gemiddelde een sterk afwijkend beeld geeft en dat geldt tevens voor de periode 2013 - 2015 en 2016 - 2018. Door de neergang van het aantal in de voorlaatste periode, die de laatste drie jaren van de onderzochte periode vormde, ontstond aanvankelijk de indruk dat er mogelijk sprake was van aan afnemende behoefte aan videoreconstructies. Uit de aantallen in de twee daaropvolgende jaren bleek echter dat dit geen trend was. De opvallende afname van het aantal videoreconstructies in 2006 ten opzichte van voorgaande jaren wordt mogelijk veroorzaakt door de plotselinge afname van het aantal geregistreerde moorden in dat jaar.[54] Uit de volgende paragraaf zal blijken dat videoreconstructies voornamelijk bij dat type delict worden uitgevoerd. De overige fluctuaties kunnen niet worden verklaard aan de hand van de misdaadcijfers en kunnen het gevolg zijn van verschillende oorzaken.

3.1.2. Gereconstrueerde feiten

Om een beeld te krijgen van de feiten, waarbij in de praktijk een videoreconstructie is uitgevoerd, zijn de eerdergenoemde 90 strafzaken nader beschouwd. In tabel 3.1 worden de aantallen en percentages per delictsoort weergegeven.

[54] Volgens CBS waren er in 2006 159 moorden/doodslagen tegenover 197 in 2005. 'Overledenen; moord en doodslag; pleeglocatie Nederland', CBS Statline (laatst geraadpleegd op 29 januari 2021).

Delict	Aantal	Percentage
1. Geweldsdelict		
1a. Schietincident		
1a1. met dodelijke afloop	28	31,1
1a2. zonder dodelijk afloop	7	7,8
1b. Steekincident		
1b1. met dodelijke afloop	21	23,4
1b2. zonder dodelijke afloop	3	3,3
1c. Mishandeling		
1c1. met dodelijke afloop	19	21,1
1c2. zonder dodelijke afloop	3	3,3
1d. Als onderdeel van een ander delict		
1.d1. met dodelijke afloop (verkrachting, overval en brand)	3	3,3
1.d2. zonder dodelijke afloop (beroving)	1	1,1
2. Overig (3x aanrijding, 1x verdrinking, 1x hulp bij zelfdoding)	5	5,6
Totaal	**90**	**100%**

Tabel 3.1. Type delicten, waarbij videoreconstructie werd uitgevoerd (N=90)

Uit het overzicht in tabel 3.1 blijkt dat videoreconstructies vrijwel alleen worden uitgevoerd bij geweldsdelicten (93,3%) en dat bij 78,9% er sprake is van een geweldsdelict met een dodelijke afloop. Hieruit kan worden afgeleid dat videoreconstructies vooral worden uitgevoerd bij ernstige levensdelicten.

Strafuitsluitingsgronden

Uit het 'Dossier LVRT 90' blijkt dat er in zeven-en-dertig (37) van deze strafzaken (41,1%) een beroep is gedaan op een strafuitsluitingsgrond. In vrijwel alle gevallen is dat noodweer(exces). In een enkel geval beriep de verdachte zich op psychische overmacht.

3.1.3. Plaatsen van handeling

Het uitvoeren van een videoreconstructie in strafzaken beperkt zich niet tot enkele bepaalde plaatsen maar vindt in het hele land plaats. Een inventarisatie van het aantal videoreconstructies per provincie geeft het volgende beeld.

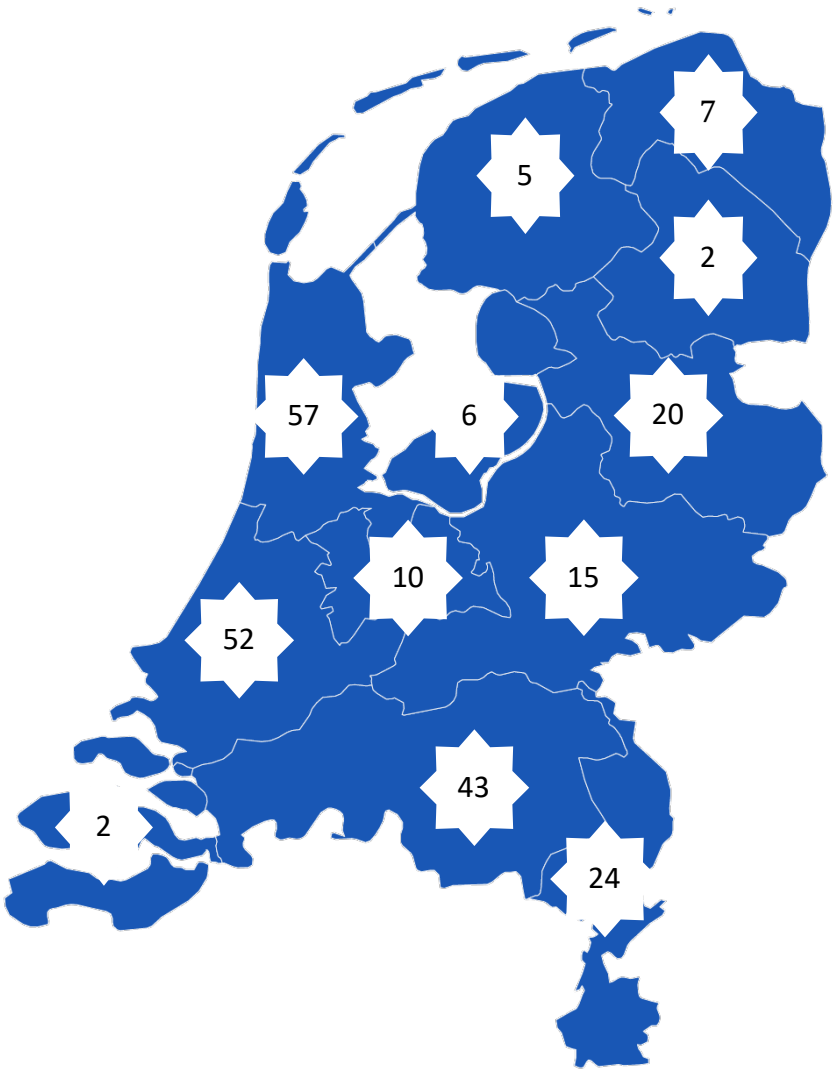

Figuur 3.2. Aantallen door LVRT uitgevoerde videoreconstructies tussen 01-01-2000 en 31-12-2015 (N=243) per provincie.

Het overzicht in figuur 3.2 toont forse verschillen tussen de aantallen videoreconstructies per provincie. Uit het archief van het LVRT blijkt niet alleen dat er forse verschillen tussen provincies zijn, maar ook tussen steden of delen van die provincies. Zo komt het aantal videoreconstructies in Noord-Holland vrijwel geheel voor rekening van Amsterdam, zijn er in Zuid-Holland beduidend meer videoreconstructies uitgevoerd in Den Haag dan in Rotterdam en zijn er in Oost-Brabant aanmerkelijk meer videoreconstructies uitgevoerd dan in West-Brabant. Deze verschillen zijn gedeeltelijk te verklaren. Zo vinden binnen de provincie Noord-Holland de meeste ernstige geweldsdelicten met dodelijke afloop plaats in Amsterdam. Het verschil tussen Den Haag en Rotterdam binnen de provincie Zuid-Holland kan het gevolg zijn van het gegeven dat de politie in Rotterdam in het verleden regelmatig gebruik maakt van digitale reconstructies en tenslotte is het verschil in de provincie Noord-Brabant mogelijk het gevolg van het gegeven dat het LVRT is ondergebracht in Oost-Brabant.

Eerder werd vastgesteld dat bijna 80% van de videoreconstructies werd uitgevoerd in zaken die betrekking hadden op ernstige geweldsdelicten met dodelijke afloop. Om de eventuele samenhang tussen het aantal ernstige geweldsdelicten, moord en doodslag, en het aantal videoreconstructies van deze feiten per provincie te kunnen vaststellen, is een aantal gegevens met elkaar vergeleken.[55] [56]

In tabel 3.2 is het aantal moord en doodslagen tussen 01-01-2000 en 01-01-2016 per provincie weergegeven. Tevens is het aantal videoreconstructies in dezelfde periode per provincie weergegeven.

Provincies	**G**	**F**	**D**	**O**	**F**	**Gld**	**U**	**NH**	**ZH**	**Z**	**B**	**L**
Aantal moord en doodslag	78	51	40	119	66	192	143	549	659	46	353	191
Aantal videoreconstructies	7	5	2	20	6	15	10	57	52	2	43	24

Tabel 3.2 Aantallen moord en doodslag per provincie tussen 01-01-2000 en 01-01-2016 (N=2487) en het aantal videoreconstructies per provincie in diezelfde periode (N=243).

Vervolgens is aan de hand van de gegevens in tabel 3.2 per provincie in de onderzochte periode het percentage berekend van het aantal uitgevoerde videoreconstructies van het totaal aantal moorden en doodslagen in de betreffende provincies. De uitkomst hiervan is in tabel 3.3 weergegeven.

Provincies	**G**	**F**	**D**	**O**	**F**	**Gld**	**U**	**NH**	**ZH**	**Z**	**B**	**L**
% videoreconstructies van het aantal moorden en doodslagen	9	9,8	5	16,8	9,1	7,8	7	10,4	7,9	4,3	12,2	12,6

Tabel 3.3. Percentage videoreconstructies (N=243) van het aantal moord en doodslagen per provincie tussen 01-01-2000 en 01-01-2016 (N=2487).

Tabel 3.3. laat zien dat het percentage per provincie varieert van 4,3 (Zeeland) tot 16,8% (Overijssel). De berekende percentages zijn een benadering van de werkelijkheid. Er is namelijk uitgegaan van alle uitgevoerde videoreconstructies en niet alleen van de uitgevoerde videoreconstructies die een moord of doodslag betroffen. Deze gegevens waren niet beschikbaar. Uit het archief van het LVRT kon niet van alle 243 uitgevoerde videoreconstructies achterhaald worden of deze de reconstructie van een moord of doodslag betroffen. Op basis van de beschikbare gegevens kon geen duidelijke samenhang tussen het aantal moord en doodslagen en aantal uitgevoerde videoreconstructies per provincie worden aangetoond.

Uit het archief van het LVRT bleek ook dat er in sommige delen van het land sprake is van grotere aantallen videoreconstructies in een bepaalde periode. Uit gesprekken met leden van het LVRT en op basis van eigen ervaringen is gebleken dat eerdere positieve ervaringen met videoreconstructies de kans vergroten op een nieuwe aanvraag. Verder valt uit de analyse van de LVRT-gegevens te destilleren dat bepaalde rechters-commissaris

[55] Archief LVRT.
[56] 'Overledenen; Moord en doodslag; regio' CBS Statline (laatst geraadpleegd op 31 januari 2021).

bijzonder geporteerd zijn van gebruikmaking van de mogelijkheid van de videoreconstructie. Hun naam komt bij meerdere videoreconstructies voor.

3.1.4. Fase in strafproces

Videoreconstructies worden tijdens verschillende fases in het strafproces uitgevoerd. Onderzocht is in welke fase van het strafproces de videoreconstructies uit 'Dossier LVRT 90' op basis van de beschikbare gegevens vermoedelijk zijn uitgevoerd. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de fase voor of tijdens de behandeling van de betreffende zaak door de rechtbank en na hoger beroep tijdens de behandeling door het gerechtshof. Het resultaat van deze inventarisatie is vermeld in tabel 3.4.

Fase in het strafproces	**Aantal**	**Percentage**
Voor/tijdens behandeling door de rechtbank	75	83,3
Tijdens de behandeling door het gerechtshof	15	16,7
Totaal	**90**	**100%**

Tabel 3.4. Fase in het strafproces, waarbinnen videoreconstructie werd uitgevoerd (N=90)

Uit deze inventarisatie bleek dat het merendeel van de videoreconstructies werd uitgevoerd voor of tijdens de behandeling door de rechtbank en slechts een beperkt aantal zaken tijdens de behandeling door het gerechtshof.

3.2. Conclusie

Uit een eerste analyse van de geraadpleegde bronnen blijkt dat er jaarlijks gemiddeld 15 videoreconstructies in ons land worden uitgevoerd, waarvan het merendeel voor en tijdens de behandeling van de zaak door de rechtbank. In vrijwel alle gevallen wordt de begeleiding uitgevoerd door het LVRT. Dit team, dat alleen rechtstreeks door politie en justitie kan worden geactiveerd, is operationeel sinds het begin van de jaren 70 en bestaat volledig uit politiemensen. Deze gegevens roepen enkele vragen op. Allereerst is het de vraag of een team dat volledig uit politiemensen bestaat en alleen door politie en justitie kan worden ingezet, voldoende waarborg kan bieden voor objectiviteit bij het vinden van de ware toedracht. Verder leidt dit tot de vraag tot wie de verdediging zich kan richten voor het doen uitvoeren van een videoreconstructie. In de volgende hoofdstukken zal de zoektocht naar antwoorden op deze vragen worden voortgezet.

Er is vastgesteld dat er grote verschillen zijn tussen het aantal videoreconstructies per provincie en bepaalde steden en delen van provincies. Verder bleek bijna 80% van de uitgevoerde videoreconstructies een casus van moord of doodslag te betreffen. Vanuit de

veronderstelling dat er mogelijk een relatie was tussen het aantal gepleegde moorden en doodslagen per provincie werden de aantallen uitgevoerde videoreconstructies en moorden en doodslagen per provincie met elkaar vergeleken. Uit de beschikbare gegevens kon geen duidelijke samenhang tussen het aantal moord en doodslagen en het aantal uitgevoerde videoreconstructies per provincie worden afgeleid.

In hoofdstuk 1 werd vastgesteld dat er nauwelijks literatuur te vinden was over videoreconstructies. Dit riep de vraag op wat hiervan de oorzaak was en of dit mogelijk het gevolg was van het geringe aantal videoreconstructies dat in het strafproces werd uitgevoerd en het inzetten van deze methode nauwelijks een rol speelde. Deze vraag kan aan de hand van de gegevens die in dit hoofdstuk zijn vermeld nu gedeeltelijk worden beantwoord. Volgens het CBS zijn er in de periode 2000-2015 2487 moorden en doodslagen gepleegd. Dat is gemiddeld circa 155 per jaar. Uit een analyse van de gegevens van het LVRT blijkt dat er jaarlijks gemiddeld 15 videoreconstructies worden uitgevoerd, waarvan circa 80% (= 12 zaken) moord of doodslag betreft. Hieruit kan worden afgeleid dat er gemiddeld in circa 12 van de 155 zaken betreffende moord en doodslag een videoreconstructie wordt uitgevoerd. Dat is ruim 7,7% en lijkt daarmee geen verwaarloosbaar percentage. Uit dit percentage, dat over de jaren heen overigens enigszins schommelt, kan worden afgeleid dat de videoreconstructie al vele jaren in het strafproces in een behoefte bij de procespartijen voorziet. In de volgende hoofdstukken wordt ingezoomd op de inhoudelijke bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces.

4. De videoreconstructie tijdens het voorbereidend onderzoek

De term (video) reconstructie komt in de wet- en regelgeving van ons land, in tegenstelling tot enkele andere landen, niet voor.[57] Desondanks blijkt uit dit onderzoek dat de videoreconstructie regelmatig wordt toegepast om een bijdrage te leveren aan de vaststelling van de toedracht van een strafrechtelijk (mogelijk) relevante gebeurtenis. Dit gebeurt zowel tijdens het opsporingsonderzoek, dat ook wordt aangeduid als het vooronderzoek, als tijdens de fase nadat het openbaar ministerie de zaak aanhangig heeft gemaakt, die wordt aangeduid als het eindonderzoek. In de beschreven casus 'Het Steekincident' zagen we op welke wijze een videoreconstructie meestal wordt voorbereid en uitgevoerd en welke aspecten daarbij om aandacht vragen. Verder werd een indruk gegeven van de betrokkenheid van de professionele procespartijen en van de discussie tussen de officier van justitie en de verdediging tijdens de verschillende fasen. Nadat de videoreconstructie heeft plaatsgevonden wordt tijdens de terechtzitting aan de uitkomst ervan door de rechter een bepaalde waarde toegekend. Dit leidt tot de vraag welke positie de videoreconstructie bewijsrechtelijk heeft binnen het strafproces, zowel tijdens het voorbereidend onderzoek als tijdens het onderzoek ter terechtzitting. De positie van de videoreconstructie tijdens het eindonderzoek en de invloed ervan op het bewijs zal in hoofdstuk 8 worden beschreven.

4.1. Het voorbereidend onderzoek

Het voorbereidend onderzoek in een strafzaak gaat vooraf aan de behandeling ter terechtzitting.[58] Tijdens dit onderzoek wordt door een met de opsporing van strafbare feiten belaste organisatie, veelal de politie, onder gezag van de officier van justitie een onderzoek verricht. De wetgever stelt dat dit onderzoek plaatsvindt in verband met strafbare feiten met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen.[59] In de praktijk betekent dit dat opsporingsambtenaren proberen vast te stellen of er in een bepaalde situatie daadwerkelijk sprake is van een strafbaar feit en zij trachten tijdens hun onderzoek de officier van justitie zoveel mogelijk relevante informatie aan te reiken voor het nemen van een besluit over het al dan niet vervolgen van de verdachte(n). Tijdens dit voorbereidend onderzoek staat de onderzoekers een aantal middelen en methoden ter beschikking. Enkele kunnen zij op eigen

[57] In artikel 62 lid 1 van het Belgische wetboek van strafvordering komt de term reconstructie voor in relatie tot het plaatsbezoek van de onderzoeksrechter met het oog op de reconstructie van de feiten. In dat geval hebben de verdachte en zijn advocaat het recht om deze bij te wonen. In artikel 61-3, onder 1 van de Franse 'code de procedure penale' komt de term reconstructie voor in relatie tot het verlenen van rechtsbijstand bij deelname aan een reconstructie. Beide bepalingen zijn recent aan de betreffende wetboeken toegevoegd. In artikel 149 en 150 van de Oostenrijkse *StrafprozesOrdnung* wordt beschreven wat onder een "Tatrekonstruktion" wordt verstaan en wie daarbij welke rechten heeft, Seller 2009, p. 125.
[58] Artikel 132 WvSv.
[59] Artikel 132a en 148 WvSv.

titel toepassen, maar er zijn ook middelen en methoden, die zij alleen mogen toepassen na goedkeuring door de (hulp)officier van justitie of de rechter-commissaris. Een van de middelen en methoden, die de onderzoekers al dan niet in opdracht van de rechter of het openbaar ministerie kunnen aanwenden, is het uitvoeren van een videoreconstructie. De videoreconstructie is een opsporingsmethode en is als zodanig een onderdeel van strafvordering.[60] De wetgever heeft bepaald dat strafvordering alleen plaats heeft op de wijze bij de wet voorzien.[61] Daarmee wordt beoogd de vrijheid van het individu te waarborgen en het biedt de burger rechtszekerheid.[62] De videoreconstructie is niet als zodanig in onze wet- en regelgeving vastgelegd, terwijl medewerking van verdachten en getuigen wel noodzakelijk is om een videoreconstructie te kunnen uitvoeren en aan de uitkomst van de videoreconstructie belangrijke gevolgen kunnen worden verbonden. Gezien vanuit de doelstelling van artikel 1 van het Wetboek van Strafvordering is het dan ook van belang om vast te stellen wat de juridische basis van een videoreconstructie is. Omdat de videoreconstructie als geheel zoals gezegd geen wettelijke grondslag kent, is onderzocht bij welke opsporingsactiviteiten, die wel expliciet in onze wet- en regelgeving zijn genoemd, de videoreconstructie aansluit. Om dit te kunnen vaststellen is allereerst onderzocht welke specifieke kenmerken de videoreconstructie heeft. Als zodanig kunnen worden aangemerkt: de ondervraging van de verdachten en getuigen, de locatie waar die plaatsvindt (in principe de plaats delict), het naspelen van de handelingen en de audiovisuele registratie hiervan. In dit hoofdstuk wordt in aansluiting op genoemde specifieke kenmerken achtereenvolgens ingezoomd op het verhoor, de schouw en het deskundigenonderzoek. In hoofdstuk 6 wordt nader ingegaan op de rol van de begeleider-verhoorder als deskundige en in hoofdstuk 7 op de audiovisuele registratie als onderdeel van het deskundigenonderzoek.

4.1.1. Verhoor – gevisualiseerde verklaring

De kern van een videoreconstructie wordt gevormd door het verhoor van een of meer bij het feit betrokken verdachten en/of getuigen. Volgens Naeyé is het verhoor de spil waarom elk strafproces draait.[63] Ook Corstens kwalificeert het verhoor van de verdachte als een belangrijke opsporingsmethode.[64] Beide rechtswetenschappers duiden hiermee op het enorme belang dat in het strafproces aan het verhoor van vooral de verdachte wordt gehecht. Het belang van het verhoor blijkt onder meer uit de normen en regels voor het verhoor en vooral de vele publicaties, die er aan het verhoor van verdachten en getuigen zijn gewijd.[65] Veel van deze publicaties richten zich vooral op de invloed van de wijze van ondervraging en de bescherming van de belangen van vooral de verdachte. Deze normen en

[60] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 29.
[61] Artikel 1 WvSv.
[62] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 23.
[63] Naeyé 1990, p. 225.
[64] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 320.
[65] O.a. Fisher and Geiselman 1992, Loftus 1996, Van Zwieten 2001, Gudjonsson 2003, Bockstaele 2008, de Kluis 2013, Van Amelsvoort, Rispens en Grolman 2015, Dubelaar 2014, Malsch, e.a. 2015, Bogaard en Meijer 2016.

regels zullen in hoofdstuk 6 nader worden besproken. Om te bezien hoe het verhoor tijdens een videoreconstructie zich verhoudt tot het reguliere verhoor in een strafzaak wordt allereerst het reguliere verhoor nader beschouwd.

Het begrip verhoor wordt in onze wetgeving niet nader beschreven. De procureur-generaal bij de Hoge Raad noemt dit "op zichzelf beschouwd opmerkelijk, want het verhoor van de verdachte is nog altijd een van de meest gebruikte bewijsmiddelen."[66] Onder een verhoor wordt doorgaans verstaan het ondervragen van een persoon over diens betrokkenheid bij een strafbaar feit.[67] Volgens Gudjonsson (2003) is het doel van een verhoor het verkrijgen en verzamelen van bruikbare informatie in het belang van nader onderzoek of voor juridische doeleinden.[68] Van Zwieten (2001) kent aan het verdachtenverhoor een aantal functies toe, zoals het verschaffen van inzicht in de toedracht van de zaak en het bieden van aanknopingspunten voor verdere bewijsvergaring. Verder acht hij het verhoor een belangrijke factor bij de te nemen vervolgingsbeslissing en als mogelijk startpunt van de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 EVRM.[69] Het beoogde resultaat van een verhoor is het verkrijgen van een verklaring, waarvan de inhoud voor de waarheidsvinding kan worden aangewend.

Niet alleen het verdachtenverhoor, maar ook het verhoor van getuigen is in het strafproces van groot belang. Getuigen zijn personen, die mogelijk iets omtrent het strafbare feit kunnen verklaren.[70] Dit is vrij ruim geformuleerd en impliceert daarmee tevens de bijzondere getuigen, zoals de aangever. Getuigenverklaringen zijn "vaak onmisbaar voor de reconstructie van het verleden en het interpreteren van fysiek sporenmateriaal," en kunnen als zodanig van grote waarde zijn voor de waarheidsvinding en het bewijs.[71]

Het verhoor van verdachten en getuigen kan op verschillende locaties plaats vinden, zij het dat de verdachte veelal in een politiebureau of in een gebouw van justitie wordt verhoord. Het maakt voor het begrip verhoor geen verschil of dit in een verhoorkamer van een politiebureau of op de plaats delict plaats vindt.[72] De plaats, waar het verhoor plaatsvindt, kan wel van invloed zijn op degene die verhoord wordt.[73]

Naast het onderscheid ten aanzien van de vraag *wie* wordt verhoord (aangever, verdachte of getuige) wordt vooral bij de verdachte ook nog onderscheid gemaakt tussen *waarover* wordt verhoord. Dit betreft het onderscheid tussen enerzijds het persoonsgerichte verhoor en anderzijds het zaakgericht verhoor. De primaire doelen van het persoonsgerichte verhoor zijn het aanvullen en toetsen van informatie over de persoon van de verdachte, het bevorderen van het contact met de verdachte en het vaststellen van de

[66] PHR 15 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BU8773.
[67] ECLI:NL:HR:1985:AB7744; een verhoor een ondervraging waarbij sprake is van een confrontatie van de ondervraagde met degene die hem ondervraagt, waarbij laatstgenoemde beoogt tussen hem en de ondervraagde een communicatie tot stand te brengen tijdens welke van eerstgenoemde wordt verwacht dat hij aanstonds de hem gestelde vragen beantwoordt.
[68] O.a. Gudjonsson 2003, p. 1-2.
[69] Van Zwieten 2001, p. 5-6.
[70] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018 p. 141.
[71] Dubelaar 2014, p. 1.
[72] Zie onder meer PHR 15 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BU8773.
[73] Zie paragraaf 6.2.

verklaringsbereidheid van de verdachte. Dit verhoor gaat vooraf aan het zaakgerichte verhoor, dat zich op de inhoud van de zaak en de mogelijke betrokkenheid van de verdachte bij een strafbaar feit richt.[74]

Verder wordt in de literatuur wel onderscheid gemaakt tussen het verhoor van de verdachte als opsporingsmethode enerzijds en het horen van de verdachte als procespartij omtrent een maatregel waaraan hij is of mogelijk zal worden onderworpen anderzijds. In dit verband wordt ook wel onderscheid gemaakt tussen verhoren en horen. Bij het verhoren is de verdachte object van onderzoek en wordt hij ondervraagd in het kader van de tenlastelegging en de bewijsvoering. Indien de verdachte de gelegenheid krijgt om zijn standpunt omtrent een maatregel waaraan hij is of kan worden onderworpen te delen, wordt van horen gesproken.[75]

De vraag dringt zich op of er verschillen zijn tussen het reguliere verhoor van verdachten en getuigen en het verhoor van deze personen in het kader van een videoreconstructie. De inhoud van het verhoor bij een videoreconstructie vormt de basis voor de visualisering van de handelingen, die worden nagespeeld. Bij een videoreconstructie is de focus doorgaans gericht op het verkrijgen van antwoorden op de '7 gouden W's' en vooral op de wijze waarop die informatie is verkregen, de 8e gouden W.[76] Het verhoor bij een videoreconstructie kan dan ook vooral als zaakgericht verhoor worden aangeduid. Dat neemt niet weg dat er bij aanvang van de videoreconstructie een inleidend gesprek met de verdachten en of getuige plaatsvindt, dat kenmerken vertoont van een persoonsgericht verhoor.[77] Vrijwel altijd worden bij aanvang van de videoreconstructie aan de verdachte en de getuige vragen gesteld over het gebruik van middelen, die het bewustzijn van de verdachte of getuige tijdens het oorspronkelijke incident en of tijdens de videoreconstructie kunnen hebben beïnvloed, zoals drugs, alcohol en medicijnen. Het doel hiervan is om een indicatie te verkrijgen over de mogelijke invloed hiervan op de handelingen en waarnemingen van de verdachte of getuige. In sommige zaken worden vragen gesteld over de psychische toestand van de verdachte of getuige kort voor of tijdens het oorspronkelijke incident en of de reconstructie daarvan. Ook hier met als doel om de mogelijke invloed daarvan te kunnen meewegen.

Gebleken is reeds dat de locatie, in geval van een reconstructie meestal de plaats van het delict of een nagebouwde locatie is. In het voorgaande is vastgesteld dat de locatie niet bepalend is voor de definitie van het begrip verhoor. Verder voldoet het verhoor bij een videoreconstructie eveneens aan de omschrijving van verhoor door de Hoge Raad.[78] Een begeleider van de verdachte of getuige stelt vragen aan degene die hij begeleidt, waarbij verwacht wordt dat de ondervraagde die aanstonds beantwoordt, rekening houdend met geldende normen en regels, zoals die zijn verwoord in artikelen 27-29b van het Wetboek van

[74] Van Amelsvoort, Rispens en Grolman 2015, p. 395-404.
[75] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 320-321.
[76] De 7 gouden w's zijn: wie, wat, wanneer, waar, waarom, welke wijze (hoe), waarmee. Zie tevens paragraaf 5.2.1.
[77] Zie paragraaf 6.3.
[78] HR 23 juli 2019, ECLI:NL:HR:1985:AB7744.

Strafvordering.[79] Het verhoor van verdachten en getuigen tijdens een videoreconstructie is, zoals in hoofdstuk 6 nader zal worden beschreven, primair gericht op het vaststellen van de ware toedracht, door het verloop van de gebeurtenis na te spelen en te visualiseren. Daarmee sluit de doelstelling van het verhoor tijdens een videoreconstructie aan bij het doel en de functies van een regulier verhoor, zoals eerder beschreven in deze paragraaf. Tenslotte wordt bij een videoreconstructie niet alleen een verbale verklaring verkregen, maar vooral een visueel beeld van de betrokkenheid van de ondervraagde verdachte en of getuige bij het gereconstrueerde feit. Het resultaat van een videoreconstructie is een verklaring, waaraan door het naspelen van de handelingen een dimensie is toegevoegd, namelijk visualisatie door en op aanwijzing van de verhoorde verdachte en of getuige.

Met de constatering dat de videoreconstructie een verhoor op locatie is, lijkt een belangrijke aansluiting bij een activiteit, die als opsporingsmethode van groot belang wordt geacht, te zijn gevonden. Het uitvoeren van een verhoor is nadrukkelijk in onze wet- en regelgeving gereguleerd.[80] Er worden niet alleen eisen aan de uitvoering van het verhoor gesteld, maar ook aan de uitkomst van het verhoor, de verklaring, die bij een videoreconstructie bovendien gevisualiseerd is, wordt in onze wet- en regelgeving een bepaalde bewijswaarde toegekend. De verklaring van de verdachte en van de getuige zijn door de wetgever expliciet genoemd als wettig bewijsmiddel.[81]

In de volgende paragrafen zal nader worden ingegaan op de schouw en het deskundigenonderzoek, vanwege de relevantie van deze thema's voor de uitvoering en de waarde van de videoreconstructie.

4.1.2. Schouw

In de vorige paragraaf is vastgesteld dat de locatie niet van invloed is op de reikwijdte van het begrip verhoor. Toch vormt het feit dat de locatie van een verhoor van vooral de verdachte tijdens een videoreconstructie de vermoedelijke plaats delict betreft nadrukkelijk een afwijking van hetgeen bij een regulier verhoor gebruikelijk is. In het laatste geval wordt de verdachte doorgaans in een politiebureau of een gebouw van justitie verhoord. Om het verhoor op locatie mogelijk te maken wordt bij een videoreconstructie regelmatig gebruik gemaakt van de regelgeving rond de schouw. Vrijwel alle videoreconstructies worden om rechtspsychologische redenen[82] en in het kader van de uitvoerbaarheid op de oorspronkelijke plaats van de gebeurtenis uitgevoerd. Jagemann, rechtsgeleerde en schrijver van het Handboek van gerechtelijk onderzoek, schreef in 1838 al *"Jeder kann das*

[79] Zie hoofdstuk 4 en 6.
[80] Artikel 29 WvSv.
[81] Artikel 339, 341 en artikel 342 WvSv.
[82] Uit onderzoek van o.a. Godden en Baddely (1975) is gebleken dat het geheugen context-afhankelijk is en men zich op de oorspronkelijke plaats meer herinnert dan op een willekeurige andere plaats. Zie tevens hoofdstuk 6.

Erlebte am beßten an Ort und Stelle wieder erzählen."[83] De plaats van het delict kan worden bezocht op basis van de bepalingen die wij kennen rond de schouw.[84] De schouw houdt in dat de plaats van het delict wordt bezocht en de situatie daar nader wordt bekeken en geïnspecteerd. Daar kan men dan sporen die zijn achtergebleven observeren of het misdrijf laten reconstrueren.[85] Reijntjes stelt eveneens dat de bevoegdheid tot de uitoefening van de schouw vooral van belang is met het oog op de reconstructie van gebeurtenissen, die zich daar afspeelden.[86] In België wordt een schouw ook wel een plaatsbezoek genoemd en wordt dit plaatsbezoek regelmatig aangewend voor het houden van een reconstructie.[87] Een videoreconstructie is daarmee op zich geen schouw, maar de schouw kan wel worden aangewend om met gebruikmaking van strafrechtelijke bepalingen toegang tot de locatie te krijgen, waar het verhoor van verdachte en of getuigen in het kader van de videoreconstructie wordt uitgevoerd.

4.1.3. Deskundigenonderzoek

Als wordt uitgegaan van de videoreconstructie als een 'bijzondere' opsporingsmethode, kan de vraag gesteld worden in hoeverre deze methode als deskundigenonderzoek kan worden aangemerkt. Van belang hierbij is de Aanwijzing technisch opsporingsonderzoek/deskundigenonderzoek, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen het technisch opsporingsonderzoek en het deskundigenonderzoek. Onderzoeken die doorgaans door de forensische opsporing of specialistische functionarissen van andere opsporingsinstanties worden verricht, worden beschouwd als technisch opsporingsonderzoek.[88]

Bij de vaststelling of de videoreconstructie als technisch opsporingsonderzoek of als deskundigenonderzoek moet worden aangemerkt, wordt uitgegaan van een videoreconstructie op de in ons land meest gebruikelijk wijze, namelijk door (fysieke aanwezigheid) en op aanwijzing van bij het feit betrokken verdachten en of getuigen, onder begeleiding van het LVRT, in opdracht van de officier van justitie en of een rechter(-commissaris) en in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van het openbaar ministerie, een rechter en de verdediging. Het onderscheid tussen het technisch opsporingsonderzoek en het deskundigenonderzoek is vooral van belang voor de informatieverplichting van artikel 150a, lid 1 van het Wetboek van Strafvordering en het recht op tegenonderzoek. Een

[83] Jagemann 1838, p. 166.
[84] Artikel 151, 192 en 318 WvSv. Hiervan hebben de eerste twee artikelen op de schouw door respectievelijk de officier van justitie en de rechter-commissaris tijdens het voorbereidend onderzoek en het laatste artikel betrekking heeft op de schouw door de rechtbank tijdens het eindonderzoek.
[85] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 611.
[86] Minkenhof/Reijntjes 2017, p. 263.
[87] Artikel 62 Wetboek van Strafvordering België. Wanneer de onderzoeksrechter het plaatsbezoek, waarvan hij de leiding heeft, organiseert met het oog op de reconstructie van de feiten, hebben de verdachte en zijn advocaat, overeenkomstig de aan deze laatste door artikel 47bis, § 6, 7), toebedeelde rol, en de burgerlijke partij en zijn advocaat het recht om deze bij te wonen.
[88] Aanwijzing technisch opsporingsonderzoek/deskundigenonderzoek (2013A011), Stcrt. 2013, 31 mei 2013, nr. 13962.

videoreconstructie kan een element van een technisch opsporingsonderzoek bevatten, maar dit vormt niet de basis. De basis van een videoreconstructie is het verhoor, waarbij de verkregen verklaring wordt nagespeeld. De vraag is of de begeleider (die tevens de verdachte en/of getuige ondervraagt) en degene die zorgdraagt voor de audiovisuele registratie als deskundigen in het strafproces dienen te worden aangemerkt en als zodanig aan hen specifieke kwaliteitseisen moeten worden gesteld. Dit wordt van belang geacht omdat alsdan aan hen en aan de door hen gepresenteerde onderzoeksresultaten bepaalde eisen kunnen worden gesteld en die resultaten als wettig bewijsmiddel meerwaarde kunnen krijgen.[89] Voorts is deze kwalificatie van belang voor de rechten van de verdachte. Door de kwalificatie van deskundigenonderzoek wordt de positie van de verdachte versterkt en kan hij onder meer om een tegenonderzoek verzoeken.[90]

Er is geen wettelijke bepaling waarin is vastgelegd wat een deskundige is of daaronder moet worden verstaan. Het is aan de rechter overgelaten om te bepalen of iemand als deskundige kan worden aangemerkt. Sinds de inwerkingtreding van de Wet Deskundige in Strafzaken (WDS) in 2010 kunnen twee soorten deskundigen worden onderscheiden. Allereerst deskundigen, die ingeschreven zijn in het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen (NRGD) en deskundigen die niet in het NRGD zijn ingeschreven. Er is met de invoering van deze wet een aantal nieuwe regels in werking getreden. Deze behelzen onder meer de benoeming van deskundigen, de kwaliteitseisen die aan deskundigen worden gesteld en de rechten en plichten van deskundigen.

Kwaliteitseisen

In beginsel is het aan het oordeel van de rechter overgelaten of iemand als deskundige kan worden aangemerkt. Met de uitspraak van de HR in 1998 kreeg de rechter enkele kaders aangereikt ter beoordeling van de deskundigheid van iemand, die als zodanig werd gepositioneerd.[91] In de onderhavige zaak werd de deskundigheid van een schoenmaker als 'deskundige' betwist en dat leidde tot een opsomming van de volgende aspecten, die de rechter bij zijn oordeel omtrent de deskundigheid dient mee te wegen. Volgens de HR moet de rechter zijn oordeel over de deskundigheid van betrokkene baseren op het beroep, de opleiding en ervaring van deze persoon. Verder moet beoordeeld worden of de vastgestelde deskundigheid van de betrokkene zich uitstrekt tot het onderwerp waarover van hem een verklaring wordt verlangd. Het devies luidt 'Schoenmaker blijf bij je leest.' Voorts werd in dit arrest door de HR beslist dat had moeten worden nagegaan volgens welke methode het deskundigenonderzoek was uitgevoerd, waarom deze methode betrouwbaar mocht worden geacht en in hoeverre de deskundige in staat was deze methode vakkundig toe te passen.

Het deskundigenonderzoek heeft bij de invoering van WDS op 1 januari 2010 een duidelijker positie gekregen. Met de komst van deze wet is het eerdergenoemde NRGD

[89] Artikel 339 en 343 WvSv.

[90] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken), (Kamerstukken II 2006/2007, 31116, nr. 3) Memorie van Toelichting onder 1.

[91] HR 27 januari 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZD0917, m.nt. J.M. Reijntjes.

ingevoerd. Het NRGD is een landelijk openbaar register, waarin deskundigen uit bepaalde benoemde deskundigheidsgebieden op hun verzoek en na toetsing op basis van een aantal kwaliteitseisen, kunnen worden opgenomen.[92] [93] [94] Dit register is een hulpmiddel dat moet bijdragen aan de kwaliteit van de inbreng van deskundigen in de rechtspleging. De kwaliteit van de in dit register opgenomen deskundigen wordt vooraf in algemene zin gewaarborgd. De zogenaamde waarborg van het NRGD doet niets af aan de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever en in het bijzonder van de rechter om zich in elk geval te vergewissen van de kwaliteit van de desbetreffende deskundige op het terrein waarop zijn deskundigheid wordt ingeroepen en van diens geschiktheid om de specifieke opdracht te vervullen.

Benoeming deskundigen

De wetgever heeft de bevoegdheid tot het benoemen van deskundigen in strafzaken aan verschillende functionarissen toegekend. Het op basis van de WDS in het Wetboek van Strafvordering opgenomen artikel 150 kent aan de officier van justitie de bevoegdheid toe om in het belang van het onderzoek ambtshalve of op verzoek van de verdachte een deskundige, die als deskundige is geregistreerd in het NRGD, te benoemen.[95] Bij de benoeming van de deskundige door de officier van justitie kan de verdachte verzoeken tot het doen van aanvullend onderzoek of het geven van aanwijzingen omtrent het uit te voeren onderzoek.[96] Van belang voor de verdachte is vooral dat deze wet beoogt zijn positie in het kader van tegenspraak te versterken door het opleggen van een informatieplicht: ingevolge artikel 150a WvSv is de officier van justitie verplicht de verdachte schriftelijk kennis te geven van de aan de deskundige verleende opdracht alsook van de tijd en de plaats van het onderzoek. Er is voor de officier van justitie een ontsnappingsclausule ingebouwd in geval het belang van het onderzoek zich daartegen verzet. Voorts moet de officier van justitie aan de verdachte kennis geven van de uitslag van het onderzoek.

Als er geen geregistreerde deskundige beschikbaar is moet de officier van justitie een vordering indienen bij de rechter-commissaris, met als doel de benoeming van een niet-geregistreerde deskundige. Het benoemen van niet-geregistreerde deskundigen is namelijk voorbehouden aan de rechter. De rechter-commissaris kan ambtshalve, op vordering van de officier van justitie of verzoek van de verdachte, een of meer deskundigen benoemen op de wijze bepaald in de artikelen 227 tot en met 232 WvSv.[97]

De keuze van deze deskundigen hoeft in dit geval niet expliciet gemotiveerd te worden. Dit is wel het geval wanneer de rechter een andere dan een geregistreerde

[92] Volgens NRGD.nl: DNA, Rechtspsychologie, Handschriftonderzoek, FPPO, Forensische Toxicologie, Verdovende middelen, Forensische Toxicologie, Forensisch Wapen- en munitieonderzoek, Toetsing aan de Wet Wapens en Munitie, Forensische Pathologie en Digitaal Forensisch Onderzoek (laatst geraadpleegd op 5 april 2021).
[93] Artikel 12, lid 2 Besluit register deskundige in strafzaken.
[94] Artikel 51k, lid 1 WvSv.
[95] Nederlands Register voor Gerechtelijk Deskundigen, als bedoeld in artikel 51k WvSv.
[96] Artikel 150a lid 1 WvSv.
[97] Artikel 176 WvSv.

gerechtelijke deskundige benoemt.[98] In die gevallen verplicht de wet de rechter expliciet te motiveren op grond waarvan hij als deskundige wordt aangemerkt.[99]

> Zo benoemde de rechter in een casus betreffende mensenhandel een Nigeriaanse dominee als ervaringsdeskundige en formuleerde diens rol als zodanig als volgt. De ervaringsdeskundige is meer inhoudelijk bezig en dient zaken te bespreken als: de invloed van voodoo, de werkwijze van de criminele organisatie waar 'x' slachtoffer van was, haar werk in de prostitutie en de uitbuiting.[100]

Dat de veronderstelde deskundigheid niet altijd aanwezig is, dan wel achteraf betwist kan worden, bleek in de casus van René Lancee, de politie-inspecteur, die in 1996 werd verdacht van misbruik van zijn dochter. De wetenschapper, die als 'deskundige' was opgetreden, meende dat de verklaring van de dochter redelijk betrouwbaar en vrij van innerlijke tegenspraak was. Nadien bleek dat zij een leugenachtig verhaal had verteld en werd Lancee vrijgesproken en schadeloosgesteld. Deze "deskundige" ontkende naderhand overigens dat hij een onjuiste analyse had gemaakt en verklaarde dat hij voor een nadere analyse had verwezen naar twee andere deskundigen.[101] Dezelfde 'deskundige' werd een aantal jaren later opgeroepen ter ondersteuning van het politieteam in de zaak van de Schiedammer parkmoord en ook in die zaak werd zijn handelen in relatie tot een van de misbruikte kinderen, het jongetje dat het incident overleefde, sterk bekritiseerd.[102]

Ook in de zaak van de Puttense moordzaak maakte een 'deskundige' een klassieke fout, vergelijkbaar met die in het eerdergenoemde Schoenmakersarrest, door zich met zijn uitspraken op een ander terrein te begeven dan waartoe zijn deskundigheid zich uitstrekte. Voorts had hij zich onvoldoende op de hoogte gesteld van alle relevante gegevens voor hij tot zijn theorie kwam. De betreffende deskundige was gynaecoloog en verklaarde de aanwezigheid van een spermaspoor op het been van het slachtoffer aan de hand van de 'sleeptheorie'. Later herzag hij zijn oordeel na kennis te hebben genomen van nieuwe informatie.[103]

Als de officier van justitie een verzoek van de verdachte tot benoeming van een deskundige weigert, of een tegenonderzoek, aanvullend of volgens bepaalde aanwijzingen uit te voeren onderzoek weigert, moet hij daarvan aan de verdachte gemotiveerd kennisgeven, waarna de verdachte zich met zijn verzoek kan richten tot de rechter-commissaris, die vervolgens een of meer deskundigen kan benoemen.[104] [105] De verdachte kan, indien hij om benoeming van een deskundige verzoekt, een of meer personen als

---

[98] Besluit register deskundige in strafzaken, nota van toelichting, p. 8.
[99] Artikel 51k lid 2 WvSv.
[100] Hof Arnhem 12 maart 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BV8521.
[101] Diverse publicaties in de media, o.a. NRC, d.d. 15-02-1997 ('Justitie gebruikte vervalste verklaringen'), Trouw, d.d. 09-05-1998 ('Minister Sorgdrager, welke fout maakte Lancee?') en Trouw, d.d. 23-09-2005 ('Expert in kinderzaken'), zie tevens Den Elt 1998.
[102] Posthumus 2005, p. 72, 81-83, 87-93.
[103] HR 14 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2001:AA9800.
[104] Artikel 150b WvSv.
[105] Artikel 227 WvSv, zie tevens Artikel 51i lid 2 en 3 WvSv.

deskundigen aanbevelen. Tenzij het belang van het onderzoek zich hiertegen verzet, kiest de rechter-commissaris een of meer van de door de verdachte aanbevolen deskundigen.[106] Als de rechter-commissaris besluit af te wijken van deze aanbeveling kan dit vergaande gevolgen hebben. Zo volgde in een casus die diende bij de rechtbank Rotterdam een wrakingsverzoek op een besluit van de rechter-commissaris, omdat zij voor een contra-expertise een andere dan de door de verdachte gewenste deskundige benoemde. De rechter-commissaris gaf hiervoor als reden op, dat zij niet wilde dat het uit te brengen rapport door voorkennis zou worden beïnvloed. Vanuit de verdediging zou aan de betreffende deskundige namelijk reeds informatie zijn verschaft. De rechter-commissaris stelde dat dat in het kader van objectief en onpartijdig onderzoek ongewenst was en dat het belang van het onderzoek de benoeming van de betreffende deskundige verbood. Het wrakingsverzoek werd door de rechtbank afgewezen met als argumentatie dat uit de motivering van de rechter-commissaris niet was gebleken dat zij vooringenomen was.[107]

Als een deskundige wordt benoemd die niet in het Landelijk deskundigenregister is opgenomen, wordt gemotiveerd waarvan hij als deskundige wordt aangemerkt.[108] De rechter beoordeelt dan de geschiktheid van de betreffende persoon om als deskundige op te treden aan de hand van de kwaliteitseisen, vermeld in het Besluit register deskundigen in strafzaken.[109] Bijvoorbeeld in een casus naar aanleiding van een schietincident werden twee forensische onderzoekers, werkzaam bij de politie, zowel als getuigen gehoord en als deskundigen beëdigd, nadat hun deskundigheid was vastgesteld.[110]

Als een rechter-commissaris een deskundige heeft benoemd, is de verdachte bevoegd een deskundige aan te wijzen die het recht heeft bij het onderzoek van de deskundige aanwezig te zijn. Die mag daarbij de nodige aanwijzingen geven en opmerkingen maken. In dat geval wordt van de verdachte verwacht dat hij binnen een week, na dagtekening van de mededeling van de benoeming opgave doet van het gebruik maken van dit recht aan de rechter-commissaris en de officier van justitie.[111] Deze situatie heeft zich, voor zover kon worden vastgesteld, eenmaal voorgedaan tijdens een reconstructie door en op aanwijzing van een verdachte, die betrokken was geweest bij een schietincident met dodelijke afloop. Op verzoek van de verdediging was daarbij een recherchekundige aanwezig die in dienst was van een advocatenkantoor.[112]

Uit het voorgaande blijkt dat er ten aanzien van de deskundigen en het onderzoek door deskundigen een aantal wettelijke bepalingen van kracht is. Deze bieden een waarborg voor een bepaald kwaliteitsniveau van het uit te voeren onderzoek.

Uit de reacties op de in paragraaf 1.5.2. toegelichte enquête onder vertegenwoordigers van de rechterlijke macht, het openbaar ministerie en de verdediging

---

[106] Artikel 227 WvSv.
[107] Rb. Rotterdam, 23 juli 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BX2370.
[108] Artikel 51k lid 2 WvSv.
[109] Artikel 12 lid 2, en Artikel 20 Besluit register Deskundigen in strafzaken en de nota van toelichting, p. 31.
[110] HR 13 januari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK8831.
[111] Artikel 228 lid 4 WvSv.
[112] Eigen ervaring bij het LVRT bij een videoreconstructie van een schietincident met dodelijke afloop in Amsterdam.

bleek dat men veel belang hechtte aan een professionele begeleiding van de verdachten en getuigen. Een aantal jaren geleden werd de begeleider, die tevens de verdachte en getuige ondervroeg, ook regelmatig als deskundige beëdigd. De laatste jaren komt dat nog zelden voor.[113] Uit documenten aangetroffen in de administratie van het LVRT blijkt dat de uitvoering van de reconstructie door het LVRT soms als deskundigenonderzoek wordt aangemerkt.[114] De kwalificatie van de begeleider als deskundige, die daarmee aan bepaalde eisen dient te voldoen, zoals beschikken over voldoende kennis van en ervaring binnen het deskundigheidsgebied en verder het onafhankelijk, onpartijdig, zorgvuldig, vakbekwaam en integer verrichten van videoreconstructies, biedt een waarborg voor een bepaald noodzakelijk kwaliteitsniveau.[115] Verder is de audiovisuele registratie van het verloop van de videoreconstructie erop gericht een objectief en waarheidsgetrouw beeld te kunnen presenteren van de gebeurtenis. Dit beoogde resultaat stelt specifieke eisen aan de wijze waarop de audiovisuele registratie plaatsvindt. Vastgesteld is dat vrijwel alle videoreconstructies in ons land begeleid en geregistreerd worden door het LVRT, dat een onderdeel vormt van de politie. Dit team hanteert een aantal uitgangspunten om tot een professioneel verhoor en objectieve audiovisuele registratie van het verloop van de videoreconstructie te komen. Het is interessant vast te stellen welke deskundigheid verlangd wordt van de begeleiders en degene die de reconstructie audiovisueel registreert en wat daarvan de gevolgen zijn in het strafproces. Dit geldt zowel voor het LVRT als voor anderen, die de begeleiding en audiovisuele registratie verzorgen. In de volgende hoofdstukken en vooral in de paragrafen 6.3. (De begeleiding en het verhoor) en hoofdstuk 7 (Wijze van registreren en verslag leggen) wordt nader ingegaan op de kwaliteitseisen die aan de begeleider-verhoorder en de personen die de audiovisuele registratie verzorgen worden gesteld.

4.2. Conclusie

Het bepalen en normeren van de positie van de videoreconstructie binnen ons strafproces is fundamenteel voor de potentiële betekenis van die reconstructie voor de waarheidsvinding. Omdat de term videoreconstructie als zodanig niet in onze regelgeving wordt gebruikt, is in dit hoofdstuk gezocht naar relaties met aspecten van de videoreconstructie, waarvoor wel juridische regels zijn vastgelegd.

De videoreconstructie neemt binnen het strafproces een bijzondere plaats in. De term wordt gebruikt voor het naspelen van een gebeurtenis door en op aanwijzing van verdachten en/of getuigen en deze handelingen worden audiovisueel vastgelegd. Het resultaat is een gevisualiseerde verklaring van een of meer betrokken verdachten en of getuigen, die meestal op de oorspronkelijke plaats delict, tijdens een schouw, tot stand is gekomen. Een videoreconstructie is geen schouw, maar kan wel deel uitmaken van een schouw. De schouw

[113] Eigen ervaring.
[114] Rb. Leeuwarden 24 februari 2005, ECLI:NL:RBLEE:2005:AS7559.
[115] 'Over de NRGD:Beoordelingskader' en Gedragscode NRGD, NRGD.nl (laatst geraadpleegd op 01 februari 2021).

biedt de mogelijkheid om gelegitimeerd toegang te krijgen tot de plaats waar het te reconstrueren feit heeft plaats gevonden.

De verdachten en getuigen, die deelnemen aan een videoreconstructie zijn vaak betrokken geweest bij ernstige geweldsdelicten, meestal met dodelijke afloop. In een reguliere situatie worden verhoren in een dergelijke situatie meestal auditief of audiovisueel vastgelegd en veelal begeleid door gedragsdeskundigen, zoals recherchepsychologen.[116] [117] Een videoreconstructie is meer dan een verhoor. Er is door het visualiseren, het naspelen van de gebeurtenis, namelijk een dimensie toegevoegd. Aan de begeleider-verhoorder worden dan ook niet alleen eisen gesteld ten aanzien zijn verhoorvaardigheden. Vooral zijn kennis en vaardigheden betreffende het audiovisualiseren vereisen een bepaald niveau van deskundigheid. Voorts vereisen de wijze van registreren van het verloop van de videoreconstructie alsmede het samenstellen van het beeld- en geluidsmateriaal specifieke deskundigheid. De vraag of de videoreconstructie als technisch opsporingsonderzoek moet worden aangemerkt of als deskundigenonderzoek kon niet worden vastgesteld. Beiden zijn mogelijk. In de hoofdstukken 6 en 7 zal een aantal aspecten betreffende de vereiste deskundigheid van de begeleider-verhoorder en het registriatieteam worden besproken.

Tijdens het voorbereidend onderzoek richt de videoreconstructie zich vooral op het vaststellen van de ware toedracht. Bij het onderzoek ter terechtzitting ligt de focus op de bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding en het beantwoorden van de vraag of het tenlastegelegde kan worden bewezen. De positie van de videoreconstructie tijdens de terechtzitting en het gebruik ervan voor het bewijs zal in hoofdstuk 8 nader worden beschouwd.

[116] In een aantal gevallen is auditief of audiovisueel vastleggen van het verhoor verplicht. Zie Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten, Staatscourant, nr. 60346, d.d. 31 oktober 2018.

[117] Sinds enkele jaren zijn bij recherche-afdelingen binnen de politie een of meer recherchepsychologen in dienst. Dit zijn doorgaans mensen, die een academische studie psychologie of criminologie hebben gevolgd en aansluitend een opleiding tot recherchepsycholoog hebben gevolgd.

5. Het voornemen

Alvorens overwogen wordt om een videoreconstructie uit te voeren is veelal sprake van een situatie die vragen oproept omtrent het feit dat onderzocht wordt en/of de betrokkenheid van bepaalde personen daarbij. Vanuit deze onderzoeksvragen, die bij een of meer van de procespartijen kunnen leven, worden doorgaans diverse opties overwogen om tot een of meer antwoorden te komen. Een van die opties is de uitvoering van een videoreconstructie.

In de beschreven fictieve casus 'Het Steekincident' kwam het initiatief tot het doen uitvoeren van een reconstructie van de verdediging en was de aanleiding dat door de verdachte en diens raadsman een beroep werd gedaan op een strafuitsluitingsgrond en de onderzoeksresultaten nog onvoldoende duidelijkheid boden over de vraag of inderdaad sprake was van een of meer gronden voor strafuitsluiting. De verklaringen van de betrokkenen waren tegenstrijdig en ook andere onderzoekinformatie bood onvoldoende soelaas. Het doel van de uit te voeren reconstructie was dan ook vooral gericht op het verkrijgen van meer informatie om te kunnen beoordelen of er sprake was van voldoende gronden voor strafuitsluiting. Het was in dit licht van belang om vast te stellen wie als eerste een mes trok, wie als eerste op wie instak, of de verdachte de mogelijkheid had om de confrontatie te vermijden, of er voldoende ruimte was om ongeschonden 'weg te komen', waar het mes na het incident was gebleven en hoe het daar terecht was gekomen. Allerlei vragen, waarop de (meeste) antwoorden weliswaar door middel van een mondelinge verklaring (of ander bewijs) kunnen worden verkregen, maar waar visualisatie verheldering kan bieden.

In dit hoofdstuk wordt allereerst beschreven welke procespartij in het strafproces het initiatief kan nemen tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie en welke mogelijkheden de procespartijen hebben om een videoreconstructie te doen uitvoeren.

In de daaropvolgende paragrafen wordt de focus gericht op de aanleiding en het doel van de videoreconstructie. Om zicht te krijgen op wat de initiatiefnemer beweegt om een videoreconstructie uit te laten voeren, is primair uit 'Dossier LVRT90' geput.

5.1. De initiatiefnemers

Uit de onderzochte draaiboeken van videoreconstructies, processen-verbaal van terechtzittingen en een enkele rechterlijke uitspraak bleek dat het initiatief tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie kan worden genomen door het openbaar ministerie, de verdediging of de rechter(-commissaris). De rechter(-commissaris) kan dit doen op eigen initiatief, maar ook op verzoek van een van de andere procespartijen of van een deskundige. In het vorige hoofdstuk werd vastgesteld dat de videoreconstructie als geheel niet wettelijk is geregeld. De videoreconstructie vertoont de kenmerken van een verhoor, dat veelal op de oorspronkelijke plaats van de gebeurtenis plaatsvindt en waarbij de handelingen worden nagespeeld. Voor het uitvoeren van een verhoor gelden wettelijke bepalingen, maar voor het

naspelen van handelingen en de audiovisuele registratie niet. In de meeste gevallen wordt voor de uitvoering van een videoreconstructie de oorspronkelijke plaats bezocht en daartoe gebruik gemaakt van de bevoegdheid tot het houden van een schouw. Bevoegd tot het houden van een schouw zijn de rechtbank, de rechter-commissaris, de officier van justitie en de hulpofficier van justitie.[118]

Van de 90 onderzochte zaken uit 'Dossier LVRT90' kon in slechts 28 zaken worden vastgesteld wie de initiatiefnemer was geweest. Twaalfmaal was dat de raadsman, elfmaal de officier van justitie, viermaal de rechter(-commissaris) en eenmaal een deskundige. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat het openbaar ministerie en de verdediging in vrijwel gelijke aantallen het initiatief tot een videoreconstructie nemen. In de volgende paragraaf wordt nader onderzocht welke procesdeelnemer meestal het initiatief neemt tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie. Verder wordt onderzocht welke mogelijkheden de verschillende procesdeelnemers hebben tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie en of er in dat opzicht sprake is van *'equality of arms'*.

5.1.1. De rechter(-commissaris)

De rechter-commissaris kan de politie in het kader van de nasporing opdracht geven tot het uitvoeren van een videoreconstructie. Vereist wordt dat er sprake is van een onderzoeksbelang. Hij doet dit zoveel mogelijk door tussenkomst van een officier van justitie.[119] Hij kan tevens ambtshalve, op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de verdachte een deskundige benoemen.[120] Slechts in een enkel geval wordt de vertegenwoordiger van het LVRT als deskundige benoemd. In die gevallen dat de rechter-commissaris zich rechtstreeks richt tot het LVRT, ligt daar meestal een vordering van de officier van justitie of een verzoek van de verdachte aan ten grondslag.[121] Dit sluit aan bij de ervaringen van het LVRT en werd ook als voorbeeld in de casus 'Het Steekincident' genoemd.

De rechter-commissaris is tevens bevoegd tot het houden van een schouw.[122] Dit is een belangrijke bevoegdheid bij het doen uitvoeren van een videoreconstructie, omdat deze bij voorkeur plaatsvindt op de oorspronkelijke plaats van handeling, die veelal niet voor iedereen vrij toegankelijk is. Door het houden van een schouw is de rechter-commissaris tevens bevoegd de plaats van de schouw te betreden. Hij kan hier ambtshalve, op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de verdachte toe besluiten. Hij kan tevens bepalen dat de verdachte, de getuigen en deskundigen op die plaats zullen worden gehoord, zoals dat bij een videoreconstructie gebruikelijk is.[123] Corstens noemt als voorbeelden van de schouw door de rechter-commissaris de getuige, die daarbij aangeeft waar hij zich ten tijde van het delict bevond en de deskundige, die de rechter-commissaris kan voorlichten

[118] Artikel 318, 192 en 151 WvSv.
[119] Artikel 177 WvSv.
[120] Artikel 176 WvSv.
[121] Artikel 181 en artikel 182 WvSv.
[122] Artikel 192 WvSv.
[123] Artikel 192 lid 2 WvSv.

over de conclusies die hij uit de vorm van een kogelinslag trekt.[124] Beide voorbeelden kunnen deel uitmaken van een videoreconstructie.

De rechter-commissaris kan niet alleen ambtshalve of op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de verdachte tot een videoreconstructie overgaan, maar hij kan daartoe ook door de rechtbank aangezet worden. Indien de rechtbank het noodzakelijk vindt, schorst zij de zitting, zodat de rechter-commissaris dat onderzoek kan doen uitvoeren.[125] Uit de onderzochte bronnen, processen-verbaal van terechtzittingen en draaiboeken, bleek dat het regelmatig voorkomt dat de behoefte aan een videoreconstructie ter sprake komt en de rechtbank de stukken aan de rechter-commissaris beschikbaar stelt ter uitvoering van een videoreconstructie, zoals in de casus 'Het Steekincident'.

Ook de rechtbank is bevoegd tot het houden van een schouw.[126] De schouw door het hof of de rechtbank wordt veelal aangeduid als "descente", de rechter "daalt af" uit de rechtszaal en de terechtzitting wordt tijdelijk naar elders verplaatst. Dit kan zijn om een bepaalde situatie te bekijken of om een videoreconstructie bij te wonen.[127] Doordat er nog steeds sprake is van een terechtzitting, maar dan elders, moeten alle voorschriften die voor een terechtzitting gelden, in principe worden toegepast. Een van deze voorschriften is de eis van openbaarheid, waarvan in bepaalde omschreven gevallen kan worden afgeweken.[128] Uit het archief van het LVRT blijkt dat beide situaties voorkomen. Zo werd in een casus niet alleen tijdelijk een rechtszaal ingericht op de plaats van de reconstructie (A50 bij Schaijk), maar werd er ook een touringcar geplaatst, waarin monitoren stonden, zodat het publiek het verloop van de terechtzitting en de videoreconstructie rechtstreeks konden volgen.[129] Ook in Nijmegen werd in maart 2015 bij de videoreconstructie van de 'scooterzaak' de pers en het publiek in de gelegenheid gesteld het verloop van de videoreconstructie rechtstreeks te volgen via een monitor in daartoe aangewezen ruimtes nabij de plaats van handeling.[130] In een andere casus werd daarentegen besloten dat de tijdelijke terechtzitting elders, in dit geval in park Madestein in Den Haag, niet openbaar zou zijn en werd er geen "publieke tribune" ingericht.[131] Overigens kan de rechtbank de nodige voorschriften geven voor de wijze van behandeling van de zaak op die terechtzitting.[132] Deze situatie deed zich onder andere voor in augustus 2019, toen de rechtbank Limburg een schouw wilde houden op de Brunssummerheide naar aanleiding van de zaak Nicky Verstappen. De pers mocht daar niet

[124] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 611.
[125] Artikel 316 WvSv.
[126] Artikel 318 WvSv.
[127] 'Reconstructie op 15 november op plek liquidaties Staatsliedenbuurt', d.d. 10 november 2016, rechtspraak.nl (laatst geraadpleegd op 1 februari 2021).
[128] Artikel 269 WvSv.
[129] Rb. 's-Hertogenbosch 14 november 2001, ECLI:NL:RBSHE:2001:AD5475.
[130] Hof 's-Hertogenbosch, 20 juni 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:2428 en 'Reconstructie scooterongeluk met dodelijke afloop, nieuwsuitnijmegen.nl (laatst geraadpleegd op 1 februari 2021) en 'Het fatale scooterongeluk', 2doc.nl (laatst geraadpleegd op 1 februari 2021).
[131] Rb. 's-Gravenhage 29 november 2007, ECLI:NL:RBSGR:2007:BB9089.
[132] Artikel 318 lid 3 WvSv.

bij aanwezig zijn.[133] Overigens werd ter gelegenheid van die schouw geen videoreconstructie uitgevoerd.[134]

Bij het uitvoeren van ambtsverrichtingen, zoals een schouw en een videoreconstructie is er altijd een kans op verstoring. In het kader van ordehandhaving zijn er in het Wetboek van Strafvordering enkele bepalingen opgenomen. Zo wordt de mogelijkheid geboden om bepaalde maatregelen te nemen ter beëindiging van de verstoring. Een aantal jaren geleden werd de aanvang van de videoreconstructie in Nijmegen (zaak-Sévèke) uitgesteld, omdat journalisten zich binnen het afgezette gebied ophielden, hetgeen de rechter-commissaris en officier van justitie ongewenst vonden.[135]

5.1.2. Het openbaar ministerie

De officier van justitie is belast met de opsporing van strafbare feiten en kan daartoe bevelen geven aan ambtenaren met de opsporing belast.[136] Zo kan hij de politie bevelen een videoreconstructie uit te voeren, maar hij heeft die bevoegdheid niet ten aanzien van personen die niet tot de categorie ambtenaren met opsporing belast behoren. Wil hij dat toch, dan moet hij zich wenden tot de rechter-commissaris. Die kan op vordering van de officier van justitie met het oog op de opsporing van een strafbaar feit onderzoekhandelingen, zoals het doen uitvoeren van een videoreconstructie, verrichten.[137] In de praktijk, zoals vastgelegd door het LVRT, blijkt dat er regelmatig videoreconstructies op initiatief van het openbaar ministerie, meestal op voordracht van het onderzoeksteam van de politie, worden uitgevoerd.

De officier van justitie heeft ten opzichte van de verdediging een bijzondere positie. In het strafproces is het openbaar ministerie de opponent van de verdediging. Zij klaagt de verdachte aan en de verdediging verdedigt de verdachte tegen de aanklacht. De officier van justitie kan een verzoek van de verdachte, na te hebben getoetst of het verzoek in het belang van het onderzoek is, om een tegenonderzoek, aanvullend of volgens bepaalde aanwijzingen uit te voeren onderzoek weigeren.[138] [139]

Onderstaande geruchtmakende zaak toont de invloed van het openbaar ministerie op het doen uitvoeren van een reconstructie op het verzoek van de verdediging.

> In de zaak van de Schiedammer parkmoord werd door de verdediging verzocht een reconstructie te laten maken van de gebeurtenissen die zich op 22 juni 2000 van 15.30

[133] Beaumont 2019, 1Limburg, 26 augustus 2019 en De Graaf 2019, Volkskrant, 25 augustus 2019.
[134] Dyck 2019, De Limburger, 26 augustus 2019.
[135] Artikel 124 en 125 WvSv; en 'Opnieuw reconstructie in zaak Sévèke', 31 augustus 2006, nu.nl (laatst geraadpleegd op 5 april 2021.
[136] Artikel 148 WvSv.
[137] Artikel 181 WvSv.
[138] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken), (Kamerstukken II, 2007/2008, 31 116, nr.8), Tweede Nota van Wijziging, 9 april 2008, p. 2.
[139] Artikel 150b WvSv.

tot 18.30 uur in en rond het Beatrixpark hadden afgespeeld. De advocaat-generaal bracht naar voren dat de waarde van een reconstructie in een zaak waarin de verdachte ontkent, gering zou zijn. Zij vond dat een reconstructie in deze zaak geen nut had. Het hof hield een beslissing ten aanzien van een reconstructie aan tot een nader tijdstip.[140]

De raadsman persisteerde bij zijn verzoeken om een reconstructie. De advocaat-generaal bleef bij haar eerdere standpunt en bracht als aanvullend punt bij de reconstructie naar voren dat de situatie in het park gewijzigd was.[141]

Bij arrest van 8 maart 2000 ging het hof in op de (herhaalde) verzoeken van de verdediging waar nog geen definitief antwoord op was gegeven. Het hof wees de verzoeken om een descente en een reconstructie in het park af: het hof achtte de processtukken (foto´s, afstandmetingen) voldoende.[142]

Ook de (hulp)officier van justitie is bevoegd tot het houden van een schouw. De officier en de hulpofficier van justitie mogen elke plaats betreden om een plaatselijke toestand of een plaats te betreden met de personen door hen aangewezen.[143] Van belang voor de verdachte is dat zij, voor zover het belang van het onderzoek dit niet verbiedt, tijdig schriftelijk kennisgeven van een voorgenomen schouw aan de verdachte en zijn verdediging. De verdachte en zijn verdediging worden, voor zover het belang van het onderzoek dit niet verbiedt, toegelaten de schouw geheel of gedeeltelijk bij te wonen. Zij kunnen verzoeken dat zij aanwijzingen mogen geven of dat bepaalde opmerkingen in het proces-verbaal zullen worden vermeld. Voor de hulpofficier van justitie geldt voorts dat hij tijdig schriftelijk kennis van een voorgenomen schouw aan de officier van justitie geeft.[144]

5.1.3. De verdediging

Uit de casus 'Het Steekincident' bleek dat het initiatief tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie kwam van de verdediging en dat de officier van justitie dit verzoek niet ondersteunde. De rechter wees uiteindelijk het verzoek van de verdediging toe.

Eerder werd vastgesteld dat de verdediging geen zelfstandige bevoegdheid heeft tot het houden van een schouw, terwijl die bevoegdheid bij de meeste reconstructies een cruciale voorwaarde is om de videoreconstructie op de oorspronkelijke plaats uit te kunnen voeren. De verdachte en zijn verdediging moeten zich voor een schouw wenden tot de officier van justitie of de rechter(-commissaris) en zijn van hun oordeel afhankelijk, zoals bleek uit casus 'Het Steekincident'.

---

[140] Posthumus 2005, p. 149.
[141] Posthumus 2005, p. 154.
[142] Posthumus 2005, p. 156.
[143] Artikel 151 WvSv.
[144] Artikel 151 WvSv.

In onze wetgeving zijn diverse regels opgenomen, die gericht zijn op het realiseren van een eerlijk strafproces. De basis hiervan is vastgelegd in internationale regelgeving. In artikel 6 van het Europese Verdrag inzake de Rechten van de Mens (EVRM) en artikel 14 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR) wordt invulling gegeven aan het recht op een eerlijk strafproces. Beide artikelen kennen aan iedereen het recht op een eerlijk proces toe. Dit roept de vraag op wat daaronder dient te worden verstaan. De genoemde artikelen bevatten een aantal elementen die nader specificeren aan welke voorwaarden moet worden voldaan om van een eerlijk proces te kunnen spreken. Onze Grondwet kent (nog) geen regels waarin het recht op een eerlijk proces expliciet is vastgelegd. Wel bevat de Grondwet enkele bepalingen, die betrekking hebben op elementen van dit recht, zoals het *habeas-corpus*-principe.[145] Dit houdt in dat er bescherming dient te worden geboden tegen willekeurige vrijheidsontneming. Verder bevat de Grondwet een regel dat niemand ten gevolge van overheidsingrijpen van een bij de wet ingestelde rechtsgang kan worden afgehouden, het *ius de non evocando.*[146] Ten aanzien van artikel 17 van de Grondwet, waarin deze laatste regel is opgenomen, is er een voorstel tot wijziging ingediend.[147] In dit voorstel wordt het artikel verdeeld in twee leden, waarbij de huidige tekst lid 2 vormt. In het eerste lid wordt het recht op een eerlijk proces expliciet genoemd. De letterlijke tekst van dit lid in het voorstel luidt: "*Ieder heeft bij het vaststellen van zijn rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde vervolging recht op een eerlijk proces binnen een redelijke termijn voor een onafhankelijke en onpartijdige rechter."* Verder kent de huidige Grondwet nog twee elementen, verwoord in een artikel, die in relatie tot een eerlijk proces staan, namelijk de plicht van de rechter om rechterlijke uitspraken in het openbaar te doen en vonnissen te motiveren.[148]

Artikel 6 EVRM heeft zich ontwikkeld tot een van de belangrijkste verdragsrechten en wordt vaak gebezigd in relatie tot het beginsel *'equality of arms',* dat een van de uitgangspunten van een eerlijk proces is. *'Equality of arms'* houdt in dat zowel aanklager als verdediging in het strafproces over gelijke middelen kunnen beschikken.[149] Overigens wordt *'equality of arms'* niet met zoveel woorden in het artikel genoemd, maar ligt het wel aan dit begrip ten grondslag. Het EHRM omschrijft *'equality of arms'* als volgt: *"The Court recalls that under the principle of equality of arms, as one of the features of the wider concept of a fair trial, each party must be afforded a reasonable opportunity to present his case under conditions that do not place him at a disadvantage vis-á-vis his opponent*'.[150] Dit uitgangspunt is niet onbegrensd. Het Europese Hof stelde dat het recht op openbaarmaking van relevant bewijsmateriaal, waarbij gedacht kan worden aan kennisneming van processtukken, maar

[145] Artikel 15 Gw.
[146] Artikel 17 Gw.
[147] 'Verklaring dat er grond bestaat tot een voorstel in overweging te nemen tot verandering van de Grondwet, strekkende tot het opnemen van een bepaling over het recht op een eerlijk proces', (Kamerstukken II, 2015/2016, 34517, nr 2).
[148] Artikel 121 Gw.
[149] *Guide on article 6 of the ECHR,* echr.coe.int/documents, p.33.(laatst geraadpleegd op 13 maart 2021).
[150] EHRM 22 februari 1996, appl.no. 17358/90 (Bulut/Oostenrijk), § 47 .

ook aan het beschikbaar stellen van voor de verdachte relevante informatie, beperkt kan worden door tegenstrijdige belangen, zoals nationale veiligheid, of getuigenbescherming tegen represailles of het beschermen van opsporingsmethoden van de politie, die afgewogen moeten worden tegenover de belangen van de verdachte.[151] Van een dergelijke situatie in relatie tot videoreconstructies is in dit onderzoek geen enkele casus gevonden waarin het recht op openbaarmaking op basis van dergelijke belangen is begrensd. In verband met *"equality of arms"* wordt ook vaak gewezen op de noodzaak dat zowel de vervolgende partij als de verdediging de mogelijkheid moet hebben gegevens of bewijsmateriaal in te brengen en dat beide partijen van elkaar gegevens en bewijsmateriaal kennis kunnen nemen en kunnen betwisten. Het EHRM duidde dit als volgt: *'The right to an adversarial trial means, in a criminal case, that both prosecution and defence must be given the opportunity to have knowledge of and to comment on the observations filed and the evidence adduced by the other party."*[152]

De uitgangspositie van de verdachte en zijn verdediging verschilt bij een videoreconstructie nadrukkelijk van die van de rechter en de officier van justitie, doordat de verdachte en zijn verdediging de bevoegdheid tot het houden van een schouw ontberen.

Verder hebben de verdachte en zijn verdediging, in tegenstelling tot de rechter en de officier van justitie, over het algemeen niet direct toegang tot een erkende uitvoeringsinstantie als het LVRT. Ook zijn de financiële middelen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van een videoreconstructie doorgaans beperkter dan die van de rechter en de officier van justitie. Wat betekent dit als een verdachte en zijn verdediging desondanks een videoreconstructie wensen ter versterking van hun positie in het strafproces? Er kunnen zich verschillende situaties voordoen. De verdachte en zijn verdediging kunnen een videoreconstructie wensen als reactie op een eerder verricht onderzoek, maar ook zonder dat daar een ander onderzoek aanleiding toe geeft. In het eerste geval wordt van een tegenonderzoek gesproken.

Tegenonderzoek

Als een onderzoek is afgerond en de verdachte en zijn verdediging wensen een tegenonderzoek kunnen zij de officier van justitie daarom verzoeken.[153] Dit geldt alleen indien het een onderzoek door een geregistreerde deskundige betreft. Daar er (nog) geen geregistreerde deskundigen zijn voor het uitvoeren van videoreconstructies, moeten de verdachte en zijn verdediging zich voor een videoreconstructie als tegenonderzoek richten tot de rechter-commissaris.[154]

Het recht op een tegenonderzoek ligt besloten in artikel 6 van het EVRM, als een vorm van tegenspraak, en is een uitvloeisel van het beginsel van accusatoire procesvoering en het

[151] EHRM 16 februari 2000, application no. 27052/95, Jasper t. the United Kingdom, onder 52.
[152] EHRM 28 augustus 1991, application no. 11170/84; 12876/87; 13468/87, Brandsetter t. Oostenrijk, onder 67.
[153] Artikel 150a lid 3 WvSv.
[154] Artikel 176, 182 en 227 WvSv.

beginsel van '*equality of arms*'.[155] [156] Het tegenonderzoek vormt een onderdeel van een eerlijk proces. De HR bevestigde dit in 2005 bij de beoordeling van een verzoek om een dactyloscopisch tegenonderzoek en erkende daarbij dat aan een tegenonderzoek gevolg behoort te worden gegeven, afhankelijk van de omstandigheden. Hierbij noemde de HR de volgende omstandigheden (a) de gronden waarop het verzoek steunt, (b) het belang van het gevraagde tegenonderzoek in het licht van - bijvoorbeeld - de aanwezigheid van ander bewijsmateriaal, dan wel de overtuigende kracht die pleegt te worden toegekend aan het bestreden onderzoeksresultaat, (c) de omstandigheid dat het verzoek is gedaan op een zodanig tijdstip dat een dergelijk onderzoek nog mogelijk is, en (d) de omstandigheid dat het verzoek redelijkerwijs eerder had kunnen worden gedaan.[157]

Het recht op (tegen)onderzoek, kan zoals blijkt uit de uitspraak van de HR, niet worden aangemerkt als een onbeperkt recht. Het belang moet blijken, wil een verzoek daartoe kans van slagen hebben.

De eis van een eerlijke procesvoering en de daarin besloten beginselen van '*equality of arms*' en van een accusatoire procesvoering kunnen bijdragen aan het toewijzen van een verzoek tot tegenonderzoek.[158] Een reden voor een tegenonderzoek kan zijn dat de verdachte twijfelt aan de deskundigheid of 'betrouwbaarheid, onpartijdigheid of onbevooroordeeldheid' van degene (al dan niet deskundige), die een eerder onderzoek heeft uitgevoerd.[159]

Relevant in dit kader is het arrest van het Europese Hof in de zaak Bönisch tegen Oostenrijk.[160] Bönisch had een bedrijf voor het roken van vlees overgenomen. Door het rookproces zou het vlees bepaalde stoffen bevatten, die de toegestane concentratie volgens de Oostenrijkse regelgeving overschreed. Als deskundige was de directeur van het federale instituut voor voedselcontrole opgetreden. Bönisch, die van mening was dat de betreffende deskundige niet onpartijdig was, verlangde een tegenonderzoek door andere deskundigen. De rechter wees dit deels toe. Slechts één deskundige werd toegewezen en voorts bleef de rechter verwijzen naar het oordeel van de reeds opgetreden deskundige. Dit leidde er uiteindelijk toe dat Bönisch deze casus aanhangig maakte bij het Europese Hof. Naast discussie over het feit of de directeur van het federale instituut wel als deskundige kon worden aangemerkt, was het Europese Hof van oordeel dat artikel 6 EVRM in deze casus was geschonden. De annotator, P. van Dijk, stelt in zijn annotatie bij dit arrest dat het Hof in niets aan duidelijkheid te wensen overlatende bewoordingen stelt, dat *"wanneer een door de rechter geraadpleegde deskundige en eventueel het rapport waarop deze zich baseert tevens tot het instellen van de strafvervolging hebben geleid en derhalve geacht kunnen worden het standpunt van die vervolgende instantie te ondersteunen, de 'equality of arms' meebrengt, dat de verdachte van zijn kant de gelegenheid moet krijgen daartegen een contra-expertise te laten*

[155] Artikel 150a, b en c WvSv.
[156] De Vocht in T&C 2019, p. 3046 en 3026.
[157] HR 8 februari 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR7228.
[158] Artikel 6 EVRM.
[159] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken)Kamerstukken I 2007/2008, 31 116, C, p. 4.
[160] EHRM 6 mei 1985; NJ 1989, 385, m.nt. P. van Dijk.

uitbrengen en dat aan de op zijn verzoek daartoe opgeroepen deskundige dezelfde behandeling dient te worden verleend en — indien deze inderdaad geacht kan worden een vergelijkbare deskundigheid te bezitten en zich op vergelijkbaar betrouwbare bronnen te baseren — hetzelfde gewicht moet worden toegekend als aan eerstgenoemde deskundige".[161] Deze laatste opmerking van Van Dijk, met betrekking tot vergelijkbare deskundigheid en hetzelfde gewicht toekennen, gold ook in een casus waarbij ter discussie stond of telefoongesprekken waren gemanipuleerd.[162] In deze zaak had een NFI-deskundige vastgesteld dat de betwiste telefoongesprekken niet waren gemanipuleerd. De verdediging was daarentegen van mening dat zij wel waren gemanipuleerd en onderbouwde deze mening met de bevindingen van een aantal personen (het arrest spreekt hier niet over deskundigen maar over personen). De verdediging betwistte de onafhankelijkheid van de NFI-deskundige in kwestie. De HR bevestigde echter het oordeel van het hof en kende aan het oordeel van de NFI-deskundige een groter gewicht toe dan aan de oordelen van de door de verdediging geraadpleegde personen. Helaas blijkt niet uit het arrest of deze laatste personen als deskundigen konden worden aangemerkt. De HR overwoog in deze casus dat *"na uitgebreid onderzoek, waarin de verdediging de gelegenheid is geboden haar door art. 6 EVRM gewaarborgde rechten uit te oefenen, welke mogelijkheid de verdediging ook heeft benut, heeft het hof vastgesteld dat niet aannemelijk is geworden dat van manipulatie met de voor het bewijs gebruikte telefoongesprekken sprake is. Dat oordeel is niet onbegrijpelijk. Het behoefde ook geen nadere motivering".* Naar mijn mening en gelet op de eerder geciteerde noot van Van Dijk bij het arrest van Bönisch tegen Oostenrijk gaat artikel 6 EVRM verder dan de verdediging alleen de gelegenheid bieden de door art. 6 EVRM gewaarborgde rechten uit te oefenen. Er moet namelijk voor de verdediging ook een mogelijkheid zijn om een beroep te doen op een persoon of instantie met vergelijkbare deskundigheid en die lijkt er naast het LVRT (nog) niet te zijn. Voorts is de overweging van de HR dat een oordeel van het hof geen nadere motivering behoeft, onbevredigend. Het betreffende oordeel lijkt gebaseerd te zijn op de mening van één deskundige, waarbij de inbreng van de verdediging terzijde wordt geschoven.

Een tweede arrest van het EHRM dat van belang is in het kader van het recht op tegenonderzoek, is dat van Brandstetter tegen Oostenrijk.[163] In deze casus was Brandstetter driemaal veroordeeld, o.a. in verband met fraude met wijn. Alleen de deskundige van het instituut die de verdenkingen tegen Brandstetter had gerapporteerd was gehoord, terwijl het horen van andere deskundigen, inclusief een deskundige die tot andere resultaten was gekomen, werd geweigerd. In dit arrest bevestigde het EHRM nogmaals dat, in de gegeven omstandigheden en rekening houdend met het beginsel van *equality of arms*, elke persoon ingebracht door de verdediging gelijk moet worden gesteld aan de door de ingeroepen deskundige.

[161] EHRM 6 mei 1985; NJ 1989, 385, m.nt. P. van Dijk.
[162] HR 21 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AH9922.
[163] EHRM 28 augustus 1991, application no. 11170/84; 12876/87; 13468/87, Brandstetter t. Oostenrijk.

Verzoek richten aan de officier van justitie, de rechter-commissaris of de rechtbank
Indien geen sprake is van een tegenonderzoek en de verdachte en zijn verdediging wensen een (eerste) videoreconstructie kunnen zij twee wegen bewandelen. Zij kunnen in beginsel de officier van justitie of een rechter verzoeken om een videoreconstructie uit te voeren of zelf de organisatie en uitvoering regelen.[164] [165]

De verdachte kan de officier van justitie verzoeken tot het doen van aanvullend onderzoek of het geven van aanwijzingen omtrent het uit te voeren onderzoek. Een verdachte zou kunnen vragen om meerdere personen bij de videoreconstructie te betrekken of het begin- en eindpunt van het te reconstrueren deel van de gebeurtenis aan te passen. Ook in deze situatie geldt dat de officier van justitie alleen opdracht kan geven tot het uitvoeren van een deskundigenonderzoek door een deskundige die in het Nederlands Register Gerechtelijke Deskundigen (NRGD) is geregistreerd. Indien uitvoerders van videoreconstructies niet als deskundigen in het NRGD staan geregistreerd moet de officier van justitie een vordering indienen bij de rechter-commissaris, strekkende tot de benoeming van een niet-geregistreerde deskundige.[166]

Gelet op het vorenstaande zullen de verdachte en zijn verdediging zich vrijwel altijd direct richten tot de rechter-commissaris indien zij een videoreconstructie wensen. De wetgever biedt de verdachte de mogelijkheid om de rechter-commissaris met redenen omkleed te verzoeken onderzoekhandelingen te verrichten.[167] Er wordt hier geen nadere aanduiding gegeven van het type onderzoek, waaruit kan worden afgeleid dat deze onderzoekhandelingen niet door een deskundige behoeven te worden uitgevoerd. Indien de rechter-commissaris de onderzoekhandelingen wil laten uitvoeren door een deskundige, gelden daarvoor de bepalingen vastgelegd in de artikelen 227-232 van het Wetboek van Strafvordering. De verdachte kan zijn wensen betreffende dit onderzoek schriftelijk aan de rechter-commissaris kenbaar maken.[168] Indien de rechter-commissaris het verzoek afwijst, kan de verdachte daar bezwaar tegen aantekenen bij de rechtbank.[169] De rechter-commissaris kan met de officier van justitie en de verdachte een regie-bijeenkomst beleggen om tot nadere afspraken te komen, indien hij dit voor het goede verloop van het onderzoek noodzakelijk acht.[170] Uit de onderzochte dossiers bij de rechtbank en hoven bleek dat deze bijeenkomsten regelmatig in het teken stonden van de voorbereiding van de gewenste videoreconstructie, waarbij nadere afspraken gemaakt werden op basis van de wensen van de professionele procespartijen.

Voorts wordt de verdachte nog de mogelijkheid geboden om de rechtbank om een onderzoek in de vorm van een videoreconstructie te verzoeken.[171] Als de rechtbank dit onderzoek noodzakelijk acht om meer duidelijkheid te verkrijgen over het ten laste gelegde

[164] Artikel 150 lid 1 WvSv.
[165] Artikel 176, 182 en 316 WvSv.
[166] Artikel 176 WvSv.
[167] Artikel 182 WvSv.
[168] Artikel 183 lid 1 WvSv.
[169] Artikel 183 lid 3 WvSv..
[170] Artikel 185 WvSv.
[171] Artikel 316 WvSv.

feit, schorst zij de zitting, stelt zij de stukken in handen van de rechter-commissaris ter uitvoering van het onderzoek en geeft, zoals in casus 'Het Steekincident', daarbij zo nodig de wijze aan waarop dit moet worden ingesteld.

In het licht van een eerlijk proces en '*equality of arms*' mag verondersteld worden dat niet alleen de aanklager maar ook de verdediging de videoreconstructie als "wapen" kan inzetten. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat in een aantal rechterlijke uitspraken sprake was van een afwijzing door de rechter van een reconstructie, die op basis van de context zeer waarschijnlijk als videoreconstructie kon worden aangemerkt.[172] [173] Dit was onder andere het geval in een casus betreffende een schietincident waarin geen van de verdachten wenste te verklaren, medeverdachten ontkenden in het pand te hebben geschoten en reeds een onderzoek was gedaan naar het zicht dat men vanuit een zolderraam had kunnen hebben.[174] De motivering van de afwijzingen van het verzoek tot het uitvoeren van een reconstructie was in een aantal gevallen zeer summier of riep vragen op.[175] [176] Nadere beschouwing van de zaken waarin een verzoek van de verdediging tot het uitvoeren van een reconstructie werd afgewezen, leidde tot een volgende verdeling van de door de afwijzende rechter in de uitspraken gebezigde motivering van diens besluit.

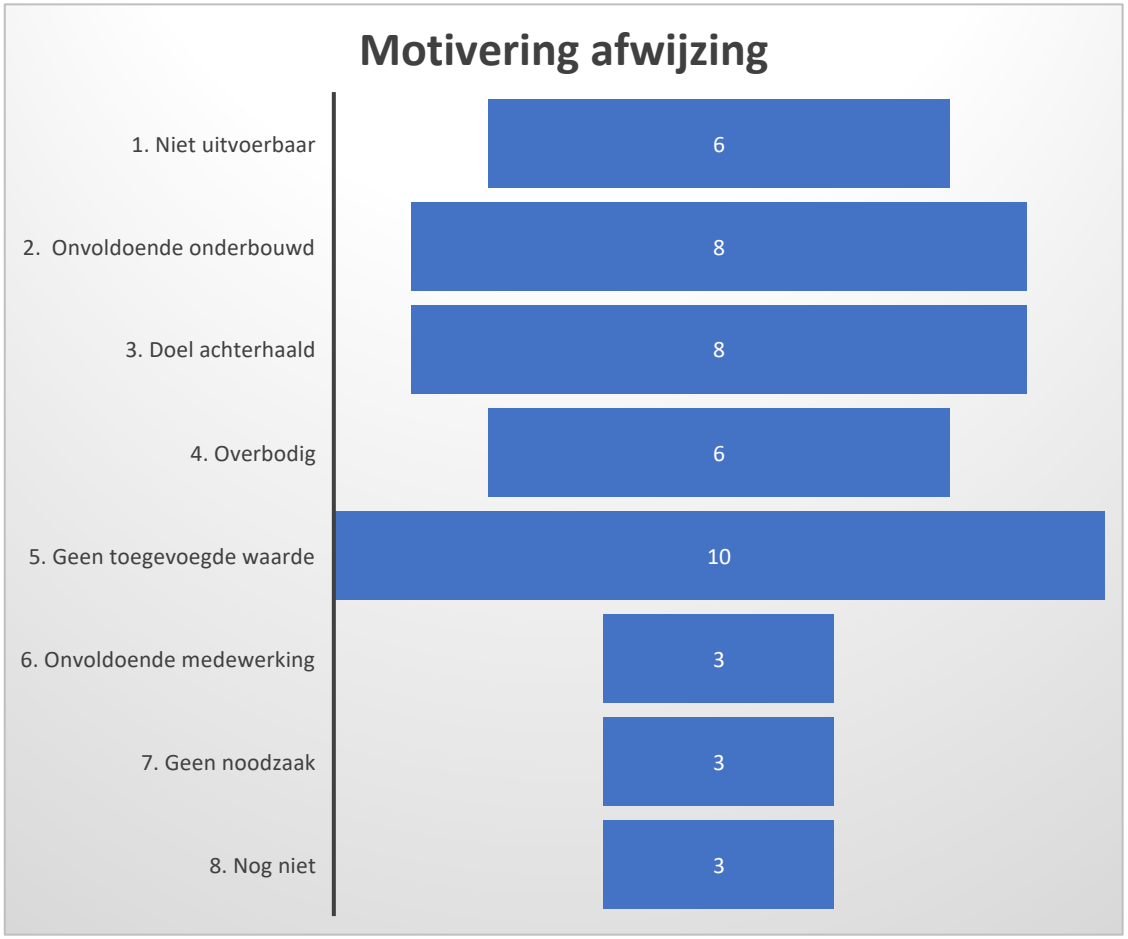

[172] Zie paragraaf 1.5.3.
[173] HR 15 januari 2008, LJN: BA7888.
[174] Rb. Zwolle-Lelystad 25 april 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BW3646.
[175] Rb. Zwolle-Lelystad 26 januari 2011, ECLI:NL:RBZLY:2010:BP2019.
[176] Hof Amsterdam 11 oktober 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BT7189.

Figuur 5.1. Motivering afwijzing verzoek van raadslieden om een videoreconstructie door de rechter (N=47).

De resultaten in figuur 5.1 zijn gebaseerd op rechterlijke uitspraken in 47 zaken tussen 01 januari 2000 en 01 januari 2016, gepubliceerd op www.rechtspraak.nl, waarin een verzoek van de raadsman tot het uitvoeren van een reconstructie door de rechter werd afgewezen.[177] Opvallend is het aantal zaken waarin de raadsman volgens de rechter zijn verzoek onvoldoende had onderbouwd. Zo werd een aantal keren aangegeven dat een reconstructie niet of nauwelijks uitvoerbaar was omdat bepaalde omstandigheden waren gewijzigd. De ervaring leert echter dat in veel gevallen een plaats delict of bepaalde omstandigheden waarheidsgetrouw kunnen worden nagebootst. Of dit in de betreffende gevallen ook het geval was kan aan de hand van de inhoud van de rechterlijke uitspraak echter niet worden vastgesteld.

Uit de gepubliceerde rechterlijke uitspraken in genoemde periode bleek slechts in een geval een verzoek tot het uitvoeren van een videoreconstructie door de officier van justitie te zijn afgewezen.

Criteria bij de beoordeling van een verzoek

Eerder in dit hoofdstuk werd vastgesteld dat een verzoek om een videoreconstructie, gericht aan de officier van justitie of de rechter-commissaris door hen wordt getoetst aan het belang van het onderzoek. De rechter kan bij zijn oordeel over het al dan niet toewijzen van een verzoek tot het houden van een videoreconstructie door de verdachte en zijn verdediging afhankelijk van het stadium van de procedure waarin het verzoek wordt gedaan, uitgaan van verschillende criteria, zoals het noodzaakcriterium, het verdedigingsbelang en – meer algemeen – het recht van verdachte op een eerlijk proces en het belang van het onderzoek.[178] [179] Bij de toetsing van het verzoek wordt veelal het noodzaakcriterium toegepast. In een zaak waarin een verzoek van de verdediging om het horen van getuigen was afgewezen en de HR zich uitsprak over de toepassing van het noodzaakcriterium en het verdedigingsbelang in deze zaak, stelde de HR dat de eis van een eerlijke procesvoering meebrengt dat de omstandigheden, die daar betrekking op hebben in de toepassing van het noodzaakcriterium in de afweging kunnen worden betrokken.[180] De HR formuleerde het in de betreffende zaak als volgt: *"Dat kan dan betekenen dat de concrete toepassing van het noodzakelijkheidscriterium niet wezenlijk verschilt van wat met de toepassing van het*

[177] Toelichting op de categorieën: 1. Niet uitvoerbaar – o.a. gewijzigde omstandigheden, gevaar, benodigde middelen niet meer beschikbaar, 2. Onvoldoende onderbouwd – veelal letterlijk zo verwoord, 3. Doel achterhaald – veronderstellingen van verdediging die niet door rechter gevolgd werden, bv veronderstelling raadsman dat door rechter uitgegaan werd van voorbedachte rade, terwijl dat niet het geval was, 4. Overbodig – rechter achtte dossier en verkregen info tijdens terechtzitting voldoende om tot een beeld en oordeel te kunnen komen, 5. Geen toegevoegde waarde – geen nieuwe feiten en of omstandigheden, verwachte info is reeds beschikbaar, 6. Onvoldoende medewerking – (mede)verdachte beroepen zich op zwijgrecht of zeggen het niet meer te weten, 7. Geen noodzaak – zonder enige toelichting en 8. Nog niet – in deze gevallen was er sprake van vervolgonderzoeken, die tot resultaten konden leiden die een reconstructie overbodig konden maken.

[178] O.b.v. artikel 328 WvSv, in samenhang met artikel 331 WvSv en evt. artikel 415 SWvSv.

[179] Hof Arnhem-Leeuwarden 26 augustus 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:6274.

[180] HR 19 juni 2007, ECLI:NL:2007:AZ1702.

criterium van het "verdedigingsbelang" zou worden bereikt." Daarmee wordt het noodzaakcriterium geduid als het algemene criterium, waaraan getoetst wordt en waarbij de omstandigheden, die relevant zijn voor het verdedigingsbelang, het recht op een eerlijk proces en het belang van het onderzoek worden meegewogen.[181]

Het noodzaakcriterium dat ten aanzien van een verzoek tot het doen uitvoeren van videoreconstructies kan worden gehanteerd, vindt zijn grondslag in artikel 315 WvSv, voor zover het betreft het horen van getuigen en 316 WvSv, voor zover het betreft enig onderzoek door de rechter-commissaris. Bij het hanteren van dit criterium moet de rechter beoordelen of hij een videoreconstructie noodzakelijk acht en de verlangde videoreconstructie naar verwachting in voldoende mate zal bijdragen aan het vaststellen van de ware toedracht en aan de beantwoording van de vraag of het ten laste gelegde feit bewezen kan worden. De noodzaak kan blijken uit verschillende omstandigheden, waaronder het belang van de verdediging bij het aannemelijk maken van een bepaald verweer of het kunnen weerleggen van het standpunt van het openbaar ministerie, het recht van de verdachte op een eerlijk proces en het belang van het onderzoek. Met een videoreconstructie kunnen de verdachte en zijn verdediging mogelijk aantonen dat de verdachte niet of verminderd toerekenbaar schuldig is aan het feit dat hem ten laste wordt gelegd. Door een afwijzing wordt hen die mogelijkheid ontnomen. Bij de beoordeling van het verdedigingsbelang wordt door de rechter rekening gehouden met de fase van het betreffende strafproces. De rechter bepaalt zelf op basis van welk criterium en welke omstandigheden hij een verzoek afwijst. Voor de verdediging van de verdachte staan bij een afwijzing beroepsmogelijkheden open als hij zich niet kan vinden in het afwijzende oordeel van de rechter.[182] Bij het doorlopen van de 47 onderzochte rechterlijke uitspraken kon in een aantal gevallen onvoldoende worden vastgesteld of de belangen van de verdachte en de verdediging voldoende tot hun recht waren gekomen. In enkele van de onderzochte rechterlijke uitspraken was sprake van een zeer beperkte motivering van de afwijzing en/of riep de inhoud van de motivering van de rechter op zijn besluit vragen op. Een motivering die vragen oproept, lijkt op gespannen voet te staan met de plicht van rechters om vonnissen duidelijk en volledig te motiveren.[183] Dreissen (2007) stelt dat uit de motivering van de bewijsbeslissing moet blijken dat de rechter tot een juiste keuze is gekomen. De motivering moet de beslissing legitimeren.[184] De motivering maakt controle op de inhoudelijke juistheid van de uitspraak mogelijk, het dwingt de rechter zich nauwkeurig rekenschap te geven van zijn beslissing en het maakt de uitspraak inzichtelijk.[185] Hoewel een beslissing op een verzoek tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie niet gelijk is aan een bewijsbeslissing, mag verwacht worden dat de afwijzing van een verzoek gemotiveerd wordt, zodat de rechter ook in dat geval gedwongen wordt zich rekenschap te geven van zijn afwijzing en de afwijzing inzichtelijk wordt. Dat

[181] Hof Arnhem-Leeuwarden 26 augustus 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:6274.
[182] PHR 7 december 2010, ECLI:NL:PHR:2010:BN2370. Uit deze uitspraak blijkt dat herhaalde verzoeken van de raadsman, waaronder het uitvoeren van een (video)reconstructie, niet tot het gewenste resultaat hebben geleid.
[183] Artikel 121 Gw.
[184] Dreissen 2007, p. 429.
[185] Dreissen 2007, p. 392.

blijkt ook uit de memorie van toelichting op de Vaststellingswet van boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Daarin schrijft de minister van Veiligheid en Justitie dat *"de rechter dient, indien hij een verzoek of vordering afwijst, inzicht te geven in de feitelijke en/of juridische gronden waarop die afwijzing berust. Dit volgt uit de algemene motiveringsplicht van de rechter (artikel 4.2.1.6, vierde lid) en steunt mede op artikel 6 EVRM. De mate waarin een motivering van de rechter wordt gevergd en hoe uitgebreid die motivering moet zijn, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval, waaronder van de motivering die aan het verzoek of de vordering ten grondslag lag."*[186] Zo kan een rechter aanvoeren dat hij door de verklaringen ter zitting en of de inhoud van het dossier over voldoende informatie beschikt om tot een beeld en een oordeel te komen, terwijl er een verdedigingsbelang is om een videoreconstructie uit te voeren. Hierbij kan gedacht worden aan een situatie waarbij het bewijs gedeeltelijk gebaseerd is op getuigenverklaringen en de verdediging om een reconstructie verzoekt teneinde inzichtelijk te maken of de getuigen kunnen hebben waarnemen wat zij verklaren te hebben waargenomen.[187] De ervaring leert dat ons referentiekader ons regelmatig een ander beeld van de situatie geeft dan de werkelijkheid. Er kan tijdens de videoreconstructie een ander beeld ontstaan dan vooraf verondersteld en dat kan ook in het voordeel van de verdachte zijn. In een van de onderzochte rechterlijke uitspraken betreffende een afwijzing wenste de raadsman van de verdachte een reconstructie op de plaats van het delict. De rechtbank wees dit verzoek af met als toelichting: *"Voorts zijn er naar aanleiding van de verhoren bij de rechter-commissaris geen nieuwe gezichtspunten ontstaan die een reconstructie op de plaats van het delict noodzakelijk maken."*[188] Kenmerkend voor een videoreconstructie is echter dat er aan een verhoor een dimensie wordt toegevoegd, de visualisering van de verklaring en daarmee een ander beeld kan ontstaan, dan men op basis van de inhoud van de verklaring zelf in de verbeelding had gevormd. Hiermee kan de waarheidsvinding zijn gediend en de kans op dwaling worden beperkt.

Zelf voorbereiden en doen uitvoeren

Als er geen sprake is van een tegenonderzoek en een verzoek aan de officier van justitie of de rechter wordt afgewezen, resteert de verdachte en diens raadsman nog een mogelijkheid. Zij kunnen zelf de organisatie en uitvoering regelen. In dat geval is de kans op een resultaat dat door de rechter voldoende betrouwbaar wordt geacht tot op heden gering gebleken.

In een casus van een schietincident, waarbij de politie een man doodschoot had de advocaat van de klager die tevens de partner van de overledene was in een artikel 12 procedure zelf een videoreconstructie uitgevoerd. Het hof oordeelde dat hierbij was

---

[186] Voorstel van wet tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, inhoudende bepalingen over de berechting in verband met de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Vaststellingswet van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (Berechting)), Memorie van Toelichting, p. 48.

[187] Rb. Zwolle Lelystad, 19 september 2011, ECLI:NL:RBZLY:2011:BT1868.

[188] Rb. 's Hertogenbosch 8 oktober 2008, ECLI:NL:RBSHE:2008:BF7304.

uitgegaan van een aantal onzekere factoren en veronderstellingen en achtte het resultaat van een door het LVRT uitgevoerde reconstructie aannemelijker.[189]

In een andere casus werd betwist dat de veroordeelde verdachte het slachtoffer van het leven kon hebben beroofd en diens lichaam kon hebben verplaatst. Gegeven de leeftijd van de verdachte en diens fysieke beperkingen in relatie tot het veronderstelde gewicht en de lengte van het slachtoffer zou dit fysiek vrijwel uitgesloten zijn. In dit onderzoek werd door de verdediging, bijgestaan door een rechtspsycholoog, een wetenschapsfilosoof en een particulier recherchebureau een reconstructie overwogen om daarmee aan te tonen dat de handelingen, waarvan werd verondersteld dat de verdachte die had verricht, onmogelijk door hem konden zijn verricht. Teneinde uitvoering te geven aan deze reconstructie werd in het laatst beschreven geval door de advocaat contact opgenomen met het LVRT met het verzoek deze reconstructie uit te voeren. Omdat dit politieteam alleen ten behoeve van de politie en justitie reconstructies verricht, werd de ondersteuning geweigerd. Wel werd met de verdediging een aantal aandachtspunten bij een dergelijke reconstructie gedeeld, hetgeen eerder ook al met een medewerker van het particuliere recherchebureau was gebeurd en later werd herhaald in een contact met de rechtspsycholoog.[190] Een van de aandachtspunten was de selectie van de plaatsvervangers van het slachtoffer en van de verdachte. Deze moesten zoveel mogelijk qua postuur en lengte overeenkomen met het slachtoffer. Verder werd in zijn algemeenheid gewezen op het belang van zoveel mogelijk gelijke omstandigheden. Uiteindelijk voerden betrokkenen zelf twee reconstructies uit.

De laatste casus werd door een Commissie evaluatie afgesloten strafzaken (CEAS) na een verzoek tot herziening onderzocht en dit leidde betreffende de videoreconstructie tot enkele interessante inzichten. De wijze waarop de reconstructies waren uitgevoerd werd door de CEAS-commissie sterk bekritiseerd. Zo was men volgens de commissie bij de uitvoering van de reconstructie uitgegaan van onjuiste uitgangspunten, waarbij met name het verschil tussen het werkelijke gewicht en de werkelijke lengte met het veronderstelde gewicht en de veronderstelde lengte van het slachtoffer een grote rol speelden. De CEAS-commissie oordeelde: *"De bevindingen van de reconstructies leiden er niet toe dat het driemanschap het College zal adviseren een herzieningsprocedure te bevorderen."*[191] Opmerkelijk was de volgende constatering door de CEAS-commissie: *"Een rechterlijke autoriteit is niet betrokken geweest bij de voorbereiding, uitvoering en is evenmin aanwezig geweest zodat de vraag of er in casu sprake is geweest van objectieve toetsbare waarheidsvinding niet op voorhand positief beantwoord kan worden. Daarmee kan gezegd worden dat de gebruikelijke waarborgen waarmee een door justitie en politie gehouden reconstructie is omgeven, zoals videoregistratie en begeleiding door het Landelijk Video Reconstructie Team, hier beide niet aan de orde zijn geweest.* De CEAS-commissie uitte kritiek op de gehanteerde uitgangspunten betreffende lengte en gewicht van de plaatsvervanger en hanteerde voorts twee beoordelingsnormen, de aanwezigheid en betrokkenheid van een

[189] Hof 's-Hertogenbosch 11 oktober 2001, ECLI:NL:GHSHE:2001:AD4516.
[190] Eigen ervaring.
[191] Korver, de Roos en Wilzing CEAS 2010, p. 394.

rechterlijke autoriteit en videoregistratie en begeleiding door het LVRT. Met deze normering sluit de CEAS-commissie het zelf uitvoeren van een reconstructie door de verdediging vrijwel uit. De rechter wordt in een dergelijke situatie niet betrokken en de verdachte en diens raadsman hebben geen toegang tot het LVRT.

Was dit negatieve oordeel over de uitvoering van de videoreconstructie te voorkomen geweest? Mogelijk als men een aantal gangbare uitgangspunten voldoende had gerespecteerd, zoals in een van de betreffende zaken het selecteren van een plaatsvervanger voor het slachtoffer, die hetzelfde gewicht en lengte had als degene die hij verving. Dan nog is het voorbereiden en uitvoeren van een videoreconstructie, waarvan de uitkomst voldoet aan de door de CEAS-commissie genoemde kwalificatie van objectief toetsbare waarheidsvinding voor iemand zonder enige ervaring zeker niet eenvoudig. In de volgende hoofdstukken zal verder worden uitgewerkt welke aspecten in dit verband relevant kunnen zijn, zoals de keuze en inrichting van de plaats van handeling, de bevraging van de verdachte en getuigen, en de wijze van audiovisuele registratie, die specifieke kennis en ervaring vereisen om bij een videoreconstructie tot objectief toetsbare waarheidsvinding te komen. Daarnaast hebben de verdachte en zijn verdediging geen toegang tot een organisatie die ervaring heeft met de voorbereiding en uitvoering, zoals het LVRT. Verder kan het kostenaspect voor de verdachte en zijn verdediging nog een barrière vormen.

De kosten

De uitvoering van een reconstructie kan afhankelijk van de omvang zeer kostbaar zijn en het is dan ook van belang wie die kosten moet dragen, de verdachte of de vervolgende instantie. Het uitgangspunt in Nederland is dat de rechter bepaalt welke procespartij verantwoordelijk is voor het betalen van de kosten van de deskundige.[192] In beginsel komen de kosten voor getuigen en deskundigen *à décharge* voor rekening van de verdachte.[193] Indien de verdachte een onderzoek laat instellen draagt hij in principe zelf de kosten. De verdachte kan achteraf een vergoeding toegewezen worden als die kosten in het belang van het onderzoek zijn geweest of het onderzoek door intrekking van de dagvaardingen of rechtsmiddelen door het openbaar ministerie nutteloos is geworden.[194] De rechter kan al in een eerder stadium beslissen dat een deskundige, die op verzoek van de verdachte een onderzoek heeft uitgevoerd, dat in het belang van het onderzoek is gebleken, van het Rijk een vergoeding ontvangt.[195] De verdachte heeft dus geen onbeperkt recht op kostenvergoeding en weet eerst achteraf of hij de gemaakte kosten vergoed krijgt. De HR heeft dit uitgangspunt bevestigd door te oordelen dat een verdachte in beginsel het recht op een tegenonderzoek niet kan worden ontzegd, maar dat de stelling dat een verdachte zonder meer aanspraak er

[192] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken), (Kamerstukken I, 2010-2011, 31 116, J), p. 3.
[193] Artikel 1 lid 3 WTS.
[194] Artikel 591 WvSv.
[195] Artikel 51j lid 4 WvSv.

op kan maken dat een door de verdediging gewenst onderzoek op kosten van de Staat plaats vindt, in haar algemeenheid geen steun vindt in het recht.[196]

In het geval dat de verdachte de officier van justitie, de rechter-commissaris of de rechtbank om een (tegen)onderzoek verzoekt en dit verzoek wordt ingewilligd, speelt dit kostenaspect voor de verdachte geen rol. De kosten komen dan voor rekening van de vervolgende instantie en worden veelal aangemerkt als opsporingskosten voor de politie. Wordt het verzoek van de verdachte niet aanvaard – en dat is zeer wel denkbaar – dan komen de kosten van het onderzoek, de videoreconstructie, voor zijn rekening. Er zijn omstandigheden dat de verdachte de kosten vergoed krijgt. De verdachte wordt de mogelijkheid geboden om een voorschot van deze vergoeding aan te vragen.[197]

Bij de beoordeling of de kosten al dan niet uit 's Rijkskas vergoed worden is van belang of de aanwending van die kosten het belang van het onderzoek heeft gediend. Dit wordt per kostenpost beoordeeld, getuige een arrest van het Gerechtshof in Den Bosch, waarbij door de verdachte voor diverse kosten, waaronder die gemaakt in het kader van contra-expertise, om schadevergoeding werd verzocht.[198] Het hof wees in deze casus de schadevergoeding voor de contra-expertise toe en woog niet alleen het belang van het onderzoek mee, maar ook of het onderzoek met voldoende deskundigheid was uitgevoerd. In deze casus werd elke kostenpost afzonderlijk beoordeeld en al dan niet op basis van de gestelde criteria toegewezen. Hoewel de verdachte de mogelijkheid heeft om een voorschot te vragen op de kosten, loopt hij het risico dat de rechter zal oordelen dat de kosten niet in het belang van het onderzoek zijn en hij de kosten dus uiteindelijk niet vergoed krijgt. Dit kan hem ervan weerhouden een (tegen)onderzoek uit te (laten) voeren. Het kostenaspect kan tot gevolg hebben dat de verdachte beperkt wordt in het verdedigen van zijn belangen.

5.2. Aanleiding en doel

In de voorgaande paragraaf is vastgesteld wie het initiatief kan nemen en welke mogelijkheden de initiatiefnemer heeft tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie. De aanleiding tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie en het beoogde doel kunnen in dezelfde casus per procespartij verschillen en zijn vooral afhankelijk van het belang dat de betreffende procespartij erbij meent te hebben. In de casus 'Het Steekincident' was de verdediging de initiatiefnemer, omdat zij met de uitvoering van een videoreconstructie wilde aantonen dat er sprake was van een strafuitsluitingsgrond. Het initiatief in deze casus had ook kunnen komen van de officier van justitie, omdat die wilde aantonen dat een cruciale handeling, waarover de verdachte had verklaard in zijn ogen niet uitvoerbaar was en er geen sprake kon zijn van noodweer(exces). Ook de rechter kan een videoreconstructie wenselijk vinden, omdat er te veel onduidelijkheden zijn of omdat een deskundige daarom vraagt. Er zijn verschillende bronnen geraadpleegd om te achterhalen wat de aanleiding kan zijn om

[196] HR 13 mei 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0705 en HR 12 juli 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP8821.
[197] Artikel 16 WTS.
[198] Hof 's-Hertogenbosch 6 februari 2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AV1124.

een reconstructie uit te voeren en welk doel werd nagestreefd. In de volgende sub-paragrafen wordt beschreven welke aanleidingen er waren en welke doelen werden nagestreefd in de 90 zaken uit 'Dossier LVRT 90'.

5.2.1. Het primaire doel: waarheidsvinding

De primaire aanleiding tot het uitvoeren van een videoreconstructie in het strafproces is dat een of meer procespartijen menen dat op basis van de beschikbare informatie onvoldoende duidelijkheid bestaat over de ware toedracht. In veel draaiboeken van videoreconstructies wordt het vaststellen van de ware toedracht, 'waarheidsvinding', als doel genoemd.

In totaal waren er 76 draaiboeken in 'Dossier LVRT90' beschikbaar waarin een doel van de videoreconstructies vermeld was. In 46 gevallen was dit doel waarheidsvinding in uiteenlopende bewoordingen, zoals "het achterhalen van de toedracht", "zicht krijgen in de loop der gebeurtenissen" en "duidelijkheid krijgen over wat er heeft plaats gevonden".

De zoektocht naar 'de waarheid' is vaak een lange en moeizame tocht met vele obstakels en met de wetenschap dat we nooit in staat zullen zijn de volledige waarheid te achterhalen, maar deze slechts zo dicht mogelijk kunnen proberen te benaderen. In jurisprudentie en rechtswetenschappelijke literatuur wordt dan ook vaak gesproken over de 'aannemelijkheid'. Men tracht vast te stellen hoe aannemelijk een veronderstelde toedracht is. Voor een bewezenverklaring wordt een hoge mate van waarschijnlijkheid vereist. Hierbij is ook de rechterlijke overtuiging van belang. In hoofdstuk 8 wordt stilgestaan bij de videoreconstructie tijdens het eindonderzoek, waarbij het bewijs, de rechterlijke overtuiging en de beperkingen van dit criterium bij het oordeel over het bewijs in een strafzaak zullen worden besproken.

Alhoewel uit het regelmatige gebruik van de termen waarheid en waarheidsvinding de indruk kan ontstaan dat waarheid een voor ieder duidelijk begrip is dat geen nadere uitleg behoeft, blijkt dat de werkelijkheid veel genuanceerder is. Het is namelijk sterk afhankelijk van het perspectief van waaruit men het waarheidsbegrip en vooral de waarheidsvinding benadert. Bij het begrip waarheid speelt taal een belangrijke rol. Daarmee drukken wij uit wat wij als individu voor waar houden.

Vanaf de oudheid hebben schriftgeleerden en wetenschappers zich over de betekenis van het begrip waarheid gebogen. Vooral in de (rechts-)filosofie is hieraan veel aandacht besteed, maar ook binnen de rechtsgeleerdheid krijgen de onderwerpen waarheid en waarheidsvinding regelmatig aandacht.[199] Er zal in het kader van dit proefschrift niet nader op de diverse theoretische bespiegelingen met betrekking tot deze onderwerpen worden ingegaan.

Om in het kader van strafrechtelijke waarheidsvinding vast te kunnen stellen of een of meer personen zich aan een strafbaar feit hebben schuldig gemaakt en om te voorkomen dat onschuldigen worden vervolgd, zoeken we naar de ware toedracht van de gebeurtenis

[199] Bunt ea 2002, Crijns e.a. 2008, Loth e.a. 2012, Dubelaar 2014, p.17 ev.

en trachten we 'de waarheid' te reconstrueren. Pas als de meest aannemelijke ware toedracht is vastgesteld, kan beoordeeld worden of aan de verondersteld betrokkenheid van een persoon, binnen de juridische kaders, de kwalificatie schuldig of onschuldig kan worden toegekend en kan daar een rechtsgevolg aan worden verbonden. De procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden formuleerde het als volgt: "Alleen door het combineren van verschillende gegevens en het vergelijken van waarnemingen en bevindingen kunnen politie en justitie tot een reconstructie komen van wat er is gebeurd en welke rol iedereen daarin heeft gespeeld."[200]

De wijze waarop waarheidsvinding of beter: het benaderen van de waarheid binnen de juridische context plaats vindt, verschilt enigszins van die van andere disciplines. Voor een rechter is waarheidsvinding het construeren van een werkelijkheid waarbij zowel materieelrechtelijke als processuele kaders een rol spelen.[201] Uiteindelijk wordt verwacht dat de rechter in een strafzaak, waarin een verdenking van een strafbaar feit in de vorm van een tenlastelegging aan hem wordt voorgelegd, tot een oordeel komt dat binnen die kaders blijft. Zo geldt voor het bewijs dat iemand zich aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, dat dit wettig en overtuigend dient te zijn. Bij andere wetenschappen wordt uitgegaan van een theorie of hypothese, die door betrouwbaar en valide onderzoek bevestigd, versterkt, of weerlegd kan worden.[202] In de loop der jaren is er vooral door rechtspsychologen en -filosofen met enige regelmaat kritiek geuit op de wijze waarop juristen 'de waarheid' trachten te vinden. In de beginfase van deze kritische beschouwingen was de wijze waarop kritiek werd geuit nog vrij mild en kregen publicaties nog titels mee als "Dubieuze zaken".[203] De kritiek nam in de loop der jaren toe en werd scherper door een aantal gerechtelijke dwalingen die aan het licht waren gekomen, met als meest bekende voorbeeld de Schiedammer parkmoord. De rechter werd verondersteld vooral op zoek te zijn naar bevestiging van de verdenking en onvoldoende aandacht te schenken aan het vaststellen van alternatieve scenario's.[204] Verder werd aan de hand van een aantal voorbeelden geprobeerd aan te tonen dat de rechter regelmatig scenario's en bewijsmiddelen onjuist waardeerde en 'broddelwerk' van politie en Openbaar Ministerie niet corrigeerde.[205] [206]

Elke strafzaak start met een onderzoek naar wat er is gebeurd, wie daarbij betrokken was en op welke wijze. Alle relevante feiten en omstandigheden worden hierbij onderzocht. Om te voorkomen dat men daarbij iets over het hoofd ziet, worden de aan de Griekse filosoof Hermagoras van Temnos (ca. 150 v. Chr.).[207] toegeschreven zeven omstandigheden bij de ontwikkeling van een hypothese toegepast. Deze omstandigheden kunnen worden aangeduid door de vragen: *quis* (wie), *quid* (wat), *quando* (wanneer), *ubi* (waar), *cur* (waarom), *quem ad modum* (hoe) en *quibus adminiculis* (waarmee)?[208] Aan het begin van de

[200] PHR 14 november 2012 ECLI:NL:PHR:2012:BY0097, onder 3.3.
[201] Cleiren 2001, p. 11.
[202] Braeckman, Raymakers en Van Riel 2011, p. 243-255.
[203] Crombag, Van Koppen en Wagenaar 2006.
[204] Derksen 2010, p. 21.
[205] Van Koppen 2013, p. 18.
[206] Wagenaar 2010, p. 7.
[207] Braet 2007, p. 193.
[208] Braet 2007, p. 205.

20e eeuw vestigde een van de grondleggers van de criminalistiek, de Oostenrijkse criminoloog professor Hans Gross, nadrukkelijk de aandacht op deze vragen.[209] Zijn boek werd voor Nederland vertaald en bewerkt door Van der Does de Willebois, rechter in de arrondissementsrechtbank in Arnhem, in een leidraad voor ambtenaren en beambten van justitie en politie.[210] In deze bewerking werden deze vragen aangeduid als een 'gulden ouden rechtsregel'. In latere publicaties zijn deze vragen aangeduid als "de 7 gouden W's" die tijdens het opsporingsonderzoek als leidraad dienen te worden gehanteerd. Elke politieambtenaar wordt tijdens zijn opleiding nadrukkelijk gewezen op het belang van het verkrijgen van de antwoorden op al deze vragen bij het opsporingsonderzoek in een bepaalde casus.[211] Pas als het antwoord op alle zeven W's is gevonden, kan het onderzoek als afgerond worden beschouwd. Deze "W's" vertegenwoordigen de volgende vragen:

Wie zijn er betrokken bij het feit? Wie heeft het feit gepleegd en in welke hoedanigheid (vorm van daderschap)? Wie was het slachtoffer en wie waren er getuigen?
Wat is er gebeurd? Is er sprake van een strafbaar feit? Is er mogelijk sprake van een strafuitsluitingsgrond?
Waar heeft het feit plaatsgevonden? Locatie, besloten of openbaar?
Op **welke wijze** is het feit uitgevoerd? Welke handelingen zijn er verricht?
Wanneer heeft het feit plaatsgevonden? Dag, datum, tijdstip, lichtomstandigheden?
Waarom is het feit gepleegd? Wat zijn de beweegredenen van de dader geweest; het motief?
Waarmee is het feit gepleegd? Gebruikte voorwerpen?

Tijdens de zoektocht naar de antwoorden op deze vragen in het vooronderzoek worden volgens Dijck bewijsbare stellingen betreffende voorgevallen feiten of omstandigheden gezocht en wordt de onderzochte casus gereconstrueerd.[212] Er wordt een zoektocht ingesteld naar de waarheid die juridisch bewezen kan worden. De procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden omschreef de eigenlijke waarheidsvinding als "de reconstructie van hetgeen vermoedelijk aan strafbaars heeft plaatsgevonden en het vastleggen of zekerstellen van het bewijs daarvan".[213] Nadat de 7 W's zijn beantwoord en men heeft vastgesteld wat er onder welke omstandigheden is gebeurd, waarbij zowel materiële sporen zoals DNA, schoensporen, vingerafdrukken, camerabeelden, et cetera. als immateriële of psychische sporen, zoals getuigenverklaringen een uitgangspunt kunnen vormen, worden de rechtsgevolgen van die feiten en omstandigheden bepaald. De eerste beoordeling van de bewijswaarde van de verkregen antwoorden en vastgestelde feiten vindt plaats door de politie die, onder gezag van het openbaar ministerie, het opsporingsonderzoek verricht. Het openbaar ministerie beoordeelt vervolgens of er tot vervolging wordt overgegaan.[214] In het eindonderzoek wordt volgens Dijck door de rechter

[209] Gross 1902, p. 18.
[210] Van der Does de Willebois 1903, p. 35.
[211] Muller en Van Vliet 1922, p. 5-6.
[212] Dijck 1922, p. 5.
[213] PHR 16 augustus 2001, ECLI:NL:PHR:2000:AA7957, onder 5..
[214] Artikel 167 en 242 WvSv.

beoordeeld of de '*stellingen uit het vooronderzoek*' kunnen worden bewezen, dan wel worden ontkracht.[215] Dit betekent dat de rechter ter terechtzitting onderzoekt of het tenlastegelegde feit kan worden bewezen. In dit kader is ook vooral van belang op welke wijze de antwoorden op de 7 W's zijn verkregen. Deze vraag wordt ook wel als de 8e W aangeduid. De wijze waarop de antwoorden op de 7 W-vragen zijn verkregen, bepaalt de waarde die aan het betreffende antwoord, onderzoeksresultaat of feit, kan worden toegekend. Hierbij gaat het niet alleen om de rechtmatigheid van de verkrijging, maar kunnen ook andere factoren, zoals de betrouwbaarheid van de informatie, van invloed zijn.

De videoreconstructie lijkt vooral van belang bij het vaststellen van de eerdergenoemde 8e W. Deze methode biedt de mogelijkheid om zintuiglijk de relatie tussen de bewering, de resultaten van het onderzoek naar de '7 gouden W's', en de werkelijkheid, de tijdens de videoreconstructie nagespeelde situatie en handelingen, vast te stellen. Dit is het kenmerk van de veel gebezigde correspondentietheorie: als de bewering overeenkomt met de werkelijkheid is de bewering waar.[216] In geval een getuige verklaart een zintuiglijke waarneming te hebben gedaan vanuit een bepaalde positie, wordt dat op de oorspronkelijke plaats onder zoveel mogelijke gelijke omstandigheden nagespeeld en kan zo getoetst worden of de bewering van de getuige dat hij iets heeft kunnen waarnemen vanuit een bepaalde positie klopt. Het geeft geen antwoord op de vraag over de betrouwbaarheid van de waargenomen situatie, alleen op de vraag of hij het heeft kunnen waarnemen.

> Zo speelde er in een reconstructie van een poging tot moord/doodslag door en op aanwijzing van het slachtoffer het feit dat zij na het eerste verhoor door de politie en voor deze reconstructie al de beelden van de observatiecamera had gezien, waarop een persoon was te zien die haar achtervolgde, een grote rol. De verdediging meende dat hierdoor het beeldgeheugen van het slachtoffer onaanvaardbaar beïnvloed was. Het gerechtshof 's-Hertogenbosch verwierp dit verweer, omdat het slachtoffer vanaf het 1e verhoor consistent was blijven verklaren.[217]

Het maakt voor de bewijswaarde van het antwoord op één van de 7 W's verder een groot verschil of dit een veronderstelling is of dat dit is gebaseerd op vaststaande feiten en wettige bewijsmiddelen.

> De rechtbank Middelburg stelde bij de behandeling van een casus, betreffende een moord, c.q. doodslag, dat de redenering van de officier van justitie betreffende de wijze waarop die tot een bepaalde conclusie kwam niet kon slagen. In deze casus waren op de plaats delict na het feit enkele voorwerpen, waaronder een AH-tas en een deel van een wijnfles, afkomstig van Landal, waar verdachte werkte, aangetroffen. Op de beelden van een bewakingscamera van een Tinq-tankstation, die voor het feit waren opgenomen, was een vrouw te zien met een schoudertas. Verdachte had

[215] Dijck 1922, p. 5.
[216] Derksen 2010, p. 163-165.
[217] Hof 's-Hertogenbosch 12 februari 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:267.

wisselend verklaard over de herkenning van de vrouw. Mogelijk betrof het hier het latere slachtoffer, maar dat kon niet met zekerheid worden vastgesteld. De officier van justitie stelde, na reconstructie van de beelden van het Tinq-tankstation, dat het slachtoffer de op de plaats delict aangetroffen voorwerpen niet bij zich had. Zij ging er op basis daarvan vanuit dat de dader ze had meegenomen. De rechtbank verwierp de stelling van de officier van justitie omdat niet met voldoende zekerheid kon worden vastgesteld dat het slachtoffer op de beelden van het Tinq-tankstation te zien was, zoals de officier van justitie veronderstelde. Voorts stelde de rechtbank dat als de fietser met schoudertas wel het slachtoffer was geweest, de schoudertas zo groot was dat daar gemakkelijk AH-tassen en wijnflessen in zouden passen. De rechtbank besloot aan de beelden van het Tinq-tankstation geen bewijswaarde toe te kennen.[218]

Dit oordeel bevestigt het belang van de 8e W, op welke wijze de informatie is verkregen. Vooral het vaststellen van het antwoord op die 8e W lijkt vaak de basis te vormen om een (video)reconstructie uit te voeren.

In de volgende hoofdstukken zal worden onderzocht aan welke voorwaarden moet worden voldaan om tot een betrouwbaar resultaat te komen.

5.2.2. Specifieke vraagstukken en doelen

Uit een analyse van de inhoud van het bronmateriaal betreffende de 90 videoreconstructies die de basis vormen van dit onderzoek bleek niet alleen dat waarheidsvinding het primaire doel van vrijwel elke videoreconstructie was, maar ook dat er in een aantal gevallen nader aangeduid werd welke specifieke vraagstukken in het kader van waarheidsvinding aan de uitvoering van de videoreconstructie ten grondslag lagen.

In een aantal gevallen werd deze algemene omschrijving nader toegelicht. Bij enkele zaken werd meer dan één doel genoemd. In die gevallen werd op basis van de inhoud van het arrest het doel bepaald dat het meest dominant leek. De in de draaiboeken vermelde doelen waren in de meeste gevallen geformuleerd door de lokale politie, die met het onderzoek was belast en slechts in een enkel geval ingegeven door een of meer procespartijen. In een aantal gevallen was een proces-verbaal van de terechtzitting, waarin de uitvoering van de videoreconstructie besproken was, beschikbaar en werd een eventueel daarin vermeld doel als doel van de betreffende videoreconstructie beschouwd en of kon het doel uit andere stukken in het dossier bij de rechtbanken worden afgeleid. Deze inventarisatie leidde tot het volgende resultaat.

In 43 strafzaken werd een meer specifiek vraagstuk benoemd. Hoewel deze verschillend werden benoemd, kon de aanleiding in vrijwel alle gevallen worden herleid tot de afgelegde verklaringen van de betrokkenen. Uit de beschikbare documenten en rechterlijke uitspraken bleek dat in alle gevallen een of meer verklaringen van betrokkenen onvoldoende duidelijkheid boden over de ware toedracht. Er bleek sprake te zijn van

[218] Rb. Middelburg 18 december 2009 ECLI:NL:RBMID:2009:BK6995.

inconsistente verklaringen, tegenstrijdige verklaringen en verklaringen waarin situaties en handelingen werden beschreven waarvan men zich geen duidelijke en of reële voorstelling kon maken, al dan niet in combinatie met sporenbeelden en verklaringen van andere betrokkenen. In 23 van de 43 zaken werd het toetsen van de verklaring zonder nadere aanduiding als doel genoemd. In de overige 20 zaken werd een meer specifiek doel genoemd, dat kon worden teruggebracht naar een of meer van de afgelegde verklaringen. Zo werden het toetsen van de verklaring aan het sporenbeeld, visualisering, het toetsen van de fysieke mogelijkheden, het zicht van verdachte en of getuige, het aandeel van de verschillende betrokkenen en de afstand tussen verdachte en slachtoffer tijdens een schietincident een of meer malen genoemd. Hieruit kan worden afgeleid dat de betrouwbaarheid van de verklaringen van de betrokkenen een belangrijke rol speelt bij de videoreconstructie en dat veel specifieke subdoelen, zoals de fysieke uitvoerbaarheid van een handeling waarover is verklaard of het zicht dat een getuige op de beschreven situatie heeft gehad, uit de verklaringen voortkomen.

Het gaat niet alleen om de vaststelling of er een strafbaar feit is gepleegd, maar ook om dat eventueel te kunnen uitsluiten. Zo stelde een officier van justitie bij een videoreconstructie naar aanleiding van een schietincident met dodelijke afloop als doel "het in- of uitsluiten van de mogelijkheid dat de verdachte een vuurwapen bij zich had".[219] Zeker bij feiten met ernstige gevolgen is het van belang om zowel te verifiëren als te falsificeren of er sprake is van een strafbaar feit en of een eventuele verdachte als dader kan worden aangemerkt en kan de videoreconstructie daarvoor worden aangewend. De videoreconstructie kan daarbij zowel belastende als ontlastende informatie opleveren.[220]

Uit de analyse blijkt dat alle specifieke redenen om een videoreconstructie uit te voeren zijn te vatten onder de noemer *"Controle, toetsing en verificatie/falsificatie van verklaringen, al dan niet in relatie tot sporenbeelden en andere onderzoekinformatie."* Dit lijkt niet verrassend, daar een videoreconstructie in de kern niet anders is dan het visualiseren van een verklaring van een verdachte of getuige, door deze na te laten spelen.

5.2.2.1. Tegengestelde en of inconsistente verklaringen

Het bestaan van tegengestelde verklaringen van betrokkenen, verdachten en getuigen, bleek een veelvoorkomende reden tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie te zijn. Door de tegenstellingen ontstaat een onbetrouwbaar beeld. Een of meer verklaringen in een dergelijke situatie zijn ongeloofwaardig en aan de hand van de beschikbare informatie kan nog niet worden vastgesteld wie van de betrokkenen waarheidsgetrouw hebben verklaard. Deze situatie deed zich onder andere voor in de gefingeerde casus 'Het Steekincident' in hoofdstuk 2.

Een dergelijke situatie deed zich ook voor in een casus, waarbij een politieambtenaar

[219] Rb. Oost-Brabant 18 april 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:BZ7744.
[220] Zie hoofdstuk 8.

op een shovelbestuurder had geschoten.[221] De politieambtenaar voelde zich bedreigd en achtte het noodzakelijk ter afwending van die dreiging op de bestuurder van de shovel te schieten. Door de politieambtenaar enerzijds en enkele getuigen anderzijds werden tegenstrijdige verklaringen afgelegd. Dit leidde tot het houden van een videoreconstructie, waarbij elk van de betrokkenen in de gelegenheid werd gesteld een reconstructie van de gebeurtenis uit te voeren. Na het lezen van de verklaringen die de bouwvakkers, de getuigen, tegenover de politie en of de rechter-commissaris hadden afgelegd en het bekijken van de DVD met daarop de reconstructie die door en op aanwijzing van drie getuigen en de verdachte was gedaan, kwam de rechtbank Rotterdam tot het oordeel dat de verklaringen van de getuigen over het moment van schieten door de verdachte politieambtenaar en over de plaats waar de chauffeur zich op dat moment bevond, niet consistent en dus niet overtuigend waren. De rechtbank achtte de verklaringen van de verdachte politieambtenaar daarentegen wel geloofwaardig. De verklaringen van de verdachte waren volgens de rechtbank van meet af aan consistent geweest. De lezing van de verdachte werd door de resultaten van het onderzoek van de technische recherche niet uitgesloten en bij de reconstructie was deze lezing ook mogelijk gebleken. De rechtbank kwam dan ook tot het oordeel dat de lezing van verdachte het meest aannemelijk was geworden en ging ervan uit, dat de verdachte had geschoten op het moment dat de chauffeur in de cabine van de shovel zat en begon weg te rijden. In dit geval was er sprake van een situatie waarin de rechtbank overtuigd was geraakt door de verklaringen in samenhang met de uitgevoerde videoreconstructie.

Uit de onderzochte casussen bleek dat het ook regelmatig voorkomt dat de verschillende verklaringen van een betrokkene, die een aantal keren is gehoord en niet consistent is in zijn verklaringen, een reden vormt tot het uitvoeren van een videoreconstructie. In een dergelijke situatie is het, *sec* op basis van de afgelegde verklaringen, veelal onmogelijk om vast te stellen wat de toedracht van het incident is geweest. Als andere informatie, zoals sporen of telecomgegevens slechts in beperkte mate of in het geheel niet aanwezig zijn, kan een videoreconstructie uitkomst bieden.

In een casus betreffende een schietincident met dodelijke afloop werd een videoreconstructie uitgevoerd. Een getuige wisselde een aantal keren zijn verklaring en verklaarde ten tijde van de reconstructie en ter terechtzitting op onderdelen verschillend. Dit leidde er mede toe dat de verdachte na een eis van 10 jaar gevangenisstraf voor zijn handelen door de rechtbank Maastricht werd vrijgesproken.[222]

5.2.2.2. Verklaring in strijd met sporenbeeld

[221] Rb. Rotterdam 05 december 2008, ECLI:NL:RBROT:2008:BG6167.
[222] Rb. Maastricht 17 februari 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AV1892.

Een andere reden om een videoreconstructie uit te voeren bleek voort te komen uit strijdigheid tussen het sporenbeeld en de verklaringen van een of meer betrokkenen. Uit de onderzochte strafzaken waarin een videoreconstructie was uitgevoerd bleek dat deze situatie zich regelmatig voordoet. Bij schietincidenten kan zich de situatie voordoen dat het schotrestsporenonderzoek duidt op een andere afstand tussen schutter en slachtoffer dan de verklaringen van de betrokkenen suggereren. Door het naspelen van het incident op basis van de verklaringen van betrokkenen kan een beter beeld van de daadwerkelijke/vermoedelijke afstand worden verkregen. Verder komt het voor dat de richting van de uitmonding van de loop van het vuurwapen tijdens het afvuren van het schot niet past bij de inschotopening of de richting van het schotkanaal.

> Zo werd in een casus, waarbij een verdachte zijn vrouw had doodgeschoten, een videoreconstructie uitgevoerd om de schietrichting nader vast te stellen. De verdachte verklaarde dat het schot bij het verwijderen van de houder "per ongeluk" was afgegaan en dat hij niet op zijn vrouw had gericht. De rechtbank achtte de verklaring, mede op basis van de videoreconstructie niet aannemelijk en ging uit van een bewust afgevuurd schot dat gericht was op het slachtoffer. Na een strafeis van 5 jaar gevangenisstraf werd verdachte veroordeeld tot een gevangenisstraf van 10 jaar.[223]

Jonge kinderen, veelal baby's, komen soms op onverklaarbare wijze om het leven en de oorzaak blijkt vaak niet onomstotelijk uit de verklaring van de betrokkenen, veelal de vader en of moeder, omtrent de handelingen die al dan niet met de baby zijn verricht en of het sporenbeeld. Deze situaties blijken relatief vaak aanleiding te zijn tot het houden van een videoreconstructie, teneinde vast te kunnen stellen of de verklaring van de betrokkene past bij het aangetroffen letsel.[224]

Veel videoreconstructies vinden plaats naar aanleiding van een schiet- of steekincident. Bij steekincidenten is de aanleiding veelal dat het verloop van het steekkanaal niet past bij de wijze waarop betrokkenen verklaren dat de steek is toegebracht, bovenhands of onderhands.[225]

5.2.2.3. De uitvoerbaarheid van de handelingen

In de loop der jaren heeft zich een aantal malen de situatie voorgedaan dat een verklaring van betrokkenen leidde tot de vraag of de handelingen die door betrokkene werden beschreven aannemelijk en uitvoerbaar waren in de geschetste situatie en daarmee aanleiding waren tot het uitvoeren van een videoreconstructie.

---

[223] Rb. Haarlem 26 november 2009, ECLI:NL:RBHAA:2009:BK4666.
[224] Rb. Breda 6 maart 2012, ECLI:NL:RBBRE:2012:BV7783.
[225] Rb. Oost-Brabant 29 november 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:6516.

> Deze vraag deed zich voor bij een casus waarover de rechtbank Groningen zich uitsprak. In deze zaak was er sprake van euthanasie, waarbij het op voorhand niet duidelijk was hoe groot de betrokkenheid van een begeleider bij het intreden van de dood van degene die om het leven was gekomen, was geweest en of hij mogelijk als schuldig aan een strafbaar feit kon worden veroordeeld. Alhoewel de rechtbank oordeelde dat de verdachte zonder eigenbelang en vanuit een hulpverleningsmotief had gehandeld, kwam zij mede op basis van de uitgevoerde videoreconstructie tot een veroordeling van 6 maanden gevangenisstraf voorwaardelijk voor medeplegen van opzettelijk een ander bij zelfmoord behulpzaam zijn, terwijl de zelfmoord volgde.[226]

In een dergelijk geval kan een videoreconstructie mogelijk uitkomst bieden, doordat men dan ook door het te laten naspelen zelf kan zien wat de betrokkene bedoeld heeft en kan beoordelen of dat aannemelijk is.

> Een enigszins vergelijkbare situatie als in de vorige zaak deed zich voor in een casus, waarbij een verdachte als fysiotherapeut en tevens cranio-sacraaltherapeut, een 3 maanden oude baby behandelde en het kind overleed. In deze casus ging het niet alleen om een controle van de fysieke handelingen door de therapeut, maar ook om het oordeel van deskundigen over die handelingen. Acht deskundigen bogen zich vervolgens mede aan de hand van de videoreconstructie over deze zaak en gaven hun oordeel. Alhoewel de rechtbank Arnhem in deze zaak ervan uitging dat verdachte het slachtoffer wilde helpen en het overlijden nooit had gewild, veroordeelde zij hem voor zijn nalatigheid tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van 6 maanden.[227]

5.2.2.4. Aanwezigheid gronden voor strafuitsluiting

In een aantal van de onderzochte strafzaken werd een beroep gedaan op een strafuitsluitingsgrond, veelal noodweer(exces). Uit de onderzochte bronnen van deze zaken bleek in de meeste gevallen dat het vaststellen of er voldoende gronden waren voor strafuitsluiting aanleiding vormde om een videoreconstructie uit te voeren. De uitkomsten van deze videoreconstructies waren uiteenlopend.

> In een casus waarbij een vrouw haar partner met twee messen stak en het slachtoffer dientengevolge kort daarop overleed, oordeelde de rechtbank Maastricht dat het beroep op noodweer(exces) niet kon worden gehonoreerd. Uit het dossier, waaronder de videoreconstructie, die door de rechtbank was bekeken, concludeerde de rechtbank dat op geen enkel moment sprake was geweest van een ogenblikkelijke,

[226] Rb. Groningen 15 april 2003, ECLI:NL:RBGRO:2003:AF7260.
[227] Rb. Arnhem 23 december 2011, ECLI:NL:RBARN:2011:BU9133.

wederrechtelijke aanranding van verdachte door het slachtoffer. Het was immers verdachte die met fysieke handelingen begon, nadat de ruzie tussen haar en het slachtoffer was ontstaan, door hem vast te pakken en te duwen of te trekken. De rechtbank veroordeelde haar tot 6 jaar gevangenisstraf.[228]

In een ander geval kwam het gerechtshof tot een ander oordeel dan de rechtbank.

Naar aanleiding van een steekincident met dodelijke afloop, waarbij de verdachte zich beriep op noodweer(exces) werd een videoreconstructie uitgevoerd. De rechtbank Haarlem oordeelde na het zien van de videoreconstructie, waarin verdachte het verloop van het incident toelichtte, dat de verdachte had gestoken en voorwaardelijke opzet had op de dood van het slachtoffer. Zij verwierp het verweer op noodweer(exces) en veroordeelde de verdachte tot een gevangenisstraf van 5 jaar.[229] Tijdens het hoger beroep kwam het gerechtshof Amsterdam tot ontslag van rechtsvervolging. Allereerst sprak het hof het oordeel uit over hetgeen had plaatsgevonden en stelde dat daarbij een rol speelde dat de verdachte vanaf het begin gedetailleerd, geloofwaardig en consistent had verklaard. Vervolgens stelde zij vast dat zijn verklaringen op de belangrijkste onderdelen overeenkwamen met de door hem gehouden zeer gedetailleerde videoreconstructie en die in grote lijnen steun vonden in de aangetroffen bloedsporen en meer in het algemeen met de situatie zoals deze in de woning werd aangetroffen. Met betrekking tot het beroep op noodweer(exces) achtte zij daartoe voldoende gronden aanwezig.[230]

5.2.2.5. Audiovisuele waarneming betrokkenen

Omdat het belangrijkste kenmerk van een videoreconstructie is dat geaudiovisualiseerd wordt waarover verklaard wordt, blijkt de videoreconstructie zich vooral te lenen voor vragen omtrent hetgeen verdachte en of getuigen kunnen hebben gezien en of gehoord tijdens de gebeurtenis die wordt onderzocht.

Zo werd een reconstructie gehouden naar aanleiding van een incident, waarbij leden van een arrestatieteam een woning hadden betreden en de aan te houden verdachte vanuit de slaapkamer waarin hij zich bevond op de politiemensen had geschoten. Het primaire doel van deze reconstructie was om vast te stellen in hoeverre de verdachte had kunnen zien en horen dat de politie zijn woning betrad. De verdediging deed een beroep op (putatief) noodweer(exces) en lichtte het verzoek toe met de opmerking dat de rechtbank, de officier en hij, allen de feiten en omstandigheden uit hetzelfde dossier konden destilleren, maar dit nog niet betekende dat zij allen hetzelfde beeld

[228] Rb. Maastricht 24 mei 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AX4360.
[229] Rb. Haarlem 29 juni 2010, ECLI:NL:RBHAA:2010:BM9493.
[230] Hof Amsterdam 03 november 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BU3209.

op het netvlies kregen als zijn cliënt daar en toen had. De rechtbank Zeeland-West-Brabant honoreerde het verzoek. De videoreconstructie werd bijgewoond door rechter-commissaris, de officier van justitie en de raadsman van de verdachte, die tijdens de reconstructie door en op aanwijzing van de verdachte zich in dezelfde ruimte bevonden als de verdachte en zelf direct konden waarnemen wat de verdachte volgens zijn verklaring had kunnen zien en horen. Verdachte verklaarde dat hij niet had gehoord dat er "politie, politie" werd geroepen, maar hij dacht dat er misschien inbrekers in zijn huis waren. Voorts had hij verklaard dat hij verblind was door een fel licht en hij, om zijn ogen te beschermen, een beweging maakte met zijn arm. Hierdoor zou het wapen per ongeluk zijn afgegaan. De rechtbank achtte de lezing van de verdachte niet aannemelijk en veroordeelde hem tot een gevangenisstraf van 7 jaar voor poging tot doodslag en bedreiging met een misdrijf tegen het even gericht.[231] Uit een videoreconstructie kan zowel de geloofwaardigheid als de ongeloofwaardigheid van de verklaring van een verdachte of getuige blijken.

Een andere casus, waarbij het zicht en de herkenning van een schutter van groot belang was, speelde zich af in Amsterdam. Deze reconstructie kende overigens een verre van vlekkeloos verloop en vond plaats in drie fases. Daar dit verloop een aantal leermomenten met betrekking tot de wijze van uitvoering bevat, is deze casus zeker vermeldenswaardig.

Het handelde in deze zaak om een schietincident. Een man kwam in de schemering op een auto toelopen en schoot op de twee inzittenden, waarbij een van beiden dodelijk werd getroffen. De man die de beschieting overleefde, had ten overstaan van de politie verklaard dat hij de schutter in een gebogen houding ter hoogte van de rechter voorzijde van de auto met een pistool in zijn handen in de richting van de auto had zien lopen, terwijl direct daarna was geschoten waarbij hij in zijn arm was geraakt. Hij verklaarde dat hij de man daarbij had herkend. Uit de ter terechtzitting bekeken videoreconstructie bleek de rechtbank Amsterdam dat degene die was beschoten de schutter in een panieksituatie slechts 1 á 2 seconden had gezien terwijl hij uit angst geraakt te worden met zijn lichaam en hoofd een wegduikende beweging naar beneden had gemaakt. De schemering was toen al ingetreden.

Door de verdediging was aangevoerd dat uit de videoreconstructie volgde dat de getuige die was beschoten het gezicht van de schutter niet had kunnen zien omdat uit de camerabeelden bleek dat het hoofd van de schutter niet in beeld was. De rechtbank had in de raadkamer de videobeelden nogmaals bekeken en vastgesteld dat er camerabeelden waren vanuit een tweetal verschillende cameraposities, waarbij het hoofd van de schutter de eerste keer wel is te zien en de tweede keer niet. Voor beide cameraposities gold dat deze niet gelijk waren aan het gezichtspunt van de getuige, die was beschoten. De door de verdediging geopperde mogelijkheid dat hij het hoofd van de schutter niet had gezien kon op basis van de camerabeelden van

[231] Rb. Zeeland-West-Brabant 02 december 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:8817.

de reconstructie daarom niet worden uitgesloten. De rechtbank achtte de feiten niet bewezen en sprak de verdachte vrij.[232]

Vervolgens werd circa anderhalf jaar later in opdracht van het openbaar ministerie een tweede reconstructie uitgevoerd, waarbij gefilmd werd vanuit het gezichtspunt van de getuige, die was beschoten. Hierbij was door het openbaar ministerie verzuimd de verdediging uit te nodigen.

Ongeveer acht maanden later werd de reconstructie voor de derde keer uitgevoerd, nu in aanwezigheid van alle procespartijen. Hierbij werd niet alleen gefilmd vanuit de positie van de beschoten getuige in de auto, maar werden de professionele procespartijen ook zelf in de gelegenheid gesteld om vanuit die positie waar te nemen in welke mate de schutter mogelijk zichtbaar was geweest.[233] De verdediging voerde het verweer dat sprake was van een onbetrouwbare herkenning van - met name het gezicht van - de schutter door de getuige. Het gerechtshof Amsterdam stelde dat uit de reconstructie bleek dat vanaf de bestuurdersstoel van de Fiat Punto het gehele lichaam - inclusief het hoofd - van de persoon die op de auto komt aflopen zichtbaar was. Het gerechtshof overwoog te dien aanzien dat herkenning ook op andere facetten van een persoon kan zijn gebaseerd dan de enkele waarneming van de trekken van een gezicht, waarbij te denken viel aan haardracht, wijze van lopen en dergelijke. Zelfs als het gezicht van de schutter niet (duidelijk) zichtbaar was, dan nog was naar het oordeel van het gerechtshof een betrouwbare herkenning mogelijk. Als gevolg van de nieuwe situatie werd de schutter door het gerechtshof veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien jaar.[234]

5.2.2.6. Aandeel afzonderlijke betrokkenen

In zaken waar een aantal personen als verdachten wordt aangemerkt, is het veelal moeilijk om aan de hand van de diverse verklaringen een goed beeld te krijgen van wat ieders aandeel is geweest. In een dergelijke situatie wordt het uitvoeren van een videoreconstructie soms aangewend om meer duidelijkheid te verschaffen.[235]

Zo speelde de vaststelling van ieders betrokkenheid een rol in een casus waarbij een vier maanden oud meisje om het leven kwam. Vraag vooraf en een van de redenen tot het uitvoeren van een videoreconstructie was de onduidelijkheid over de rol van de vader en moeder. De vader had het kind bij zich in bed genomen. Zijn bed, een stretcher, was vastgemaakt aan een andere stretcher, waarin de moeder lag. Rond 04.30 uur constateerden vader en moeder dat het kind nog in hun bed lag, maar niet meer bewoog. Over waar zij precies in bed lag en hoe, verklaarden zij uiteenlopend.

[232] Rb. Amsterdam 7 augustus 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ4793.
[233] Archief LVRT en eigen ervaring.
[234] PHR 17 april 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW2486.
[235] Rb. 's-Gravenhage 25 januari 2007, ECLI:NL:RBSGR:2007:AZ7025.

Uit het onderzoek bleek dat het lichaam van het kind diverse sporen van herhaalde mishandeling vertoonde. De rechter kwam tot het oordeel dat het overlijden van het kind de vader niet strafrechtelijk verweten kon worden. De rechtbank Maastricht rekende verdachte zwaar aan dat hij, ondanks zijn betrekkelijk laag intelligentieniveau, zich bewust was geweest van zijn laakbaar handelen, nu hij immers ook bij gelegenheid van de gehouden reconstructie had verklaard dat hij op den duur niet meer naar de wondjes van zijn dochter keek, wetende dat deze constant aanwezig waren. Ook nam de rechtbank in aanmerking dat de zichtbare uitwendige verwondingen van het slachtoffer door verdachte telkens werden bedekt met zalf, kennelijk met de bedoeling om de gevolgen van zijn handelingen te verdoezelen. Ondanks deze verwondingen, had verdachte daarenboven nagelaten een arts te raadplegen. Verdachte werd voor zware mishandeling veroordeeld tot een gevangenisstraf van 4 jaar.[236]

5.2.2.7. Ondersteuning oordeel deskundige

Het komt voor dat er een of meer verklaringen zijn en of een bepaald sporenbeeld is en een deskundige ter bepaling van zijn oordeel visualisatie door middel van een videoreconstructie van belang acht. Deze situatie doet zich regelmatig voor bij zaken, waarbij jonge kinderen om het leven zijn gekomen en onduidelijk is wat de rol van de vader, de moeder of andere verzorgers daarbij geweest is.

Een dergelijke casus speelde zich af in een bijzondere setting. Een Indiase moeder verbleef met haar dochter bij een tante in Nederland. Op enig moment zou de dochter ernstig zijn mishandeld en vervolgens om het leven zijn gekomen. Er werd een videoreconstructie uitgevoerd door en op aanwijzing van de huishoudster die ten tijde van de ernstige mishandeling in de woning aanwezig was. Zij verklaarde over de wijze waarop dit door de moeder van het kind in opdracht van de tante, die zich op dat moment elders bevond en telefonisch met haar in verbinding stond, was uitgevoerd. Het kind was vastgebonden en geslagen. Bij de reconstructie waren twee deskundigen, beide forensisch geneeskundigen, aanwezig. Een van hen relateerde het letsel dat bij het slachtoffer was geconstateerd aan de verklaring van de moeder over het dichtknijpen van de keel en het door de huishoudster tijdens de reconstructie afgelegde verklaring over de inbinding. Zowel de door de moeder beschreven handelingen, als de door huishoudster beschreven handelingen, als een combinatie van beide, konden de bij het slachtoffer geconstateerde afwijkingen hebben veroorzaakt. Voor de plausibiliteit van het verhaal van de huishoudster pleitte in dit verband de aanwezigheid van verse fracturen op de costochondrale overgang. Ook de geconstateerde stuwing in de schaamstreek kon worden verklaard door de door de

[236] Rb. Maastricht 29 juni 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AX8933.

huishoudster beschreven inbinding van het slachtoffer, volgens deze forensisch geneeskundige.

Ook de andere forensisch geneeskundige had na onderzoek geconcludeerd dat wat de huishoudster tijdens de reconstructie op 22 september 2009 had verteld en laten zien zeer wel kon passen bij een toedracht van mishandeling die aanleiding was geweest voor het overlijden van het slachtoffer. De beschreven geweldsinwerkingen en kneveling konden de bij sectie door de patholoog gedane bevindingen tot gevolg hebben. De moeder werd veroordeeld voor moord en kreeg een gevangenisstraf van 8 jaar opgelegd.[237]

In sommige gevallen verzoekt de betrokken deskundige zelf om een videoreconstructie om tot een beter onderbouwd oordeel te komen. Ook komt het regelmatig voor dat een van de procespartijen om de aanwezigheid van een deskundige verzoekt.

In een casus, die werd behandeld bij de rechtbank 's-Gravenhage, verklaarde de verdachte dat het slachtoffer om het leven was gekomen door een val van de trap. Door de arts-patholoog, die tijdens de videoreconstructie op aanwijzing van de verdachte en op verzoek van politie en openbaar ministerie aanwezig was, werd gesteld dat het bij het slachtoffer aangetroffen letsels hier niet bij pasten. Voorts had de arts-patholoog sporen van waarschijnlijk verwurging aangetroffen, die niet door de val konden worden verklaard. De rechtbank veroordeelde de verdachte tot een gevangenisstraf van 12 jaar.[238] Deze straf werd in hoger beroep gehandhaafd.[239]

5.3. Conclusie

Zowel de rechter(-commissaris), de officier van justitie, als de verdediging kunnen als procespartij overwegen een videoreconstructie te doen uitvoeren. Als de rechter(-commissaris) of de officier van justitie dit voornemen hebben, kunnen zij daartoe zelfstandig op basis van verschillende bevoegdheden opdracht geven. De verdediging heeft die mogelijkheid niet. Die moet zich richten tot de officier van justitie en of de rechter(-commissaris) of zelf een videoreconstructie organiseren. Indien de verdediging een verzoek indient tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie, is er een gerede kans dat het verzoek wordt afgewezen. Uit dit onderzoek blijkt dat een afwijzing door de rechter regelmatig voorkomt. De rechter zal veelal bij de beoordeling van het verzoek het noodzaakcriterium hanteren en daarbij aspecten van het verdedigingsbelang, het belang van het onderzoek of van een eerlijk proces, zoals 'equality of arms' meewegen. In een aantal gevallen bleek de rechter te volstaan met de opmerking dat hij geen noodzaak zag, zonder

[237] Rb. 's-Gravenhage 27 december 2007, ECLI:NL:RBSGR:2007:BC0775.
[238] Rb. 's-Gravenhage 01 september 2009, ECLI:NL:RBSGR:2009:BJ6603.
[239] Hof 's-Gravenhage 16 augustus 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BN3991.

dat duidelijk te motiveren. Hierdoor kon niet worden vastgesteld hoe de rechter tot zijn oordeel was gekomen en werd enige controle op de overwegingen vrijwel uitgesloten.

De andere optie, het zelf organiseren van de videoreconstructie, kent voor de verdediging een aantal hindernissen. Zo zijn de kosten hoog en heeft de verdediging geen rechtstreekse toegang tot het LVRT of een persoon of team met vergelijkbare ervaring en deskundigheid. Er werden twee zaken achterhaald waarin de verdediging zelf een videoreconstructie had georganiseerd. In beide gevallen was er ernstige kritiek op de wijze van uitvoering. Deze positie van de verdediging ten opzichte van de officier van justitie lijkt op gespannen te staan met het beginsel van *'equality of arms'.* In de volgende hoofdstukken wordt de positie van de verdediging bij de voorbereiding en uitvoering van de videoreconstructie nader onderzocht.

Aan de hand van de 90 praktijkzaken uit 'Dossier LVRT 90' is het beeld ontstaan dat aanleiding en doel nauw met elkaar waren verweven. De aanleiding was meestal dat bij een of meer professionele procespartijen onduidelijk was wat er precies was gebeurd, of er sprake was van een strafbaar feit en wie daar op welke wijze bij betrokken was geweest. Het achterhalen van deze informatie wordt doorgaans aangeduid met waarheidsvinding of het vaststellen van de ware toedracht. Het doel was vervolgens om door de videoreconstructie verheldering en een betrouwbaar beeld van de ware toedracht van de gebeurtenis te krijgen. In de voorgaande paragrafen is een aantal voorbeelden beschreven van zaken waarin deze situatie zich voordeed. Dit praktijkbeeld van aanleiding en doel bij een videoreconstructie sluit nauw aan bij een van de omschrijvingen van de reconstructie in de Grote van Dale, die luidt: het opnieuw zich laten voltrekken, in de verbeelding of in een "gespeelde" werkelijkheid van een samenvallende reeks handelingen of voorvallen uit het verleden om daardoor de ware toedracht, de ontbrekende schakels te ontdekken.

Tevens bleek dat de aanleiding en het doel veelal afhankelijk zijn van de procespartij die het initiatief neemt. De aanklager richt zich op de vervolging en uit 'Dossier LVRT 90' blijkt dat de aanleiding voor hem in veel gevallen de veronderstelling is dat de verdachte een leugenachtige verklaring heeft afgelegd. De raadsman daarentegen zoekt veelal naar mogelijkheden om met de videoreconstructie aan te tonen dat de verdachte niet of minder schuldig is dan wordt verondersteld. Het beroep op een strafuitsluitingsgrond is dan ook een veelvoorkomende aanleiding voor hem om een videoreconstructie te doen uitvoeren. In hoofdstuk 8 zal worden onderzocht in hoeverre een videoreconstructie bijdraagt aan de beoordeling van de aanwezigheid van een strafuitsluitingsgrond.

Uit het vorenstaande kan worden afgeleid dat de bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding en het bewijs vooral bestaat uit het bieden van opheldering over wat er is gebeurd en onder welke omstandigheden een en ander heeft plaatsgevonden. De uitkomst van de videoreconstructie kan worden gebruikt om tot een betrouwbaarder oordeel over de ware toedracht te komen en tenslotte de vraag te beantwoorden of het tenlastegelegde feit kan worden bewezen. Verder werd vastgesteld dat elke procespartij in dit verband een 'eigen' belang kan hebben. In de volgende hoofdstukken wordt onderzocht op welke wijze een videoreconstructie betrouwbaar kan bijdragen aan het vaststellen van de ware toedracht.

6. De voorbereiding en uitvoering

Uit de casus 'Het Steekincident' bleek dat bij de voorbereiding en uitvoering van videoreconstructies diverse actoren en omstandigheden een rol spelen. In de conclusie van hoofdstuk 2, waarin deze casus werd besproken, is een eerste aanzet gegeven tot het vaststellen van de invloeden, die enkele actoren en omstandigheden op de videoreconstructie en in het verlengde daarvan op de waarheidsvinding kunnen hebben. In dit hoofdstuk zullen enkele in hoofdstuk 2 gesignaleerde aandachtspunten die bij de voorbereiding en uitvoering een rol spelen nader worden uitgediept, waarbij wordt onderzocht hoe geldende normen en kwaliteitseisen zich verhouden tot de praktijk van de videoreconstructie.

Allereerst zal worden stilgestaan bij de rol van een aantal actoren bij de voorbereiding en uitvoering. Verder zal in het verlengde van de eerdere vaststelling dat een videoreconstructie primair een verhoor op meestal de oorspronkelijke plaats van handeling is, dat is gericht op het naspelen van de handelingen, de rol van de begeleider-verhoorder van de verdachte en getuige worden besproken. Tevens wordt nadrukkelijk ingegaan op de plaats van handeling en op de omstandigheden.[240]

6.1. De actoren

Bij de voorbereiding en uitvoering van videoreconstructies zijn er diverse personen betrokken. Er is bij elke videoreconstructie sprake van een aantal sleutelpersonen. Dat zijn achtereenvolgens de professionele procespartijen, de verdachten en getuigen door en op wiens aanwijzing de reconstructie wordt uitgevoerd, de plaatsvervangers van de verdachte en de getuige, de begeleider-verhoorder en de personen die de videoreconstructie audiovisueel registreren. Afhankelijk van de casus kunnen er soms een of meer deskundigen als sleutelpersoon worden aangeduid. In casus 'Het Steekincident' was dat de patholoog. Verder zijn er diverse personen, die enige vorm van ondersteuning bieden. Dat varieert van leden van het onderzoeksteam, die informatie kunnen aanreiken, die relevant kan zijn voor de voorbereiding en uitvoering tot de persoon die zorg draagt voor de catering.

In de volgende subparagrafen zullen de rol en invloed van de professionele procespartijen en de deelnemers (verdachten, getuigen en hun plaatsvervangers) nader beschouwd worden. De rol van de begeleider-verhoorder zal in paragraaf 6.3 worden onderzocht en in hoofdstuk 7 wordt onderzocht welke normen en kwaliteitseisen aan de mensen, die de reconstructie audiovisueel registreren, worden gesteld en in hoeverre daar in de praktijk uitvoering aan wordt gegeven.

[240] Deze aandachtspunten sluiten nauw aan bij de uitkomst van de Enquête Procespartijen, waarin gevraagd werd welke aandachtspunten de respondenten voor de kwaliteit van de videoreconstructie van belang achtten (Bijlage 1).

6.1.1. De professionele procespartijen

In de casus 'Het Steekincident' deden zich enkele situaties voor die aanleiding vormden tot discussie tussen de procespartijen. Zo vond de officier van justitie het aanvankelijk niet noodzakelijk dat de raadsman van de verdachte bij de voorbespreking van de videoreconstructie aanwezig was. Verder stelde de raadsman van de verdachtede begeleiding en uitvoering door het LVRT, bestaande uit politiemensen, ter discussie. Ook de keuze van de plaatsvervangers, waarvan er een aanmerkelijk langer was dan degene die hij verving en een ander lid van het onderzoeksteam bleek te zijn, leidde tot een voor de verdediging ongewenste situatie die als nadelig werd ingeschat voor de waarheidsvinding. Verder leverde de keuze van de locatie discussie op.

Bij al deze discussies oefenen een of meer betrokkenen, elk vanuit zijn eigen belang en positie, invloed uit op de keuze die uiteindelijk wordt gemaakt. Rechters, officieren van justitie en de verdediging zijn voor hun taakuitoefening niet alleen gebonden aan externe wet- en regelgeving maar ook aan de binnen de eigen beroepsorganisatie vigerende gedrags- of beroepscodes.[241] Aan de in de diverse regelingen vastgelegde normen liggen in de regel een of meer kernwaarden ten grondslag. Waarden zijn algemeen van aard en normen geven daarvan een concrete uitvoering weer.[242] Zo is een norm dat een verdachte voor onschuldig moet worden gehouden totdat het tegendeel blijkt. Dit uitgangspunt berust op de waarde van een eerlijk proces. In verband met dit uitgangspunt heeft de wetgever ook de wijze van verhoor van een verdachte genormeerd. De verhorende rechter of ambtenaar moet zich bij een verhoor onthouden van alles wat de strekking heeft een verklaring te verkrijgen, waarvan niet gezegd kan worden dat die in vrijheid is afgelegd.[243] Deze norm is gebaseerd op verschillende waarden, zoals integriteit en onpartijdigheid. Het niet respecteren van deze norm kan als onprofessioneel worden gekwalificeerd en als plichtsverzuim worden beoordeeld. Een bekend voorbeeld van een casus waarbij deze norm werd overschreden is die waarbij tijdens langdurig en intensief verhoor schokkende fotocollages aan de verdachte werden getoond. De gebruikte methode is later bekend geworden als de Zaanse verhoormethode.[244] Overigens achtte de rechter deze methode in strijd met de eisen van een eerlijk proces, maar niet zodanig ernstig dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk diende te worden verklaard.

Uit de onderzochte casussen, waaronder die in 'Dossier LVRT 90', blijkt dat er zich bij videoreconstructies enkele specifieke situaties kunnen voordoen waarbij een of meer procespartijen invloeden kunnen aanwenden die vergaande gevolgen kunnen hebben voor de waarheidsvinding. Dit kan zich voordoen vanaf het eerste voornemen tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie. Alvorens een aantal van deze situaties te doorlopen, zou allereerst de vraag gesteld kunnen worden of alle professionele procespartijen bij de

[241] Gedragscode rechterlijke macht, Staatscourant jaargang 2013, nr. 31059, Gedragscode Openbaar Ministerie, d.d. september 2012, Gedragsregels 2018 (advocatuur) en Beroepscode politie 2017.
[242] Ritzen en Royakkers 2011, p. 42.
[243] Artikel 29 WvSv.
[244] HR 13 mei 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0705 en Nierop en Elberse 1989.

voorbereiding en uitvoering van een videoreconstructie betrokken moeten worden. Uit casus 'Het Steekincident' bleek dat dit niet voor alle professionele procespartijen vanzelfsprekend is. In die fictieve casus zag de officier van justitie daartoe geen enkele noodzaak.

Uit het archief van het LVRT blijkt dat er een nadrukkelijk verschil is tussen het betrekken van alle partijen bij enerzijds de voorbereiding en anderzijds de uitvoering van de videoreconstructie. Bij de uitvoering van een videoreconstructie waren in alle zaken uit 'Dossier LVRT 90' zowel een officier van justitie of advocaat-generaal en een of meer leden van de verdediging aanwezig. Tevens bleek dat er vrijwel altijd een rechter aanwezig was. Bij de voorbereiding van de videoreconstructie daarentegen blijkt dit uit de ervaringen van het LVRT echter vaak niet het geval te zijn. De verdediging wordt daarbij slechts in beperkte mate betrokken. In veel gevallen wordt de wens tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie alleen met de rechter-commissaris en/of officier van justitie en/of de onderzoeksleider van de politie met de teamleider van het LVRT besproken, zoals in casus 'Het Steekincident' door de officier van justitie gewenst. Tijdens de voorbereidingsbijeenkomst worden de wensen van de aanvrager besproken en wordt bezien op welke wijze die op basis van de ervaringen en expertise van de teamleider van het LVRT optimaal gerealiseerd kunnen worden. Daarna wordt aan de hand van de beschikbaarheid van het LVRT met alle betrokken partijen bezien wat het meest geschikte moment is om de reconstructie uit te voeren. Dit betekent meestal dat de betrokkenheid van de verdediging zich beperkt tot het beïnvloeden van de dag en het tijdstip van uitvoering. Slechts in een enkel geval bleek uit de processen-verbaal van terechtzitting, die in de geraadpleegde 'Dossiers LVRT 90' werden aangetroffen, dat de verdediging bij het bespreken van het voornemen tot het uitvoeren van een videoreconstructie specifieke wensen had geuit. Uit de beschikbare gegevens kon niet worden opgemaakt of de verdediging in de overige gevallen specifieke wensen had en volledig kenbaar heeft kunnen maken. Volledige betrokkenheid van de verdediging vanaf de aanvang lijkt in het kader van een eerlijk proces in alle gevallen gewenst. Alle partijen hebben dan de mogelijkheid hun belangen in gelijke mate te doen gelden.

Vrijwel alle onderzochte videoreconstructies waren begeleid en geregistreerd door het LVRT en daarbij hadden een of meer partijen invloed op de totstandkoming. In het merendeel van de gevallen vond de reconstructie plaats onder leiding van een rechter(-commissaris). Biedt deze uitgangspositie voldoende waarborgen voor het realiseren van een videoreconstructie, waarvan de uitkomst optimaal bijdraagt aan de waarheidsvinding? Dat wordt onderzocht in de volgende paragraaf.

6.1.1.1. De rechter-commissaris en de zittingsrechter

Uit dit onderzoek blijkt dat de rechter-commissaris een cruciale rol speelt bij videoreconstructies.[245] Hij kan bepalen dat een videoreconstructie dient te worden uitgevoerd en daartoe een opdracht geven, zoals beschreven in hoofdstuk 5. De volgende rechterlijke uitspraak is van belang, omdat het gerechtshof daarin tevens de keuze voor de rechter-commissaris als verantwoordelijke voor de organisatie en uitvoering van de videoreconstructie motiveert en daarmee veronderstelt dat laatstgenoemde voldoende waarborgen biedt voor een goed verloop van de videoreconstructie, waarvan de uitkomst optimaal bijdraagt aan de waarheidsvinding.

> Naar aanleiding van een schietincident, waarbij een politieman een dodelijk schot loste op een man, die met een mes op hem toeliep, en waarop een klacht ex artikel 12 WvSv volgde, stelde het hof: *"Het justitiële onderzoek naar het schietincident en de omstandigheden waaronder dat heeft plaats gevonden, zal zich uit de aard der zaak louter moeten richten op de waarheidsvinding en zal om die reden hebben te voldoen aan strenge eisen van kwaliteit en objectiviteit"* En voorts: *"Het Hof acht het noodzakelijk dat onder verantwoordelijkheid van de rechter-commissaris, een onafhankelijk functionaris bij uitstek, een reconstructie zal plaatsvinden van het schietincident, zulks met medewerking van W en de ooggetuigen. Hetgeen de ooggetuigen bij die gelegenheid verklaren dient zo nauwkeurig mogelijk te worden vastgelegd. Langs deze weg wordt bereikt dat in het justitieel onderzoek naar het fatale schietincident geen reëel aanknopingspunt voor verdere recherche onbenut is gelaten, wordt door de interventie van de - onafhankelijke – rechter-commissaris in enige mate compensatie geboden voor het gebrek, waaronder het onderzoek in aanvang gebukt ging.*[246]

Overigens bleek in 83 van de zaken uit 'Dossier LVRT 90' dat de betreffende videoreconstructie was uitgevoerd onder leiding van de rechter-commissaris of de rechtbank/het gerechtshof.

Voorts kunnen de rechter-commissaris en de zittingsrechter bepalen dat een verzoek van de verdediging of het openbaar ministerie tot het uitvoeren van een reconstructie niet wordt uitgevoerd. De rechter bepaalt de wijze waarop een reconstructie wordt uitgevoerd, door wie deze wordt uitgevoerd en wie daarbij worden betrokken. Ten slotte oordeelt hij over het resultaat en bepaalt hij in hoeverre hij dat resultaat gebruikt voor de waarheidsvinding en het bewijs, waarbij geacht wordt rekening te houden met de bepalingen, die ook voor hem gelden in het kader van een eerlijk strafproces.

Hieruit kan worden afgeleid dat de rechter(-commissaris) door de vele beslissende keuzes die hij tijdens het gehele proces van het voornemen tot een videoreconstructie tot het gebruik van het resultaat maakt, veel invloed heeft op de bijdrage van de

[245] Beaujean 2013, p. 192.
[246] Hof Amsterdam, 9 december 2005, ECLI:NL:GHAMS:2004:AU7729.

videoreconstructie aan het strafproces. De keuzes die hij moet maken vereisen niet alleen juridische kennis, maar ook rechtspsychologische kennis en kennis van de impact van bepaalde registratietechnieken.

In de voorgaande paragraaf werd gewezen op gedrags- en beroepscodes voor verschillende partijen. Ook voor de rechter geldt een gedragscode.[247] Volgens deze code wordt van rechters verwacht dat zij zich onpartijdig, respectvol en professioneel gedragen. De gewenste onpartijdigheid en onafhankelijkheid van de rechter-commissaris bij de uitvoering van een videoreconstructie werd benadrukt in de eergenoemde rechterlijke uitspraak van het gerechtshof Amsterdam. In de casus 'Het Steekincident' doen zich een paar situaties voor, die gebaseerd zijn op ervaringen van het LVRT, en aanleiding vormen om de eisen die aan het gedrag van de rechter worden gesteld nader vorm te geven.

> In de casus 'Het Steekincident' wijst de rechter-commissaris het verzoek van de raadsman om een videoreconstructie af, nadat de officier van justitie kenbaar heeft gemaakt dat hij geen noodzaak ziet tot het uitvoeren van een videoreconstructie. Ter terechtzitting besluit de rechtbank het verzoek alsnog toe te wijzen. Deze situatie zou op een mate van partijdigheid van de rechter-commissaris kunnen duiden, maar er kan ook sprake zijn van professioneel verschil van inzicht bij de weging van de criteria tijdens de beoordeling van het verzoek tussen rechter-commissaris en de rechtbank. De rechtbank zou in een dergelijk geval kunnen overwegen om voor de uitvoering van een videoreconstructie de zaak terug te verwijzen naar een andere rechter-commissaris.
>
> Een tweede situatie in casus 'Het Steekincident' geeft meer aanleiding tot de vraagstelling of de bewuste rechter-commissaris zich conform de gedragscode gedroeg. De uitvoering van de videoreconstructie wordt namelijk plotseling onderbroken door de binnenkomst van de rechter-commissaris. Alle aanwezigen kijken verschrikt op. De rechter-commissaris is zichtbaar geïrriteerd. Hij sommeert de verdachte een bepaalde positie in te nemen en voort te maken met het vertellen van wat er is gebeurd. Dit lijkt nauwelijks effect te hebben, waarna de rechter-commissaris de ruimte weer verlaat en de begeleider het verhoor en de reconstructie voort kan zetten.

Bij de voorbereiding en de uitvoering speelt vooral de rechter-commissaris een belangrijke rol en bij de beoordeling van het uiteindelijke resultaat tijdens het eindonderzoek is de rol van zittingsrechter bepalend. Er zijn hiervoor reeds diverse praktijkzaken vermeld waaruit bleek welke invloed zij daarbij hadden. In hoofdstuk 8 wordt een paragraaf gewijd aan het gebruik van de videoreconstructie en daarbij zal de rol van de rechter nadrukkelijk worden besproken.

[247] Gedragscode rechterlijke macht, Staatscourant 2013, nr. 31059.

6.1.1.2. Het openbaar ministerie

Eerder is vastgesteld dat de officier van justitie een zelfstandige bevoegdheid heeft om een videoreconstructie te doen uitvoeren en een schouw op een bepaalde locatie uit te voeren.[248] De officier van justitie kan ook een verzoek van de verdediging tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie toe- of afwijzen.[249]

Uit casus 'Het Steekincident' blijkt dat de officier aangaf dat hij geen noodzaak zag voor de aanwezigheid van de verdediging bij de voorbereiding van de videoreconstructie. De rechter ging hier uiteindelijk niet in mee en besliste anders. De praktijk van het LVRT leert dat het meer uitzondering dan regel is dat de verdediging volledig bij de voorbereiding van een videoreconstructie wordt betrokken. Veelal ziet de officier van justitie daartoe geen noodzaak.

Uit 'Dossier LVRT 90' bleek dat zeven van de 90 videoreconstructies waren uitgevoerd onder regie van de officier van justitie in plaats van de rechter(-commissaris). Uit ervaringen van het LVRT blijkt dat er zich in een dergelijke situatie een voor de betreffende officier van justitie lastige situatie kan voordoen. Enerzijds zal hij zich vanuit zijn rol van aanklager richten op de mogelijkheden tot vervolging en daarmee als tegenhanger van de verdediging handelen. Anderzijds zal hij ook rekening moeten houden met de belangen van de verdediging en zijn magistratelijke rol moeten vervullen, die professionele distantie vereist. Dit kan leiden tot spanning tussen de verschillende rollen die een officier van justitie vervult. Als hij zich vooral op de vervolging richt en zich daarbij onvoldoende kritisch toont ten aanzien van het respecteren van de uitgangspunten van een eerlijk proces en andere aspecten die van hem als magistraat mogen worden verwacht, kan de kwaliteit van het proces van waarheidsvinding in het gedrang komen.[250] Dit stelt hoge eisen aan zijn professionaliteit en integriteit.[251] Alhoewel een lid van het openbaar ministerie tevens lid van de rechterlijke macht is, wordt van hem niet verwacht dat hij onafhankelijk is. Artikel 117 van de grondwet waarborgt weliswaar de onafhankelijkheid van de leden van de rechterlijke macht, maar alleen van hen die met rechtspraak zijn belast.

6.1.1.3. De verdediging

De belangen van een verdachte bij een videoreconstructie kunnen groot zijn en de gevolgen voor zijn positie eveneens. Indien een videoreconstructie plaatsvindt om aan te tonen dat wat hij verklaart niet mogelijk is, dient hij zich daarop te kunnen voorbereiden en de mogelijkheid te hebben aan te tonen dat deze veronderstelling niet juist is. Andersom kan hij zelf zijn veronderstelde schuld of aandeel in een casus ter gelegenheid van een videoreconstructie willen weerleggen. In beide gevallen is de ondersteuning van de verdediging daarbij voor hem van groot belang.

---

[248] Artikel 150 WvSv.
[249] Artikel 150b WvSv.
[250] Lindeman 2017, p. 252.
[251] Gedragscode Openbaar Ministerie, d.d. september 2012.

Ook aan houding en gedrag van de verdediging worden eisen gesteld. Deze zijn vastgelegd in gedragsregels en de Advocatenwet.[252] Zo wordt van de verdediging verwacht dat zij partijdig maar ook integer is en voor de belangen van de verdachte opkomt. Voor de advocatuur wordt integriteit gekoppeld aan betamelijkheid.[253] Het hof van discipline stelde in 2016 dat integriteit onder andere inhoudt dat de advocaat zich gedraagt in overeenstemming met de professionele normen voor de advocatuur, zoals samengevat in artikel 46 Advocatenwet.[254]

Raadslieden mogen hun cliënt tijdens het verhoor bijstaan. Dit recht is voortgekomen uit jurisprudentie van het EHRM en nadien vastgelegd in ons Wetboek van Strafvordering.[255] [256] Dit betekent dat raadslieden bij een videoreconstructie, waar het verhoor van de verdachte een belangrijk onderdeel van vormt, de verdachte mogen bijstaan. Ten aanzien van een verhoor in een verhoorruimte is vastgesteld dat de raadsman het verhoor mag bijwonen en daaraan mag deelnemen. Bij videoreconstructies, die worden begeleid door het LVRT, is het al vele jaren gebruikelijk dat de rechter, de officier van justitie en de verdediging het verloop van het verhoor en het verrichten van de uitvoeringshandelingen via een rechtstreekse beeld -en geluidsverbinding tussen de plaats van de reconstructie en een ruimte in de directe nabijheid "live" kunnen volgen. De verdediging wordt doorgaans in de gelegenheid gesteld met de cliënt vooraf te spreken en als hij vragen heeft voor aanvang van de videoreconstructie, deze met de begeleider van de verdachte in het bijzijn van de leider van de videoreconstructie, doorgaans de rechter-commissaris, te bespreken. Tijdens de uitvoering van de videoreconstructie kan hij de rechter-commissaris verzoeken de reconstructie te onderbreken. Deze bepaalt vervolgens of hij de onderbreking toestaat. Na afloop van de videoreconstructie keert de begeleider terug naar de ruimte, waar de rechter-commissaris, de officier van justitie en de verdediging het verloop van de reconstructie hebben gevolgd en worden de raadsman en de officier van justitie in de gelegenheid gesteld aanvullende vragen te stellen en andere wensen ten aanzien van de reconstructie kenbaar te maken. De rechter-commissaris bepaalt vervolgens of deze vragen door de begeleider gesteld mogen worden en eventuele andere wensen van de raadsman kunnen worden uitgevoerd. Deze situatie sluit grotendeels aan bij wat het Besluit inrichting en orde politieverhoor voorschrijft.[257] Een verschilpunt met het verhoor in een verhoorkamer is dat de verdediging bij een videoreconstructie doorgaans niet fysiek aanwezig is bij het verhoor, maar het verloop via een beeld -en geluidsverbinding volgt. Het is de vraag of de verdediging, zoals in de casus 'Het Steekincident', kan worden ontzegd de verdachte tijdens de uitvoering van de videoreconstructie fysiek te vergezellen. Hem wordt de gelegenheid geboden om het verhoor te laten onderbreken als hij dat wenst. Volgens het LVRT blijkt de

[252] Gedragsregels 2018.
[253] Artikel 10a Advocatenwet.
[254] Hof van Discipline 's-Hertogenbosch 11 juli 2016, ECLI:NL:TAHVD:2016:138, onder 5.5.
[255] EHRM 27 oktober 2008 , Salduz tegen Turkije, application no. 36391/02 en ECLI:CE:ECHR:2008:1127JUD003639102.
[256] Artikel 27c en 28 WvSv.
[257] Besluit van 26 januari 2017, houdende regels voor de inrichting van en de orde tijdens het politieverhoor waaraan de raadsman deelneemt (Besluit inrichting en orde politieverhoor), (Staatsblad 2017 29).

verdediging er in de meeste gevallen voor te kiezen om samen met de rechter-commissaris en de officier van justitie het verloop van de reconstructie vanuit een andere ruimte via een beeld -en geluidsverbinding te volgen en geen behoefte te hebben aan fysieke aanwezigheid bij het verhoor van de verdachte door de begeleider.[258]

Eerder bleek dat de verdediging in geval van een videoreconstructie niet alle mogelijkheden krijgt om de belangen van de verdachte optimaal te verdedigen. En ook in de fictieve casus 'Het Steekincident' werden hier enkele voorbeelden, gebaseerd op de ervaringen van het LVRT, van gegeven. Zo vond de officier van justitie de aanwezigheid van de raadsman bij de voorbespreking niet noodzakelijk en werd het verzoek om de reconstructie op een andere plaats uit te voeren afgewezen. Verder leidde een opmerking over de lengte van de plaatsvervanger niet tot de inzet van een andere plaatsvervanger van gelijke lengte als degene die hij verving. Ook bleek uit de onderzochte afwijzingen van verzoeken door de verdediging om een reconstructie dat de invloed van de verdediging beperkt is. Een aantal verzoeken werd zonder duidelijke motivering afgewezen.[259] Overigens werd in enkele gevallen gesteld dat de verdediging diens verzoek onvoldoende had onderbouwd.

De beperkte invloed bij de voorbereiding van een videoreconstructie van de verdediging in vergelijking met het openbaar ministerie lijkt op gespannen voet te staan met het uitgangspunt van *'equality of arms'* en ook met wat de minister lijkt voor te staan. In het kader van de herziening van het Wetboek van Strafvordering en in relatie tot het gebruik van (audio)visuele middelen in het strafproces stelde hij namelijk: *"Het verdient dan ook aanbeveling dat zowel het openbaar ministerie als de verdediging betrokken zijn bij het maken van een reconstructie of simulatie met audiovisuele hulpmiddelen."*[260] De minister benadrukt voorts het belang van de inbreng vanuit de eigen invalshoek van de professionele procespartijen en daarmee wordt in het kader van een eerlijk proces niet alleen de verdediging een gelijk wapen geboden als de aanklager, maar wordt ook de waarheidsvinding optimaal gediend. Voorkomen moet worden dat een van de professionele procespartijen voor het eerst ter zitting met de audiovisuele presentatie wordt geconfronteerd. Het gaat om processtukken waarvan ruimschoots voor de inhoudelijke behandeling van de zaak kennis moet kunnen worden genomen.[261] Uit jurisprudentie kan worden afgeleid dat de verdediging recht kon doen gelden op kennisname van bij de opsporing tot stand gekomen materiaal, zoals video-opnamen van een reconstructie[262], die

[258] Eigen ervaring.
[259] Zie paragraaf 5.1.3.
[260] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), (Kamerstukken II 2009/2010, 32468, nr. 3), p.7 en 8.
[261] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), (Kamerstukken II 2009/2010, 32468, nr. 3), p. 8.
[262] Minkenhof/Reijntjes 2017, p. 120. Hier wordt het recht van de raadsman op het kennisnemen van o.a. video-opnamen van een reconstructie beschreven. Het EHRM had in 1990 aangenomen dat de raadsman de kennisname van geluidsbanden, die tot stand zijn gekomen bij het opnemen van communicatie, niet mag worden onthouden (EHRM 24 april 1990, NJ 1991/523, m.nt. Dommering, AA 1991, p.160, m.nt. Swart

niet als processtuk werden aangemerkt. Hoewel de focus van de minister vooral gericht was op de audiovisuele reconstructie, in dit proefschrift aangeduid als digitale reconstructie, en niet op de videoreconstructie, is nauwelijks voorstelbaar dat dit uitgangspunt niet ook voor de videoreconstructie zou gelden zowel wat betreft de uitvoering als de voorbereiding.

6.1.2. De deelnemers

Aan elke videoreconstructie nemen verdachten en/of getuigen deel. Zij zijn de primaire bronnen die worden geraadpleegd om tot het vaststellen van 'de ware toedracht' te komen. Uit 'Dossier LVRT90' blijkt dat van de 83 zaken, waarin de gegevens betreffende de deelnemers konden worden achterhaald, in 78 zaken een of meer verdachten en een of meer getuigen hadden deelgenomen. In 5 zaken hadden alleen een of meer getuigen deelgenomen. In totaal namen 127 verdachten en 144 getuigen deel aan deze 83 videoreconstructies. Door en op aanwijzing van hen werd nagespeeld wat er volgens hen was gebeurd. Zij worden begeleid en bevraagd over hun aandeel door een begeleider – verhoorder en kunnen gebruik maken van plaatsvervangers voor andere betrokkenen bij het feit dat wordt gereconstrueerd. De invloed van deze deelnemers is groot, doordat de verdachten en getuigen de primaire bron zijn voor het uitvoeren van de videoreconstructie en de begeleider – verhoorder door de wijze waarop hij hen begeleidt en ondervraagt. De invloed van de plaatsvervanger is vooral gelegen in de wijze waarop hij zijn rol vervult en door zijn gelijkenis met degene die hij vervangt.

Medebepalend voor het eindresultaat van een videoreconstructie is de keuze van de deelnemers aan de videoreconstructie. Hoewel het voor de hand lijkt te liggen om alle verdachten en getuigen die betrokken waren bij het feit deel te laten nemen aan een videoreconstructie, is dat geen vanzelfsprekendheid. In de praktijk blijkt dat een beperking van het aantal deelnemers veelal is gelegen in de veronderstelde bijdrage van bepaalde deelnemers aan het vaststellen van de ware toedracht. Uit de beschikbare gegevens van het LVRT blijkt dat de keuze van de deelnemers als volgt tot stand komt. Een of meer professionele procespartijen, de politie of een deskundige komt met een voorstel. Vervolgens beslist degene onder wiens verantwoordelijkheid de reconstructie plaats vindt, in vrijwel alle gevallen de rechter(-commissaris), welke verdachte en of getuige daadwerkelijk aan de videoreconstructie deelneemt.

Onderstaande casus kende een bijzonder verloop voor wat betreft het selectieproces van de deelnemers aan de uitvoering van de videoreconstructie.

> Na een feestavond in een voetbalkantine gaan rond middernacht de lichten aan ten teken dat het feest voorbij is. Kort daarna vindt een schietincident plaats. Een man schiet een andere man dood. Beiden vertegenwoordigen twee verschillende rivaliserende groepen

(Kruslin/Frankrijk) §35). Hierop verklaarde de Hoge Raad de raadsman ook bevoegd om kennis te nemen van de opnamen van een verhoor, mits hij eer tijdig om vraagt (HR 21 oktober 1997, NJ 1998/133, m.nt. 't Hart, HR 3 maart 1998/856 en HR 31 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU4214).

personen, waarvan meerdere leden aanwezig zijn. De zaak komt op zitting en de verdediging verzoekt om een reconstructie, door en op aanwijzing van zes met name genoemde getuigen. De rechter-commissaris, naar wie de zaak verwezen is, beseft dat dit allen getuigen zijn die deel uitmaken van de groep personen waartoe de verdachte behoort. De raadsman van de verdachte heeft met zijn voorstel gedaan wat van hem verwacht mag worden. Hij behartigt de belangen van zijn cliënt en stelt zich door het voordragen van de zes genoemde getuigen, die tot de groep van zijn cliënt behoren, partijdig op. Als advocaat wordt van hem partijdigheid verwacht. Voor de rechter-commissaris die geacht wordt onpartijdig te zijn, ontstond nu een dilemma, waarbij een van de opties was om, naast de zes getuigen die de raadsman had voorgedragen, zes getuigen door de officier van justitie te laten voordragen die deel uitmaakten van de groep personen waar het slachtoffer toe behoorde. Na overleg met het LVRT werd besloten om door en op aanwijzing van alle getuigen (circa 20 personen), die iets hadden gezien of gehoord van het schietincident en de verdachte, een videoreconstructie uit te laten voeren. Verondersteld werd dat dit de waarheidsvinding in deze casus optimaal zou dienen. Een tweede dilemma dat zich in deze casus voordeed was het feit dat een getuige verstandelijk beperkt was en verondersteld werd dat zijn getuigenis mogelijk niet betrouwbaar was. Besloten werd hem toch in de gelegenheid te stellen mee te werken. Hij verklaarde zeer gedetailleerd en wekte met zijn getuigenis de indruk dat hij mogelijk een van de weinige getuigen was die niet of nauwelijks was beïnvloed door het feit dat hij deel uitmaakte van een van de twee groepen en daardoor zeer betrouwbaar overkwam. De verdachte die korte tijd na deze 'bijzondere' getuige zijn versie van de gebeurtenis zou reconstrueren, trok zich voortijdig terug en maakte geen gebruik meer van die mogelijkheid, waarna de reconstructie werd voortgezet met de op dat moment nog resterende getuigen.[263]

6.1.2.1. De verdachte

Een belangrijk uitgangspunt voor de verdachte in het strafproces en daarmee ook bij de videoreconstructie is het vermoeden van onschuld *(praesumptio innocentiae)*. Dit beginsel is zowel in artikel 6 lid 2 EVRM als in artikel 14 lid 2 IVBPR vastgelegd. Beide artikelen vermelden in nagenoeg gelijke bewoordingen dat eenieder die (wegens een strafbaar feit) wordt vervolgd voor onschuldig wordt gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan/volgens de wet is bewezen.
Het uitvloeisel van dit beginsel is dat de verdachte niet zijn onschuld hoeft bewijzen, maar dat het aan de autoriteiten is overgelaten om zijn schuld te bewijzen.[264] Voorts moet de rechter ook uitstralen dat hij de verdachte niet als een veroordeelde beschouwt, moet voorkomen worden dat de verdachte, voordat hij is veroordeeld, al aan ter zake van de

[263] 'Ex-voetballer in kantine vermoord', De Volkskrant 16 mei 1995 en Trouw 17 mei 1995, Een daad maakt club kapot', Trouw 17 mei 1995.
[264] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 466.

verdenking opgelegde onherstelbare maatregelen wordt onderworpen en moet de verdachte bij de tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis niet als veroordeelde worden behandeld. In het kader van dit beginsel is het verder van belang voor de verdachte dat de informatieverstrekking door het OM aan de media beperkt wordt tot vaststaande feiten en mag deze geen strafrechtelijk kwalificerende conclusies bevatten.[265] Schending hiervan kan voor de verdachte aanleiding zijn een verzoek tot strafvermindering te doen en dat wordt in de rechtspraak ook wel toegekend. Zo stelde het Hof in 's-Hertogenbosch in een uitspraak: *"Dat de enorme aandacht in de media de verdachte schade heeft berokkend en hem heeft gebrandmerkt voor het leven, zoals de raadsman zegt, zal het hof meewegen bij de strafmaat."*[266]

Het vermoeden van onschuld is ook terug te vinden in ons Wetboek van Strafvordering. De voorzitter, noch een der andere rechters geeft op de terechtzitting blijk van enige overtuiging omtrent schuld of onschuld van de verdachte.[267] In aansluiting daarop vereist de wetgever voor het bewijs dat een verdachte een feit heeft begaan dat dit wettig en overtuigend is.[268]

De genoemde verdragsbepalingen en artikel 271, lid 2, WvSv bieden een garantie voor toepassing van dit beginsel bij de uitvoering en beoordeling van de resultaten van reconstructies door de rechter. Een aantal reconstructies vindt plaats onder leiding en verantwoordelijkheid van het OM. Enerzijds heeft het OM tot taak via opsporing en vervolging de strafrechtelijk relevante waarheid te vinden met respect voor de geldende rechtsregels, waaronder de waarborging van de rechtspositie van de verdachte en anderzijds zoekt het openbaar ministerie de waarheid vanuit een verdenking tegen de verdachte.[269] Dit kan tot een situatie leiden, waarbij de rechtspositie van de verdachte onder druk komt te staan.

Nauw verbonden met de onschuldpresumptie is het *nemo tenetur*-beginsel. Dit beginsel is verwoord in het IVBPR, waarin de bepaling is opgenomen dat de verdachte het recht heeft *"not to be compelled to testify against himself or to confess guilt".*[270] Het EVRM kent een dergelijke bepaling niet, maar het beginsel heeft erkenning gekregen in de rechtspraak van het Europese Hof.[271] Het *nemo tenetur*-beginsel is nauw verbonden met het zwijgrecht in de artikelen 29, 173 en 271 WvSv. Daar waar het zwijgrecht de verdachte 'toestaat' niet te spreken, biedt het nemo tenetur-beginsel de verdachte het recht om niet gedwongen te kunnen worden om tegen zichzelf te getuigen of om schuld te bekennen. Beide rechten, het zwijgrecht en de rechten die voortvloeien uit het nemo tenetur-beginsel overlappen elkaar gedeeltelijk.

Volgens het *nemo tenetur*-beginsel kan de verdachte niet worden gedwongen actief aan het onderzoek of zijn veroordeling mee te werken, zowel in woord als in daad. De

---

[265] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 50-51.
[266] Hof 's-Hertogenbosch 26 mei 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BQ6181.
[267] Artikel 271 lid 2 WvSv.
[268] Artikel 338 WvSv.
[269] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 108.
[270] Artikel 14 lid 3 onder g IVBPR.
[271] Keulen en Knigge 2020, p. 88.

overheid moet de schuld van de verdachte bewijzen. Er zijn uitzonderingen op de regel dat de verdachte niet gedwongen kan worden zichzelf te belasten, zo blijkt ook uit verschillende meewerkplichten waarin strafvordering voorziet.[272] In een casus waarin de verdediging stelde dat door de politie tijdens het verhoor was gehandeld in strijd met de onschuldpresumptie, oordeelde de HR dat het verhoor van een verdachte door de politie geen gesprek is tussen gelijkwaardige partijen. De verdachte is object van een onderzoek dat in de sleutel van de waarheidsvinding staat. Dat een verdachte daarbij – binnen redelijke grenzen – geconfronteerd wordt met de bezwaren die er jegens hem gerezen zijn, is hiermee onlosmakelijk verbonden.[273]

Verder kan een verdachte verplicht worden tot medewerking aan het verkrijgen van mogelijk belastend bewijsmateriaal. Dit geldt bijvoorbeeld in het geval dat men verdacht wordt van het rijden onder invloed. De verdachte kan in dat geval verplicht worden mee te werken aan een bloedproef of ademanalyse.[274] Dit kan ook bij een maatregel in het belang van het onderzoek, zoals het afnemen van vingerafdrukken of van wangslijmvlies, bloed of haarwortels ten behoeve van een vergelijkend onderzoek.[275] [276] Dit zelf belastende bewijsmateriaal wordt als gevolg van uitspraken van het EHRM uitgelegd als bewijsmateriaal dat onafhankelijk van de wil van de verdachte bestaat en dat materiaal wordt doorgaans uitgesloten van het in artikel 6 EVRM begrepen recht om niet aan de bewijslevering tegen zichzelf mee te werken.[277]

Ook het EHRM heeft blijkens jurisprudentie enigszins geworsteld met de vraag of een vorm van dwang geoorloofd is en wanneer er sprake is van ongeoorloofde dwang tot incriminatie, getuige de uitspraken in onder meer de zaken Funke, Saunders, J.B. en Jalloh.[278] [279] [280] In de zaak Funke erkende het EHRM voor de eerste maal het *nemo tenetur*-beginsel als onderdeel van een eerlijk proces, zoals bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM. Funke werd verdacht van financiële transacties met het buitenland en werd gevraagd bankafschriften te overleggen. Hij deed dit niet en werd veroordeeld tot een boete en kreeg een dwangsom opgelegd voor elke dag dat hij de bankafschriften niet overlegde. Het EHRM was van mening dat Funke was veroordeeld om hem zo te dwingen tot het verstrekken van bewijsmateriaal, terwijl het bestaan daarvan onzeker was. Het EHRM oordeelde dat het recht van bescherming tegen gedwongen zelf-incriminatie geschonden was. In de zaak Saunders bood het EHRM meer duidelijkheid. In deze casus werd Saunders in een administratief onderzoek gehoord ter zake van beursfraude. De zaak ging van een administratief onderzoek op enig moment over in een strafrechtelijk onderzoek en de vraag is dan of de verklaringen die in de fase van administratief onderzoek zijn afgelegd en onder dwang waren verkregen, mogen worden gebruikt in het strafrechtelijk onderzoek. Het EHRM oordeelde dat dit niet was

[272] Zie onder meer PHR 1 augustus 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB2314.
[273] HR 13 mei 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0705.
[274] Artikel 163 WVW 1994.
[275] Artikel 61a WvSv.
[276] Artikel 151b lid 3 WvSv.
[277] EHRM 17 december 1996, application no. 19187/91, Saunders t. Verenigd Koninkrijk.
[278] EHRM 25 februari 1993, application no. 10828/84, Funke t. Frankrijk.
[279] EHRM 3 mei 2001, application no. 31827/96, J.B. t. Zwitserland.
[280] EHRM 11 juli 2006, appl.no. 54810/00, Jalloh t. Duitsland.

toegestaan en artikel 6 EVRM was geschonden, ook al was er ten tijde van het administratief onderzoek nog geen sprake van een "*criminal charge".* Ging het in de casus van Funke om voor de verdachte belastend bewijsmateriaal, in de casus van Saunders draaide het om belastende verklaringen. In de casus J.B. tegen Zwitserland gaat het om J.B. die verwikkeld is in een belastingprocedure. Hij had een investering gedaan en weigerde hierover documenten beschikbaar te stellen. Zijn weigering leidde tot boetes. J.B. klaagde dat de overheid aan het 'vissen' was om nog meer inkomsten, die niet waren opgegeven, op te sporen. De overheid ontkende dit en stelde dat zij wist van de niet-aangegeven inkomsten. Het EHRM oordeelde dat artikel 6 EVRM geschonden was en de overheid J.B. niet kon dwingen tot afgifte van de documenten. Tenslotte ging het in de casus Jalloh om de vraag of iemand gedwongen kan worden materiaal af te staan dat kan bijdragen tot het bewijs van zijn daderschap. Bijzonder in deze zaak was de wijze waarop dit materiaal was verkregen. Jalloh was een bekende drugsdealer en er werd gezien dat hij plastic bolletjes uit zijn mond haalde en aan anderen in ruil voor geld afgaf. Hij werd door de politie aangehouden en slikte een bolletje door. Op zijn lichaam en in zijn kleding werden geen drugs aangetroffen, waarop de officier van justitie beval dat Jalloh een braakmiddel werd toegediend. Hij weigerde dat en vervolgens werd hij daartoe gedwongen. De politie bracht hem naar de grond en een arts diende hem het braakmiddel toe via een slang in zijn neus en een injectie. Daarop braakte hij een bolletje cocaïne op. Jalloh beriep zich bij het Europese Hof op schending van artikel 3 EVRM. Het Hof erkende dat er sprake is van schending van dit artikel en stelde tevens vast dat artikel 6 EVRM geschonden was. De duldplichten, die gelden bij afname van bloed en dna, lijken vergelijkbaar. In beide gevallen is sprake van wilsonafhankelijk materiaal. Het verschil wordt gemaakt door de wijze van verkrijging. In dit geval werd in relatie tot het feit waar Jalloh van verdacht werd disproportioneel veel geweld uitgeoefend en dat werd door het Europese Hof in deze casus in het kader van proportionaliteit en subsidiariteit onaanvaardbaar geacht. Bij de beoordeling van het al dan niet schenden van het *nemo tenetur*-beginsel in deze zaak hield het EHRM rekening met de aard en mate van dwang die werd gebruikt om het bewijs te verkrijgen; het gewicht van het algemeen belang bij het onderzoek en de bestraffing van het strafbare feit; het bestaan van relevante waarborgen in de procedure en het gebruik van het verkregen materiaal. [281]

Uit jurisprudentie blijkt dat de onduidelijkheid met betrekking tot de strekking van dit beginsel wordt onderkend en wordt aanvaard. Zo bepaalde de HR dat de eigenaar of houder van een voertuig, waarmee een misdrijf was gepleegd, niet verplicht kon worden op grond van de Wegenverkeerswet op te geven wie de bestuurder was, als hij zelf als verdachte was aangemerkt.[282] In een ander geval overwoog de HR echter dat het feit dat de verdachte zweeg niet tot het bewijs mocht bijdragen, niet met zich meebracht dat de rechter nooit aan de weigering van de verdachte om op bepaalde vragen te antwoorden enig gevolg zou mogen verbinden.[283] Hierdoor ontstaat voor de verdachte een onduidelijk beeld. In het ene geval zal zijn weigering om mee te werken worden gehonoreerd en dit geen gevolgen hebben voor

[281] Stevens 2007, p. 687-692.
[282] HR 26 oktober 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC9475.
[283] HR 19 maart 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZD0413 en HR 03 juni 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0733.

zijn belangen en in een ander geval zal dit leiden tot incriminatie met voor hem ernstige gevolgen.

De invloed van de verdachte op de videoreconstructie kent verschillende aspecten. Zo is hij niet verplicht aan een videoreconstructie deel te nemen en daarbij een verklaring af te leggen, maar als hij besluit dat niet te doen, geeft hij daarmee de gelegenheid prijs om te laten zien wat er volgens hem werkelijk is gebeurd.[284] Hij zal bij zijn keuze een afweging maken en zich daarbij afvragen wat het gevolg van zijn deelname kan zijn voor zijn positie. Als hij deelneemt, kan hij de rechter, de officier van justitie en zijn raadsman tonen op welke wijze het feit zich volgens hem heeft voltrokken en de rol van de betrokkenen bij het feit 'laten zien'. Hierdoor laat hij de rechter minder ruimte voor het in zijn verbeelding reconstrueren van het feit op basis van zijn referentiekader, dan indien die alleen de stukken tot zijn beschikking heeft. Als hij van deelname afziet, loopt hij verder daarmee het risico dat dit wordt uitgelegd als dat hij mogelijk iets te verbergen heeft. Als hij deelneemt, kunnen er zich vanuit zijn perspectief mogelijk ongewenste situaties voordoen. Zo kunnen de omstandigheden zodanig zijn, dan hij niet in staat is te laten zien wat er is gebeurd en de impact die dit op hem heeft gehad. In geval de verdachte in een dergelijke situatie meewerkt, loopt hij het risico dat de rechter als beoordelaar van de situatie de beperkingen niet onderkent, met voor hem mogelijk nadelige gevolgen. Deze overwegingen kunnen voor de verdachte een lastig dilemma vormen.

Een verdachte kan ook besluiten zijn (vermeende) rol in het geheel niet zelf na te spelen, maar alleen aanwijzingen te geven aan een plaatsvervanger, die zijn rol naspeelt of volledig weigeren mee te werken en te verwijzen naar de door hem afgelegde verklaringen.

Uit informatie van het LVRT over enkele zaken waarbij zich een dergelijke situatie voordeed blijkt dat beide besluiten afbreuk kunnen doen aan de wijze waarop de videoreconstructie kan bijdragen aan de waarheidsvinding en het bewijs.[285] In het eerste geval vindt er een vertaalslag plaats van de informatie van de verdachte naar de plaatsvervanger, waarmee details verloren kunnen gaan. Dit is overigens een andere situatie dan in geval van *de auditu*. De verdachte verklaart namelijk zelf ter plaatse en voor iedereen hoorbaar. De vertaalslag zit in de uitvoering, het naspelen. Ook al is dit controleerbaar door de verdachte als hij aanwezig is, dan nog kan hij niet exact zien wat zijn plaatsvervanger op dat moment ziet en daarmee ook niet controleren of die beelden gelijk zijn. In geval een verdachte verwijst naar de eerder afgelegde verklaringen, wordt soms overwogen een reconstructie uit te voeren op basis van deze verklaring. Ervaring bij het LVRT leert dat dit nauwelijks uitvoerbaar is. Een verklaring blijkt namelijk geen script te zijn, waardoor diverse details zelf ingevuld moeten worden.

> Deze situatie deed zich een aantal jaren geleden voor in het noorden van het land. De verdachte weigerde mee te werken. Vervolgens werd op verzoek van de aanwezige rechter-commissaris getracht door de begeleider-verhoorder van het LVRT aan de hand van de schriftelijke verklaring van de verdachte met plaatsvervangers de

[284] Artikel 29 WvSv.
[285] Eigen ervaring en beeldmateriaal archief LVRT.

gebeurtenis na te spelen. Hierbij bleek al heel snel dat uit de verklaringen van verdachte niet exact kon worden vastgesteld hoe bepaalde handelingen moesten worden uitgevoerd. Zo kon niet worden vastgesteld met welke snelheid een betrokkene zich van de ene plaats naar de andere had begeven en of hij voor of achter een geparkeerde auto langs was gelopen. Beide waren van belang voor het vaststellen van de ware toedracht. Vervolgens deed de rechter-commissaris zelf nog een poging, maar hij kwam al snel tot de conclusie dat het naspelen van wat in de verklaring stond op deze wijze te veel vragen opriep.[286]

Een andere situatie die zich volgens het LVRT-materiaal soms voordoet is dat de verdachte zegt dat hij niet in staat is naar de oorspronkelijk plaats van het feit voor een videoreconstructie terug te keren. Dit zou hem emotioneel te veel belasten.
Een verdachte heeft ook de mogelijkheid om tijdens de reguliere verhoren van zijn zwijgrecht gebruik te maken en alleen ter gelegenheid van een videoreconstructie te verklaren.

Een aantal jaren geleden deed zich de volgende, uitzonderlijke, maar vanuit het oogpunt van de verdachte wel begrijpelijke situatie voor. De verdachte van een overval op een geldloper raakte tijdens de vlucht in een vuurgevecht met de politie. Tijdens het onderzoek dat hierop volgde, beriep hij zich vooral op zijn zwijgrecht. Wel was hij bereid volledig mee te werken aan een videoreconstructie. Tijdens de videoreconstructie verklaarde hij zeer gedetailleerd over hoe het feit had plaatsgevonden en wat zijn betrokkenheid daarbij was geweest. Tevens speelde hij zijn rol tijdens het incident nauwkeurig na. Mede op basis van de uitkomst hiervan werd hij veroordeeld tot een gevangenisstraf van negen jaar.[287]

Door deze opstelling dwong de verdachte de uitvoering van een videoreconstructie af en kon daarbij niet alleen vertellen, maar ook laten zien, wat er volgens hem gebeurd was. In situaties waar er anders mogelijk geen videoreconstructie zou worden uitgevoerd en de verdachte daar wel behoefte aan heeft, kan deze opstelling voor hem enig soelaas bieden en deel uitmaken van de verdedigingsstrategie.

6.1.2.2. De getuige

De getuige vormt samen met de verdachte de primaire bron van een videoreconstructie. Zijn verklaringen en die van de verdachte zijn het belangrijkste bronmateriaal van elke videoreconstructie. In tegenstelling tot de verdachte wordt van een getuige verwacht dat hij

[286] Informatie van LVRT (beeldmateriaal archief en eigen ervaring).
[287] Endedijk en Steenbergen, p. 113-114 en 121-129.

meewerkt aan de videoreconstructie. Hij is door de rechter-commissaris gedagvaard verplicht te verschijnen[288] en wordt bovendien vooraf gemaand de waarheid te spreken.[289]

> Bij een videoreconstructie van een geweldsincident was door de verdediging nadrukkelijk verzocht om de aanwezigheid van een getuige die vooraf te kennen had gegeven niet mee te willen werken. Door de rechter-commissaris was bevolen dat hij naar de plaats van handeling moest worden gebracht. Een en ander ging met enig geweld gepaard en de getuige bleef bij zijn besluit niet te willen meewerken, waarna hij weer werd afgevoerd.[290] Dit incident bevestigt de betrekkelijkheid van de verplichting om te verschijnen bij een videoreconstructie.

Daar waar een verdachte niet verplicht is om op gestelde vragen te antwoorden, wordt dit van een getuige wel verwacht. De getuige heeft een spreekplicht. Alhoewel dit niet expliciet in de wet is vermeld, kan het worden afgeleid uit artikel 221 lid1 WvSv dat de bevoegdheid toekent om in geval van weigering te antwoorden de getuige te gijzelen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin hij zich geheel of gedeeltelijk aan medewerking kan onttrekken. De wetgever voorziet daarin. Zo kan een getuige zich beroepen op zijn verschoningsrecht. Hij kan zich verschonen als hij daardoor zichzelf, bepaalde bloed- en of aanverwanten, echtgenoot of partner zou belasten.[291]

Vele videoreconstructies worden uitgevoerd ter controle, waarbij de bijdrage van de getuige niet alleen kan worden gebruikt om de betrouwbaarheid van de verklaring van de verdachte vast te stellen, maar tevens om vast te stellen of de verklaring van de getuige op waarheid kan berusten. In diverse zaken verklaren getuigen een bepaalde handeling of situatie te hebben waargenomen, waarbij op basis van de beschikbare gegevens het onduidelijk is of de getuige dat wel had kunnen waarnemen.

6.1.2.3. De plaatsvervanger

Tijdens videoreconstructies worden er doorgaans maatregelen genomen om te voorkomen dat verdachten en getuigen, die betrokken zijn geweest bij het feit, tijdens de uitvoering van de videoreconstructie op de plaats van handeling met elkaar worden geconfronteerd. Dit kan verschillende redenen hebben. Het kan zo zijn dat voorkomen dient te worden dat zij informatie met elkaar delen, elkaar bedreigen of dat ongewenste discussies ontstaan over wie de waarheid spreekt. Om te voorkomen dat zij elkaar beïnvloeden wordt gebruik gemaakt van plaatsvervangers van alle personen die bij de gebeurtenis betrokken zijn geweest.[292] Op deze wijze kan er altijd een verdachte of getuige op de plaats van de reconstructie aanwezig zijn en kunnen de rollen van de overige betrokken verdachten en

[288] Artikel 213 WvSv.
[289] Artikel 215 WvSv.
[290] Informatie van LVRT (beeldmateriaal archief en eigen ervaring).
[291] Artikel 219 WvSv.
[292] De Jong 1992, p.15

getuigen worden gespeeld door plaatsvervangers. Voor elke betrokkene is doorgaans een plaatsvervanger beschikbaar. Uit verschillende zaken uit Dossier LVRT90 blijkt dat de selectie van mensen voor deze rol vaak nauw luistert en soms tot problemen leidt. Aan de hand van enkele van deze ervaringen zal de invloed van een bepaalde keuze worden duidelijk gemaakt.

De minimale eis die aan een plaatsvervanger wordt gesteld is dat hij of zij de casus niet in detail kent en qua lengte, postuur en soort kleding overeenkomt met degene die hij vervangt. Indien niet aan deze minimale eis wordt voldaan, kunnen er problemen ontstaan bij de uitvoering. De plaatsvervanger kan in dat geval namelijk in veel gevallen niet de fysieke handelingen exact uitvoeren zoals degene die hij vervangt die heeft uitgevoerd. Daarmee kan het veelvoorkomende doel van een videoreconstructie, de controle, niet optimaal worden gerealiseerd en wordt het vaststellen van de ware toedracht beperkt.[293]

Een ander aspect dat van belang kan zijn heeft betrekking op de kennis en betrokkenheid bij de casus. De aanwezigheid van een plaatsvervanger die deel uitmaakt van het onderzoeksteam, zoals in de fictieve casus 'Het Steekincident', kan tot bijzondere en ongewenste gevolgen leiden.

> In een casus waarbij een getuige verslag deed van wat hij had gezien en van de plaatsvervangers verwacht werd dat zij daar uitvoering aan gaven, stapte plotseling een van hen uit de auto en keek vertwijfeld om zich heen. De getuige raakte hierdoor van slag en het kostte enige tijd voordat hij zijn verslag kon voortzetten. De betreffende plaatsvervanger bleek al enige tijd deel uit te maken van het onderzoeksteam en wat de getuige verlangde paste niet in het beeld dat deze plaatsvervanger van de gebeurtenis had ontwikkeld.[294] In deze casus was bij de plaatsvervanger, door diens positie als lid van het onderzoeksteam, nadrukkelijk tunnelvisie ontstaan met het geschetste zeer ongewenste gevolg.

Een bijzonder aandachtspunt is de uiterlijke gelijkenis. Veelal wordt verondersteld dat het belangrijk kan zijn dat de plaatsvervanger hetzelfde uiterlijk heeft als degene die hij vervangt, omdat dat als *retrieval cue* kan dienen.[295] De praktijk van het LVRT leert echter dat dit ook een averechts effect kan hebben.

> Bij een videoreconstructie van het om het leven brengen van een vrouw door haar partner in hun woning deed zich de volgende situatie voor. De man was moeilijk toegankelijk en vooraf had het onderzoeksteam aangegeven dat het mogelijk wenselijk was dat de begeleider-verhoorder voor aanvang van de videoreconstructie met de verdachte zou spreken. Alhoewel dit niet gebruikelijk is, werd het advies gevolgd. Het gesprek verliep uiterst moeizaam. Bij aanvang van de videoreconstructie werd de verdachte gewezen op zijn rechten en werd de procedure aan hem uitgelegd.

[293] Zie casus met Porsche, paragraaf 6.3.1.
[294] Informatie van LVRT (eigen ervaring en beeldmateriaal archief).
[295] Zie paragraaf 6.2.1 voor een nadere uitleg hieromtrent.

Toen vervolgens zou worden begonnen, weigerde hij mee te werken. Er waren buiten de begeleider-verhoorder namelijk nog twee cameramensen in de ruimte aanwezig en dat wilde hij niet. Nadat die twee de ruimte hadden verlaten, werd de reconstructie voortgezet. Kort daarna werd de vrouw geïntroduceerd die als plaatsvervangster van zijn vrouw zou optreden. Om de herbeleving te bevorderen, droeg zij een pruik en had men haar zo opgemaakt dat zij zoveel mogelijk op zijn vrouw leek. Dit leidde onmiddellijk tot een weigering van de verdachte om verder mee te werken. Hierop heeft ook zij na tussenkomst van de advocaat van verdachte de ruimte verlaten en heeft de begeleider-verhoorder niet alleen de verdachte ondervraagd, maar tevens de rol van plaatsvervanger van de vrouw vervuld. Dit hield in dat hij op enig moment als plaatsvervanger van het slachtoffer met zijn hoofd liggend op de schoot van de verdachte, die op de vloer zat, de verdachte ondervroeg en verdachte gelijktijdig hem liet zien hoe hij zijn vrouw van het leven had beroofd met een mes.[296]

6.2. De plaats van handeling en andere (fysieke) omstandigheden

De professionele procespartijen gaven in de 'Enquête Procespartijen' aan dat de videoreconstructie bij voorkeur op de oorspronkelijke plaats, dan wel, indien dit onmogelijk was, op een zo waarheidsgetrouw mogelijk nagebouwde plaats moest worden uitgevoerd. Voorts wensten zij dat de omstandigheden tijdens de reconstructie gelijk zijn aan de oorspronkelijke omstandigheden. Dat deze voorwaarden bijdragen aan een waarheidsgetrouwe reconstructie lijkt voor de hand liggend. Zolang de situatie sinds het plaatsvinden van de gebeurtenis niet gewijzigd is, kunnen de handelingen op de oorspronkelijke plaats fysiek optimaal worden uitgevoerd. Het belang van de voorwaarde dat de locatie en de omstandigheden zoveel mogelijk gelijk zijn beperkt zich niet tot de fysieke uitvoerbaarheid, maar lijkt op basis van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek ook van invloed op het geheugen van de verdachten en of getuigen, die aan de reconstructie deelnemen en op hun vermogen om zich te herinneren wat zich heeft voorgedaan.

Tijdens de videoreconstructie wordt de informatie die op dat moment in het geheugen van de betrokken verdachte en of getuige omtrent de gebeurtenis aanwezig is opgeroepen. Als deze informatie in een later stadium kan worden opgeroepen onder gelijke omstandigheden als waaronder deze is opgeslagen wordt van *context-dependent memory* gesproken.[297] De omgeving, maar ook stress, angst en andere factoren kunnen van invloed zijn op de hoeveelheid en soort informatie die wordt opgeslagen. *Environmental- of place-dependent* memory ontstaat wanneer de omgeving en of plaats van invloed zijn op het geheugen. *Fear-, mood- of pain-dependent* memory, ook wel aangeduid als *state-dependent memory,* ontstaat bij bepaalde gevoelens, zoals angst, stemming en pijn.[298] Velen van ons

[296] Informatie van LVRT (eigen ervaring en beeldmateriaal archief).
[297] Baddeley, Eysenck en Anderson 2015, p. 211-213.
[298] Baddeley, Eysenck en Anderson 2015, p. 213-214.

herkennen de situatie dat door terug te keren naar een bepaalde plaats weer bepaalde herinneringen die zijn verbonden aan die plaats boven komen. Goldstein verwijst naar een voor velen herkenbare situatie. Hij spreekt in dit kader over een DVD, die hij vergeten was, en een ervaring met een student die terugkeerde naar de woning van haar grootouders en daarbij allerlei herinneringen kreeg. De grootouders van deze student overleden toen ze 8 jaar oud was en sindsdien was ze niet meer in hun huis geweest. Ze had herinneringen aan dat huis, maar kon zich geen details meer herinneren. Op een dag besloot ze naar het huis te gaan. Ze parkeerde bij de woning en terwijl ze naar het huis staarde was ze verbaasd door de levendige herinnering die ze daar had. Plotseling was ze weer 8 jaar oud en zag zichzelf in de achtertuin, waar ze voor het eerst leerde fietsen. Ze zag het interieur van het huis en herinnerde zich weer ieder detail. Ze kon zich zelfs de specifieke geur daar herinneren.[299] Een experiment waar in het kader van *context-dependent memory* of meer specifiek *environmental- of place-dependent* memory naar kan worden verwezen in dit kader werd uitgevoerd door Godden en Baddeley. Hierbij werd onderzocht of er een verschil was tussen het herinneren van een aantal woorden dat was opgeslagen in eenzelfde omgeving of in een andere omgeving. De onderzoekers hadden voor dit experiment gekozen voor zeer verschillende omgevingen, namelijk onderwater en op het land. De uitkomst van dit onderzoek was dat de proefpersonen bij wie de woorden in dezelfde omgeving werden opgeroepen als waarin zij de woorden hadden opgeslagen zich meer woorden konden herinneren dan de proefpersonen bij wie de plaats van opslag van de woorden en het oproepen van de woorden verschilden.[300]

Er is niet alleen met het onthouden van woorden geëxperimenteerd, maar ook met het herkennen van personen door getuigen. Zo stelden onderzoekers vast dat het terugkeren van een getuige naar de plaats van de gebeurtenis leidde tot verbetering van de gezichtsherkenning door de getuige.[301] Deze resultaten geven de indruk dat de omgeving waarin de gebeurtenis plaats vond en de informatie die daar is opgeslagen van groot belang kan zijn bij het ophalen van de herinnering.

Er kunnen zich bij videoreconstructies verschillende afwijkende omstandigheden voordoen. Soms wordt bewust afgeweken van het uitgangspunt dat de omstandigheden zoveel mogelijk gelijk moeten zijn aan die ten tijde van de gebeurtenis.

> Een situatie, waarbij de (licht)omstandigheden sterk afweken, deed zich eind jaren 90 voor. Bij een videoreconstructie van een incident, waarbij getuigen verklaarden een bepaalde situatie en handelingen te hebben waargenomen, weken de lichtomstandigheden sterk af van die ten tijde van de gebeurtenis. In plaats van een videoreconstructie in de duisternis werd de reconstructie uitgevoerd bij daglicht. Tijdens de zitting stelde de raadsman dat de getuigen weliswaar verklaarden wat zij hadden gezien, maar dat hij nu op basis van de beelden van de videoreconstructie niet in staat was vast te stellen of zij daadwerkelijk hadden kunnen zien wat zij

[299] Goldstein 2011, p. 182.
[300] Godden en Baddeley 1975, p. 330.
[301] Smith en Vela 1992.

verklaarden te hebben gezien. Hierop besloot de rechter de hele videoreconstructie buiten beschouwing te laten en daardoor kon zelfs de indruk ontstaan dat politie en openbaar ministerie het met het overig onderzoek ook niet zo nauw hadden genomen. De eerste indruk kan zijn dat dit verschil in lichtomstandigheden weinig uitmaakt, omdat het om de handelingen gaat. Dit was ook het uitgangspunt van de opdrachtgever. Van belang is echter om vast te stellen wat de getuigen konden hebben gezien. Dat kan niet worden vastgesteld als de lichtomstandigheden tijdens de videoreconstructie sterk afwijken.[302]

Het aanvaarden van afwijkende lichtomstandigheden in deze casus droeg niet bij aan de waarheidsvinding. In deze situatie kon de beoordelaar van de beelden namelijk niet vaststellen of de getuigen daadwerkelijk hadden gezien, wat ze verklaarden te hebben gezien, terwijl dat wel een van de primaire doelen van deze videoreconstructie was.

De afwijking kan, zoals in voorgaand voorbeeld, een bewuste keuze zijn. Het komt ook regelmatig voor dat er nauwelijks sprake is van een keuze, maar dat de afwijking een beperking is. In paragraaf 6.2.2. worden enkele voorbeelden gegeven van dergelijke situaties. Bij elke afwijking van de locatie en of omstandigheden is het de vraag in welke mate die specifieke omstandigheden een rol hebben gespeeld in het licht van de waarheidsvinding. Door het aanvaarden van bepaalde afwijkingen, zoals hiervoor, kan een videoreconstructie een contraproductief effect krijgen.

6.2.1. Retrieval cues

Uit onderzoek blijkt dat het mogelijk is om informatie die niet direct door de bevraagde verdachte en of getuige wordt geuit door het toedienen van bepaalde prikkels, *retrieval cues*, uit het geheugen van de betrokkene op te roepen.[303] Er zijn diverse stimuli die het geheugen kunnen prikkelen. Dit kunnen de plaats van handeling en de inrichting daarvan zijn, waarover in de casus 'Het Steekincident' veel discussie ontstond, maar ook andere omstandigheden, zoals het gebruik van bepaalde voorwerpen en woorden, het ruiken van specifieke geuren, het horen van geluiden, het voelen van bepaalde stoffen en of het zien van bepaalde beelden. Uit onderzoek is gebleken dat de kans op herinnering wordt vergroot door de toepassing van verschillende retrieval cues. Naarmate meer *retrieval cues* beschikbaar zijn en worden aangewend, des te groter lijkt de kans op het ophalen van bepaalde herinneringen.[304]

Tijdens de uitvoering van een reconstructie van een schietincident met dodelijke afloop in een discotheek in Amsterdam verklaarde een getuige dat nu hij weer in de

[302] Informatie vanuit LVRT (eigen ervaring en ervaring technische regisseur – interview 9 februari 2021).
[303] Horselenberg e.a. 2010, p. 488.
[304] Baddeley, Eysenck and Anderson 2015, p. 204-205.

discotheek was zich weer precies kon herinneren hoe de gebeurtenis had plaats gevonden.

Eenzelfde reactie kwam van een verdachte van een schietincident in Sliedrecht.

> Tijdens de reconstructie van dit schietincident waarbij een persoon gewond raakte verklaarde de schutter, die aanvankelijk had verklaard dat hij niet direct had geschoten maar het schot tijdens een worsteling was afgegaan, dat hij na binnenkomst direct had geschoten. Vrijwel letterlijk zei hij na binnenkomst: "Het zal wel niet goed voor me zijn, maar ik heb mijn wapen gepakt en geschoten." Er was vooral in dit geval alles in het werk gesteld om zoveel mogelijk gelijke omstandigheden te creëren. Zo werd gebruik gemaakt van de auto, waarmee de verdachte naar de plaats delict was gereden en werd de verdachte in de gelegenheid gesteld vooraf een paar witte stoffen handschoenen aan te trekken die hij ook tijdens de gebeurtenis had gedragen, een ruit te vernielen om via het aanrecht in de keuken de woning binnen te komen en tijdens dit naspelen niet door het stellen van vragen in de uitvoering van zijn handelingen onderbroken.[305]

> In een casus, waarbij een verdachte na zijn daad vluchtte voor het slachtoffer, verklaarde hij tijdens de videoreconstructie hoe deze vlucht had plaatsgevonden, waarbij tijdens het naspelen daarvan in de keuken een voor hem lastige situatie ontstond bij het naspelen van de handelingen. Hij vertelde dat hij tijdens zijn vlucht een stapel borden van een plank had gepakt en in de richting van het slachtoffer had gegooid. Hierop werd hem de mogelijkheid geboden dat weer te doen. Vervolgens was bij de uitvoering zichtbaar dat deze handeling en het kapotvallen van de borden op de vloer een enorme trigger voor hem waren. Hij voerde namelijk daarna de vervolghandelingen van zijn vlucht vloeiend uit, wat hem daarvoor niet lukte.[306]

Er is veel onderzoek gedaan naar de werking van *retrieval cues* op ons geheugen en daaruit is niet alleen gebleken dat zij een positieve uitwerking kunnen hebben op ons herinneringsvermogen, maar dat daar ook enkele kanttekeningen bij geplaatst moeten worden. Zo moet er sprake zijn van een unieke relatie tussen de *'cue'* en de specifieke herinnering.[307] Als die er niet is kan ons brein de *'cue'* verbinden aan een van de vele beschikbare herinneringen in ons geheugen en ons daardoor op een dwaalspoor zetten.

6.2.2. Beperkingen bij het waarheidsgetrouw reconstrueren

[305] Genoemde voorbeelden zijn afkomstig van het onderzoeksmateriaal van het LVRT en uit eigen ervaring.
[306] Eigen ervaring en Rb. Alkmaar 28 juli 2009, ECLI:NL:RBALK:2009:BJ3933.
[307] Nairne 2002, p. 389-395.

Hoewel het, zowel vanuit rechtspsychologisch oogpunt als qua fysieke uitvoerbaarheid, de voorkeur lijkt te hebben om een videoreconstructie op de oorspronkelijke plaats te laten plaatsvinden, blijkt dit in de praktijk niet altijd mogelijk.[308] Hiervoor kunnen uiteenlopende redenen worden genoemd. In een enkel geval blijkt de oorspronkelijke locatie niet (meer) beschikbaar te zijn. Dit kan diverse oorzaken hebben. Zo komt het voor dat de oorspronkelijk locatie is afgebroken.[309] Verder kan de oorspronkelijke locatie soms niet worden gebruikt vanwege de vrees voor openbare ordeproblemen, de veiligheid van betrokkenen en of indien de privacy van betrokkenen in het geding is.[310] Ook komt het regelmatig voor dat de inrichting van de oorspronkelijk locatie is veranderd en de oorspronkelijke voorwerpen niet meer beschikbaar zijn, zoals in casus 'Het Steekincident'.

Uitvoering van een videoreconstructie op de oorspronkelijke plaats van de gebeurtenis en of onder gelijke omstandigheden kan in geval er vrees is voor de veiligheid beperkt worden.

> Zo was er bij een videoreconstructie door verdachten van een schietincident, waarbij het slachtoffer om het leven was gekomen, vrees dat de twee verdachten tijdens de uitvoering van de reconstructie alles in het werk zouden stellen om te vluchten. Hierdoor werd besloten beide verdachten niet geheel vrij te laten bewegen, maar om hen door twee beveiligers met een band om het middel van de verdachten onder controle te houden. Verder was besloten de verdachte, die een wapen had gebruikt, niet de beschikking te geven over eenzelfde vuurwapen als het gebruikte vuurwapen, maar een dummy, die zichtbaar onecht was door de kleur en het materiaal van het wapen. Dit laatste om te voorkomen dat indien de verdachte toch met het wapen zou weten te ontsnappen, anderen niet zouden kunnen zien dat hij een dummy-wapen bij zich had.[311]

Verder blijkt het oproepen van bepaalde gevoelens, zoals angst en pijn, die tijdens het te reconstrueren feit zijn ervaren, bij een videoreconstructie niet of nauwelijks realiseerbaar. Uit het Dossier LVRT90 en andere door het LVRT uitgevoerde reconstructies

---

[308] Uitkomst Enquête Procespartijen (Bijlage 1) en enkele documenten uit Dossier LVRT 90.

[309] Het LVRT werd o.a. met een casus geconfronteerd waarbij een steekincident door en op aanwijzing van verdachte en getuigen moest worden gereconstrueerd bij de uitgang van een loods waarin kort tevoren het slachtoffer met zijn band had opgetreden. De loods bleek inmiddels te zijn afgebroken. De reconstructie werd vervolgens uitgevoerd in een televisiestudio in Almere, waar de voorgevel van de loods was nagebouwd. (beeldmateriaal archief LVRT en eigen ervaring).

[310] Deze situatie heeft zich volgens het LVRT een aantal keren voorgedaan. Een voorbeeld hiervan is een videoreconstructie in Amsterdam. Een dienstdoende politieagent had een zwerver het bureau Warmoesstraat uitgezet en hem daarbij naar buiten geduwd, waarbij hij ten val was gekomen. "Lastige daklozen beter bejegend', Trouw 14 november 1998. Andere voorbeelden zijn een videoreconstructie naar aanleiding een schietincident, waarbij een FC Den Bosch supporter werd doodgeschoten (Hof 's-Hertogenbosch 11 oktober 2001, ECLI:NL:GHSHE:2001:AD4516 en Trouw 8 februari 2001, 'Hij dook, vandaar die kogel in zijn rug'. de reconstructie van een schietincident met vier dodelijke slachtoffers in sekshuis Esther te Haarlem (Rb. Haarlem 04 juli 2001, ECLI:NL:RBHAA:2001:AB1163) en een reconstructie van een schietincident in Utrecht (Hof Amsterdam 21 november 2008 ECLI:NL:GHAMS:2008:BG4942 en 'Utrecht agent Ondiep aangemerkt als verdachte', Trouw 2 mei 2007.

[311] Mik, NRC 22 februari 2018 en Hof Arnhem-Leeuwarden, 15 maart 2018 ECLI:NL:GHARL:2018:2457.

komt slechts een beperkt aantal zaken naar voren waarin nadrukkelijk invloed op gevoelens, die ook een rol bij het incident hadden gespeeld, kon worden uitgeoefend. Twee van die zaken waren de eerder in paragraaf 6.2.1. genoemde casus met het kapot laten vallen van een stapel borden en de genoemde casus van het schietincident in Sliedrecht. Een andere casus waarbij de gekozen rekwisieten de verdachte zichtbaar tot herbeleving van het incident brachten betrof een steekincident waarbij een man zijn vrouw om het leven bracht. De plaatsvervanger van de omgebrachte vrouw vervulde haar rol zodanig dat de verdachte, die haar door middel van messteken om het leven had gebracht, op een gegeven moment zodanig in zijn "rol" kwam, dat hij details van het incident vertelde en liet zien, die hij zich tijdens de verhoren niet wist te herinneren en waarover hij niet verklaard had.[312]

Er kan ook sprake zijn van een tijdelijke beperking. Uit de onderzochte casuïstiek blijkt dat de begroeiing op de locatie van handeling soms is gewijzigd. In geval er sprake is van meer of minder zicht door wel of geen blad aan de bomen of struiken als gevolg van het jaargetijde, kan de videoreconstructie worden uitgesteld totdat de situatie zich heeft hersteld. Ook kan intussen de aanvankelijk aanwezige beplanting zijn verwijderd. Deze situatie deed zich voor bij de Schiedammer parkmoord. Volgens de rechterlijke uitspraak was een deel van de begroeiing inmiddels gerooid of gesnoeid.[313] In deze casus achtte de rechter het niet noodzakelijk om de situatie te laten herstellen ten behoeve van de uitvoering van een reconstructie en wees om reden van die afwijking het verzoek van de verdediging af.

Het creëren van omstandigheden die tot een betrouwbare zintuiglijke waarneming, zoals zien en vooral horen, moet leiden blijkt soms moeilijk realiseerbaar te zijn. Bij het vaststellen van het zicht kan bij de betrokken verdachten en of getuigen getoetst worden of de lichtomstandigheden tijdens de reconstructie overeenkomen met die tijdens de oorspronkelijke gebeurtenis en kunnen de professionele procespartijen tijdens de reconstructie zelf zien wat dat voor het zicht betekent.[314] Bij geluiden blijkt dat in de praktijk veel moeilijker te zijn. Veelal gaat het erom wat men heeft kunnen horen en betreft het niet een constant geluid, maar het stemgeluid van iemand die iets heeft geroepen. Het natuurgetrouw nabootsen hiervan is zeer moeilijk en zal zelden tot een betrouwbaar resultaat leiden.

Een reconstructie wordt om verschillende redenen altijd in aanwezigheid van cameramensen en soms beveiligers uitgevoerd en de 'medespelers' zijn altijd plaatsvervangers. Dit is een standaardafwijking van de omstandigheden tijdens het feit en is vrijwel onvermijdelijk van invloed op de herinnering van de verdachte of getuige die verhoord wordt.

In geval de uitvoering van een handeling een gevaar voor de veiligheid oplevert kan die handeling niet natuurgetrouw worden nagespeeld. Zo bleek het opnieuw tot ontploffing brengen van een handgranaat in een druk café niet mogelijk en kon de handeling van een

---

[312] De Jong 1992, p.18

[313] Hof 's-Gravenhage 11 maart 2002, ECLI:NL:GHSGR:2002:AE0013.

[314] Rb. Amsterdam 07 augustus 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ4793 en PHR 17 april 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW2486.

verdachte, die uit een rijdende auto was gegooid niet worden herhaald ter gelegenheid van een videoreconstructie.

Soms is er sprake van een zodanig complexe situatie dat het niet of nauwelijks mogelijk is om een betrouwbare videoreconstructie uit te kunnen voeren, zoals bij de strandrellen in Hoek van Holland.[315]

6.3. De begeleiding en het verhoor

Om een videoreconstructie goed te laten verlopen is er behoefte aan regie op verschillende onderdelen. Eerder werd reeds vastgesteld dat de rechter-commissaris doorgaans toeziet op een juist verloop van de videoreconstructie binnen de daartoe geëigende juridische kaders. Verder wordt de audiovisuele registratie van het verloop meestal uitgevoerd onder leiding van een technische regisseur. De audiovisuele registratie zal in hoofdstuk 7 aan de orde komen. Om het verloop operationeel in goede banen te leiden tijdens de uitvoering, wordt er gebruik gemaakt van een operationeel regisseur. Dit is bij een inzet onder begeleiding van het LVRT de begeleider-verhoorder van de verdachte en getuige, die eveneens betrokken is geweest bij de voorbespreking en voorbereiding in samenspraak met de opdrachtgever. Hij ziet toe op een aantal zaken, zoals de inzet van de plaatsvervangers, het gebruik van de rekwisieten, maar bovenal draagt hij zorg voor de begeleiding van de verdachte en getuige bij het verhoor en het naspelen van een aantal handelingen.

De begeleider – verhoorder

De rol van de begeleider-verhoorder is in dit proefschrift al een aantal keren naar voren gekomen. Uit de resultaten van de 'Enquête Procespartijen' blijkt dat de rechters, de officieren van justitie en de raadslieden aan de begeleider een aantal kwaliteitseisen stelt, zoals professioneel, kundig, objectief, neutraal, geen sturing en onafhankelijk en daarmee een indicatie geven betreffende de verlangde deskundigheid van betrokkene.[316]

Gebleken is dat vrijwel alle videoreconstructies onder begeleiding van het LVRT worden uitgevoerd. De begeleider – verhoorder is een politiefunctionaris en behoort tot dit team. Zijn invloed op de videoreconstructie is zeer groot doordat hij bij het hele proces vanaf de voorbereiding betrokken is. Doordat er geen andere videoreconstructieteams in ons land zijn, heeft dit team het monopolie en de meeste kennis en ervaring. Hierdoor wordt deze persoon ook vaak als deskundige op het gebied van videoreconstructies gezien en wordt door degene die de videoreconstructie opdraagt en onder wiens verantwoordelijkheid deze wordt uitgevoerd veelal 'vertrouwd' op zijn oordeel omtrent de meeste geschikte wijze van uitvoering.

De wijze waarop videoreconstructies in ons land worden uitgevoerd komt het meest overeen met die in België en Frankrijk. De begeleiding en het verhoor vinden in die landen

[315] Hof 's-Gravenhage 20 januari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV1431.
[316] Zie bijlage 1.

echter meestal plaats door de onderzoeksrechter, terwijl in ons land de rechter(-commissaris) meestal wel aanwezig is en toeziet op een goed verloop en de inachtneming van de juridische normen daarbij, maar de feitelijke uitvoering overlaat aan een politiefunctionaris.[317]

Het lijkt voor de hand te liggen dat het gewenst is dat de begeleider alle ins en outs van de te reconstrueren casus kent. De wenselijkheid hiervan kan echter worden betwist. Hier gelden vergelijkbare bezwaren als eerdergenoemd bij de keuze van het lid van het onderzoeksteam voor de rol van plaatsvervanger. Een begeleider die alle details kent zal meestal niet of nauwelijks in staat zijn om de verdachte en getuigen objectief te horen en open vragen te stellen, hetgeen wel van hem wordt verlangd.

Het verhoor

Het verhoor tijdens de videoreconstructie is er vooral op gericht om de gebeurtenis na te kunnen spelen. Het verhoor vormt de basis voor de visualisering van de verklaring waarop elke videoreconstructie in principe is gericht. Uit de rechterlijke uitspraken van Dossier LVRT90 blijkt dat niet alleen de visualisatie, maar ook uitspraken van de verdachte tijdens de reconstructie voor de vaststelling van het bewijs worden gebruikt. Het doel van het verhoor van de verdachte is daardoor tweeledig, primair is het gericht op het vergaren van informatie om de gebeurtenis te kunnen naspelen en visualiseren en daarnaast dient het om de betrokkenheid van de verdachte bij het tenlastegelegde feit vast te stellen. Om die reden mag van de begeleider verwacht worden dat hij de juridische en professioneel ethische normen die gelden voor een verhoor kent en weet te hanteren.

Uit de beschikbare gegevens van de 90 onderzochte videoreconstructies blijkt dat 127 verdachten en 144 getuigen in het kader van de 83 videoreconstructie waren verhoord. Van zeven van 90 reconstructies waren geen gegevens beschikbaar.[318]

De wetgever heeft niet bepaald wat onder het verhoor van de verdachte dient te worden verstaan. Wel kan uit de omschrijving van de verdachte worden afgeleid waar het verhoor op gericht zal zijn, namelijk op het verkrijgen van een verklaring van diens betrokkenheid bij het strafbare feit waar hij van wordt verdacht.[319] De HR bevestigde dit in een arrest.[320]

Eerder in dit proefschrift werd reeds gewezen op het zwijgrecht van de verdachte en dat in bepaalde situaties de weigering van de verdachte om een verklaring te geven voor belastende omstandigheden in de bewijsoverwegingen mag worden betrokken.[321] [322]

Bij videoreconstructies bestaat het gevaar dat men zo overtuigd is van een bepaalde gang van zaken, dat die leidt tot een mate van dwang bij de begeleiding en het verhoor van de verdachte. Waarborgen om dwang te voorkomen, zoals de wijze waarop het verhoor tijdens de videoreconstructie plaatsvindt, zijn gewenst. Het LVRT hanteert bij het contact

[317] Harris 2008, p. 166.
[318] Zie ook paragraaf 6.1.2. (De deelnemers).
[319] Artikel 27 WvSv.
[320] PHR 2 oktober 1979, ECLI:NL:PHR:1979:AB7396.
[321] Artikel 29 WvSv.
[322] Hoge Raad 15 juli 2016, ECLI:NL:HR:1997:3.

met de verdachte en de getuige en het verhoor van hen een standaardprocedure, die is gericht op waarheidsvinding en het voorkomen van dwang. Deze is ongeschreven en verloopt doorgaans als volgt.[323] De begeleider ontvangt de verdachte en of getuige op de plaats van handeling en begroet hem. Hierbij zijn een of meer camera's op de verdachte en de begeleider gericht, zodat de aanwezige professionele partijen het verloop van dit gesprek vanaf het eerste contact tussen de betrokkene en de begeleider-verhoorder rechtstreeks kunnen volgen. De begeleider-verhoorder vraagt de verdachte of getuige zelden naar diens naam. De verdachte of getuige is bij het onderzoeksteam bekend en wordt als zodanig aan de begeleider overgedragen. De begeleider controleert incidenteel rechtstreeks bij de verdachte of getuige of de persoonsgegevens juist zijn. Direct bij het begin van de videoreconstructie door en op aanwijzing van de verdachte of getuige wordt hij gewezen op het feit dat men met hem een reconstructie wil gaan uitvoeren van de gebeurtenis, die op die locatie heeft plaatsgevonden, waarbij hij de gelegenheid krijgt om te vertellen en vooral te laten zien, wat er volgens hem is gebeurd. Daarbij kan hij gebruik maken van de beschikbare middelen. Hij wordt gewezen op zijn positie, namelijk die van verdachte of getuige. De verdachte wordt er nadrukkelijk op gewezen dat hij het recht heeft om niet aan de reconstructie mee te werken en ook om gestelde vragen niet te beantwoorden. De getuige wordt gemaand de waarheid te spreken. Verder wordt hem de procedure uitgelegd. Daarbij wordt aangegeven dat de rechter, de officier van justitie en de verdediging van de verdachte zich in de nabijheid van de plaats van handeling ophouden en alles rechtstreeks via een scherm kunnen volgen. Verder wordt hem verteld dat de beelden worden opgenomen alleen ten behoeve van later gebruik in het strafproces. Er wordt melding gemaakt van de beschikbaarheid van rekwisieten en plaatsvervangers voor eventueel andere betrokkenen.
De bevraging van de verdachte tijdens een videoreconstructie is zo neutraal mogelijk en in beginsel niet gericht op bevestiging of ontkrachting van de verdenking.
Het begin van het verhoor bij een videoreconstructie bestaat uit de volgende openingsvragen:

- Hoe waren de licht- en in geval van een buitensituatie de weersomstandigheden ten tijde van de gebeurtenis en in vergelijking met de huidige situatie?
- Had de verdachte voor/tijdens de gebeurtenis iets gebruikt waardoor zijn bewustzijn was beïnvloed (medicijnen, drugs, alcohol) en hoe is dat nu?
- Hoe was de inrichting van de locatie/ruimte bij aanvang van de gebeurtenis en hoe verhoudt zich dat tot de huidige situatie (hierna wordt met de verdachte of getuige getracht de ruimte zoveel mogelijk gelijk in te richten als destijds bij aanvang van de gebeurtenis)?
- Waren er anderen bij de gebeurtenis aanwezig? Wie waren dat? Indien de verdachte of de getuige aangeeft dat er anderen bij aanwezig waren, worden plaatsvervangers ten tonele gevoerd en wordt verdachte gevraagd of deze personen qua lengte en postuur en indien relevant qua kleding overeenkomen met de personen die zij vervangen.

[323] De Jong 1992, p.14-19, Kaasjager 2007, p.22-25, Copijn 2008, p. 18-19 en eigen ervaring.

Het verhoor is erop gericht de verdachte en getuige zoveel mogelijk vrije ruimte te bieden om hun "eigen versie" van de gebeurtenis verbaal en vooral door het naspelen weer te geven. Het verhoor is erop gericht om van de verdachte en getuige te horen wat er is gebeurd, zodat de handelingen zo goed en waarheidsgetrouw mogelijk kunnen worden nagespeeld. Nadat een eerste verhoor heeft plaatsgevonden op de wijze als hiervoor beschreven, volgen er doorgaans een of meer aanvullende verhoren. Voorafgaand hieraan wordt door de begeleider aan de aanwezige rechter, die samen met de officier van justitie en de verdediging het verloop van het eerste verhoor heeft gevolgd, de vraag gesteld of er aanvullende vragen aan verdachte moeten worden gesteld en of dat er andere wensen zijn. Dit leidt in veel gevallen tot aanvullende vragen. Veelal zijn dit vragen die voortkomen uit eerder afgelegde verklaringen, of verdiepingsvragen op wat de verdachte bij het eerste verhoor tijdens de reconstructie heeft verklaard. Dit kunnen beweringsvragen en confrontaties zijn. De wijze waarop deze vragen worden voorgelegd aan de verdachte wordt bij dit overleg met de rechter, officier van justitie en verdediging doorgaans uitgebreid besproken, waarbij de teneur is te voorkomen dat deze suggestief zijn of zodanig worden gesteld dat niet gezegd kan worden dat zij in vrijheid zijn afgelegd. Indien de aanvullende vragen leiden tot tegenspraak of verzet wordt dit door de begeleider in beginsel geduld. Na deze vragenronde wordt wederom overlegd met de rechter, die samen met de officier van justitie en de verdediging het verloop van de verhoren heeft gevolgd. Dit kan ertoe leiden dat nadere verdiepingsvragen moeten worden gesteld. Hierbij wordt wederom door de genoemde partijen met de begeleider overlegd op welke wijze deze vragen gesteld moeten worden.

Het verhoor tijdens een videoreconstructie is in beginsel gelijk aan het reguliere verhoor in een verhoorkamer of elders, maar eerder werd al vastgesteld dat bij het verhoor tijdens een videoreconstructie er nog een dimensie aan toe wordt gevoegd. Van de verdachte wordt namelijk niet alleen verwacht dat hij een verklaring aflegt over de wijze waarop de te reconstrueren gebeurtenis heeft plaats gevonden, maar tevens en bovenal met gebruikmaking van rekwisieten en eventuele plaatsvervangers van andere betrokkenen naspeelt wat er volgens hem is gebeurd.

De begeleiding bij het naspelen - de visualisatie

Mede vanwege deze toegevoegde dimensie is het van groot belang dat hij weet op welke wijze een waarheidsgetrouwe audiovisuele registratie van de reconstructie in de gegeven omstandigheden en met de beschikbare middelen tot stand kan worden gebracht en daar vanuit zijn rol als begeleider en verhoorder rekening mee houdt. Samen met de cameramensen en de technische regisseur vormt hij één team om dat te realiseren, waarbij zijn bijdrage vooral afhankelijk is van de wijze van begeleiding en de ondervraging.[324] In hoofdstuk 7 wordt nader ingegaan op de audiovisuele registratie.

Bovendien is het zeer gewenst dat de begeleider-verhoorder kennis draagt van relevante rechtspsychologische aspecten, die van invloed kunnen zijn op het realiseren van

[324] Informatie van technische regisseur LVRT – interview 9 en 11 februari 2021 en eigen ervaring.

een waarheidsgetrouw en betrouwbaar resultaat. Enkele van deze aspecten kwamen in paragraaf 6.2. reeds aan de orde, een aantal andere komt in deze paragraaf aan bod.

Indien de begeleider-verhoorder niet weet welke aspecten betreffende de locatie en de omstandigheden het resultaat van de videoreconstructie kunnen beïnvloeden en daar bij de begeleiding en het verhoor rekening mee houdt, kan dat vergaande gevolgen voor de betrouwbaarheid van de videoreconstructie hebben. Enkele voorbeelden van dergelijke invloeden, die zeer regelmatig bij videoreconstructies voorkomen zijn: het *weaponfocus-effect*, bron-amnesie en de gevolgen van het herhaald bevragen van de verdachte. [325] [326]

Weaponfocus-effect

Het *weaponfocus*-effect houdt in dat de aandacht tijdens de gebeurtenis, waarbij een wapen wordt gebruikt, volledig gericht is op het aanwezige wapen, waardoor men verminderd in staat is om details van het incident, de omgeving en het uiterlijk van degene die het wapen hanteert op te roepen. Eerder bleek dat de meeste reconstructies betrekking hebben op een ernstig geweldsincident, waarbij gebruik wordt gemaakt van wapens.

Bron-amnesia

Van bron-amnesia is sprake als men de bron, waaruit men de informatie heeft gekregen, verwart met andere bronnen. In zo'n situatie denkt men bijvoorbeeld zelf iets te hebben waargenomen, terwijl men het in werkelijkheid van iemand anders gehoord heeft of ergens gelezen heeft. Naarmate de tijd na het incident verstrijkt , hebben de verdachten en getuigen vaak met anderen over het incident gesproken en of kennisgenomen van delen van het strafdossier of berichten in de media. Deze situatie kan zich bij videoreconstructies vooral voordoen als er langere tijd tussen het incident en de reconstructie daarvan zit. Uit dit onderzoek is gebleken dat de duur van de tijd tussen incident en reconstructie in de zaken uit Dossier LVRT90 gemiddeld 274 dagen was.[327]

Herhaald bevragen – confirmation bias

Het herhaald bevragen van de verdachte en of getuige kan een nadelig effect hebben op de waarheidsvinding. Uit enkele onderzoeken is gebleken dat herhaald bevragen en het oproepen van de herinneringen tot onjuiste herinneringen kan leiden.[328] Dit herhaald bevragen doet zich vooral voor in situaties waarin de verhoorder of de opdrachtgever vooringenomen is en overtuigd is van een bepaalde gang van zaken en daarin bevestigd wenst te worden. In een dergelijke situatie heeft men de neiging om een hypothese te versterken door 'consistent' bewijs te zoeken zonder rekening te houden met 'inconsistent' bewijs. Dit kan bijdragen aan valse overtuigingen door bewijsmateriaal dat hun hypothese van een zaak betwist, te negeren. Deze vooringenomenheid wordt vaak uitgedrukt met de

[325] Loftus 1996, p. 35-36, Loftus, Loftus en Messo1987, Hope and Wright ACP21 2007, Kramer, Buckhout en Eugenio 1990.
[326] Crombag en Merckelbach, 1996, p. 63-66.
[327] Zie 'Invloed tijdsverloop' verderop in deze paragraaf.
[328] Roediger e.a. 1996, p.300-318, Chan en LaPaglia 2011 en Cochran e.a. 2016, p. 717-726.

term *confirmation bias.*[329] Er is een aantal voorbeelden uit de rechtspraktijk die erop duiden dat dwalingen in die zaken het gevolg waren van *confirmation bias.*[330]

Deze situatie kan zich bij videoreconstructies ook voordoen. Men neemt vooraf iets aan en is daar zo van overtuigd dat men mogelijk onvoldoende openstaat voor alternatieven. Hierna volgen twee voorbeelden van zaken waarin waarschijnlijk sprake is geweest van *confirmation bias*, het zoeken naar bevestiging van zijn gelijk.

> Tijdens de uitvoering van een videoreconstructie in een kleine ruimte werd de verdachte verzocht te tonen hoe hij een bepaalde handeling had verricht. Nadat hij dat had gedaan, bleek dat de politie en officier van justitie de door de verdachte uitgevoerde handeling onwaarschijnlijk achtten. Het sloot niet aan bij hun beeld van wat er had plaatsgevonden. De rechter-commissaris stemde er mee in dat de verdachte de handeling nogmaals uitvoerde en deze vervolgens nog enkele malen herhaalde. De handeling van de verdachte bleef gelijk en het beeld dat daaruit ontstond eveneens. Het herhaaldelijk laten uitvoeren van de handeling door de verdachte leidde dus niet tot het beeld dat officier van justitie en politie voorheen hadden.[331]

> In een andere casus deed zich een soortgelijke situatie voor. De verdachte verklaarde dat hij naast zijn vriend had gezeten in een Porsche personenauto tijdens een inhaalmanoeuvre met hoge snelheid op een provinciale weg. Toen hij zag dat een aanrijding dreigde had hij zijn vriend achter het stuur vandaan getrokken en was zelf op die plaats gaan zitten. Vervolgens had hij geen kans gezien een aanrijding met als gevolg vijf dodelijke slachtoffers te vermijden. Verondersteld werd vooraf dat de wisseling van zitpositie onmogelijk was zonder daarbij onder andere de versnellingspook of het stuurwiel te beroeren en dientengevolge van de weg te geraken. In de betreffende auto bleek verder een relatieve hoge middenconsole aanwezig te zijn. Dit gegeven droeg in grote mate bij aan deze veronderstelling. In deze casus werd de verdachte een aantal keren de gelegenheid geboden te tonen op welke wijze het tijdens de inhaalactie van plaats verwisselen met de bestuurder was verlopen.[332]

Beide zaken lijken identiek. Toch is er een wezenlijk verschil. In de eerste casus wordt verdachte verzocht zijn handeling te herhalen, mogelijk in de veronderstelling dat als je hem het maar vaak genoeg laat doen er wel een keer zal zijn dat de veronderstelling van officier van justitie en politie klopt en hij zich zodoende belast, terwijl er in de andere casus sprake is van een tegengestelde situatie. Het bleek namelijk tijdens de reconstructie voor de verdachte onmogelijk de handeling uit te voeren zonder versnellingspook en stuurwiel te

[329] O'Brien and Ellsworth 2006, p. 2.
[330] O.a. de Schiedammer parkmoord en de Puttense moordzaak.
[331] Eigen ervaring en beeldmateriaal in archief van LVRT.
[332] 'Hof: veroorzaken ongeval met vijf doden 'meervoudige doodslag', Trouw 30 augustus 1995.

raken. Door hem meerdere keren de handeling uit te laten voeren werd hem de mogelijkheid geboden aan te tonen dat het mogelijk is dit te doen zonder de versnellingspook en het stuurwiel aan te raken en zo bij te dragen aan het bewijs van zijn onschuld. Een in beginsel ogenschijnlijk identieke situatie leidt tot een verschillend beeld. In het eerste geval ontstaat het beeld dat officier van justitie en politie verdachte voor schuldig hielden, dan wel veronderstelden dat hij leugenachtig verklaarde. Vervolgens kan de indruk ontstaan dat men een situatie wilde creëren waarin hij zich door de herhalingen op enig moment toch zou belasten. Alhoewel dit niet hoeft betekenen dat de politie en officier van justitie in deze zaak partijdig waren, mogelijk wilden zij alleen een handeling die zij voor onwaarschijnlijk hielden enkele keren toetsen en zo de ware toedracht vaststellen, kunnen hierover toch twijfels ontstaan. De vraag die opkomt is of het wel integer is om iemand net zo lang een handeling te laten herhalen, totdat hij, mogelijk moe van de vele herhalingen, door onoplettendheid of onzorgvuldigheid de handeling zo uitvoert dat die past binnen het beeld dat de officier en de politie vooraf in deze casus hadden en zich belast.

In het tweede voorbeeld is het uitgangspunt anders. Hier wordt vooraf verondersteld dat het niet mogelijk is wat de verdachte heeft verklaard, namelijk dat hij en de bestuurder van zitplaats konden wisselen, zonder dat de auto van de weg zou geraken. Hoewel de handeling niet onder gelijke omstandigheden, rijdend, werd uitgevoerd, werd uitgegaan van de veronderstelling dat het tijdens de wisseling raken van de versnellingspook en of stuurwiel zou leiden tot verlies van controle over het voertuig. Bij de eerste uitvoering gebeurde dit laatste ook nadrukkelijk. Toen de verdachte vervolgens aangaf dat het voor hem niet mogelijk was de handeling uit te voeren, omdat de lengte en het postuur van de plaatsvervanger van zijn vriend afweken, werd met goedkeuring van de verdachte voorzien in een andere zeer meewerkende plaatsvervanger, waarbij het de verdachte overigens herhaaldelijk evenmin gelukte de verwisseling van plaats uit te voeren zonder stuurwiel en of versnellingspook te beroeren.[333] Door het herhaaldelijk laten uitvoeren werd de verdachte in deze casus in de gelegenheid gesteld alsnog het beeld dat hij met zijn verklaring had willen oproepen te tonen.

Invloed tijdsverloop

Een aspect dat van grote invloed kan zijn op het geheugen en het herinneringsvermogen van is het tijdsverloop tussen de gebeurtenis van de reconstructie daarvan. Dit kwam reeds bij bron-amnesia ter sprake.

Er zijn diverse onderzoeken uitgevoerd die hebben aangetoond dat naarmate de tijd tussen gebeurtenis en herinnering toeneemt, de kans op beïnvloeding van het geheugen eveneens toeneemt en daardoor de betrouwbaarheid van de herinnering afneemt.[334] In onderzoeken wordt dit vaak in verband gebracht met getuigenverklaringen. Deze

[333] Dit was niet het geval. Postuur en lengte waren vooraf vastgesteld en daar een gelijk postuur, lengte en kleding van belang werd geacht voor een waarheidsgetrouw kunnen uitvoeren van de handeling, waren deze van de plaatsvervanger vrijwel identiek aan die van de vriend van de verdachte.
[334] Horselenberg e.a. 2010, p. 488, en Allan e.a. 2012, p. 280-286.

beïnvloeding geldt echter ook de verdachte. Het verschil tussen getuige en verdachte is dat hun belangen doorgaans verschillen.

Het beïnvloedingsproces van het geheugen verloopt als volgt. De informatie van de oorspronkelijke gebeurtenis wordt tijdens die gebeurtenis opgeslagen, in het geheugen bewaard en wordt bij de videoreconstructie door het bevragen van de verdachte en/of getuige weer opgeroepen, zodat de gebeurtenis zo natuurgetrouw mogelijk kan worden nagespeeld. De betrouwbaarheid die aan het geheugen kan worden gehecht is daarmee van groot belang voor de algehele betrouwbaarheid van de uitkomst van de videoreconstructie. Niet alle informatie tijdens de betreffende gebeurtenis wordt opgeslagen. Er vindt een selectie van de informatie plaats.[335] De opslag van informatie tijdens een gebeurtenis vindt gecodeerd plaats onder bepaalde omstandigheden en wordt bepaald door de psychische toestand van de ontvanger van de informatie en omgevingsfactoren.[336] Tijdens de opslag kunnen nog andere factoren de opslag van de informatie beïnvloeden.

Het vasthouden van de aanvankelijk opgeslagen informatie is aan diverse invloeden onderhevig en kan tijdens de opslag van omvang en inhoud door diverse invloeden wijzigen. Informatie kan vergeten worden en nieuwe informatie kan toegevoegd worden, bijvoorbeeld doordat de betreffende persoon over deze casus het opgemaakte proces-verbaal leest. Ook kan opgeslagen informatie vervangen woorden door nieuwe informatie, doordat men de gebeurtenis met anderen bespreekt.[337] In die gevallen van *repeated recall* kunnen pseudo-herinneringen ontstaan, die bij de betrokkene de overtuiging kunnen oproepen dat dit oorspronkelijke herinneringen aan de gebeurtenis zijn. Eerder werd hier al op gewezen bij de gevolgen van herhaald bevragen en in relatie daarmee *'confirmation bias'*. De factor tijd speelt hierbij een belangrijke rol. Naarmate de bewaartijd van de herinnering in het geheugen toeneemt neemt de kans op beïnvloeding toe en daardoor zal veelal de betrouwbaarheid afnemen. Door het regelmatig oproepen van een herinnering, *rehearsal*, blijft deze langer bestaan maar neemt de betrouwbaarheid af, doordat bij elke *rehearsal* er mogelijke nieuwe informatie wordt toegevoegd en of opgeslagen informatie wordt vervangen.[338] Als dit gebeurt voorafgaand aan een videoreconstructie, doordat de betrokkene bijvoorbeeld met diverse anderen over de gebeurtenis praat, hetgeen bij een ervaring met een ernstig delict zeer wel mogelijk is, kan het geheugen gevoed worden met *post-event misinformation*, hetgeen op de betrouwbaarheid van de informatie bij de videoreconstructie een nadelig effect kan hebben.[339] Een ander effect dat tijdens de opslag van de informatie kan optreden en waar eerder al op is geattendeerd is bron-amnesie. Bovenstaande mogelijke invloeden op de herinnering van de verdachte en getuige bevestigen het belang van een beperkte duur tussen de gebeurtenis en de reconstructie daarvan, doordat de betrouwbaarheid van de herinnering door tijdsverloop afneemt.

[335] Goldstein 2011, p. 83.
[336] Fisher en Geiselman 1992, p. 89.
[337] Gabbert et al. 2012.
[338] Crombag en Merkelbach 1996, p. 58.
[339] Crombag en Merkelbach 1996, p. 61.

Aan de hand van de beschikbare gegevens in 'Dossier LVRT 90' is onderzocht binnen welke termijn nadat de gebeurtenis had plaatsgevonden er een videoreconstructie werd uitgevoerd. Uit dit onderzoek bleek dat de 90 onderzochte videoreconstructies gemiddeld 274 dagen nadat het feit had plaatsgevonden werden uitgevoerd. Meer in detail gaf deze analyse het volgende beeld van de duur van de periode tussen datum delict en datum reconstructie.

Periode	**Aantal**	**Percentage**
< 30 dagen (binnen ca. 1 maand)	8	9
30-90 dagen (ca 1-3 maanden)	17	19
90-180 dagen (ca. 3-6 maanden)	16	18
180-360 dagen (ca. 6 maanden - 1 jaar)	32	35,5
365-730 dagen (ca 1-2 jaar)	10	11
>730 dagen (na ca. 2 jaar)	7	7,5
Totaal	**90**	**100%**

Tabel 6.1. Overzicht van tijdsverloop tussen datum incident en de videoreconstructie hiervan (N=90)

Tabel 6.1. laat zien dat de grootste categorie wordt gevormd door videoreconstructies die plaatsvonden tussen een half jaar en één jaar na het gebeurde. Daarnaast moet worden gewezen op het feit dat in 54% van de gevallen er meer dan een half jaar verstrijkt tussen het incident en de videoreconstructie ervan. Deze constatering roept vragen op over de gevolgen die dit tijdsverloop kan hebben voor de betrouwbaarheid van de herinnering van de verdachte en de getuige tijdens de videoreconstructie.

Uit de beschikbare stukken bleek dat de videoreconstructie veelal "aan het einde" van het opsporingsonderzoek, dan wel tijdens het eindonderzoek plaatsvond. Vanwege het effect van het tijdsverloop op de betrouwbaarheid van de herinnering, zou het wenselijk zijn de videoreconstructie in een zo vroeg mogelijk stadium na het te reconstrueren feit uit te voeren.

Bekendheid met beperkingen

Buiten juridische kennis, kennis van rechtspsychologische aspecten en van audiovisueel registreren is het wenselijk dat de begeleider-verhoorder de beperkingen van een videoreconstructie kent. Buiten de limitaties die reeds zijn genoemd in subparagraaf 6.2.2. en de locatie en de fysieke omstandigheden betreffen, is er nog een aantal andere beperkingen.

Zo is de basis voor elke videoreconstructie dat de betrokken verdachte en getuige bereid zijn aan de videoreconstructie mee te werken. Als zij daar niet toe bereid zijn, kan er een andere soort reconstructie worden uitgevoerd, maar geen videoreconstructie. Verder zal de weigering van een of meer betrokkenen leiden tot een onvolledige visualisering, daar in dat geval niet alle versies kunnen worden nagespeeld.

Verder kan zich de situatie voordoen dat er twee verdachten zijn die tegengesteld verklaren en er geen controlemogelijkheden zijn. Een voorbeeld van een dergelijke casus

werd beschreven in paragraaf 6.2.1. (casus schietincident Sliedrecht). In gevallen als deze moet gezocht worden naar mogelijkheden om te voorkomen dat de beoordelaar misleid wordt, doordat bijvoorbeeld een van beide betrokkenen sympathieker overkomt dan de ander. Er zijn namelijk geen controlemogelijkheden, zoals technisch bewijs, beschikbaar. In de casus in Sliedrecht werd vooral ingezet op het inbrengen van zoveel mogelijk retrieval cues.

> In een andere casus met twee tegengestelde verklaringen van verdachten ontbrak niet alleen technisch bewijs, maar kon ook nauwelijks gebruik worden gemaakt van retrieval cues, anders dan het uitvoeren van de videoreconstructie op de oorspronkelijke plaats van handeling. In deze casus werd een kapper door twee personen beroofd, waarna zij hem om het leven brachten en zijn woning in brand staken.[340] Tijdens de uitvoering van de videoreconstructie op de oorspronkelijk plaats van het incident, die als gevolg van de brand ernstig beschadigd was, beschuldigden de verdachten elkaar van het om het leven brengen van de kapper. Na afloop werd door de rechter-commissaris, die de leiding had, besloten de verdachten met elkaars reconstructie te confronteren. Dit leidde uiteindelijk tot de bekentenis van een van de verdachten.[341]

6.4. Conclusie

Er zijn diverse actoren betrokken bij een videoreconstructie die ieder vanuit hun eigen taak en belang invloed kunnen uitoefenen op de videoreconstructie. Een aantal van hen vervult een sleutelrol. Dat zijn allereerst de professionele procespartijen. Bij de voorbereiding en uitvoering speelt de rechter-commissaris een zeer belangrijke rol. Het hof stelde in een rechterlijke uitspraak dat het betreffende onderzoek gericht was op waarheidsvinding en er daarom strenge eisen aan kwaliteit en objectiviteit werden gesteld.[342] Het achtte het om die redenen noodzakelijk dat een videoreconstructie onder verantwoordelijkheid van een rechter-commissaris, een onafhankelijk functionaris bij uitstek, zou plaatsvinden. Met deze uitspraak geeft het hof aan dat in het kader van de waarheidsvinding de betrokkenheid van een rechter-commissaris bij de videoreconstructie onontbeerlijk is. Het gegeven dat het hier een zaak betrof, waarbij een politieman een man had doodgeschoten, doet hier weinig aan af. Een videoreconstructie onder exclusieve leiding en verantwoordelijkheid van een officier van justitie, zoals in Dossier LVRT90 zevenmaal voorkwam, lijkt zich met dit uitgangspunt moeilijk te verdragen.

De positie van de officier van justitie en de verdediging blijkt bij de voorbereiding en uitvoering van de videoreconstructie te verschillen. De officier van justitie wordt in tegenstelling tot de verdediging vrijwel altijd bij de voorbereiding betrokken. Daardoor kan de officier van justitie invloed uitoefenen op de wijze van voorbereiden en de verdediging

[340] Smulders 1996.
[341] Leistra en Nieuwbeerta 2003, p. 258.
[342] Hof Amsterdam, 9 december 2005, ECLI:NL:GHAMS:2004:AU7729.

niet of nauwelijks. Een soortgelijk nadelig verschil voor de verdediging werd reeds eerder bij de mogelijkheden die beiden hebben om een videoreconstructie te doen plaatsvinden gesignaleerd. Het gegeven dat de verdediging zelden bij de voorbereiding betrokken wordt is opvallend en ongewenst, zeker in het licht van de opmerking van de minister van Justitie en Veiligheid in de Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel tot herziening van het Wetboek van Strafvordering. Daarin wordt in relatie tot het voornemen om bepalingen rond de audiovisuele reconstructie in het nieuwe Wetboek op te nemen expliciet gesteld dat het aanbeveling verdient dat zowel het openbaar ministerie als de verdediging betrokken zijn bij het maken van een reconstructie of simulatie met audiovisuele hulpmiddelen.[343] De verdediging wordt weliswaar vrijwel altijd betrokken bij de uitvoering van een videoreconstructie, maar betrokkenheid bij de voorbereiding zou meer recht doen aan het uitgangspunt van *'equality of arms'.*

De selectie van de plaatsvervangers van de betrokkenen bij de te reconstrueren gebeurtenis blijkt nauw te luisteren. Om de uitvoering fysiek mogelijk te maken, moeten zij qua postuur en lengte overeenkomen met degene die zij vervangen en soortgelijke kleding dragen. Verder blijkt het gewenst dat zij de casus inhoudelijk niet kennen en geen eigen initiatief ontplooien. Om de herinnering van de ondervraagde verdachte of getuige volledig tot zijn recht te laten komen, moeten zij zich enkel laten leiden door de informatie die zij van de verdachte en getuige krijgen. In de praktijk blijkt dit soms moeilijk te realiseren, omdat ze vaak geneigd zijn een eigen invulling aan de handeling die ze moeten naspelen te geven.

Voor de uitvoering van een videoreconstructie is het volgens de rechters, de officieren van justitie en de verdediging gewenst te kunnen beschikken over de oorspronkelijke plaats van handeling. Als die niet (meer) beschikbaar is kan de oorspronkelijke plaats zo natuurgetrouw mogelijk worden nagebouwd. Verder heeft het de voorkeur zoveel mogelijk onder gelijke omstandigheden als ten tijde van het te reconstrueren feit de videoreconstructie uit te voeren. De oorspronkelijke locatie of een natuurgetrouw nagebouwde locatie, alsmede zoveel mogelijk gelijke omstandigheden, zijn belangrijk voor de fysieke uitvoering van de handelingen. Deze wens van de professionele procespartijen wordt ondersteund door de resultaten van verschillende wetenschappelijke onderzoeken. Een gelijke locatie en omstandigheden blijken een positieve invloed te hebben op de herinnering van de betrokken verdachten en getuigen. Bij videoreconstructies worden naast uitvoering op bij voorkeur de oorspronkelijke locatie en onder soortgelijke omstandigheden, zoals de lichtomstandigheden, zoveel mogelijk *retrieval cues* ingezet. Een belangrijke voorwaarde is dat de *retrieval cues* specifiek zijn voor een bepaalde herinnering. Als dat niet het geval is kunnen ze in de herinnering verbonden worden met andere gebeurtenissen, wat ten koste gaat van de betrouwbaarheid van de herinnering. Uit de praktijk blijkt dat er diverse beperkingen gelden bij het natuurgetrouw nabootsen van omstandigheden en situaties. Allereerst zijn er bij de videoreconstructie altijd anderen aanwezig dan bij de

[343] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herzieningregels betreffende de processtukken in strafzaken), (Kamerstukken II 2009/2010, 32468, nr. 3). , p. 7 en 8.

gebeurtenis. Verder kunnen bepaalde situaties vanwege de gevaarzetting niet worden nagebootst, zoals een granaat tot ontploffing brengen in een drukbezocht café en iemand uit een rijdende auto gooien.

Een van de sleutelpersonen is volgens de respondenten van de Enquête Procespartijen de begeleider-verhoorder. De respondenten gaven aan dat deze persoon professioneel, kundig, objectief, neutraal, niet sturend en onafhankelijk zou moeten zijn. Bij de videoreconstructies, die worden begeleid en geregistreerd door het LVRT, is de begeleider- verhoorder tevens de leider van dit team. Uit de reacties op de vragen 2, 14 en 15 van de Enquête Procespartijen (Bijlage 1) bleek dat de respondenten over de wijze waarop de begeleider-verhoorder van het LVRT zijn rol vervulde over het algemeen zeer tevreden waren.

De begeleiding en het verhoor tijdens een videoreconstructie is een zeer specifieke rol. Er zijn diverse opleidingen voor het uitvoeren van verhoren maar bij deze rol wordt daar een cruciale dimensie aan toegevoegd. Het gaat bij een videoreconstructie vooral om het visualiseren ofwel het naspelen van de gebeurtenis. Dat vereist van de begeleider-verhoorder niet alleen dat hij in staat is een verhoor binnen de juridische kaders uit te voeren maar ook dat hij rekening houdt met rechtspsychologische inzichten, zoals bronamnesie, het *weaponfocus*-effect en *confirmation-bias*. Tevens wordt van hem verwacht dat hij in staat is met betrokkenen en in samenwerking met de overige teamleden een betrouwbare visualisering van de posities en handelingen waarover verklaard wordt te realiseren. Hiervoor is er geen specifieke opleiding beschikbaar. Ervaring, voortdurend openstaan voor kritiek en suggesties van anderen, zoals van de professionele procespartijen en zelfkritiek kunnen bijdragen aan de mate waarin de begeleider-verhoorder in staat is een optimaal resultaat te bereiken.

Uit dit onderzoek blijkt dat er veelal een groot tijdsverloop is tussen de gebeurtenis en de videoreconstructie ervan. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat dit grote consequenties kan hebben voort de betrouwbaarheid van de herinnering van de verdachten en getuigen, door en op wiens aanwijzing een videoreconstructie wordt uitgevoerd. Het lijkt vooral om die redenen wenselijk dat een videoreconstructie zo snel mogelijk na de te reconstrueren gebeurtenis plaatsvindt.

7. De registratie en vastlegging

Kenmerkend voor een videoreconstructie is dat de registratie van de reconstructie zowel schriftelijk als audiovisueel wordt vastgelegd. In de Enquête Procespartijen werden door de respondenten nauwelijks eisen gesteld aan de audiovisuele registratie, die zowel uit het opnemen als vastleggen van de activiteit bestaat.[344] Ook in onderzochte zaken in Dossier LVRT90 werd slechts een enkele, veelal algemene opmerking over dit aspect aangetroffen. Slechts in een zaak werd heel specifiek over de wijze van opnemen gesproken. In deze casus stelde de rechter na het bekijken van de beelden van een videoreconstructie van een schietincident vast dat de beelden niet exact waren vastgelegd vanuit de positie van een betrokkene, waardoor men niet met zekerheid kon vaststellen of die persoon een andere persoon, die in zijn richting schoot, had kunnen herkennen en werd om die reden een nieuwe reconstructie uitgevoerd, waarbij wel exact vanaf de positie van de betrokkene werd gefilmd.[345] De terughoudendheid over dit kenmerkende aspect van de videoreconstructie is bijzonder en roept de vraag op of de audiovisuele registratie daadwerkelijk zo goed wordt uitgevoerd of dat het feit dat daar door de betrokkenen zo weinig expliciete aandacht aan de audiovisuele registratie wordt besteed andere oorzaken heeft.

Bij een videoreconstructie die wordt begeleid en uitgevoerd door het LVRT kent de audiovisuele registratie en vastlegging twee doelen. Allereerst dienen de opnamen ertoe bij te dragen dat de uitvoering zoveel mogelijk ongestoord kan verlopen en dat de betrokken procespartijen toch het verloop rechtstreeks kunnen volgen en daar invloed op kunnen uitoefenen. Daarnaast is het van belang dat de opgenomen beelden na afloop nogmaals kunnen worden bekeken en tijdens het eindonderzoek kunnen worden gebruikt. Op de waarde en het belang van de videoreconstructie tijdens het eindonderzoek wordt in het volgende hoofdstuk nader ingegaan.

In dit hoofdstuk wordt in de eerste twee paragrafen stilgestaan bij de audiovisuele opnamen en de verslaglegging van een videoreconstructie. Daarbij zal aandacht worden besteed aan de geldende regelgeving en relevante aspecten om tot een waarheidsgetrouw beeld van de gereconstrueerde gebeurtenis te komen. Tevens wordt in kaart gebracht hoe de huidige werkwijze van het LVRT zich hiertoe verhoudt. De laatste paragraaf richt zich op de registratie van de videoreconstructie als 'processtuk' of 'stuk van overtuiging' tijdens de terechtzitting in verband de regelgeving rond het kennisnemen van stukken door de verdachte.

[344] Zie bijlage 1.
[345] Rb. Amsterdam 7 augustus 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ4793 en PHR 17 april 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW2486 en tevens paragraaf 5.2.2.5.

7.1. Audiovisuele opnamen

Bij de videoreconstructie wordt er aan het verhoor zoals dat meestal plaats vindt op een locatie of in een ruimte een dimensie toegevoegd. Er wordt namelijk niet alleen mondeling informatie overgedragen die wordt vastgelegd, maar de posities en handelingen waarover verklaard wordt, worden tevens nagespeeld en gevisualiseerd. Het verhoor en de nagespeelde posities en handelingen worden audiovisueel opgenomen. In andere situaties dan ter gelegenheid van een videoreconstructie wordt het verhoor van verdachten en getuigen slechts in bepaalde strafzaken auditief of audiovisueel opgenomen. Voor 2006 was het al dan niet auditief of audiovisueel registreren van verhoren vooral afhankelijk van het belang dat de officier van justitie die met de betreffende zaak was belast aan de registratie hechtte. Na enkele dwalingen in strafzaken, waaronder de reeds een aantal malen aangehaalde Schiedammer parkmoord, kwam er in 2006 een versterkingsprogramma opsporing en vervolging. Een van 'producten' van dit programma was de verplichting tot het auditief of audiovisueel registreren van verhoren in bepaalde situaties, met als doel dat na het verhoor het verloop en de inhoud van het verhoor in het belang van de waarheidsvinding konden worden gecontroleerd.[346] Sinds 2010 is in Nederland de 'Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten (AVR)' van kracht, waarin regels zijn gesteld met betrekking tot de registratie van het verhoor. Deze Aanwijzing is nadien herzien en de huidige aanwijzing dateert van 2018.[347]

Er wordt in de aanwijzing onderscheid gemaakt tussen verplichte auditieve, verplichte audiovisuele en facultatieve registratie. De aanwijzing vermeldt voor welke situaties een van de genoemde registratievormen geldt. De registratie van het verhoor als bedoeld in de aanwijzing is primair gericht op het verkrijgen van een registratie, waarmee nadien zo nodig getoetst kan worden op wat exact verklaard is en op de wijze waarop het verhoor heeft plaatsgevonden. Bij de AVR wordt uitgegaan van een verhoorruimte, die aan bepaalde voorwaarden voldoet. Deze voorwaarden zijn in de aanwijzing vermeld. Verder vermeldt de AVR het volgende betreffende opnamen. 'De verdachte wordt zodanig in beeld gebracht dat zijn gezicht en bovenlichaam duidelijk waarneembaar zijn. De verhoorders worden met behulp van een inzet op eenzelfde manier in beeld gebracht. Met een overzichtscamera wordt een totaaloverzicht van de verhoorruimte gegenereerd. Dit wordt ook als inzet in beeld gebracht. Het verhoor van aangevers en getuigen wordt minimaal met een overzichtscamera opgenomen, zodanig dat het front van de te verhoren persoon duidelijk zichtbaar is.'[348] Tot slot bevat de AVR enkele aanwijzingen voor de verhoorder, zoals de start en het einde van de registratie en betreffende het tonen van voorwerpen en beelden tijdens het verhoor.

---

[346] Programma versterking opsporing en vervolging, 2005, p. 41-43.
[347] 'Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten', Stcrt. 2018, 60346.
[348] 'Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten', Stcrt. 2018, 60346., Bijlage 1, 2.2. onder e.

Om een waarheidsgetrouw beeld te krijgen van de gebeurtenis dienen de audiovisuele opnamen bij een videoreconstructie op een objectieve wijze plaats te vinden. Zo is het bijvoorbeeld niet alleen gewenst dat men aan de hand van de beelden kan vaststellen wat de getuige heeft kunnen zien vanuit zijn positie, maar in sommige gevallen ook hoe groot onderlinge afstanden tussen personen en of personen en voorwerpen zijn geweest. Er zijn verschillende wijzen van registreren en presenteren, waardoor de kijker bewust of onbewust beïnvloed en/of misleid kan worden. Bij de productie van speelfilms en het maken van informatieve televisie wordt van verschillende technieken gebruik gemaakt om de kijker te beïnvloeden en zo bij hem een bepaald beeld te doen ontstaan en of een bepaalde reactie en of emotie op te roepen.[349] [350] Met het al dan niet bewuste gebruik van bepaalde cameraposities composities en of belichting kan de kijker (on)bewust beïnvloed worden.[351] [352] Gebleken is bijvoorbeeld dat het mogelijk is om door een bepaalde camerapositie/-standpunt de perceptie van de dreiging die van een persoon uitgaat te beïnvloeden. Indien een verdachte op een slachtoffer komt toelopen en dat wordt van onderaf, kikvorsperspectief, gefilmd, dan komt de verdachte groter en dreigender over dan vanaf ooghoogte of van bovenaf, vogelperspectief. In de laatste situatie komt de verdachte zelfs minder dreigend over. Vanuit het perspectief van waarheidsgetrouw registeren zou zoveel mogelijk vanuit het oogpunt van het slachtoffer gefilmd moeten worden. Een ander belangrijk aspect dat bewust of onbewust de kijker kan beïnvloeden, is de belichting en dan niet alleen de intensiteit daarvan, maar vooral de kleur. Elke kleur geeft een sfeerbeeld en roept een bepaalde emotie op.[353] Zo wordt de kleur blauw als koel en de kleur rood als warm ervaren.[354] Indien bijvoorbeeld in een casus de verklaringen van twee verdachten lijnrecht tegenover elkaar staan en de ene met blauw licht wordt gefilmd en de ander met rood licht kan dit van grote invloed zijn op de kijker en wie hij als meest sympathiek en betrouwbaar aanmerkt. Ook het camerastandpunt tijdens verhoor kan van grote betekenis zijn.[355] Uit onderzoek blijkt dat er sprake kan zijn van een *bias* die wordt veroorzaakt door het camerastandpunt. In een onderzoek werden twee experimenten uitgevoerd. Het eerste experiment was erop gericht vast te stellen of het camerastandpunt van invloed was op het oordeel over de vrijwilligheid bij het afleggen van de bekentenis van een persoon. Bij het tweede experiment wilden de onderzoekers vaststellen of het camerastandpunt van invloed was op het oordeel over de schuld van de persoon, die de bekentenis aflegde. De deelnemers aan dit experiment waren studenten aan de universiteit van Ohio. De volgende situaties werden gecreëerd. Aan een aantal deelnemers werd een audiovisueel beeld van de verdachte tijdens zijn bekentenis aangeboden. Een ander deel van de deelnemers kreeg het audiovisuele beeld van de verdachte en de verhoorder te zien. Verder kreeg een deel van de deelnemers een transcript ter lezing aangeboden of alleen de audio-opname van de

[349] Lievaart 2015.
[350] Bueters 2002.
[351] Lievaart 2015, p. 50.
[352] Ebner 2010, p. 176.
[353] Juniper en Newton 2011, p. 60.
[354] Bueters 2002, p. 125.
[355] Horselenberg en Van Koppen 2011, p. 26.

bekentenis te horen. Uit de beoordeling van de verschillende groepen deelnemers bleek dat in geval de camera tijdens het verhoor alleen gericht was op de verdachte bij de deelnemers de indruk werd gewekt dat zijn bekentenis op vrijwillige basis tot stand was gekomen. Bovendien bleek dat die groep deelnemers de waarschijnlijkheid van zijn schuld in dat geval groter vonden dan de andere groepen.[356] Uit dit onderzoek bleek de invloed van audiovisuele beelden op de beoordelaar van de informatie en vooral de invloed van de compositie van de beelden. Tevens kan door het kiezen van een bepaald standpunt een onjuist beeld van de onderlinge afstand tussen personen ontstaan. Indien in het verlengde van twee personen wordt gefilmd ontstaat een ander beeld van de onderlinge afstand tussen die personen dan indien het camerastandpunt zich "haaks" op de denkbeeldige lijn tussen die twee personen bevindt. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van de wijze waarop de beeldvorming van de kijker bewust of onbewust beïnvloed kan worden. Door het subtiel toepassen van een of meer van deze technieken zullen zij nauwelijks opvallen en zal de kijker zich er niet of nauwelijks van bewust zijn dat hij beïnvloed en mogelijk gemanipuleerd wordt in zijn oordeelsvorming.

Naarmate het gebruik van visuele beelden in strafzaken toenam, begon men zich steeds vaker af te vragen wat de consequenties van deze ontwikkelingen waren. Van den Hoven maakte in het kader van beeldgebruik in de rechtspleging onderscheid tussen mimetische en diëgetische tekst. In het eerste geval is er sprake van neutrale nabootsing. Bij de opnamen van videoreconstructies zou dit betekenen dat getracht wordt kleuring van de getoonde beelden zoveel mogelijk te voorkomen. Bij een diëgetische benadering wordt onze eigen interpretatie aan het verhaal toegevoegd. Door de keuze van het beeldkader, de belichting en de beeldhoek kan volgens Van den Hoven diëgetische sturing plaatsvinden.[357] Dit lijkt in de rechtspraak ongewenst, het kleurt het beeld voordat de rechter er zijn oordeel over kan geven.

Uit de stukken in Dossier LVRT90 blijkt dat de opnamen van het verhoor en de uitvoering van de daarop gebaseerde handelingen bij een videoreconstructie, waarbij het LVRT betrokken is, als volgt verlopen.[358] De videoreconstructie wordt vanaf het eerste contact tussen de begeleider-verhoorder en de verdachte of getuige die wordt verhoord audiovisueel opgenomen met behulp van meestal drie videocamera's. Deze worden doorgaans 'draagbaar' gehouden om snel van positie te kunnen wisselen als de situatie dat verlangt. De cameramensen staan in directe verbinding met de technische regisseur die hen vanuit een videoregistratievoertuig aanstuurt. Hij vervult een cruciale rol. Hij bepaalt vanuit welke posities opnamen worden gemaakt. Tevens maakt hij zelfstandig een keuze uit de beschikbare beelden, die worden doorgezonden naar een ruimte waar de rechter, de officier van justitie, de verdediging en eventueel deskundigen zich bevinden en een monitor opgesteld staat, zodat zij het verloop van de videoreconstructie rechtstreeks kunnen volgen. Hij kiest daarbij het beeld, waarvan hij veronderstelt dat de kijkers dat willen zien. Zo zal hij bij een getuige doorgaans kiezen voor een camerapositie die zoveel mogelijk overeenkomt

[356] Lassiter et al. 2011, p. 160.
[357] Van den Hoven 2011, p. 64.
[358] Interview LVRT technische regisseur – interview 9 februari 2021 en eigen ervaring.

met het zicht dat de betreffende getuige op dat moment heeft. Indien een wapen wordt getoond zal hij geneigd zijn om een *close-up* van dat wapen uit de beschikbare beelden te selecteren. Om onderlinge afstanden tussen bijvoorbeeld twee personen goed in beeld te brengen wordt vrijwel altijd een beeld opgenomen, waarbij de camera zich haaks op de denkbeeldige lijn tussen die twee personen bevindt. Indien een situatie niet naar wens van de professionele partijen in beeld is gebracht, kan de positie of handeling worden overgedaan en vanuit een andere camerapositie worden opgenomen. Ook kunnen de beelden die zijn opgenomen met de andere camera's worden getoond, teneinde zo vast te stellen of gewenste opnamen mogelijk al beschikbaar zijn. Beide situaties komen in de praktijk voor. De professionele procespartijen kunnen zo nodig vrij direct invloed uitoefenen op het verloop van de videoreconstructie en de opnamen daarvan. Via de eindverantwoordelijke - in de regel de rechter-commissaris - voor de videoreconstructie en de begeleider-verhoorder kunnen zij aanvullende vragen stellen en om andere cameraposities vragen. Verder kunnen zij zelf incidenteel de plaats van handeling schouwen om 'met eigen ogen' de lichtomstandigheden of een bepaalde situatie te aanschouwen.

Indien de huidige werkwijze van het LVRT bij de opname van de videoreconstructie wordt afgezet tegen de bestaande regelgeving blijkt dat er voor het opnemen van beeld en/of geluid van verhoren alleen regels zijn in de AVR. Voor de opname van videoreconstructies zijn geen specifieke regels opgesteld. De situatie waarin de AVR van toepassing is, wijkt nadrukkelijk af van die bij een videoreconstructie. Bij de AVR wordt uitgegaan van een vaste verhoorruimte waarin de verhoorders en de verdachte of getuige in principe op vaste plaatsen zitten. Videoreconstructies vinden daarentegen plaats op wisselende plaatsen en de verhoorder en de verdachte of getuige verplaatsen zich tijdens het verloop van de videoreconstructie, afhankelijk van de handelingen die worden nagespeeld, doorgaans voortdurend. Dit laatste leidt ertoe dat een bepaling betreffende het op een bepaalde manier in beeld brengen van de verdachte, getuige en verhoorders beduidend moeilijker te realiseren is dan in een statische AVR-situatie. Verder gaat het bij een videoreconstructie niet alleen om het beeld van de verdachte, getuige en verhoorders, maar vooral ook om het zien van posities, handelingen en het zicht van de betrokkenen bij de gereconstrueerde gebeurtenis. Bij de AVR dient de registratie vooral ter controle van de afgelegde verklaring en de wijze waarop die tot stand is gekomen. Bij een videoreconstructie is de focus vooral gericht is op het verkrijgen van nieuwe audiovisuele informatie, het kunnen zien en horen, wat verdachten en/of getuigen verklaren te hebben ervaren.

Het is niet alleen van belang om vast te stellen in hoeverre de audiovisiuele opnamen zich verhouden tot de regelgeving. Ook moet worden vastgesteld in hoeverre er bij de opnamen rekening gehouden wordt met aspecten die van invloed zijn op het verkrijgen van een waarheidsgetrouw beeld van de gebeurtenis. Het gaat namelijk om een betrouwbaar resultaat, waarvoor het niet alleen noodzakelijk is dat het rechtmatig is verkregen, maar tevens zo veel mogelijk beantwoordt aan de basisbeginselen en kwaliteitseisen die worden aangereikt vanuit andere disciplines, in het bijzonder de rechtspsychologie. Uit een interview met een technische regisseur van het LVRT blijkt dat getracht wordt het beïnvloeden van de beelden zoveel mogelijk te voorkomen. Er wordt in alle gevallen met een

van de camera's, die worden gebruikt zoveel mogelijk gefilmd vanuit het oogpunt van de verdachte of getuige, door en op wiens aanwijzing de reconstructie wordt uitgevoerd. Daarnaast wordt er gelijktijdig met minimaal een camera een overzicht van de situatie gefilmd. Er wordt geen gebruik gemaakt van filters en zoveel mogelijk gefilmd met 'bestaand licht'. De cameramensen en de technische regisseur hebben allen een training gehad van een professionele cameraman. Deze training was volledig gericht op de techniek en de bediening van de camera. De technische regisseur heeft aanvullende trainingen gehad met betrekking tot het bedienen van de apparatuur in het videoregistratievoertuig. Geen van de teamleden die de opnamen verzorgen heeft een specifieke opleiding genoten waarbij aandacht werd geschonken aan de gevolgen van bepaalde opnametechnieken.

7.2. De schriftelijke en audiovisuele vastlegging

Het verhoor van een verdachte of getuige is een opsporingsactiviteit. Een opsporingsambtenaar is wettelijk verplicht om van door hem verrichte opsporingsactiviteiten zo spoedig mogelijk een proces-verbaal op te maken.[359] Dit proces-verbaal moet persoonlijk worden opgemaakt, gedagtekend en ondertekend. Verder moeten hierin de redenen van wetenschap worden genoemd. Dit proces-verbaal dient verschillende doelen. Het biedt de officier van justitie de gelegenheid om controle uit te oefenen op het onderzoek en de gebruikte opsporingsbevoegdheden en het kan de officier van justitie helpen bij het nemen van de beslissing tot vervolging. Het proces-verbaal speelt een belangrijke rol bij de waarheidsvinding en het bewijs.[360] Het proces-verbaal moet volledig zijn en de inhoud moet correct zijn weergegeven. Uit onderzoek blijkt dat het hier regelmatig aan schort en het proces-verbaal zou de bewijsvoering soms onbetrouwbaar maken.[361] Zo bleken verbalisanten informatie weg te laten, toe te voegen of te veranderen. Indien er van een verhoor auditieve of audiovisuele opnamen zijn gemaakt, moeten in de gevallen waarvoor de AVR van toepassing is, de opgenomen beeld- en geluidsfragmenten van dit verhoor worden geregistreerd. In de AVR zijn enkele regels opgenomen waaraan hierbij moet worden voldaan.[362] Tevens zijn in de AVR enkele bepalingen, aangeduid als zorgvuldigheidscriteria, opgenomen betreffende de inhoud van het het proces-verbaal van een verhoor, waarop de AVR van toepassing is.[363]

De audiovisuele en schriftelijke vastlegging van de videoreconstructie verloopt als volgt.[364] Na afloop van een videoreconstructie wordt in afstemming met de verantwoordelijke rechter-commissaris of officier van justitie een compilatie van de

[359] Artikel 152 WvSv.
[360] Artikel 339 en 344 WvSv.
[361] Malsch 2015, p. 179-184.
[362] Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten', Stcrt. 2018, 60346, bijlage 1, onder 2.
[363] Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten', Stcrt. 2018, 60346, bijlage 1, onder 3.
[364] LVRT, interview technische regisseur – interview 9 en 11 februari 2021 en eigen ervaring.

audiovisuele beelden gemaakt. Doorgaans worden in overleg met de opdrachtgever alle beelden, die tijdens het verloop van de videoreconstructie aan de professionele procespartijen zijn getoond, verstrekt. Bij het samenstellen van het materiaal dat ter beschikking wordt gesteld, worden aan de beelden tekstblokken bij begin en einde van de reconstructie door en op aanwijzing van elke verdachte en getuige toegevoegd. Het selecteren van beeldfragmenten, die men wil gebruiken en in het eindproduct terug wil zien wordt overgelaten aan de professionele procespartijen. Een eventuele selectie van de getoonde beelden vindt alleen plaats in opdracht van de opdrachtgever en in overleg met de betrokken officier van justitie en verdediging. Zij hebben invloed op de selectie van die beelden.[365] Eerder werd geconstateerd dat er met meerdere videocamera's tegelijk wordt opgenomen en de technische regisseur daaruit een beeld selecteert dat hij doorstuurt naar de monitor in de ruimte, waar de professionele procespartijen het verloop volgen. Dit betekent dat er meer beelden worden opgenomen dan in beginsel worden getoond. Deze overige beelden worden zelden getoond en of opgenomen in het eindproduct dat aan de opdrachtgever beschikbaar wordt gesteld. Deze beelden blijven wel bewaard. Slechts in uitzonderlijke gevallen wordt een beeldfragment, opgenomen met een andere camera dan die waarmee het tijdens de reconstructie getoonde beeld is opgenomen, aan het eindproduct toegevoegd. Overigens wordt aan de aanwezige vertegenwoordigers van de professionele procespartijen wel meegedeeld dat er met meer dan een camera wordt opgenomen. Tevens wordt hen verteld dat de technische regisseur een selectie maakt en het beeld, waarvan hij veronderstelt dat dat het gewenste beeld biedt, tijdens de videoreconstructie aan hen toont.

Door de teamleider van het LVRT wordt er van elke videoreconstructie een proces-verbaal opgemaakt.[366] Hierin worden vermeld: de aanleiding van de videoreconstructie, de namen van de aanwezige vertegenwoordigers van de professionele procespartijen, de namen van de betrokken leden van het LVRT, de namen van de verdachten en getuigen die bij de uitvoering betrokken zijn geweest, de plaats van handeling, de inzet van plaatsvervangers, de wijze van uitvoering en wat er met het beschikbare videomateriaal is gedaan. Hierbij wordt altijd vermeld dat de opnamen worden bewaard en er zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever geen vastgelegde mediabestanden worden getoond of kopieën van mediabestanden ter beschikking worden gesteld. De inhoud van dit proces-verbaal voldoet vrijwel geheel aan de zorgvuldigheidscriteria, genoemd in de AVR.[367] In veel gevallen wordt er door de griffier van de aanwezige rechter-commissaris eveneens een proces-verbaal opgemaakt, waarin verslag wordt gedaan van het verloop van de videoreconstructie en wie daarbij aanwezig waren.[368]

In het voorafgaande is uitgegaan van de voorbereiding en uitvoering van een videoreconstructie door een opsporingsambtenaar. Indien wordt uitgegaan van de videoreconstructie als deskundigenonderzoek gelden voor de verslaglegging andere regels.

---

[365] Eigen waarneming tijdens de vele overleggen met de professionele procespartijen hierover.
[366] Zie bijlage 4.
[367] Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten', Stcrt. 2018, 60346, bijlage 1, onder 3.
[368] Dossier LVRT90.

Nadat een deskundige zijn onderzoek heeft verricht moet hij een met redenen omkleed verslag uitbrengen. Daarbij moet hij zo mogelijk aangeven welke methode hij heeft toegepast, in welke mate deze methode en de resultaten daarvan betrouwbaar kunnen worden geacht en welke bekwaamheid hij heeft bij de toepassing van de methode.[369] Deze eisen zijn gebaseerd op hetgeen in het Schoenmakersarrest was gesteld omtrent de kwaliteitseisen voor een deskundige.[370] In de betreffende strafzaak bleek dat een getuige-deskundige een oordeel had gegeven over schoensporen, terwijl niet was gebleken dat hij over de vereiste deskundigheid op dat gebied beschikte. De deskundige verklaart het verslag naar waarheid, volledig en naar beste inzicht te hebben opgesteld en dat het is gebaseerd op wat zijn wetenschap en kennis hem leren omtrent datgene wat aan zijn oordeel onderworpen is.[371] Bij zijn benoeming heeft de deskundige reeds de opdracht gekregen naar waarheid, volledig en naar beste inzicht verslag uit te brengen.[372] Een belangrijke basis voor deze eisen is dat het het verslag van de deskundige aanknopingspunten dient te bevatten voor verificatie en falsificatie, zodat de betrouwbaarheid kan worden beoordeeld.[373]

7.3. Van reconstructie naar terechtzitting.

In de voorgaande twee paragrafen is beschreven hoe de audiovisuele opnamen van een videoreconstructie en de schriftelijke en audiovisuele vastlegging in de vorm van een proces-verbaal en een videofilm op een gegevensdrager tot stand komen. Tevens is daarbij de invloed van de professionele procespartijen op de totstandkoming hiervan beschreven.

Na afloop van de videoreconstructie wordt door het LVRT het van de videoreconstructie opgemaakte proces-verbaal en het mediabestand, dat op de in de vorige paragraaf omschreven wijze tot stand is gekomen, aan de opdrachtgever beschikbaar gesteld. Dit mediabestand wordt doorgaans op een dvd gebrand en hiervan wordt het gewenste aantal kopieën aan de opdrachtgever – meestal de rechter-commissaris - verstrekt. De opdrachtgever kan vervolgens kopieën van de ontvangen dvd's aan de andere professionele procespartijen verstrekken. Volgens het LVRT was het in het verleden gebruikelijk dat het LVRT de verzending van kopieën van de videofilm naar de andere professionele procespartijen verzorgde. Na een incident eind jaren 90, waarbij een deel van het videobestand in een uitzending van Peter R. de Vries werd getoond, is deze werkwijze aangepast.[374]

De volgende stap is dat het proces-verbaal en de gegevensdrager met het mediabestand van de videoreconstructie al dan niet bij de stukken voor de terechtzitting

[369] Artikel 51l lid 1 WvSv.
[370] HR 27 januari 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZD0917.
[371] Artikel 51l lid 3 WvSv.
[372] Artikel 51i lid 3 WvSv.
[373] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken), (Kamerstukken II 2006/2007, II 31116, nr. 3, Memorie van Toelichting), p. 17.
[374] Interview technische regisseur LVRT – interview 9 februari 2021.

worden gevoegd. Tijdens het opsporingsonderzoek is de officier van justitie verantwoordelijk voor de samenstelling van de processtukken.[375] Hij beoordeelt naar aanleiding van het opsporingsonderzoek of vervolging moet plaats hebben en kan er vervolgens toe overgaan door het uitvaardigen van een strafbeschikking. Hij kan daar ook vanaf zien.[376] Als hij besluit de zaak ter terechtzitting aanhangig te maken, wordt de verdachte gedagvaard.[377] De voorzitter van de rechtbank kan de officier van justitie vervolgens bevelen gegevensdragers en stukken bij de processtukken te voegen, dan wel stukken van overtuiging te overleggen.[378]

Gelet op de regelgeving omtrent processtukken en de verstrekking daarvan aan de verdachte komt de vraag op wat de status van een film van een videoreconstructie op een gegevensdrager is. Er wordt in ons strafproces onderscheid gemaakt tussen processtukken en stukken van overtuiging. Het onderscheid tussen processtukken en stukken van overtuiging is niet altijd even helder en kan op verschillende manieren benaderd worden.[379] Tot de processtukken behoren alle stukken die voor de terechtzitting door de rechter te nemen beslissingen redelijkerwijs van belang kunnen zijn.[380] Dit kunnen zowel stukken in schriftelijke vorm zijn, maar ook stukken op gegevensdragers.[381] Hiertoe worden onder andere gerekend processen-verbaal van opsporingsambtenaren en verslagen van deskundigen. Ook beelden van een bewakingscamera op een gegevensdrager kunnen volgens de memorie van toelichting als processtuk worden aangemerkt.[382] Onder stukken van overtuiging worden meestal verstaan voorwerpen, die in beslag genomen zijn en getoond kunnen worden. Voorbeelden hiervan zijn het mes dat bij een doodslag is gebruikt of het werktuig, waarmee de toegangsdeur bij een woninginbraak is opengebroken. Corstens geeft als nadere duiding van het onderscheid: *'Wellicht moet men het, al met al, zo begrijpen dat de term 'processtukken' ziet op informatie dat zich op zodanig wijze laat vastleggen dat vermenigvuldiging mogelijk is.'*

De registratie van een videoreconstructie bestaat in beginsel uit een proces-verbaal van het LVRT met als bijlage een mediabestand, dat de audiovisuele beelden van een videoreconstructie bevat. Het proces-verbaal is een processtuk. De vraag of de gegevensdrager met de film van de videoreconstructie een processtuk of een stuk van overtuiging is, is minder snel en eenduidig te beantwoorden. Uit de eerdergenoemde memorie van toelichting en artikel 137 van het WvSv blijkt dat processtukken niet alleen schriftelijke stukken kunnen zijn, maar ook op gegevensdragers kunnen zijn vastgelegd en

[375] Artikel 149a en artikel 149b WvSv.
[376] Artikel 167 WvSv.
[377] Artikel 258 lid 1 WvSv.
[378] Artikel 258 lid 2 WvSv.
[379] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 257.
[380] Artikel 149a lid 2, WvSv.
[381] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), (Kamerstukken II 2009/2010, 32468, nr. 3), p.36 en artikel 137 WvSv.
[382] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), (Kamerstukken II 2009/2010, 32468, nr. 3), p.35.

daarmee beelden van een bewakingscamera als processtuk kunnen worden aangemerkt.[383] [384] Verder is de nadere duiding van Corstens dat de term processtukken van toepassing is op informatie die zich zodanig laat vastleggen dat vermenigvuldiging mogelijk is, relevant. Op basis van deze gegevens lijkt het voor de hand te liggen dat de film van de videoreconstructie als processtuk kan worden aangemerkt. De film staat op een gegevensdrager, die vermenigvuldigd kan worden. Er is echter tevens reden om de film van de videoreconstructie als stuk van overtuiging aan te merken. Corstens stelt *'Maar ook een film die van een reconstructie van een levensdelict is gemaakt, kan als stuk van overtuiging dienen.'* [385]

Bovenstaande beschouwing leidt tot de vaststelling dat zowel het proces-verbaal van het LVRT als de registratie van de audiovisuele opnamen van de videoreconstructie op een digitale gegevensdrager als processtuk kunnen worden aangemerkt. De registratie van de opnamen kan tevens als stuk van overtuiging worden aangemerkt. Vooral de eerste vaststelling dat de gegevensdrager met de audiovisuele opnamen van de videoreconstructie als processtuk kan worden aangemerkt, is van belang voor de toepassing van de regelgeving met betrekking tot de inzage in processtukken. Kennisneming van de processtukken en daarmee van de audiovisuele opnamen van een videoreconstructie kan de verdachte in beginsel niet worden onthouden.[386] De officier van justitie kan de verdachte kennisneming van bepaalde processtukken alleen onthouden indien het belang van het onderzoek dit vordert.[387]

Deze hoofdregel (inzage tenzij) geldt ook voor stukken die op gegevensdragers zijn opgenomen en vastgelegd en daarmee ook voor de videoreconstructie, die is opgenomen en vastgelegd op een gegevensdrager.[388] De verdachte wordt schriftelijk geïnformeerd als de stukken niet volledig zijn en kan daarover vervolgens een bezwaarschrift indienen bij de rechter-commissaris.[389]

7.4. Conclusie

[383] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), (Kamerstukken II 2009/2010, 32468, nr. 3), p.36.
[384] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), (Kamerstukken II 2009/2010, 32468, nr. 3), p.35
[385] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 744-745.
[386] Artikel 30 lid 1 en 2 WvSv.
[387] Artikel 30 lid 3 WvSv.
[388] Artikel 137 WvSv.
[389] Artikel 30 lid 4 WvSv.

Uit het dossier LVRT90 bleek dat de wijze van het audiovisueel opnemen van de videoreconstructie bij de voorbereiding van een videoreconstructie door de professionele procespartijen vaak onderbelicht bleef. Het beperkte aantal reacties van de respondenten in de Enquête Procespartijen betreffende dit onderdeel lijkt dit te bevestigen. Hierdoor ontstaat de indruk dat dit aspect in het kader van het creëren van een waarheidsgetrouw en betrouwbaar beeld wordt onderschat. De wijze van het audiovisueel opnemen en vastleggen lijkt vrijwel volledig te worden overgelaten aan de veronderstelde "deskundigheid" van degene die de registratie uitvoert. Kennelijk is men zich, in tegenstelling tot de wijze van verhoor, nauwelijks bewust van het effect dat de audiovisuele registratie en de eventuele nabewerking van beelden voor vertoning op de beoordelaar kunnen hebben. In het licht van het feit dat bij een videoreconstructie de nadruk ligt op visualisering van verklaringen en het wetenschappelijk inzicht dat beelden mensen gemakkelijk op het verkeerde been kunnen zetten, is deze bevinding opmerkelijk te noemen.[390] Aan beelden wordt vaak meer waarde toegekend dan aan woorden.[391] De wijze waarop de registratie en presentatie worden uitgevoerd kan voor de waarheidsvinding en de beoordeling of het tenlastegelegde feit bewezen kan worden grote gevolgen hebben.

Een verhoor kan op verschillende wijzen worden vastgelegd. Grofweg kan gesteld worden dat we in ons land drie vormen kunnen onderscheiden. De basis en meest voorkomende vorm van verhoor is het reguliere verhoor van een verdachte of getuige. De vastlegging hiervan bestaat uit een proces-verbaal, waarvoor enkele regels gelden. Uit onderzoek is gebleken dat deze processen-verbaal regelmatig tekortschieten. Verbalisanten laten soms informatie weg, voegen informatie toe of brengen veranderingen aan. Hierdoor zijn deze processen-verbaal, waaraan in ons strafproces bij de bewijsvoering veel waarde wordt gehecht, niet altijd even volledig en betrouwbaar. Bij bepaalde delicten en of omstandigheden wordt er aan de basis een dimensie toegevoegd. Het verhoor, dat doorgaans vrij statisch in een verhoorruimte plaatsvindt, wordt in die gevallen namelijk auditief of audiovisueel opgenomen. Dit laatste gebeurt vooral om de wijze waarop het verhoor is uitgevoerd en de uitkomst tot stand is gekomen, te kunnen beoordelen. Daarmee vormt dit een belangrijke toevoeging om de betrouwbaarheid van de uitkomst van het verhoor te kunnen vaststellen. Zowel voor de opnamen als voor de registratie zijn naast de algemeen geldende regels voor het verhoor specifieke regels. Er wordt in deze situatie een proces-verbaal opgemaakt en de opgenomen beelden en geluiden worden op een bepaalde manier opgeslagen en beschikbaar gehouden. De specifieke regels hiervoor zijn vastgelegd in de AVR. De videoreconstructie vormt een volgende stap. Daarbij wordt niet alleen een verhoor afgenomen, maar worden tevens een aantal posities en handelingen, meestal op de oorspronkelijke locatie nagespeeld. Met dat laatste wordt er weer een nieuwe dimensie toegevoegd. In een dynamische omgeving worden zowel het verhoor als de ingenomen posities en uitgevoerde handelingen audiovisueel opgenomen. Voor de opnamen en

[390] Dubbelaar en Vanderveen 2009, Van der Hoven 2011, Sherwin 2011.
[391] Daston and Galison 1992, o.a. p. 111. Zij zetten uiteen hoe, ondanks kanttekeningen van deskundigen, het beeld van een X-ray in rechtszaken volledig voor waar werd aangenomen. *"We tend to trust the camera more than our own eyes.".*

registratie van de videoreconstructie zijn geen specifieke regels en gelet op de inhoud van de AVR zijn de daarin gestelde regels slechts ten dele toepasbaar. Het is zeer bijzonder dat er voor de videoreconstructie geen specifieke regels zijn vastgelegd, terwijl de videoreconstructie uitgebreider is dan de basisverhoor situatie en het verhoor in een AVR-situatie. De verwachting is dat het resultaat van een videoreconstructie meer invloed en een meerwaarde heeft ten opzichte van de andere genoemde verhoorsituaties bij de beoordeling en toepassing van de uitkomst in het strafproces. Het visualiseren van posities en handelingen vergroot de controle op het verhoor en op de verklaring van de betrokkenen en de betrouwbaarheid van de uitkomst. Deze meerwaarde wordt echter deels teniet gedaan door de beperkte controlemogelijkheden op de wijze waarop het LVRT de opnamen en de registratie uitvoert doordat specifieke richtlijnen ontbreken.

Uit dit onderzoek blijkt dat vrijwel alle videoreconstructies door het LVRT worden begeleid en leden van dit team niet alleen het verhoor en de begeleiding van de verdachten en getuigen voor hun rekening nemen maar ook de audiovisuele registratie uitvoeren. Dit team maakt in alle gevallen een proces-verbaal op van de bijdrage die zij aan de videoreconstructie heeft geleverd. Tevens wordt een dvd gemaakt van de audiovisuele registratie van de videoreconstructie. Deze wordt als bijlage bij het proces-verbaal gevoegd en aan de opdrachtgever verstrekt. De invloed van dit team op het eindresultaat is groot. Zij bepalen grotendeels wat zij opnemen en zijn ook verantwoordelijk voor de samenstelling van het mediabestand, dat op dvd wordt vastgelegd. Zij doen dit vooral op basis van ervaring. Hun opleiding beperkt zich tot cameratechniek en het bedienen van de apparatuur in het registratievoertuig.

Eerder bleek dat de videoreconstructie als zodanig niet in onze wet- en regelgeving is vastgelegd en is gezocht naar aansluiting bij regelgeving die voor specifieke onderdelen van de videoreconstructie zou kunnen gelden, zoals het verhoor en de schouw. Nu blijkt dat er ook geen specifieke regelgeving is voor de audiovisuele registratie en de vastlegging van de videoreconstructie. Er is weliswaar een aanwijzing voor het audiovisueel registreren van een verhoor, maar de situatie waaronder dat verhoor plaatsvindt wijkt sterk af van het verhoor tijdens een videoreconstructie. Door deze cruciale verschillen is het niet mogelijk de bepalingen, gesteld in AVR, volledig toe te passen op de videoreconstructie en is het gewenst dat er een andere specifieke aanwijzing voor de audiovisuele registratie van de videoreconstructie komt.

Nadat door het LVRT een proces-verbaal is gemaakt en de audiovisuele opnamen op een gegevensdrager aan de opdrachtgever beschikbaar zijn gesteld, worden deze stukken doorgaans door het openbaar ministerie gebruikt om te beoordelen of tot vervolging wordt overgegaan. Indien tot een vervolging wordt besloten, worden zowel het proces-verbaal als de gegevensdrager aan de processtukken toegevoegd. Uit de geraadpleegde bronnen kon worden afgeleid dat de 'film van de reconstructie' als processtuk kan worden aangemerkt, waarbij deze tevens een stuk van overtuiging vormt. Doordat de gegevensdrager met de audiovisuele beelden als processtuk wordt aangemerkt, kan deze door officier van justitie niet aan de verdachte worden onthouden, tenzij dit in het belang van het onderzoek is. In dat geval kan de verdachte een bezwaarschrift indienen.

8. De videoreconstructie tijdens het eindonderzoek

Tijdens de terechtzitting vormt de rechter zich een beeld van wat er in de betreffende zaak heeft plaatsgevonden aan de hand van diverse bronnen die door de officier van justitie of de verdediging worden ingebracht, zoals processen-verbaal, (audio)visuele registraties, verhoren van verdachten, slachtoffers, getuigen en deskundigen. Hij reconstrueert in zijn verbeelding de meest aannemelijke toedracht. Een van de bronnen die hij daarbij kan raadplegen is een veelal reeds tijdens het voorbereidend onderzoek uitgevoerde videoreconstructie. Indien er nog geen videoreconstructie in de betreffende zaak heeft plaatsgevonden, kan de rechtbank al dan niet op verzoek van de aanklager of de verdediging een videoreconstructie gelasten.[392]

In de volgende paragrafen wordt nader ingegaan op het gebruik van de videoreconstructie tijdens het eindonderzoek in het strafproces.

8.1. Het bewijs

In de meeste gevallen wordt de videoreconstructie gebruikt als onderdeel van het bewijs. Het bewijs dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft begaan kan door de rechter slechts worden aangenomen indien hij daarvan uit het onderzoek op de terechtzitting door de inhoud van wettige bewijsmiddelen overtuigd is, aldus de wetgever.[393] De wetgever heeft voorts de wettige bewijsmiddelen expliciet genoemd en omschreven wat onder elk genoemd wettig bewijsmiddel wordt verstaan.[394] Bij de onderzochte videoreconstructies in 'Dossier LVRT 90' bleek er in alle gevallen sprake te zijn van een audiovisuele registratie en vastlegging van de verklaringen die de betrokken verdachten en getuigen hadden afgelegd en van hetgeen door en/of op aanwijzing van hen in dat kader was nagespeeld. Verder was er in al deze gevallen een proces-verbaal opgemaakt door een opsporingsambtenaar, te weten de teamleider van het LVRT, die tevens de betrokken verdachten en getuigen tijdens de uitvoering van de reconstructie had begeleid en had ondervraagd.

8.1.1 Wettig bewijs

De eigen waarneming van de rechter lijkt bij uitstek het wettige bewijsmiddel te zijn dat van toepassing is op de videoreconstructie.[395] De wetgever verstaat onder dit bewijsmiddel de waarneming die door de rechter op de terechtzitting persoonlijk is geschied.[396] Dit zou

[392] Zie paragraaf 5.1.1.
[393] Artikel 338 WvSv.
[394] Artikel 339-344a WvSv.
[395] Rb. Noord-Nederland 02 juni 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:2607.
[396] Artikel 340 WvSv.

betekenen dat de (audio)visuele registratie van de videoreconstructie eerst als eigen waarneming van de rechter kan worden aangemerkt indien deze op de terechtzitting is getoond. De videofilm van de reconstructie vormt in dat geval een stuk van overtuiging, dat door het te tonen kan bijdragen aan het bewijs.[397] De rechtbank van Oost-Brabant stelt echter in een uitspraak dat de waarneming ook in de raadkamer mag hebben plaatsgevonden.[398] Deze rechtbank bevestigt daarmee wat al eerder door de Hoge Raad was bevonden en recent door de Hoge Raad nogmaals werd bevestigd.[399] [400] Om de audiovisuele registratie voor het bewijs te kunnen gebruiken wordt vereist dat de opname tijdens het onderzoek ter terechtzitting aan de orde is gesteld, de verdediging en het openbaar ministerie van die opname kennis hebben kunnen nemen en tijdens de terechtzitting door de aanwezige verdachte, verdediging of vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen bezwaar is gemaakt tegen het niet vertonen of ten gehore brengen van die opname tijdens de terechtzitting.

Indien de buiten de terechtzitting gedane waarneming relevant is voor de bewijsvoering, moet de rechter deze ter terechtzitting ter sprake brengen, zodat de andere partijen niet verrast worden en daarmee rekening kunnen houden. Er is ook sprake van eigen waarneming als het gerecht een terechtzitting op locatie houdt ter gelegenheid van een videoreconstructie en zelf bij de uitvoering van de videoreconstructie aanwezig is. In veel strafzaken uit Dossier LVRT90 blijkt ook dat de videoreconstructie of fragmenten daarvan tijdens de terechtzitting op verzoek van de officier van justitie of de verdediging zijn vertoond en dat de rechter deze alsdan persoonlijk heeft kunnen waarnemen. In een aantal van de onderzochte rechterlijke uitspraken werd de term ‘eigen waarneming’ ook expliciet door de rechter genoemd, ter aanduiding van de wijze waarop hij kennis van de videoreconstructie had genomen.

Verder kan een verklaring van een verdachte of getuige, afgelegd tijdens een videoreconstructie waarvan de beelden niet zijn vertoond, als wettig bewijsmiddel worden aangemerkt indien daarvan een proces-verbaal door een opsporingsambtenaar is opgemaakt.[401] Ook kan het resultaat van een videoreconstructie aan de rechter worden kenbaar gemaakt via het wettige bewijsmiddel van een proces-verbaal, opgemaakt door een opsporingsambtenaar.[402] Hierbij kan gedacht worden aan een proces-verbaal van een opsporingsambtenaar of de rechter, waarin een relevante waarneming tijdens de uitvoering van de videoreconstructie is vastgelegd.

Uit ‘Dossier LVRT 90’ blijkt dat er in de rechterlijke uitspraken slechts in een enkel geval expliciet wordt aangegeven onder welke van de wettelijke bewijsmiddelen de uitgevoerde videoreconstructie in de betreffende casus is ondergebracht. In een geval bleek dat de verklaring door de verdachte afgelegd tijdens de reconstructie en was vastgelegd in

[397] Corstens/Borgers en Kooijmans 2018, p. 744-745.
[398] Rb. Oost-Brabant, 27 juni 2017, ECLI:NL:RBOBR:2017:3494, 01/061303-17.
[399] HR 22 juli 2002, ECLI:NL:HR:2001:AB1515, onder 3.2 en 3.3.
[400] HR 24 september 2019, ECLI:NL:HR:2019:1414.
[401] Artikel 341 WvSv.
[402] Artikel 344 lid 1 onder 2 WvSv.

een proces-verbaal van een daartoe bevoegde opsporingsambtenaar.[403] In een andere casus verbond het hof de eigen waarneming van de op dvd opgenomen reconstructies met de verklaringen van twee getuigen.[404] In de meeste gevallen kon echter niet expliciet uit de tekst van deze uitspraken worden afgeleid of de uitkomst van de videoreconstructie geheel of ten dele in de vorm van een van de wettige bewijsmiddelen als bewijs is gebruikt. Uit de inhoud van het merendeel van de zaken in 'Dossier LVRT 90' blijkt dat er sprake is van eigen waarneming van de videoreconstructie door de rechter en is dit niet expliciet als bewijsmiddel aangeduid.[405] In enkele zaken wordt de videoreconstructie slechts in algemene zin genoemd. Er wordt dan vermeld dat er een videoreconstructie heeft plaatsgevonden, waarbij een paar keer aanvullend is vermeld dat deze door deskundigen is bekeken en/of gebruikt. In de overige gevallen blijkt uit de tekst van de rechterlijke uitspraak dat de rechter naar onderdelen van de videoreconstructie verwijst en daaruit lijkt te kunnen worden afgeleid dat hij door middel van eigen waarneming kennis heeft genomen van de inhoud van de videoreconstructie. Bij een aantal zaken is expliciet vermeld dat de rechter de videobeelden heeft gezien en bleek de rechtbank of het hof ook daadwerkelijk bij de uitvoering van de videoreconstructie aanwezig te zijn geweest.

Uit 'Dossier LVRT 90" blijkt in 21 van de 90 zaken dat de rechter de audiovisuele registratie van de videoreconstructie had gezien, in 46 zaken had hij hem vermoedelijk gezien, gelet op de verwijzing in de uitspraak. In 16 gevallen was er sprake van een *descente* en was de rechter zelf bij de videoreconstructie aanwezig en in 7 zaken kon niet worden vastgesteld of de rechter de videoreconstructie had gezien.

In het concept van boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering is aan de huidige wettige bewijsmiddelen 'opnamen van beeld of geluid' als nieuw middel toegevoegd.[406] Hiermee wordt aansluiting gezocht bij de huidige praktijk in het strafproces, waarbij niet alleen registraties van videoreconstructies, maar ook andere auditieve en audiovisuele registraties als bewijs worden ingebracht. Gelet op de onduidelijke positie van de videoreconstructie als bewijsmiddel is dit een belangrijke ontwikkeling. De

---

[403] Zie Rb. Amsterdam 22 december 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:8741. In de publicatie van deze rechterlijke uitspraak is onder de kop "Het bewijs" onder 3 vermeld: Een proces-verbaal met nummer 2014002348 van 5 maart 2014, in de wettelijke vorm opgemaakt door de daartoe bevoegde opsporingsambtenaren (verbalisant 3) (doorgenummerde pa. C32-49). Dit proces-verbaal houdt onder meer in als verklaring van verdachte, zakelijk weergegeven: Op vrijdag 31 januari 2014 vond er een reconstructie plaats van het steekincident, in het perceel (perceel) te Amsterdam, waarbij de verdachte (slachtoffer) op de plaats delict werd gehoord. De verdachte verklaarde hierop onder andere het volgende: Ik kwam binnen. Hij zegt: "Auw, je hebt me in mijn been gestoken". Ik pak mijn telefoon. Ik bel mijn zwager en zeg: "Die man is in zijn been gestoken, kan je snel een ambulance bellen?". Er was een beetje bloed op het mes. Ik loop naar de kraan (wijst achter de bar). Ik was het mes. Toen hij zei: "Ik ben in mijn been gestoken", keek ik naar het mes. Toen ik bloed zag, ben ik gelijk gaan bellen. Ik keek naar het mes, er zat een klein beetje bloed op. Ik spoelde hem af onder de kraan."

[404] Hof Amsterdam 20 maart 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BV9391.

[405] Zie o.a. Hof 's-Gravenhage 19 januari 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BK9367, Rb. 's-Gravenhage 1 september 2009, ECLI:NL:RBSGR:2009:BJ6603 en Rb. Amsterdam 07 augustus 2009 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ4793.

[406] Voorstel van wet tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering inhoudende bepalingen over de berechting in verband met de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Vaststellingswet Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (Berechting)), paragraaf 4.3.2.2, p.192-193.

videoreconstructie krijgt daarmee als 'opnamen van beeld en geluid' een zelfstandige en in beginsel gelijkwaardige herkenbare plaats binnen ons strafproces als de reeds bestaande bewijsmiddelen.[407]

8.1.2. De rechterlijke overtuiging

In het huidige Wetboek van Strafvordering wordt voor het bewijs dat de verdachte het tenlastegelegde feit heeft begaan vereist dat de rechter daarvan uit het onderzoek op de terechtzitting door de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen.[408] De notie van de rechterlijke overtuiging vormt in ons stelsel van strafvordering met het oog op het benaderen van de historische werkelijkheid volgens Cleiren een zwakke plek. Dit is een belangrijk constatering, temeer daar rechters volgens Cleiren de rechterlijke overtuiging duiden als *"intuïtie, Fingerspitzengefühl*, ervaring en praktische wijsheid". De overtuiging wordt daarmee bepaald door het gevoelen van de rechter, een subjectieve factor in de bewijsbeslissing.[409]

Uit de redactie van artikel 338 WvSv blijkt dat wettige bewijsmiddelen en de overtuiging van de rechter onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. De redactie van het huidige artikel heeft in rechtswetenschappelijke literatuur tot discussie geleid over vragen zoals of de overtuiging alleen de persoonlijke overtuiging van de rechter betreft of meer omvat en hoe de wettige bewijsmiddelen zich verhouden tot de overtuiging. De wetgever is voornemens om in het nieuwe Wetboek van Strafvordering aan de wettige bewijsmiddelen en de vereiste overtuiging, het vereiste van 'buiten redelijke twijfel', toe te voegen. Het nieuwe artikel 4.3.2.1. zal gaan luiden: 1. Het bewijs dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft begaan, dient op wettige bewijsmiddelen te steunen. 2. Het bewijs kan slechts worden aangenomen als buiten redelijke twijfel staat dat de verdachte het feit heeft begaan. 3. Indien de rechtbank er niet van overtuigd is dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft begaan, spreekt hij deze daarvan vrij.[410] Door de toevoeging van de overduidelijk aan het Engelse begrip *'beyond a reasonable doubt'* ontleende maatstaf 'buiten redelijke twijfel' zal met behoud van de overtuiging naar verwachting een nieuwe bewijsstandaard ontstaan. Aan de (potentiële) toegevoegde waarde van deze nieuwe bewijsstandaard wordt in de literatuur getwijfeld. Er wordt in ieder geval een 'nieuw' signaal afgegeven dat bij de bewijsbeslissing zoveel mogelijk objectieve maatstaven moeten worden gehanteerd.[411]

Er wordt bij de bewijsoverwegingen in de meeste van de 90 onderzochte rechterlijke uitspraken uit 'Dossier LVRT 90' verwezen naar de inhoud van de door betrokkenen tijdens

---

[407] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter bevordering van innovatie van verschillende onderwerpen in het kader van de Modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Innovatiewet Strafvordering), Memorie van Toelichting, p. 17.
[408] Artikel 338 WvSv.
[409] Cleiren 2010, p. 266.
[410] Voorstel van wet tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering inhoudende bepalingen over de berechting in verband met de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Vaststellingswet Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (Berechting))
[411] Dubelaar 2016, p. 51.

de videoreconstructie afgelegde verklaringen, veelal in combinatie met de videobeelden. In enkele gevallen werd alleen verwezen naar de videobeelden, waaruit kon worden afgeleid dat daarop zichtbare handelingen of posities van invloed waren geweest op de oordeelsvorming en op de overtuiging van de rechter. Het resultaat van deze inventarisatie versterkt het beeld dat een videoreconstructie vooral een gevisualiseerde verklaring van een verdachte of getuige is die door middel van de eigen waarneming van de geregistreerde beelden en of een proces-verbaal tot de rechter komt.

Uit de analyse van de inhoud van vrijwel alle 90 rechterlijke uitspraken rijst het beeld dat de videoreconstructie vooral heeft bijgedragen aan de overtuiging van de rechter. De gebrekkige motivering betreffende de wettige bewijsmiddelen waarop de rechter zijn oordeel in de onderzochte zaken heeft gebaseerd draagt bij aan dit beeld. In een enkel geval wordt bij een verwijzing naar de videoreconstructie de term 'overtuigend' door de rechter expliciet gebruikt.[412] In veel gevallen blijkt de mate van overtuiging door de videoreconstructie uit de omschrijving van de feiten door de rechter. In de volgende casus licht de rechter, in dit geval het hof, toe hoe hij tot zijn overtuiging komt door de videoreconstructie. Hierbij wordt beschreven op welke wijze de uitvoering van de videoreconstructie bijdraagt aan de overtuiging van de rechter.

> Het hof in Arnhem kwam tot de volgende bewijsoverweging: *'Op grond van het onderzoek ter terechtzitting en de stukken in het dossier gaat het hof bij de beoordeling van de bewijsvraag uit van de navolgende feiten en omstandigheden. Bij de reconstructie in de woning van verdachte heeft verdachte respectievelijk zijn raadsvrouw – voor het eerst – gesuggereerd dat het schot mogelijk zou zijn afgegaan doordat tijdens de worsteling de haan van het wapen tegen een boven het aanrecht hangend keukenkastje zou zijn gestoten (hypothese 2). Daarbij valt op dat verdachte aangeeft dat het wapen vanuit een relatief hoge stand – schouderhoogte – zou zijn afgegaan, terwijl in het kader van de hypothese van de zichzelf schietende (slachtoffer) (hypothese 1) nog aangaf dat het wapen zich ten tijde van het schot ongeveer op navelhoogte van zijn opponent bevond (vgl. P.175 van het politiedossier). Voorts moet het volgende worden opgemerkt. Bij het aanschouwelijk maken van deze hypothese (stoten tegen keukenkastje) door verdachte tijdens de terechtzitting van het hof, daarbij geassisteerd door de deskundige (naam) is er door (naam) op gewezen dat de haan in belangrijke mate tegen stoten beschermd wordt door de hand die de handgreep van het wapen vasthoudt. Tevens moet erop worden gewezen dat in de keuken geen sporen zijn*

[412] Rb. Amsterdam, 4 december 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BK5327. In deze zaak stelt de rechtbank *"Omdat verdachte een andere lezing geeft, moet tevens komen vast te staan dat zijn versie zodanig onwaarschijnlijk is, dat die als ongeloofwaardig terzijde kan worden gesteld met als logisch gevolg dat uit het bewijs de overtuiging voortvloeit dat de lezing van [slachtoffer 2] de enig juiste is en verdachte heeft getracht ook haar te doden.', "5.3.5. Op grond van het voorgaande baseert de rechtbank zich voor wat betreft het bewijs op de verklaringen en reconstructie van [slachtoffer 2]." en "De rechtbank acht wettig en overtuigend bewezen dat verdachte….."*

aangetroffen op een keukenkastje, veroorzaakt door het stoten van de haan van de revolver'.[413]

In deze zaak komt de overtuiging van de rechter voort uit de beelden van de videoreconstructie in combinatie met het aanschouwelijk maken van de hypothese van de verdachte door hem tijdens de terechtzitting.

8.1.3. Strafuitsluitingsgronden

In 36 van de onderzochte 90 strafzaken waarin een videoreconstructie was uitgevoerd was een beroep gedaan op een strafuitsluitingsgrond, veelal noodweer(exces). Het aantal zaken waarin een videoreconstructie is uitgevoerd en een beroep op een strafuitsluitingsgrond is gedaan, lijkt verhoudingsgewijs opvallend groot. Dit zou erop kunnen duiden dat de initiatiefnemer van een videoreconstructie bij een beroep op een strafuitsluitingsgrond deze methode bij uitstek geschikt geacht om de ware toedracht vast te stellen. Uit Dossier LVRT90 kon niet worden vastgesteld welke professionele procespartij in die zaken de initiatiefnemer van de videoreconstructie was geweest. Vervolgens is onderzocht of de uitgevoerde videoreconstructie van invloed is geweest op het oordeel van de rechter over het beroep op de strafuitsluitingsgrond. In twee van deze 36 zaken werd dit beroep eerst gedaan bij de behandeling van de zaak in tweede aanleg, nadat er eerder al door de rechter over de uitgevoerde videoreconstructie in de betreffende casus was geoordeeld. In de overige 34 zaken waarin een beroep werd gedaan op een strafuitsluitingsgrond was door de rechter nog niet eerder geoordeeld over de uitgevoerde videoreconstructie. In deze zaken is eerst vastgesteld of het beroep op de strafuitsluitingsgrond door de rechter was toe- of afgewezen. Aan de hand van de inhoud van de uitspraak werd vervolgens beoordeeld of de videoreconstructie mogelijk van invloed was geweest op die toe- of afwijzing. In negen gevallen kon dat uit de inhoud van de uitspraak niet worden afgeleid. In 16 gevallen kon uit de tekst van de rechterlijke uitspraak worden afgeleid dat de videoreconstructie vermoedelijk had bijgedragen aan de afwijzing van het beroep op de strafuitsluiting en in negen gevallen had de videoreconstructie waarschijnlijk bijgedragen aan de toewijzing van het beroep op strafuitsluiting. Bij deze tekstanalyse van de zaken, waarin een beroep op een strafuitsluitingsgrond is gedaan, in vrijwel alle gevallen noodweer(exces), is het volgende uitgangspunt gehanteerd. Alleen de zaken waarbij de rechter in zijn uitspraak de videoreconstructie direct verbond aan zijn oordeel over de schuld van de verdachte aan het ten laste gelegde feit en het beroep op de strafuitsluitingsgrond werd toe- of afgewezen, konden tot de kwalificatie leiden dat de videoreconstructie vermoedelijk daaraan had bijgedragen. Toewijzingen kwamen vooral voor bij zaken waarbij het schieten door de

[413] Hof Arnhem 15 oktober 2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BK0154.

politie ter discussie stond. In een volgende paragraaf wordt op deze zaken teruggekomen. Een van die zaken was de Mercatorpleinzaak, waarbij het gerechtshof te Amsterdam op basis van de reconstructie de schietende politieman ontsloeg van rechtsvervolging.[414] In een andere casus waar een beroep op noodweer was gedaan stelde het gerechtshof Amsterdam: *"Zijn verklaringen (Opm.: van de verdachte) komen op de belangrijkste onderdelen overeen met de door hem gehouden zeer gedetailleerde videoreconstructie en vinden in grote lijnen steun in de aangetroffen bloedsporen en meer in het algemeen met de situatie zoals deze in de woning werd aangetroffen."*, en werd de verdachte ontslagen van rechtsvervolging.[415]

8.1.4. Belastend of ontlastend?

Hiervoor werd een indicatie gegeven van de vermoedelijke invloed van de videoreconstructie op het oordeel van de rechter na een beroep op een strafuitsluitingsgrond. Deze toe- of afwijzing hangt nauw samen met de vraag of de uitkomst van een videoreconstructie bij het oordeel door de rechter belastend of ontlastend voor de verdachte is en met de vraag of het doen uitvoeren van een videoreconstructie zinvol is. Hoewel aanklager en verdediging verondersteld worden beiden de ware toedracht te willen achterhalen hebben zij er vanuit hun positie veelal belang bij dat de uitkomst van de videoreconstructie belastend, dan wel ontlastend voor de verdachte is. Om antwoord te kunnen krijgen op de vraag of een videoreconstructie doorgaans een belastend of ontlastend effect heeft, is in de rechterlijke uitspraken uit 'Dossier LVRT 90' gezocht naar aanwijzingen hiervoor. Uiteindelijk zijn bij de beoordeling drie categorieën gehanteerd: ontlastend, mogelijk belastend/niet ontlastend en niet vast te stellen.

In geen enkele gepubliceerde uitspraak van de zaken uit 'Dossier LVRT 90' bleek dat de uitgevoerde videoreconstructie of bepaalde uitkomsten daarvan expliciet als "belastend" of "ontlastend" waren aangeduid. Vervolgens is onderzocht of uit de inhoud van de rechterlijke uitspraken afgeleid kon worden of er sprake was van een mogelijk ontlastend of belastend effect van de videoreconstructie. Voorafgaand aan de beoordeling belastend of ontlastend zijn door mij enkele criteria geformuleerd. De bij de kwalificering gehanteerde criteria luiden als volgt: *een aanwijzing voor een mogelijk belastende of ontlastende invloed van de videoreconstructie wordt alleen toegekend indien uit de inhoud van de rechterlijke uitspraak bleek dat de rechter de reconstructie of een onderdeel daarvan in samenhang met de overige gegevens als zodanig had beoordeeld*. Zo is een casus waarin werd gesteld dat de verklaring van de verdachte tijdens de reconstructie afgelegd niet paste bij het resultaat van de sectie en het schotrestonderzoek als mogelijk belastend/niet ontlastend beoordeeld.[416] In een andere casus is de vaststelling van de rechter dat de beelden van de reconstructie het

[414] Hof Amsterdam, 9 december 2005, ECLI:NL:GHAMS:2005:AU7731.
[415] Hof Amsterdam, 3 november 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BU3209.
[416] Rb. Den Haag, 15 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2013:18647.

niet waarschijnlijk maakten dat verdachte het pistool bij zich had als mogelijk ontlastend beoordeeld.[417] Indien een officier van justitie en of de verdediging de videoreconstructie of een onderdeel daarvan als belastend of ontlastend had aangemerkt, werd deze kwalificatie slechts overgenomen als de rechter dit had bevestigd. In een aantal zaken stelde de rechter dat de verklaring van de verdachte of getuige, afgelegd tijdens de reconstructie, door hem ongeloofwaardig werd geacht. In deze gevallen werd deze videoreconstructie slechts als belastend of ontlastend beoordeeld als de ongeloofwaardigheid nader was geduid en toegelicht. Het is overigens aan de hand van de rechterlijke uitspraak niet vast te stellen in welke mate de waarneming van de videobeelden in die gevallen van invloed is geweest op de overtuiging van de rechter in aanvulling op de afgelegde verklaring. In een aantal zaken kon uit de beschrijving niet worden afgeleid of er sprake van een mogelijk belastende of ontlastende reconstructie was geweest. Deze situatie deed zich voor als in de rechterlijke uitspraak slechts was vermeld dat er een reconstructie had plaats gevonden, waarbij de betrokkene de gelegenheid had de feitelijke gang van zaken te tonen of als er slechts melding werd gemaakt van een constatering, zoals de locatie waar een auto had gestaan, zonder dat het belang hiervan nader was geduid en evenmin uit de tekst kon worden afgeleid.

Uit de analyse van de inhoud van de rechterlijke uitspraken uit 'Dossier LVRT90' kon worden afgeleid dat de videoreconstructie in 17 zaken (19%) aantoonbaar een ontlastend effect had gehad. In 22 zaken (24%) kon over een eventueel belastend of ontlastend effect geen enkele uitspraak worden gedaan. Bij de overige 51 zaken (57%) leidde de tekstanalyse tot de conclusie dat de videoreconstructie een mogelijk belastend en zeer waarschijnlijk geen ontlastend effect had gehad.

Geconstateerd werd dat er slechts in 17 zaken (19%) aanwijzingen zijn verkregen dat een videoreconstructie voor de verdachten een ontlastend effect heeft gehad. Dit is opmerkelijk in het licht van de eerdere vaststelling dat de verdediging vaker een videoreconstructie lijkt te wensen dan het openbaar ministerie en uiteraard gebaat is bij een voor de verdachte ontlastend effect van de videoreconstructie.

8.1.5. Een bijzondere categorie

Een bijzondere categorie videoreconstructies wordt gevormd door videoreconstructies die werden uitgevoerd met politiemensen of arrestantenverzorgers die bij een geweldsincident betrokken waren geweest en zich daarvoor strafrechtelijk moesten verantwoorden.[418] Acht van de 90 videoreconstructies behoorden tot deze categorie. In zeven gevallen betrof het een schietincident; in vier gevallen was iemand door een politiekogel om het leven gekomen en

[417] Rb. Oost-Brabant 18 april 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:BZ7744.
[418] Den Breejen 2012, p.44-49.

in drie gevallen was door het schieten van de politie ernstig letsel ontstaan.[419] In één geval was er sprake van arrestantenverzorgers, die in een worsteling met een arrestant verwikkeld waren geraakt, waarna de arrestant was overleden.[420] In zes van deze zaken was er sprake van een artikel 12 WvSv-procedure en had het openbaar ministerie vermoedelijk in een eerdere fase besloten dat er niet tot vervolging zou worden overgegaan.[421] Opvallend was dat in de zes zaken waarin beklag was gedaan, de rechter na de videoreconstructie dit beklag afwees. In de overige twee zaken stelde de rechter vast dat er sprake was van een noodweersituatie. Uit de inhoud van de rechterlijke uitspraken van de acht zaken betreffende door de politie aangewend geweld kon worden afgeleid dat de uitgevoerde videoreconstructie een ontlastend effect voor de betrokken politiemensen had gehad. Deze bevinding wijkt sterk af van het algemene beeld dat in paragraaf 8.1.4. werd geschetst en waaruit kon worden afgeleid dat een videoreconstructie in de meeste gevallen voor de verdachte geen ontlastend effect had. Deze constatering roept vragen op en leidde tot een zoektocht naar een mogelijke verklaring hiervoor.

Uit onderzoek bleek dat er in de periode 2000-2015 in Nederland 38 mensen door politiegeweld om het leven zijn gekomen.[422] Dit aantal gevallen is beduidend hoger dan de zeven zaken uit 'Dossier LVRT90', waarin een persoon dodelijk was getroffen of ernstig gewond was geraakt door een politiekogel en waarin vervolgens een videoreconstructie werd uitgevoerd in dezelfde periode. Het onderzoeken van gevallen van vuurwapengebruik door opsporingsambtenaren met de dood of enig lichamelijk letsel tot gevolg is een taak van de Rijksrecherche.[423] Na het onderzoek van de Rijksrecherche wordt het onderzoeksresultaat voorgelegd aan de hoofdofficier van justitie, die het aangewende geweld toetst aan het toetsingskader.[424] Overigens geeft de Rijksrecherche zelf aan dat zij bij deze onderzoeken soms gebruik maakt van een videoreconstructie.[425] Dit betekent overigens niet dat de Rijksrecherche die zelf uitvoert, maar laat uitvoeren door het LVRT. Uit onderzoek bleek dat er vanaf 1978 tot en met 2015 in totaal 684 politieschietincidenten met letsel of de dood tot gevolg waren geweest.[426] Verder bleek dat de hoofdofficier van

---

[419] Rb. Amsterdam, 8 december 2003, ECLI:NL:RBAMS:2003:AN9541; Hof 's-Hertogenbosch, 11 oktober 2001, ECLI:NL:GHSHE:2001:AD4516; Hof Amsterdam, 09 december 2005, ECLI:NL:GHAMS:2005, AU7731; Hof 's-Gravenhage, 07 juni 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BM6829; Rb. Rotterdam, 05 december 2008, ECLI:NL:RBROT:2008:BG6167; Hof Amsterdam, 21 november 2008, ECLI:NL:GHAMS:2008:BG4942; Hof Amsterdam, 10 juli 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:2707.

[420] Hof Amsterdam, 20 juni 2008, ECLI:NL:GHAMS:2008:BD4913 en RB. Amsterdam, 09 februari 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:BL3168.

[421] Met een artikel 12 -procedure wordt bedoeld een procedure, die is gebaseerd op artikel 12 van het Wetboek van Strafvordering. Deze bepaling voorziet onder bepaalde voorwaarden in het instellen van beroep tegen een beslissing om geen vervolging in te stellen.

[422] Kuin e.a. 2020, p. 56.

[423] Aanwijzing taken en inzet Rijksrecherche, 2010A033, 20477, Stcrt-2010, 3a, onder II.

[424] Aanwijzing handelwijze bij geweldsaanwending (politie)ambtenaar, 2006A007, Stcrt-2006-143, onder 4.6.

[425] www.rijksrecherche.nl, onder 'Procedure na ernstige geweldsaanwending': '*Bij complexe zaken is soms (video)reconstructie nodig. Er zijn dan onduidelijkheden over wat er precies heeft plaats gevonden. Het incident wordt veelal onder verantwoordelijkheid van de rechter-commissaris nagespeeld en de betrokkenen worden door een deskundige op de (evt. nagebouwde) plaats delict geïnterviewd. De rechter-commissaris, officier van justitie, betrokken advocaten en soms het slachtoffer of diens nabestaanden zijn hierbij aanwezig. Alles wordt op video vastgelegd.'*

[426] Kuin, e.a. 2020, p. 59.

justitie in de periode 1978-2000 in 31 van de 346 gevallen (9%) tot vervolging was overgegaan.[427] Uit een later onderzoek bleek dat er in de daaropvolgende periode van 2000 tot en met 2015 in 23 van de 338 gevallen (6,8%) de politieschutter werd vervolgd en in negen gevallen veroordeeld werd.[428] Timmer, die als deskundig geldt op het terrein van politiegeweld, geeft aan dat slechts enkele politieschietincidenten leiden tot strafrechtelijke vervolging en dat er tussen 1997 en 2013 geen politieagenten door de strafrechter veroordeeld zijn voor het neerschieten van een persoon. Verder meent hij dat hierin sinds 2013 een kanteling waarneembaar is en dat het openbaar ministerie vaker op eigen initiatief een vervolging instelt.[429] Uit deze gegevens blijkt dat de meeste beoordelingen van deze zaken plaatsvinden door het openbaar ministerie en er geen vervolging wordt ingesteld.

Uit de administratie van het LVRT blijkt dat in de periode van 2000 tot en met 2015 in totaal bij negentien incidenten waarbij het handelen van de politie ter discussie stond een videoreconstructie was uitgevoerd. In veertien van de negentien zaken betrof het een politieschietincident. Zeven van deze veertien zaken hadden een dodelijke afloop, in twee gevallen leidde het tot ernstig letsel en in vijf gevallen kon niet meer worden achterhaald wat het gevolg was geweest. Uit deze gegevens kan worden afgeleid dat in minimaal negen van de veertien zaken en maximaal in alle veertien zaken een videoreconstructie werd uitgevoerd van een politieschietincident met een dodelijke afloop of ernstig letsel tot gevolg. Dat is respectievelijk 2,7% en 4,1% van de 338 politieschietincidenten met dodelijke afloop of met ernstig letsel als gevolg. Als we alleen naar de politieschietincidenten met dodelijke afloop in de periode 2000-2015 kijken, dat blijkt dat er in minimaal zeven en maximaal twaalf van de veertien zaken een videoreconstructie is uitgevoerd. Dat is respectievelijk 18,4% en 31,6% van de 38 politieschietincidenten met dodelijke afloop in die periode. Als we dit vergelijken met alle gevallen van moord en doodslag in die periode, dan blijkt dat er in geval van een politieschietincident met dodelijke afloop beduidend vaker een videoreconstructie wordt uitgevoerd dan gemiddeld in alle gevallen van moord en doodslag. Vanwege de ernst van het feit maar ook vanwege de betrokkenheid van een publieke gezagsdrager en in veel gevallen in samenhang met het beklag wordt het kennelijk in een aantal zaken noodzakelijk geacht om geen middel onbenut te laten om de waarheid te achterhalen.

Bij de constatering dat de videoreconstructie bij de politieschietincidenten vaker wordt ingezet dan in zijn algemeenheid bij moord en doodslag moet een kanttekening worden geplaatst. In vijf van de zeven politieschietincidenten uit 'Dossier LVRT90' bleek de videoreconstructie te zijn uitgevoerd nadat er een artikel 12-procedure in gang was gezet. Deze constatering nuanceert het beeld dat er bij politieschietincidenten vaker een videoreconstructie wordt uitgevoerd dan in het algemeen bij gevallen van moord en doodslag.

[427] Timmer 2015, p. 9.
[428] Kuin, e.a. 2020, p. 59.
[429] Timmer 2015, p. 9.

Uit het vorenstaande blijkt niet alleen dat de videoreconstructie die naar aanleiding van een casus waarbij het handelen van de politie ter discussie staat in vrijwel alle gevallen voor de betrokken politiefunctionaris(sen) een ontlastend effect heeft. Er blijkt ook dat een politieschietincident met dodelijke afloop zelden tot een vervolging leidt. Het openbaar ministerie besloot in vrijwel alle gevallen na de rapportage van het onderzoek door de rijksrecherche dat de betrokken politiemensen niet werd vervolgd. Als er vervolgens een artikel 12-procedure volgde, werd door het openbaar ministerie alles in het werk gesteld om de toedracht en de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de betrokken politiemensen vast te stellen. Het uitvoeren van een videoreconstructie lijkt uiteindelijk in alle onderzochte gevallen in Dossier LVRT 90 tot een ontlastend effect op het oordeel van de rechter over het handelen van de betrokken politiemensen te hebben geleid.

Uit deze bevindingen kan worden afgeleid dat het openbaar ministerie in zijn algemeenheid en in enkele gevallen in tweede instantie de rechter, mede op basis van de videoreconstructie, in de onderzochte zaken van oordeel is dat de politiemensen rechtmatig en proportioneel het toegepaste geweld hebben aangewend. Politiemensen worden vanwege het geweldsmonopolie waarover de politie beschikt vooral beoordeeld op de rechtmatigheid en de proportionaliteit van hun handelen en niet zoals andere daders van moord en doodslag op het gevolg, de dood van de ander. Dit kan een verklaring voor het vastgestelde ontlastende effect van de videoreconstructie zijn.

Bij deze zoektocht naar een verklaring voor het geconstateerde ontlastende effect in deze zaken is ook de vraag gesteld in hoeverre de positie van het LVRT daarbij van invloed kan zijn geweest. Dit team bestaat volledig uit politiemensen en zij dragen zorg voor de begeleiding, het verhoor en de audiovisuele registratie. Hoewel er geen aanwijzingen zijn verkregen dat de wijze van begeleiding, het verhoor en de audiovisuele registratie door het LVRT van invloed is geweest op het ontlastende effect van de videoreconstructie in deze zaken, is het de vraag of de videoreconstructies in deze gevallen door een politieteam moeten worden uitgevoerd. Op deze vraag zal in het slothoofdstuk in dit proefschrift worden teruggekomen.

8.1.6. Verschil van inzicht

In een aantal gevallen van de zaken in ‘Dossier LVRT90’ was er sprake van meer dan één rechterlijke uitspraak in een casus. Soms was de oorzaak hiervan dat er meer verdachten waren. Ook kwam het voor dat een casus door verschillende rechterlijke instanties was behandeld en zij allen in de uitspraak melding maakten van de uitgevoerde videoreconstructie. Het kwam voor dat hierbij de instanties tot verschillende beoordelingen

van de uitkomst van de videoreconstructie kwamen. Hieronder volgt een voorbeeld van een dergelijke situatie in een bepaalde zaak.

> In een café schoot een verdachte op een man, nadat die daar een handgranaat tot ontploffing had gebracht. Het slachtoffer overleed vervolgens aan de schotverwonding. De verdachte beriep zich op noodweer. De rechtbank wees dit beroep af. Zij had geconstateerd dat *"verdachte moeite had om tijdens de reconstructie na te bootsen hoe hij door [slachtoffer] zou zijn vastgepakt, heen en weer zou zijn geslingerd en hoe hij vervolgens heeft geschoten. De verhorend politieambtenaar heeft verdachte bij herhaling in de gelegenheid gesteld om voor te doen wat er in de confrontatie met [slachtoffer] is gebeurd. Ook de rechter-commissaris heeft tijdens de reconstructie aan verdachte laten vragen duidelijker te beschrijven wat er nu precies is gebeurd. Verdachte moet zich ervan bewust zijn geweest hoe belangrijk het was zijn verhaal aannemelijk te maken, maar is er desondanks niet in geslaagd de door hem eerder als uitermate bedreigend gekenschetste aanval tijdens de reconstructie uit te beelden. De rechtbank heeft gezien dat verdachte telkens een vrij statische, bijna rustige situatie heeft geënsceneerd."* ……*"Dat, zoals de verdediging heeft aangevoerd, tijdens een reconstructie niet de hectiek van de werkelijke situatie kan worden nagebootst, vormt naar het oordeel van de rechtbank niet een zodanige omstandigheid dat verdachte hierdoor werd gehinderd om het gebeurde op overtuigende wijze te reconstrueren."*[430]
>
> In hoger beroep concludeert het hof "*dat de ter terechtzitting van het hof, bij de rechtbank, bij de reconstructie en bij de politie afgelegde verklaringen van de verdachte niet worden weersproken door hetgeen door de politie is bevonden en in het dossier is neergelegd. Het hof acht aannemelijk geworden dat het schieten met het pistool op het lichaam van [slachtoffer] kennelijk het onmiddellijke gevolg is geweest van een hevige gemoedsbeweging, die door het op hem toegepaste geweld –tegen de achtergrond van de ontplofte granaat, de chaos in het café, het door [slachtoffer] slaan van [getuige 8] die op de grond lag met een barkruk – van een vermoedelijk woedende [slachtoffer], bij de verdachte is ontstaan. Aannemelijk is geworden dat de verdachte, die in fysiek opzicht duidelijk de mindere van [slachtoffer] moet worden geacht, heeft gehandeld uit doodsangst dat het reeds tegen hem gepleegde geweld zou voortduren, dat hij er niet tegen opgewassen was en dat hij er zich niet aan kon onttrekken. Bij deze stand van zaken is het hof van oordeel dat verdachte een beroep toekomt op noodweerexces zodat hij dient te worden ontslagen van alle rechtsvervolging ter zake van het onder 1 bewezenverklaarde feit."*[431]

[430] Rb. Amsterdam 18 augustus 2008, ECLI:NL:RBAMS:2008:BE7349.
[431] Hof Amsterdam 11 december 2009, ECLI:NL:GHAMS:BK6172. Zie tevens Rb. Haarlem 29 juni 2010, ECLI:NL:RBHAA:2010:BM9493 en Hof Amsterdam 03 november 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BU3209.

Deze zaak toont aan dat verschillende gerechten in dezelfde strafzaak tot een ander oordeel kunnen komen bij de interpretatie van de videobeelden van de videoreconstructie. In deze zaak lijkt de rechtbank nauwelijks notie te hebben van de omstandigheden waaronder een reconstructie wordt uitgevoerd en de beperkingen daarvan. Het tot ontploffing brengen van een handgranaat tijdens een reconstructie in een ruimte, waar zich een aantal mensen bevindt, is om veiligheidsredenen uitgesloten. Het maakt echter een enorm verschil in de beleving van de verdachte of er al dan niet een handgranaat tot ontploffing wordt gebracht. Kennelijk nam het hof deze overweging wel mee in zijn oordeel. Deze zaak bevestigt het belang van de wijze waarop de videoreconstructie wordt geregistreerd en gepresenteerd en de noodzaak dat de beoordelaar kennis draagt van de mogelijkheden en beperkingen van een videoreconstructie.

8.1.7. Bijkomende effecten

Uit de analyse van de rechterlijke uitspraken blijkt dat er nog een ander effect in het kader van belasting en ontlasting kan optreden. In politiekringen worden deze effecten vaak aangeduid als 'bijvangst'. De term 'bijvangst' komt voort uit de visserij en daarmee wordt bedoeld dat men naast of in plaats van de soort waar men gericht op vist (tevens) een andere vissoort vangt. In de context van het inzetten van opsporingsmethoden wordt bedoeld dat een opsporingsmethode wordt ingezet om een bepaald resultaat te realiseren en dat naast of in plaats van dat beoogde resultaat (tevens) een ander resultaat wordt bereikt. De volgende twee zaken zijn voorbeelden van 'bijvangst' bij een videoreconstructie die van invloed was op het eindonderzoek.

> Zo werden bij een verdachte, die ervan werd verdacht een persoon van een trap te hebben geduwd en als gevolg hiervan was overleden, gesprekken tussen hem en zijn moeder via OVC en telefoontap opgenomen. In een van deze gesprekken spreken verdachte en zijn moeder over de reconstructie die een tijdje later plaats zou vinden en de positie die de verdachte daarbij zegt te gaan innemen. Het daaropvolgende gesprek kan als belastend voor de verdachte worden aangemerkt en is opgenomen in de rechterlijke uitspraak.[432]

[432] Zie Rb. Den Haag 30 mei 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA1539. De verdachte zegt: *"Maar ik zeg ik weet niet, ik weet niet, ik weet niet meer, ik stond volgens mij hier of daar, ik weet niet meer. Zo ga ik gewoon voor hun een groot toneelspeel. Ten aanzien van het gebeuren nadat het slachtoffer tijdens hetzelfde gesprek tegen zijn moeder: " Hij (getuige) zegt ja, je liep weg, toen liep je terug, toen hoorde hij weer een doffe klap he. Toen ik zeg ik weet niet meneer, ik weet niet, ik was dronken. Ik weet niet hoe ik naar beneden ben gekomen. Ik weet niet. Ik blijf zeggen ik weet niet. Toen zei mijn advocaat tegen mij kijk (verdachte, die is het punt dat zij jou nu willen gaan*

> In een andere casus, betreffende zware mishandeling van een kind met dodelijke afloop, werd de verdachte vele malen verhoord. Hij verklaarde wisselend en niets met de dood van het slachtoffer te maken te hebben, *"maar kort na de reconstructie heeft hij in het verhoor op 31 oktober 2011 voor het eerst toegegeven dat hij (naam slachtoffer) op 24 juli 2011 met de zijkant van zijn vuist een klap op zijn hoofd heeft gegeven".*[433]

Alhoewel niet met zekerheid kan worden gesteld dat de reconstructie van invloed is geweest op de "bekentenis" van de verdachte, is het moment waarop hij hiertoe overging op zijn minst opmerkelijk te noemen.

In sommige zaken worden verdachten of getuigen na de uitvoering van de videoreconstructie door de politie nogmaals gehoord. Ter ondersteuning daarvan wordt soms op verzoek van politie en de officier van justitie en met toestemming van de opdrachtgever direct na afloop ervan de videoreconstructie een gegevensdrager met de opnamen van de videoreconstructie beschikbaar gesteld.

8.2. Conclusie

Het slotstuk van het strafproces is het eindonderzoek. Op de terechtzitting wordt door de rechter de balans opgemaakt en onderzocht of het tenlastegelegde feit kan worden bewezen. Wanneer in een zaak een videoreconstructie heeft plaatsgevonden, zal ter terechtzitting blijken in hoeverre die reconstructie bijdraagt aan de waarheidsvinding in de betreffende zaak.

De videoreconstructie komt doorgaans tot de rechter via het wettige bewijsmiddel van de eigen waarneming. Uit een analyse van de rechterlijke uitspraken van de zaken uit 'Dossier LVRT90' blijkt dat de videoreconstructie vooral van invloed is geweest op de overtuiging van de rechter. Deze constatering versterkt het belang van een objectieve en professionele uitvoering, waardoor een betrouwbare visualisatie wordt verkregen. De overtuiging van de rechter is onderdeel van het bewijs dat door Cleiren werd aangeduid als een zwakke plek, omdat deze nauw verbonden is met 'intuïtie, *Fingerspitzengevoel*, ervaring en praktische wijsheid' van de rechter. Gehoopt en verwacht wordt dat het toevoegen van de meer objectieve maatstaf 'buiten redelijke twijfel' in het nieuwe Wetboek van Strafvordering tot minder discussie over dit aspect en meer duidelijkheid zal leiden. Uit de reacties van rechtsgeleerden op dit voornemen blijkt dat er enige scepsis bestaat over het verwachte effect.

---

breken. Ze gaan jou met vele confrontaties komen. Met vele feiten. Het is aan jou de keus. Ik blijf ontkennen, ontkennen, ontkennen van dat ik het weet, klaar." Op grond van de inhoud van bovengenoemde gesprekken gaat de rechtbank er vanuit dat de verdachte niet de waarheid heeft gesproken over hetgeen is gebeurd in de portiek en dat de verdachte wel degelijk weet wat er gebeurd is nadat het slachtoffer van de trap was gevallen.

[433] Rb. Maastricht 13 augustus 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BX4455.

In veel gevallen waarin een videoreconstructie is uitgevoerd blijkt een beroep te zijn gedaan op een strafuitsluitingsgrond. Uit de rechterlijke uitspraken in die zaken kon worden afgeleid dat in 16 zaken het beroep was afgewezen, in negen zaken het beroep was toegewezen en in negen zaken niet kon worden vastgesteld of het beroep tot toe- of afwijzing had geleid.

Uit analyse van de rechterlijke uitspraken in 'Dossier LVRT90' bleek dat, bezien vanuit het perspectief van de verdachte, de videoreconstructie in 51 gevallen mogelijk een belastend en zeer waarschijnlijk geen ontlastend effect had gehad. De rechterlijke uitspraken in de overige 22 zaken leenden zich niet voor het trekken van een conclusie over ontlasting of belasting. Uit tekstanalyse van de rechterlijke uitspraken in de zaken uit 'Dossier LVRT90' werden in slechts zeventien zaken aanwijzingen verkregen dat de videoreconstructie voor de verdachte een ontlastend effect had gehad. Dit is zeer opmerkelijk, omdat de verdediging vaker dan het openbaar ministerie aanstuurt op het houden van een videoreconstructie en er klaarblijkelijk vanuit gaat dat deze aanwijzingen zal opleveren die in het voordeel van zijn of haar cliënt uitpakken.

Een bijzondere categorie vormt de videoreconstructie in zaken waarbij het handelen van de politie ter discussie staat. Van de 90 onderzochte zaken bleek dit in acht zaken het geval te zijn, waarvan in zes gevallen sprake was van een artikel 12 WvSv-procedure. Het betroffen vrijwel alle politieschietincidenten met dodelijke afloop en ernstig letsel tot gevolg. Omdat uit analyse van de rechterlijke uitspraken bleek dat de videoreconstructie in alle gevallen in samenhang met andere bevindingen een ontlastend effect had gehad, werd nader onderzoek verricht naar een mogelijke verklaring hiervoor. Daaruit kon worden afgeleid dat politiemensen vooral worden beoordeeld op de rechtmatigheid en de proportionaliteit van hun handelen en zelden vervolgd en veroordeeld worden. In de meeste gevallen besluit het openbaar ministerie na toetsing van de onderzoeksresultaten dat niet tot vervolging wordt overgegaan. Uit de zaken uit de 'Dossier LVRT90' bleek dat ook de rechter in vrijwel alle gevallen oordeelde dat de politiemensen binnen hun bevoegdheid gehandeld hadden en werden zij uiteindelijk niet vervolgd.

Er zijn geen aanwijzingen verkregen dat de wijze van begeleiding, het verhoor en de audiovisuele registratie door het LVRT, dat volledig bestaat uit politiemensen, van invloed is geweest op het ontlastende effect van de videoreconstructie in deze zaken. Desondanks is het de vraag of de videoreconstructies in deze gevallen door een politieteam moeten worden begeleid en geregistreerd. Op deze vraag zal in het laatste hoofdstuk worden teruggekomen.

9. Conclusies en aanbevelingen

Het vertrekpunt van dit promotieonderzoek was mijn jarenlange ervaring met het begeleiden en uitvoeren van videoreconstructies in het strafproces. Deze ervaringen waren zeer uiteenlopend en op enig moment ontstond de behoefte om te onderzoeken hoe de wijze waarop die reconstructies werden uitgevoerd zich verhouden tot wetenschappelijke inzichten, uit met name de rechtsgeleerdheid en de rechtspsychologie. Hierbij werd de volgende centrale onderzoeksvraag geformuleerd:

Welke bijdrage levert een videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces en op welke wijze kan die bijdrage worden geoptimaliseerd?

Uit deze hoofdvraag werden de volgende deelvragen afgeleid en onderzocht.

1. Wat is de aard en omvang van videoreconstructies in Nederland?
2. Welke doelen worden bij een videoreconstructie nagestreefd en worden die ook gerealiseerd?
3. Wat is de positie van de videoreconstructie in het strafproces?
4. Welke juridische en rechtspsychologische normen en kwaliteitseisen gelden er voor de uitvoering van videoreconstructies?
5. In hoeverre en op welke wijze wordt in de uitvoeringspraktijk met deze normen en kwaliteitseisen rekening gehouden?

De nadruk van het onderzoek is gelegd op de rechtmatigheid en de betrouwbaarheid van de videoreconstructie. Waarheidsvinding vormt de basis van ons strafproces. Cruciaal voor de waarde van de gevonden 'waarheid' in ons strafproces is de wijze waarop die wordt gereconstrueerd, de achtste gouden W. In hoofdstuk 5 zijn de gouden W's, die als leidraad dienen van een strafrechtelijk onderzoek, besproken. De eerste zeven gouden W's: wie, wat, waar, welke wijze, wanneer, waarom en waarmee richten zich op de inhoud van het feit. De achtste gouden W richt zich op de wijze waarop de antwoorden op de eerste zeven gouden W's zijn verkregen. De videoreconstructie lijkt vooral gericht op het verkrijgen van een antwoord op deze laatste vraag. Doel van dit onderzoek was om te analyseren wat de betekenis en waarde van de videoreconstructie voor de waarheidsvinding in het strafproces zijn. In dit onderzoek is onderzocht of de informatie, die tijdens een videoreconstructie uit de geraadpleegde bronnen wordt verkregen, de rechterlijke toets van rechtmatigheid en betrouwbaarheid kan doorstaan. Onder rechtmatigheid wordt hier verstaan dat de uitvoering van de videoreconstructie heeft plaatsgevonden conform geldende wet- en regelgeving, bestaande uit behoorlijkheidsregels en deugdelijkheidsregels.[434] Behoorlijksheidsregels hebben betrekking op het juridische proces, zoals de voorwaarden voor het toepassen van bijzondere opsporingsmethoden. Deze regels betreffen

[434] Dubelaar 2009, p. 102 en 103.

bevoegdheden, die een inbreuk maken op grondrechten en die om die reden een expliciete wettelijke grondslag behoeven. Deugdelijkheidsregels zijn procedurele regels, die ertoe dienen om de deugdelijkheid van het proces van waarheidsvinding en de vast te stellen waarheid te waarborgen. Dit betekent dat het resultaat van het proces van waarheidsvinding volgens de geldende behoorlijkheidsregels en deugdelijkheidsregels tot stand moet zijn gekomen en moet voldoen aan diverse kwaliteitseisen, voorkomend uit andere disciplines, in het bijzonder de rechtspsychologie. De waarheidsvinding in het strafproces heeft vooral ten doel om vast te stellen of er sprake is van een strafbaar feit en of dat feit aan iemand ten laste kan worden gelegd. Indien een tenlastelegging inderdaad volgt, zal de rechter moeten onderzoeken of het ten laste gelegde feit kan worden bewezen. In beide stadia, de vervolgingsbeslissing door de officier van justitie en het bewijs van de tenlastelegging door de rechter, moet worden beoordeeld of de informatie die voor het oordeel wordt gebruikt rechtmatig is verkregen en ook bezien vanuit andere disciplines, zoals rechtspsychologie en criminalistiek, betrouwbaar is.

Vanaf de eerste overweging tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie tot het gebruik van de videoreconstructie ter terechtzitting vindt een aantal stappen plaats. Daarbij zijn verschillende personen en procespartijen betrokken. Bij elke stap worden door de betrokkenen keuzes gemaakt die gevolgen kunnen hebben voor de rechtmatigheid en de betrouwbaarheid van de videoreconstructie. Deze keuzes zijn nadrukkelijk van invloed op de bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding.

De videoreconstructie in het strafproces bestaat uit een of meer verhoren van de bij een gebeurtenis betrokken verdachte(n) en of getuige(n), elk afzonderlijk en meestal op de oorspronkelijke plaats van handeling. Hierbij worden met behulp van plaatsvervangers en rekwisieten, de handelingen en of posities tijdens die gebeurtenis nagespeeld en gevisualiseerd. Het verloop van de reconstructies wordt audiovisueel geregistreerd. Deze videoreconstructies vinden plaats op verzoek van een van de procespartijen.

Vrijwel alle videoreconstructies in ons land worden begeleid en audiovisueel geregistreerd door het LVRT van de politie. De uitvoering van de videoreconstructies vindt veelal plaats door en op aanwijzing van de betrokken verdachten en getuigen en in aanwezigheid van een of meer professionele procespartijen en meestal onder verantwoordelijkheid van een rechter(-commissaris).

De belangrijkste onderzoeksresultaten zullen in de volgende paragrafen worden weergegeven en besproken. Paragraaf 9.1 bevat de belangrijkste bevindingen en resultaten van het onderzoek naar de potentiële bijdrage die de videoreconstructie levert aan de waarheidsvinding. In deze paragraaf worden allereerst de deelvragen van dit onderzoek beantwoord. Om de verhouding tussen theorie en praktijk te laten zien, worden de vierde en vijfde deelvraag daarbij in één subparagraaf besproken. Vervolgens wordt, mede op basis van de antwoorden op de verschillende deelvragen, een antwoord geformuleerd op het eerste deel van de centrale onderzoeksvraag: '*Welke bijdrage levert een videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces'*. Op basis van de inzichten die dit onderzoek heeft opgeleverd wordt in paragraaf 9.2 in het kader van optimalisering van de bijdrage van de

videoreconstructie aan de waarheidsvinding (deel 2 van de centrale onderzoeksvraag) een aantal aanbevelingen gedaan. Ter afsluiting van dit hoofdstuk en het proefschrift als geheel wordt in paragraaf 9.3 een aanzet gegeven tot de opstelling van richtlijnen voor de organisatie en uitvoering van een videoreconstructie in de vorm van een ontwerp-protocol.

9.1. De resultaten van het onderzoek

De bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding is vanuit verschillende perspectieven onderzocht en bleek afhankelijk te zijn van diverse factoren. Tijdens dit onderzoek is gebruik gemaakt van de volgende bronnen: wetenschappelijke literatuur, mediaberichten, rechtspraak, de uitkomst van een enquête gehouden onder professionele procespartijen, interviews met medewerkers van het LVRT en door mij samengebrachte en geanalyseerde gegevens uit 'Dossier LVRT90'. Dit dossier bestaat uit relevante informatie van 90 op www.rechtspraak.nl gepubliceerde rechterlijke uitspraken van strafzaken tussen 2000 en 2016 waarin een videoreconstructie is uitgevoerd. De belangrijkste bevindingen en conclusies van het onderzoek worden hieronder samengevat.

9.1.1. Aard en omvang van de videoreconstructies in Nederland

Er worden in ons land jaarlijks gemiddeld circa vijftien videoreconstructies uitgevoerd. Deze worden vrijwel allemaal begeleid en audiovisueel geregistreerd door het LVRT, een team dat volledig bestaat uit politiemensen, werkzaam bij de recherche in de politie-eenheid Oost-Brabant. Dit team is ontstaan begin jaren 70 bij de Technische Recherche in 's-Hertogenbosch, nadat enkele medewerkers van dit onderdeel een reconstructie van een ernstig delict hadden begeleid en op video hadden vastgelegd. Hoewel het team al vele jaren bekendheid geniet bij de professionele procespartijen binnen het strafproces, heeft het geen officiële status. Het gegeven dat het team volledig bestaat uit politiemensen kan leiden tot vragen en twijfel over de verlangde objectiviteit bij de bijdrage van het team aan het vaststellen van de ware toedracht, vooral in situaties waarbij het team in de eigen politie-eenheid optreedt of in geval het wordt ingezet bij een zaak, waarbij politiemensen betrokken zijn.

Ruim 93% van de uitgevoerde videoreconstructies in de onderzochte periode van 2000-2016 betreft geweldsdelicten en in bijna 80% is sprake van een geweldsdelict met dodelijke afloop. De aantallen videoreconstructies naar aanleiding van geweldsdelicten met dodelijke afloop verschillen per provincie. Verhoudingsgewijs zijn in de onderzochte periode de meeste videoreconstructies uitgevoerd in de provincie Overijssel en de minste in Zeeland.

Verder bleek in circa 7,7% van het aantal moorden en doodslagen in Nederland een videoreconstructie te zijn uitgevoerd. Gelet op het feit dat dit percentage betrekking heeft op een periode van 15 jaar en het aantal videoreconstructies per jaar in die periode

weliswaar enigszins schommelt maar geen langdurig dalende tendens te zien geeft, kan worden gesteld dat deze reconstructiemethode kennelijk al geruime tijd in een behoefte voorziet.

In ruim 40% van de onderzochte zaken werd uiteindelijk een beroep gedaan op een strafuitsluitingsgrond, wat erop kan duiden dat de videoreconstructie er zich bij zeer goed leent voor het vaststellen van de gronden hiervan.

9.1.2. Initiatief en doel

De videoreconstructies vinden plaats op verzoek van de professionele procespartijen of een deskundige, waarbij het openbaar ministerie en de rechter daartoe rechtstreeks opdracht kunnen geven en de verdediging en de deskundige zich eerst tot de officier van justitie of de rechter moeten wenden. Uit de beperkte beschikbare gegevens betreffende de aanvragers/opdrachtgevers in de zaken van 'Dossier LVRT90' kon niet worden afgeleid of er verschil was tussen het aantal initiatieven tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie vanuit het openbaar ministerie en de verdediging. Op basis van het aantal afwijzingen door de rechter van verzoeken tot het doen uitvoeren van videoreconstructies in de periode 2000-2016 ontstaat het beeld dat de behoefte aan videoreconstructies bij de verdediging aan het doen uitvoeren van videoreconstructies groot is.[435]

De aanleiding tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie is primair het vaststellen van de ware toedracht, zodat met meer zekerheid kan worden vastgesteld of er sprake is van een strafbaar feit en wie daar op welke wijze bij betrokken is geweest en verantwoordelijk voor kan worden gehouden. Daarnaast blijken er verschillende subdoelen te kunnen worden onderscheiden, zoals het verkrijgen van verheldering in geval van tegengestelde en of inconsistente verklaringen, verklaringen die in strijd zijn met het sporenbeeld, de uitvoerbaarheid van de handelingen, de aanwezigheid van strafuitsluitingsgronden, de audiovisuele waarneming van betrokkenen en het aandeel van afzonderlijke betrokkenen. Verder kan de videoreconstructie gewenst zijn om het oordeel van een deskundige in een scherper perspectief te plaatsen en beter te kunnen doorgronden.

Algemeen kan worden gesteld dat uit dit onderzoek naar voren is gekomen dat de videoreconstructie doorgaans vooral dient ter *controle, toetsing en verificatie/falsificatie van verklaringen, al dan niet in relatie tot sporenbeelden en andere onderzoeksinformatie.* Uit de tekst van de rechterlijke uitspraken uit 'Dossier LVRT90' bleek dat in de meeste gevallen het doel was gerealiseerd.

Tevens is onderzocht of op basis van de inhoud van de rechterlijke uitspraken van de zaken uit 'Dossier LVRT90' vastgesteld kon worden of de videoreconstructie mogelijk bij de beoordeling door de rechter van de schuldvraag en mate van verwijtbaar handelen door de verdachte een ontlastend of een belastend effect had gehad. Uit de inhoud van de rechterlijke uitspraken is gebleken dat vanuit het perspectief van de verdachte bezien de

[435] Volgens op www.rechtspraak.nl gepubliceerde rechterlijke uitspraken.

videoreconstructie in de meeste onderzochte zaken niet in diens voordeel uitpakten. Videoreconstructies leidden slechts in een relatief gering aantal gevallen tot het inzicht van een verminderde betrokkenheid van de verdachte bij het hem ten laste gelegde strafbare feit dan vooraf verondersteld. Dit is een opmerkelijke bevinding, gelet op de eerder vermelde vaststelling dat de behoefte van de verdediging aan het doen uitvoeren van videoreconstructies groot is.

Een bijzondere categorie zaken die in dit onderzoek naar voren kwam, betreft de zaken waarin politiemensen betrokken waren bij een geweldincident. Acht van de 90 zaken uit 'Dossier LVRT90' behoorden tot deze categorie. In zes van deze acht zaken was een artikel 12 WvSv-procedure ingesteld. Vergeleken met alle gevallen van moord en doodslag wordt er bij een politiegeweldsincident met dodelijke afloop beduidend vaker een videoreconstructie uitgevoerd dan gemiddeld. Uit het onderzoek bleek verder dat de meeste politiefunctionarissen die bij deze incidenten betrokken waren na onderzoek door de Rijksrecherche niet strafrechtelijk zijn vervolgd. Indien een artikel 12 WvSv-procedure wordt ingesteld naar aanleiding van door politiemensen aangewend geweld, is het openbaar ministerie er begrijpelijkerwijs veel aan gelegen om vanwege de ernst van de zaak en de maatschappelijke commotie die de zaak veroorzaakt geen onduidelijkheid over de ware toedracht van het incident te laten bestaan. Bovendien draagt een diepgaand onderzoek in deze gevallen ertoe bij dat het vertrouwen in de betrokken autoriteiten hersteld wordt en of behouden blijft. In dat licht bezien ligt het voor de hand om in dit soort zaken ook gebruik te maken van de videoreconstructie. Anders dan bij niet-politiële verdachten is in dit type zaken vaak wel sprake van een ontlastend effect voor de betrokkenen: de videoreconstructie bevestigt vrijwel altijd dat het door de politie gebruikte geweld rechtmatig en proportioneel was. In geen van de acht zaken uit 'Dossier LVRT90' werd een politiefunctionaris dan ook voor het gebruik van het geweld veroordeeld.

9.1.3. Positie in het strafproces

De videoreconstructie neemt in ons strafproces een bijzondere plaats in. De term 'videoreconstructie' komt in tegenstelling tot enkele andere landen, zoals België, Frankrijk en Oostenrijk, niet in onze wet- en regelgeving voor. Er is geen specifieke regelgeving voor de videoreconstructie als zodanig. Dit geldt zowel voor de uitvoering als voor de registratie en verslaglegging ervan. Vastgesteld is dat een videoreconstructie een verhoor op meestal de oorspronkelijke plaats van handeling is, waarbij een aantal posities en handelingen wordt nagespeeld. Deze activiteiten worden audiovisueel geregistreerd en vastgelegd in een proces-verbaal. Het resultaat is een gevisualiseerde verklaring van een of meer verdachten en of getuigen, die bij de bewijsvoering kan worden gebruikt. Vanwege het ontbreken van specifieke strafvorderlijke regelgeving aangaande de videoreconstructie moet aansluiting worden gezocht bij bestaande wet- en regelgeving betreffende meer algemene bevoegdheden en leerstukken, zoals het verhoor, de schouw, de vastlegging van deze activiteiten en het bewijs.

9.1.4. Normen en kwaliteitseisen – theorie en praktijk

Vanaf het moment dat wordt overwogen om een videoreconstructie te doen uitvoeren tot het gebruik van die videoreconstructie op de terechtzitting vindt een aantal stappen plaats. Nadat de overweging heeft geleid tot een definitief besluit tot de uitvoering van een videoreconstructie, dient deze eerst te worden voorbereid. Daarna volgt op enig moment de uitvoering. Na afloop daarvan wordt er verslag van de videoreconstructie gedaan in de vorm van een proces-verbaal en het samenstellen van een mediabestand van de audiovisuele registratie van het verloop. Tenslotte wordt de videoreconstructie op de terechtzitting gebruikt. De belangrijkste bevindingen bij deze stappen zijn de volgende.

Fase 1: De overweging

Elke professionele procespartij kan een videoreconstructie overwegen. Zodra een procespartij echter wil overgaan tot het doen uitvoeren, is er nadrukkelijk sprake van een verschil tussen de drie professionele procespartijen. De rechter en de officier van justitie kunnen op basis van aan hen toegekende bevoegdheden zelfstandig beslissen over het doen uitvoeren van een videoreconstructie en daartoe opdracht geven. De verdediging heeft die mogelijkheid echter niet. Die moet daartoe een verzoek richten tot een van de andere procespartijen. Slechts in 28 van de zaken uit 'Dossier LVRT90' kon worden vastgesteld welke procespartij het initiatief tot het uitvoeren van een videoreconstructie had genomen. Twaalfmaal was dat de verdediging die daartoe een specifiek verzoek had ingediend. De officier van justitie en de rechter(-commissaris) hadden respectievelijk elf- en viermaal het initiatief tot het instellen van een videoreconstructie genomen en eenmaal was de videoreconstructie uitgevoerd op verzoek van een deskundige. Overigens bleek uit de rechterlijke uitspraken die in de periode 2000-2016 op www.rechtspraak.nl werden gepubliceerd dat de rechter in 47 zaken een verzoek van de verdediging tot het uitvoeren van een reconstructie had afgewezen. De motivering van de afwijzingen door de rechter was in een aantal van deze zaken zeer summier of riep vragen op. Hierdoor werd in een aantal gevallen onvoldoende inzicht gegeven in de feitelijke of juridische gronden waarop die afwijzing berustte. Indien een verzoek van de verdediging tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie wordt afgewezen, zou die zelf een videoreconstructie kunnen voorbereiden en uitvoeren. Dit is echter niet eenvoudig te realiseren. Allereerst zijn de kosten van een videoreconstructie hoog en zal de verdachte die in beginsel zelf moeten dragen. Daarnaast heeft de verdediging niet de mogelijkheid om ter uitvoering van een videoreconstructie elke plaats van handeling te betreden, terwijl de officier van justitie en de rechter daartoe wel bevoegd zijn door de regelgeving rond de schouw. Verder heeft de verdediging niet rechtstreeks toegang tot het LVRT en zijn er buiten het LVRT geen andere personen of teams met enige kennis en ervaring bij het voorbereiden en uitvoeren van videoreconstructies. De kans dat een reconstructie uitgevoerd door de verdediging door de rechter voldoende betrouwbaar wordt geacht, is tot op heden gering gebleken. Er wordt dat

veel waarde gehecht aan de betrokkenheid van de onafhankelijke rechter-commissaris bij een videoreconstructie. Tevens wordt het LVRT vooralsnog als enige instantie de vereiste professionaliteit en deskundigheid toegedicht. De vraag of een videoreconstructie als technisch opsporingsonderzoek of als deskundigenonderzoek moet worden aangemerkt, kon niet worden beantwoord. Beide kwalificaties zijn mogelijk. In de huidige situatie, waarin videoreconstructies alleen door het LVRT - een politieteam - worden begeleid en audiovisueel geregistreerd, kan de videoreconstructie als technisch opsporingsonderzoek worden aangemerkt. In het kader van *'equality of arms'* lijkt het gewenst de begeleiding en audiovisuele registratie van videoreconstructies als deskundigenonderzoek aan te merken, zodat de positie van de verdediging versterkt wordt.

Fase 2: De voorbereiding

De voorbereiding van een videoreconstructie vangt doorgaans aan met een overleg door of namens de opdrachtgever met de teamleider van het LVRT. Bij dit overleg worden concrete afspraken gemaakt over de wijze van uitvoering op basis van de wensen van de opdrachtgever en de mogelijkheden, die er op basis van de ervaringen van de teamleider van het LVRT zijn. Hierbij wordt onder andere besproken welk deel van de gebeurtenis gereconstrueerd moet worden, welke verdachte en of getuigen daarbij betrokken gaan worden, op welke plaats en wanneer de reconstructie zal worden uitgevoerd. Tevens worden afspraken gemaakt over de verdere voorbereiding. De samenstelling van de deelnemers aan dit overleg was bij de onderzochte videoreconstructies zeer uiteenlopend. Deze varieerde van slechts een teamlid van het politieonderzoeksteam met de teamleider van het LVRT tot de aanwezigheid van een of meer leden van de zittende magistratuur, een of meer leden van het openbaar ministerie, een of meer leden van de verdediging, deskundigen, leden van het onderzoeksteam van de politie en de teamleider van het LVRT. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat de verdediging zelden aan het vooroverleg deelneemt. De invloed van de verdediging op de voorbereiding lijkt vaak beperkt te blijven tot het beantwoorden van de vraag of de verdachte bereid is mee te werken en het uitspreken van zijn voorkeur voor de dag waarop de reconstructie moet plaatsvinden. In een enkel geval bleek dit overleg plaats te vinden in de vorm van een regiezitting. In die spaarzame gevallen waren alle professionele procespartijen vertegenwoordigd en konden hun invloed doen gelden.

Na het vooroverleg wordt een aantal voorbereidingen getroffen, zoals de selectie van plaatsvervangers, het in de oorspronkelijke staat terugbrengen van de plaats van handeling en zorgdragen voor de beschikbaarheid van de benodigde technische hulpmiddelen. In de meeste gevallen worden deze activiteiten uitgevoerd door het politieonderzoeksteam in samenspraak met het LVRT.

Fase 3: De uitvoering

Nadat de voorbereidingen zijn getroffen wordt op de geplande dag de videoreconstructie uitgevoerd. Uit een analyse van de gegevens uit 'Dossier LVRT90' is naar voren gekomen dat er tussen de strafrechtelijk relevante gebeurtenis en de videoreconstructie daarvan

gemiddeld 274 dagen verstrijken en dat de videoreconstructie veelal plaatsvindt nadat vrijwel alle opsporingsactiviteiten zijn verricht. De videoreconstructie fungeert vooral als controlemiddel en biedt de mogelijkheid om de voorlopige bevindingen uit het onderzoek te toetsen aan de audiovisualisering van de verklaringen van de verdachten en de getuigen. Zo kan bijvoorbeeld bij een beroep op noodweer vastgesteld worden of de situatie tijdens de gebeurtenis daar aanleiding toe gaf. Uit onderzoek is gebleken dat tijdsverloop nadelige gevolgen kan hebben voor de betrouwbaarheid van het geheugen. Als besloten wordt de videoreconstructie in een vroeg stadium na de gebeurtenis uit te voeren, ontstaat een andere situatie. De verklaring van de getuigen en verdachten wordt gevisualiseerd en de uitkomst daarvan kan gebruikt worden voor het verrichten van opsporingsactiviteiten die op basis van de videoreconstructie geïndiceerd zijn. In dit geval is er nauwelijks sprake van controle van de uitkomst van verrichte opsporingsactiviteiten, zoals verklaringen van de betrokkenen, maar is de focus vooral gericht op nog te verrichten opsporingsactiviteiten.

De plaats van handeling en de overige omstandigheden

In de meeste gevallen wordt bij een videoreconstructie gebruik gemaakt van de oorspronkelijke locatie. Als die niet beschikbaar is, bijvoorbeeld omdat die niet meer bestaat of vanwege vrees voor ernstige openbare ordeproblemen, wordt gebruik gemaakt van een zo waarheidsgetrouw mogelijk nagebouwde locatie. Het is niet alleen vanwege de praktische uitvoerbaarheid gewenst om gebruik te maken van de oorspronkelijke plaats van handeling, maar ook is uit onderzoek gebleken dat deze locatie voor de betrokken verdachten en getuigen kan functioneren als *retrieval cue*. Hierdoor zijn hun gevisualiseerde verklaringen gebaseerd op – in termen van omvang en kwaliteit – betere herinneringen dan op een willekeurige andere locatie. Het is van belang dat er een unieke relatie bestaat tussen de '*cue*' en de specifieke herinnering. Anders verbindt het brein de '*cue*' aan een van de vele herinneringen in ons geheugen en kan die leiden tot een dwaalspoor. Verder wordt getracht de uitvoering van de videoreconstructie zoveel mogelijk onder gelijke omstandigheden te laten plaatsvinden als tijdens de oorspronkelijke gebeurtenis. Een belangrijk aspect hierbij betreft de lichtomstandigheden. Gelijke lichtomstandigheden zijn van belang als *retrieval cue* en kunnen de herinnering van de verdachte en getuige aan de gebeurtenis versterken, waardoor zij zich meer en scherpere details kunnen herinneren. Daarnaast kunnen anderen bij gelijke lichtomstandigheden beter beoordelen of een getuige bijvoorbeeld had kunnen zien wat hij verklaart te hebben gezien. Het uitvoeren van een videoreconstructie op de oorspronkelijke plaats van handeling en onder zoveel mogelijk gelijke omstandigheden komt de betrouwbaarheid van de waarheidsvinding aldus ten goede.

Aanwezigheid professionele procespartijen

Bij de uitvoering zijn in vrijwel alle gevallen alle professionele procespartijen vertegenwoordigd. Uit de analyse van de gegevens uit 'Dossier LVRT90' kwam naar voren dat in alle 90 zaken zowel het openbaar ministerie als de verdediging bij de uitvoering aanwezig was en in de meeste zaken ook een rechter. In het gering aantal zaken waarin een rechter ontbrak, stond de videoreconstructie onder leiding en verantwoordelijkheid van de

officier van justitie. Dit is vanwege de verschillende dimensies die aan de taakuitoefening van een officier van justitie zijn verbonden een ongewenste situatie. De officier van justitie staat in een strafzaak als aanklager doorgaans polair tegenover de verdediging. Hij zoekt naar de waarheid, maar doet dat veelal vanuit de verdenking tegen de verdachte. Het zoeken naar belastend materiaal zal naar verwachting dan ook regelmatig het zoeken naar ontlastend materiaal voor de verdachte overheersen. De rechter(-commissaris) neemt in ons strafprocesrecht een meer onafhankelijke positie in dan de officier van justitie en is om die reden bij uitstek degene onder wiens verantwoordelijkheid een videoreconstructie zou moeten plaatsvinden.

Begeleiding en verhoor

Tijdens de uitvoering worden de betrokken verdachten en getuigen, elk afzonderlijk, in de gelegenheid gesteld te vertellen en te laten zien wat er volgens hen is gebeurd en wie daarbij welke handelingen heeft verricht. Zij kunnen daarbij gebruik maken van rekwisieten, bestaande uit de oorspronkelijke voorwerpen of zo waarheidsgetrouw mogelijk nagemaakte voorwerpen. Verder kunnen zij gebruik maken van plaatsvervangers voor de andere personen, die bij de gebeurtenis betrokken waren. De verdachte of getuige die over zijn versie van de gebeurtenis verklaart, speelt doorgaans zelf zijn eigen rol en instrueert de plaatsvervangers voor wat betreft het aandeel van degenen die zij vervangen.

De verdachten en getuigen worden bij de uitvoering van de videoreconstructie verhoord en begeleid. Vastgesteld is dat de videoreconstructie een verhoor op bij voorkeur de oorspronkelijke plaats van handeling is, waarbij de nadruk ligt op het naspelen en audiovisualiseren van een aantal posities en handelingen. Het verhoor bij een videoreconstructie wijkt daarmee af van het 'reguliere' verhoor in een strafzaak. Tijdens een videoreconstructie is het verhoor er vooral op gericht om van de verdachte of getuige informatie te verkrijgen, die het mogelijk maakt de posities en handelingen van de betrokkenen bij het gereconstrueerde feit te realiseren en dit audiovisueel te kunnen registreren. Bij een 'regulier' verhoor, dat doorgaans een vrij statisch verloop heeft, worden de verdachten en getuigen ondervraagd over hun mogelijke betrokkenheid bij het feit dat wordt onderzocht. Bij het verhoor van de verdachten is het vertrekpunt van de politie en het openbaar ministerie de verdenking en wordt vooral gezocht naar bevestiging daarvan en in mindere mate naar ontkrachting. De uitvoering van dit verhoor is aan enkele wettelijke regels gebonden, die zijn vastgelegd in het Wetboek van Strafvordering. Deze regels bieden de verdachte een mate van bescherming tegen een bejegening die in strijd is met de presumptie van onschuld. In bijzondere situaties, die zijn vastgelegd in de AVR, wordt het 'reguliere' verhoor tevens volgens bepaalde richtlijnen audiovisueel of auditief opgenomen. Bij een videoreconstructie is het verhoor niet gericht op bevestiging of ontkrachting van de verdenking, maar bovenal op de visualisering van de verklaring van de verdachte of getuige, die vervolgens kan leiden tot bevestiging of ontkrachting van de verdenking. Er wordt bij een videoreconstructie aan het 'reguliere' verhoor een dimensie toegevoegd. Daarmee krijgt het verhoor nadrukkelijk een dynamischer verloop. Het verhoor bij een videoreconstructie is daardoor complexer. Door de visualisering van de posities en handelingen biedt het

verhoor bij een videoreconstructie doorgaans ook meer informatie en heeft het meer impact dan een regulier verhoor dat al dan niet auditief of audiovisueel wordt opgenomen. Opvallend en bijzonder is dat er desondanks voor de uitvoering van een videoreconstructie geen specifieke richtlijnen zijn ontwikkeld en vastgelegd, zoals bij de AVR.

Een nadrukkelijke rol bij de uitvoering van de videoreconstructie is weggelegd voor de begeleider-verhoorder van de verdachten en getuigen. Voor het realiseren van een rechtmatig en zo betrouwbaar mogelijk resultaat van de videoreconstructie wordt van hem verwacht dat hij het verhoor en de begeleiding uitvoert volgens de daarvoor geldende regels. Tevens wordt verwacht dat hij rekening houdt met relevante rechtspsychologische inzichten, zoals de invloeden van de verschillende omstandigheden en mogelijke effecten van onder andere *retrieval cues*, bron-amnesie, het herhaald bevragen, het tijdsverloop tussen gebeurtenis en verhoor en *weapon-focus*. Verder dient hij nadrukkelijk rekening te houden met de wijze waarop het verloop waarheidsgetrouw audiovisueel kan worden geregistreerd en in dat opzicht nauw samen te werken met de cameramensen en de technische regisseur. De uitvoering van deze rol vereist door de hiervoor genoemde aandachtspunten een bijzonder deskundigheidsniveau dat verder reikt dan dat van een reguliere verhoorder in een strafzaak. Bovendien richt zijn rol zich niet op het bevestigen of ontkrachten van de verdenking van de verdachte, maar op het optimaal visualiseren van de handelingen en posities van de betrokkenen bij de te reconstrueren gebeurtenis. Er zijn voor de uitvoering van deze rol echter geen normen vastgesteld. In de huidige praktijk wordt deze rol uitgevoerd door een lid van het LVRT. Hoewel de naamgeving anders suggereert, maakt het LVRT geen deel uit van de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie. De leden van het LVRT zijn allen werkzaam bij de Dienst Regionale Recherche in de politie-eenheid Oost-Brabant en zijn opgeleid als rechercheur. De uitvoering van hun rollen wordt voor een belangrijk deel bepaald door ervaring, kritiek en suggesties van anderen, zoals de professionele procespartijen en zelfkritiek.

Fase 4: De audiovisuele registratie

Tijdens de uitvoering bevinden de betrokkene die wordt verhoord, de begeleider-verhoorder, enkele cameramensen en eventueel beveiligers zich op de plaats van handeling. De vertegenwoordigers van de professionele procespartijen, bevinden zich in een ruimte, waarin zij via audiovisuele voorzieningen het verloop van de uitvoering rechtstreeks kunnen volgen. Doorgaans worden met drie verschillende videocamera's opnamen gemaakt. Door een technische regisseur wordt vanuit een centrale regieruimte een selectie gemaakt van de beelden die hij aan de professionele procespartijen aanbiedt. Overigens worden alle camerabeelden opgeslagen en zijn deze in een later stadium alsnog te bekijken. Tijdens de eerste reconstructie door en op aanwijzing van de betrokken verdachten en getuigen wordt aan hen zoveel mogelijk vrijheid geboden om te vertellen maar vooral door het naspelen van handelingen te visualiseren wat er volgens hen is gebeurd. Hierbij worden wel verdiepingsvragen, maar in beginsel geen confrontatievragen gesteld. Na afloop van de eerste reconstructie gaat de begeleider-verhoorder naar de ruimte, waarin de professionele partijen zich bevinden en wordt via de leider van de gehele videoreconstructie – meestal de

rechter-commissaris – geïnventariseerd welke aanvullende vragen nog gesteld moeten worden en welke aanvullende camerabeelden nog gewenst zijn. Dit kunnen zowel verdiepingsvragen als confrontatievragen zijn, waardoor het tweede en eventueel volgende verhoor meer het karakter van een regulier verhoor krijgt. Nadat hier gevolg aan is gegeven, wordt de opdrachtgever de gelegenheid geboden aan te geven over welk delen van de audiovisuele registratie hij in de vorm van een mediabestand wenst te beschikken en op welke termijn. Dit blijkt vrijwel altijd in nauw overleg met de andere professionele procespartijen te worden gedaan.

De audiovisuele registratie tijdens een videoreconstructie wordt uitgevoerd door enkele cameramensen en een technische regisseur van het LVRT. De cameramensen en de regisseur zijn politiemensen, werkzaam bij de Dienst Regionale Recherche van de politie-eenheid Oost-Brabant. Zij hebben een korte opleiding gehad over de bediening van de camera's, die tijdens de videoreconstructie worden gebruikt en de technische regisseur heeft een training gehad met betrekking tot de bediening van de apparatuur in het registratievoertuig dat wordt gebruikt. Geen van hen heeft een training gehad over de mogelijke impact van opnametechnieken. Deze bevinding is opmerkelijk gelet op de impact die beelden kunnen hebben. In diverse wetenschappelijke studies is vastgesteld dat de wijze waarop de handelingen en posities zijn vastgelegd van grote invloed kunnen zijn op de beoordeling van die handelingen en posities. Overigens is uit dit onderzoek gebleken dat vooraf door de professionele procespartijen zelden eisen worden gesteld aan de wijze waarop de audiovisuele registratie plaats moet vinden en wordt hier na de uitvoering van de videoreconstructie ook zelden door hen iets over opgemerkt. Gelet op het feit dat de videoreconstructie vooral gericht is op het audiovisualiseren en de invloed daarvan op de beeldvorming is dit verbazingwekkend.

Fase 5: Het eindproduct

Nadat de uitvoering heeft plaatsgevonden, wordt door de technische regisseur een mediabestand vervaardigd, waarin conform de gemaakte afspraak met de opdrachtgever, bepaalde delen van de audiovisuele registraties zijn opgenomen. Tevens wordt door de begeleider-verhoorder, die teamleider van het LVRT is, een proces-verbaal opgemaakt van de bijdrage van het LVRT aan de voorbereiding, uitvoering en audiovisuele registratie van de videoreconstructie. Dit proces-verbaal en een gegevensdrager met het mediabestand worden in het gewenste aantal ter beschikking gesteld aan de opdrachtgever, die zelf kan zorgdragen voor de verstrekking van een of meer exemplaren aan de andere professionele procespartijen. Uit dit onderzoek is gebleken dat elk van de professionele procespartijen doorgaans de beschikking krijgt over een afschrift van het proces-verbaal en een kopie van het mediabestand.

Vervolgens wordt in geval er nog geen terechtzitting heeft plaatsgevonden door de officier van justitie beoordeeld of er een vervolging wordt ingesteld en of het proces-verbaal en de gegevensdrager met het mediabestand aan de stukken worden toegevoegd. Het proces-verbaal kan als processtuk worden aangemerkt. Het mediabestand kan zowel als processtuk en als stuk van overtuiging worden aangemerkt.

Fase 6: Het gebruik van de videoreconstructie ter zitting

Uit het onderzochte onderzoeksmateriaal bleek dat in geval een terechtzitting volgt, waarbij de videoreconstructie wordt ingebracht, dat de rechtbank in een aantal gevallen kennis van de audiovisuele registratie had genomen via het wettige bewijsmiddel van de eigen waarneming. Uit de analyse van de gegevens uit 'Dossier LVRT90' werd duidelijk dat de zittingsrechter de videoreconstructie in 21 van de 90 zaken zeker en in 46 zaken vermoedelijk had gezien. Verder bleek dat in zestien gevallen het gerecht zelf bij de uitvoering van de videoreconstructie aanwezig was geweest. Doordat de videoreconstructie een of meer verklaringen van verdachten en/of getuigen bevat en er veelal een proces-verbaal van een opsporingsambtenaar van op wordt gemaakt, kan voor de videoreconstructie als bewijs ook een van de andere wettige bewijsmiddelen worden aangewend. Uit het onderzochte onderzoeksmateriaal kon in de meeste gevallen niet worden vastgesteld welke van de wettige bewijsmiddelen de rechter voor de videoreconstructie had toegepast. Bij de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering komt daar vermoedelijk nog het wettige bewijsmiddel 'opnamen van beeld of geluid' bij, dat ook zou kunnen gelden voor een videoreconstructie. Door deze onduidelijkheid over welk wettig bewijsmiddel op de videoreconstructie van toepassing is, is het moeilijk om vast te stellen aan welke eisen een videoreconstructie moet voldoen om voor het bewijs te kunnen worden gebruikt. Uit de rechterlijke uitspraken van 'Dossier LVRT90' bleek tevens dat de videoreconstructie een belangrijke rol speelt bij de overtuiging van de rechter. Dit gegeven leidt tot het stellen van hoge eisen aan de wijze waarop de videoreconstructie tot stand komt en de audiovisuele registratie ervan.

9.1.5. De bijdrage van een videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces.

Nadat in de voorgaande paragrafen de deelvragen zijn beantwoord, kan nu worden vastgesteld wat de resultaten van dit onderzoek betekenen voor het antwoord op het eerste deel van de centrale onderzoeksvraag: *'Welke bijdrage levert een videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces?'.* Hierbij wordt de aandacht vooral gericht op de rechtmatigheid en de betrouwbaarheid van de videoreconstructie.

Uit dit onderzoek is gebleken dat bij de meeste onderzochte zaken waarin een videoreconstructie was uitgevoerd waarheidsvinding het doel van de reconstructie was. Niet alleen de videoreconstructie maar het gehele strafproces is sterk gericht op waarheidsvinding, opdat vastgesteld kan worden of er een strafbaar feit is gepleegd, verdachten daarvan kunnen worden vervolgd en, mits daarvoor voldoende wettig en overtuigend bewijs is, schuldigen kunnen worden veroordeeld en gestraft. Voor het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag is de vaststelling relevant dat in vrijwel alle onderzochte gevallen de videoreconstructie voorzag in de behoefte om door de gebeurtenis door en op aanwijzing van betrokkenen na te spelen en audiovisueel te registreren een of meer afgelegde verklaringen konden worden getoetst. De veronderstelling en verwachting

waren dat langs die weg een beter beeld van de ware toedracht van de gebeurtenis kon worden verkregen dan de initiatiefnemer voor de reconstructie had.

De basis van een videoreconstructie zijn de verhoren van bij de gebeurtenis betrokken verdachten en getuigen. Deze verhoren zijn er vooral op gericht om de gebeurtenis zo waarheidsgetrouw mogelijk te kunnen naspelen en audiovisualiseren. Deze verhoren verschillen daardoor enigszins van een regulier verhoor. Een regulier verhoor is doorgaans een statische gebeurtenis en het resultaat is een verklaring van een verdachte of getuige, die veelal op schrift wordt vastgelegd en in enkele gevallen audiovisueel wordt geregistreerd. Bij de uitvoering van een videoreconstructie wordt er een dimensie toegevoegd aan een regulier verhoor. De toegevoegde dimensie van de videoreconstructie aan het reguliere verhoor bestaat uit het door en op aanwijzing van verdachten en getuigen naspelen en audiovisualiseren van de gebeurtenis meestal op de oorspronkelijke plaats van de gebeurtenis. Door het naspelen van de handelingen heeft de videoreconstructie doorgaans een dynamisch verloop. De videoreconstructie leidt in aanvulling op de mondelinge of schriftelijke verklaring van betrokken verdachten en getuigen tot nieuwe audiovisuele informatie. Door handelingen en posities na te spelen wordt geaudiovisualiseerd wat de verdachte of getuige die de verklaring heeft afgelegd, daadwerkelijk bedoelde. Met de nieuwe audiovisuele informatie kan de reconstructie van de toedracht, die vooraf in de verbeelding was uitgevoerd, getoetst worden aan het resultaat van de videoreconstructie en daarmee levert de videoreconstructie een wezenlijke bijdrage aan het vaststellen van de ware toedracht van de gebeurtenis. Het verhoor van vooral de verdachte wordt vaak aangeduid als de belangrijkste opsporingsmethode.[436] Deze kwalificatie geeft, gelet op de aan een regulier verhoor toegevoegde dimensie van het naspelen en audiovisualiseren van de gebeurtenis, een indicatie van het belang van de bijdrage die een videoreconstructie voor de waarheidsvinding in het strafproces heeft.

Uit dit onderzoek is gebleken dat videoreconstructies in de meeste onderzochte zaken bijdragen aan de waarheidsvinding door meer duidelijkheid te bieden over specifieke vraagstukken. De vaststelling dat videoreconstructies al vele jaren worden uitgevoerd in het strafproces en het aantal op jaarbasis weliswaar enigszins fluctueert, maar over een langere periode gemiddeld nagenoeg gelijk blijft, lijkt te bevestigen dat in een behoefte wordt voorzien en het doel dat de initiatiefnemer met de uitvoering van de videoreconstructie voor ogen had doorgaans wordt gerealiseerd.

Cruciaal voor de waarde van de bijdrage is de wijze waarop de videoreconstructie is uitgevoerd en of het verkregen resultaat van de videoreconstructie de toets van rechtmatigheid en betrouwbaarheid kan doorstaan. Deze toets wordt door de officier van justitie bij de vervolgingsbeslissing uitgevoerd, maar bovenal door de rechter ter zitting. Uit dit onderzoek is gebleken dat er zowel betreffende de rechtmatigheid als de betrouwbaarheid van de videoreconstructie een aantal zaken dringend aandacht behoeft. Deze hebben betrekking op verschillende van de in paragraaf 9.1.4. besproken kwaliteitsvereisten met betrekking tot de legitimiteit, zorgvuldigheid, deskundigheid en

[436] Corstens/Borgers en Kooijman 2018, p. 320.

onafhankelijkheid, die aan het gehele proces van de videoreconstructie – van de voorbereiding tot en met de verslaglegging – moeten worden gesteld.

Om de bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces te optimaliseren, wordt in paragraaf 9.2. een aantal aanbevelingen gedaan.

9.2. Aanbevelingen

Op basis van de hierboven gepresenteerde bevindingen en conclusies wordt ten behoeve van de optimalisering en de toekomstbestendigheid van de bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding een aantal aanbevelingen gedaan. De eerste aanbeveling heeft betrekking op een betere verankering van de videoreconstructie in ons strafprocesrecht. De overige aanbevelingen hebben betrekking op de partijen en personen, die bij de videoreconstructie betrokken zijn en op de eisen die aan hen zouden moeten worden gesteld.

Aanbeveling 1

Erken en benoem de videoreconstructie tot een bijzondere opsporingsmethode en stel richtlijnen voor de voorbereiding, uitvoering en audiovisuele registratie vast, waardoor de rechtmatigheid en betrouwbaarheid van het resultaat van de videoreconstructie worden gewaarborgd en beter controleerbaar zijn.

De videoreconstructie is niet vastgelegd in onze wet- en regelgeving en er zijn geen richtlijnen voor de voorbereiding, uitvoering en audiovisuele registratie ervan. Dit is een ernstige lacune in ons strafprocesrecht. In 2015 is overwogen om in ons nieuwe Wetboek van Strafvordering een of meer bepalingen omtrent de audiovisuele reconstructie op te nemen. Deze bepaling zou gericht zijn op het gebruik van de audiovisuele reconstructie ter terechtzitting.[437] Tijdens de overwegingen omtrent het opnemen van deze bepaling, is door de voorbereidingscommissie van het Ministerie van Justitie en Veiligheid tevens in overweging genomen om bepalingen betreffende de videoreconstructie in het nieuwe Wetboek van Strafvordering op te nemen.[438] Tijdens een expertmeeting met vertegenwoordigers van de voorbereidingscommissie, de zittende magistratuur, het openbaar ministerie, de wetenschap en de politie, bleek hiervoor en voor de opnemen van bepalingen omtrent de audiovisuele reconstructie onvoldoende draagvlak te zijn. Het besluit om van het laatste voornemen af te zien werd in 2017 in een memorie van toelichting

[437] Brief van de Minister van Veiligheid en Justitie van 30 september 2015 (Kamerstukken II, 2015/2016, 29279, nr. 278), p.82.
Inhoud: *Er komt een wettelijke regeling betreffende het gebruik van audiovisuele reconstructies ter terechtzitting. Inhoud van deze regeling zal zijn dat een procespartij tijdig melding dient te doen van het voornemen om een audiovisuele reconstructie te presenteren. Ook wordt het mogelijk verzoeken in te dienen ter aanvulling van de reconstructie, bijvoorbeeld tot het verwerken van een alternatief scenario in de reconstructie* (paragraaf. 2.4.3.).
[438] Eigen ervaring.

vermeld.[439] Het gemis aan regelgeving beperkt en bemoeilijkt de controle door de rechter van de rechtmatigheid en de betrouwbaarheid van het resultaat van de videoreconstructie.

De basis van de videoreconstructie is het verhoor. Voor het uitvoeren van een 'regulier' verhoor bestaan fundamentele strafvorderlijke regels, zoals het zwijgrecht, het geven van de cautie, bijstand van een raadsman en de eisen die worden gesteld aan de vorm en inhoud van een proces-verbaal van verhoor. Desondanks blijkt uit wetenschappelijk onderzoek dat de naleving van die regels in de praktijk problemen kan geven. Zo is de inhoud van het proces-verbaal van verhoor niet altijd volledig.[440] Soms wordt informatie weggelaten, aangevuld of in andere bewoordingen weergegeven, waardoor de betrouwbaarheid van de inhoud onder druk komt te staan. Dit terwijl het proces-verbaal vanwege het schriftelijke karakter van het Nederlandse strafproces doorgaans een belangrijk bewijsmiddel is. Om controle op de wijze waarop het verhoor heeft plaatsgevonden en de verklaring tot stand is gekomen mogelijk te maken, is in bepaalde situaties (meer specifiek: in geval van ernstige feiten en of het verhoor van kwetsbare personen) vastgesteld dat het verhoor aan bepaalde criteria moet voldoen en auditief en of audiovisueel moet worden opgenomen. Deze normen zijn vastgelegd in de AVR. Bij de videoreconstructie wordt aan het reguliere verhoor dat al dan niet auditief of audiovisueel wordt vastgelegd nog een extra dimensie toegevoegd, namelijk de audiovisualisatie van de gebeurtenis door het naspelen van handelingen en posities. Videoreconstructies vinden vrijwel alleen plaats in geval van zeer ernstige delicten; circa 80% van de videoreconstructies heeft betrekking op geweldsdelicten met dodelijke afloop. Verder is in dit onderzoek vastgesteld dat het resultaat van de videoreconstructie, de gevisualiseerde verklaring, bij de bewijsvoering regelmatig een belangrijke rol speelt. Tegen die achtergrond is het onbegrijpelijk en een belangrijke omissie dat er voor de voorbereiding, uitvoering en vastlegging van de videoreconstructie geen specifieke richtlijnen bestaan.

Onder regie van de vertegenwoordigers van de drie professionele procespartijen en de wetenschap dienen richtlijnen voor de videoreconstructie te worden opgesteld. Hierbij is het van belang dat ook rekening wordt gehouden met rechtspsychologische inzichten en met audiovisuele technieken, die van invloed kunnen zijn op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van het resultaat van de videoreconstructie.

In paragraaf 9.3 zal op basis van de resultaten van dit promotieonderzoek een aanzet worden gegeven tot deze richtlijnen en een ontwerp-protocol worden opgenomen.

Aanbeveling 2

Bevorder dat videoreconstructies onder regie en eindverantwoordelijkheid van een rechter plaatsvinden.

---

[439] Voorstel van wet tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, inhoudende bepalingen over de berechting in verband met de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Vaststellingswet van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (Berechting)), Memorie van Toelichting, p. 9.

[440] Malsch 2015, p. 157-159.

Het is zeer wenselijk dat de videoreconstructie altijd onder leiding en verantwoordelijkheid van een rechter wordt uitgevoerd. Een rechter is onafhankelijk en bij uitstek de functionaris die er op kan toezien dat de uitvoering plaatsvindt op een wijze die tot een rechtmatig en betrouwbaar resultaat leidt. Deze aanbeveling vindt steun in de jurisprudentie en wordt gedragen door de CEAS.
In een beperkt aantal in het kader van dit onderzoek bestudeerde zaken bleek de videoreconstructie te zijn uitgevoerd onder leiding en verantwoordelijkheid van een officier van justitie. Deze situatie is ongewenst, omdat de officier van justitie vaak lijnrecht tegenover de verdediging staat. Hij richt zich als aanklager vooral op de mogelijkheden om tot een kansrijke vervolging te komen. De officier van justitie maakt weliswaar deel uit van de rechterlijke macht, maar voor hem geldt niet, zoals bij een rechter, de eis van onpartijdigheid, omdat hij niet met rechtspraak is belast.

Aanbeveling 3
Versterk de positie van de verdediging bij de videoreconstructie en betrek haar vanaf de voorbereiding volledig bij de totstandkoming, uitvoering en samenstelling van het mediabestand, dat ter terechtzitting kan worden gebruikt. Bevorder verder dat de verdediging rechtstreeks toegang krijgt tot een deskundig persoon of team, indien zij op eigen initiatief een videoreconstructie wil doen uitvoeren.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de positie van de verdediging bij de videoreconstructie op een aantal punten achterblijft bij die van het openbaar ministerie. Beide partijen kunnen de uitvoering van een videoreconstructie wenselijk achten, maar hebben niet dezelfde mogelijkheden om die wens te materialiseren. Het openbaar ministerie kan aan de politie opdracht geven tot het uitvoeren van een videoreconstructie en heeft direct toegang tot het LVRT, dat momenteel als enig team over voldoende deskundigheid beschikt en als zodanig erkend wordt. De verdediging heeft deze mogelijkheid niet en is volledig aangewezen op de bereidheid van het openbaar ministerie en de rechter om hieraan mee te werken. Uit dit onderzoek blijkt dat verzoeken van de verdediging tot het houden van een videoreconstructie door de rechter regelmatig worden afgewezen. Het alternatief is om dan zelf een videoreconstructie te organiseren, maar dat is in de praktijk behoorlijk gecompliceerd. Afgezien van het feit dat de verdediging niet direct een beroep kan doen op een deskundig team dat de videoreconstructie kan uitvoeren, ontbeert zij de bevoegdheid tot het houden van een schouw. Daardoor kan niet elke plaats worden betreden om een videoreconstructie te doen uitvoeren. Tenslotte is er het kostenaspect. Het openbaar ministerie kan voor de dekking van de kosten uit algemene middelen putten, maar de verdediging zal in beginsel afhankelijk zijn van de financiële middelen van de verdachte.

De voormalige minister van justitie en veiligheid heeft beklemtoond hoe belangrijk het is dat zowel het openbaar ministerie als de verdediging betrokken zijn bij het maken van

een reconstructie.[441] Gelet op de keuzes die worden gemaakt en medebepalend zijn voor de rechtmatigheid en betrouwbaarheid van het middel, is het in het belang van de waarheidsvinding zeer gewenst dat alle professionele procespartijen vanaf de voorbereiding bij het proces van de videoreconstructie worden betrokken. Uit dit onderzoek blijkt dat dit nu slechts in beperkte mate gebeurt. De verdediging wordt zelden bij alle aspecten van de voorbereiding betrokken. Zo blijkt de verdediging in de meeste gevallen niet deel te nemen aan het eerste overleg, de voorbespreking. In die situatie moet dringend verandering komen.

Aanbeveling 4

Ontwikkel voldoende kennis en besef bij de vertegenwoordigers van de professionele partijen over audiovisuele technieken en relevante rechtspsychologische inzichten, die van invloed kunnen zijn op de videoreconstructie.

Voor wat betreft de rechtmatigheid van de wijze waarop de videoreconstructie tot stand komt, wordt verondersteld dat de vertegenwoordigers van de professionele procespartijen vanuit hun juridische achtergrond over voldoende kennis beschikken om dat te kunnen beoordelen. Tijdens dit onderzoek zijn enkele voorbeelden van zaken aan de orde gekomen, waaruit bleek dat vertegenwoordigers van de betrokken professionele partijen vermoedelijk niet altijd over voldoende kennis beschikten, waardoor de waarheidsvinding in die zaken in het gedrang kwam. Het ontberen van voldoende kennis van de mogelijke invloed van audiovisuele technieken, zoals het cameraperspectief, en van relevante rechtspsychologische inzichten, zoals de werking van het geheugen, kan nadelige gevolgen hebben voor de waarheidsvinding en de beoordeling van wat als waarheid wordt gepresenteerd. Het gevolg hiervan kan een onjuiste interpretatie van de werkelijkheid zijn.[442] Met het uitvoeren van deze aanbeveling zou recht worden gedaan aan de belofte van de minister van justitie en Veiligheid in 2005 aan de Tweede Kamer dat er een nieuwe opleiding over videoreconstructies voor politie en openbaar ministerie zou worden ingevoerd.[443] Het realiseren van deze aanbeveling kan door het opnemen van de videoreconstructie in de basisopleiding van de betreffende procespartijen en regelmatig aandacht voor aspecten van de videoreconstructie bij bijeenkomsten van die partijen.

Aanbeveling 5

Stel normen vast voor de vereiste deskundigheid (kennis en ervaring) van de personen, die operationeel belast zijn met en verantwoordelijk zijn voor de voorbereiding, uitvoering en audiovisuele registratie van de videoreconstructie.

---

[441] Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), (Kamerstukken II 2009/2010, 32468, nr. 3), p.7 en 8.
[442] Rb. Amsterdam 18 augustus 2008, ECLI:NL:RBAMS:2008:BE7349 en Hof Amsterdam 11 december 2009, ECLI:NL:GHAMS:BK6172.
[443] Brief Minister van Justitie over de Schiedammer parkmoordzaak, (Kamerstukken II 2004/2005, 29800 VI, nr. 168), d.d. 13 september 2005.

Dit onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat vrijwel alle videoreconstructies in de afgelopen jaren zijn begeleid en audiovisueel zijn geregistreerd door het LVRT. Vastgesteld is verder dat de deskundigheid van de leden van dit team vooral gebaseerd is op ervaring. Het is wenselijk dat verlangde kennis van diverse relevante rechtspsychologische inzichten, zoals de werking van het geheugen, de mogelijke invloeden daarop en de invloed van diverse audiovisuele technieken op de 'kijker' genormeerd worden. Er is hiervoor op dit moment geen specifieke opleiding. Hiervoor zal een maatwerktraject moeten worden vastgesteld, waarbij uitgebreid aandacht moet worden besteed aan de genoemde aspecten.

Aanbeveling 6
Benoem degene die operationeel belast is met en verantwoordelijk is voor de voorbereiding, de uitvoering en de audiovisuele registratie tot deskundige en neem hem op in het NRGD.

Deze aanbeveling sluit aan bij de voorgaande aanbeveling en vereist van de betreffende persoon of personen dat zij voldoen aan de regels die op basis van onze wet- en regelgeving voor een deskundige gelden. Het NRGD kent algemene kwaliteitseisen en per deskundigheidsgebied specifieke eisen.[444] Opname in het NRGD kan alleen als de deskundigheid, die iemand heeft past binnen een van de deskundigheidsgebieden die in het NRGD zijn opgenomen.[445] Geen van de huidige deskundigheidsgebieden lijkt aan te sluiten bij de videoreconstructie. Een nieuw deskundigheidsgebied, bijvoorbeeld met de aanduiding van Forensische reconstructie, is gewenst om opname in het NRGD mogelijk te maken. Dit garandeert een gewenst deskundigheidsniveau. Hierdoor zal de borging van de rechtmatigheid en betrouwbaarheid van de videoreconstructie toenemen, als ook de bijdrage aan de waarheidsvinding.

Aanbeveling 7
Bevorder dat er meer dan één 'deskundige' of 'deskundig' team voor de voorbereiding, uitvoering en audiovisuele registratie van de videoreconstructie is.

In de huidige situatie is er slechts één team, het LVRT, dat in Nederland videoreconstructies begeleidt en audiovisueel registreert. Dit is een onwenselijke situatie. Het ontbreken van andere partijen die deze taak uitvoeren en over voldoende expertise beschikken, maakt dat er geen mogelijkheid is tot het uitvoeren van een contra-expertise. Verder beperkt deze situatie de ontwikkeling van de wijze waarop videoreconstructies worden uitgevoerd. Buruma stelde in 2011 in het kader van de wetenschappelijkheid van de toegepaste methode de vraag "Wat zou een collega van mijn aanpak vinden?"[446] Het antwoord op deze vraag kan

[444] Artikel 12, lid 2, Besluit register Deskundigen in strafzaken en nota van toelichting, p. 18-20.
[445] Het NRGD kent momenteel de volgende deskundigheidsgebieden: DNA-analyse en interpretatie, Handschriftonderzoek, FPPO (Psychiatrie, psychologie), Forensische Toxicologie, Verdovende middelen, Forensische Wapen- en Munitieonderzoek, Toetsing aan de Wet Wapens en Munitie, Forensische Pathologie, Digitaal Forensisch Onderzoek en Legal Psychology. Nrgd.nl (laatst geraadpleegd op 19 maart 2021).
[446] Buruma 2011, onder 3.

bij een videoreconstructie begeleid en geregistreerd door het LVRT nu niet beantwoord worden. Het LVRT verkeert al vele jaren in een vergelijkbare positie als die van het NFI een aantal jaren geleden. Het NFI was evenals het LVRT het enige instituut dat een bepaalde taak uitvoerde. In het geval van het NFI: het verrichten van forensisch onderzoek ten behoeve van het strafproces. Ook bij het NFI werd de mogelijkheid tot het laten uitvoeren van een contra-expertise gemist.[447] Uit onderzoek naar de effecten van vrije marktwerking bij forensisch onderzoek werd vastgesteld dat er aan de vrijheid hiervan voorwaarden moeten worden gesteld om grote verschillen in kwaliteit, kwaliteitsborging, opleiding, onderzoek en ontwikkeling te voorkomen.[448] Een bepaalde mate van 'concurrentie' kan bijdragen aan meer zelfreflectie van de personen die videoreconstructies begeleiden en registreren en het verhogen van de kwaliteit, zowel van de teams als het LVRT als van videoreconstructies in het algemeen.

Aanbeveling 8

Bevorder dat ook anderen dan politiemensen op basis van gelijkwaardigheid met de voorbereiding, uitvoering en audiovisuele registratie van videoreconstructies belast kunnen worden.

Het LVRT bestaat volledig uit medewerkers van de politie. Er zijn zaken waarbij dit in het kader van onafhankelijkheid ongewenst is. Uit Dossier LVRT90 blijkt dat er acht videoreconstructies zijn uitgevoerd waarbij het handelen van de politie bij een geweldsincident ter discussie stond. De onderzoeken in deze zaken zijn door de rijksrecherche verricht. Tijdens deze videoreconstructies zijn de betrokken verdachten en getuigen echter allen door een lid van het LVRT, zelf een politieman, begeleid en verhoord en is de audiovisuele registratie volledig door het LVRT uitgevoerd. Dit hoeft geenszins te betekenen dat de betrokken leden van het LVRT partijdig zijn geweest, maar voorkomen moet worden dat daar twijfel of discussie over ontstaat. Dit kan het beeld van de betrouwbaarheid van het resultaat schaden. Aan deze personen moeten dezelfde kwaliteitseisen worden gesteld als aan deskundige politiemensen, zoals in aanbeveling 6 is vermeld.

In het verlengde van de eerste aanbeveling en ter afsluiting van dit promotieonderzoek is hieronder een eerste aanzet gegeven tot een protocol voor videoreconstructies in het strafproces.

[447] Koops, e.a. 2010, p. 7.
[448] Koops, e.a. 2010, p. 9.

9.3. Protocol Videoreconstructies in het strafproces (*Ontwerp*)

Dit (ontwerp-)protocol bevat een aantal uitgangspunten bij het voorbereiden, uitvoeren en audiovisueel registreren van videoreconstructies.

Algemene uitgangspunten:

Definitie
Onder een videoreconstructie in het strafproces wordt verstaan: het naspelen (audiovisualiseren) van een gebeurtenis door en op aanwijzing van verdachten en getuigen, die bij de gebeurtenis betrokken zijn geweest en het verloop hiervan audiovisueel vastleggen.

Doel
Het doel van een videoreconstructie is om in het belang van de waarheidsvinding van elke betrokken verdachte en of getuige afzonderlijk de verklaring, die hij tijdens de videoreconstructie geeft over de gebeurtenis optimaal te audiovisualiseren en langs die weg de 'verbale' verklaring te kunnen verifiëren en falsificeren. Hierbij is de focus gericht op een resultaat dat rechtmatig is verkregen en betrouwbaar is.

Positie verdachte en getuigen
Bij de uitvoering krijgen een of meer verdachten en of getuigen de gelegenheid om bij voorkeur op de oorspronkelijke locatie te verklaren over wat er volgens hen is gebeurd. Zij spelen daarbij zelf hun eigen rol na, waarbij zij gebruik kunnen maken van aanwezige voorwerpen en rekwisieten. Verder kunnen zij aanwijzingen geven aan plaatsvervangers van andere betrokkenen bij de oorspronkelijke gebeurtenis, die vervolgens de rol van die anderen naspelen.

Begeleiding en 'verhoor'
Tijdens het verloop van een videoreconstructie wordt de betrokken verdachte of getuige begeleid en worden aan hem vragen gesteld, die het karakter hebben van een verhoor. Dit verhoor is vooral gericht op het verkrijgen van informatie, waardoor het mogelijk wordt om de gebeurtenis zo waarheidsgetrouw mogelijk na te kunnen spelen (een schriftelijke verklaring is namelijk geen 'script').

Videoteam
De begeleiding, het verhoor van de betrokken verdachten en getuigen en de audiovisuele registratie wordt bij voorkeur uitgevoerd door personen, die een team vormen en bekend

zijn met elkaars mogelijkheden en beperkingen om tot een waarheidsgetrouw en betrouwbaar resultaat te komen.

Leiding en verantwoordelijkheid
De videoreconstructie vindt plaats onder leiding en verantwoordelijkheid van een rechter-commissaris. Tijdens de videoreconstructie bevinden de professionele procespartijen zich in een ruimte waar zij het verloop van de videoreconstructie rechtstreeks audiovisueel via een beeld- en geluidsverbinding kunnen volgen.

Procedure:

Vanaf het ontstaan van het initiatief tot het (doen) uitvoeren van een videoreconstructie vindt een aantal activiteiten plaats in het kader van de voorbereiding, uitvoering en de vastlegging voor gebruik in het strafproces. Hierbij dienen de volgende richtlijnen in acht te worden genomen.

Voorbereiding:

- Vertegenwoordigers van alle professionele procespartijen en eventueel deskundigen worden volledig bij de voorbereiding van de reconstructie betrokken.
- De verschillende reconstructiemogelijkheden in de betreffende zaak en in het bijzonder die van de videoreconstructie worden na consultatie van een deskundige in overweging genomen.
- Vastgesteld wordt of en op welke wijze en onder welke voorwaarden de verdachten en getuigen bereid zijn om aan de videoreconstructie mee te werken.
- Vastgesteld wordt of de oorspronkelijke locatie (nog) beschikbaar is en of eventuele wijzigingen na de gebeurtenis kunnen worden hersteld. Indien de oorspronkelijke plaats van handeling niet meer beschikbaar is, dan dient deze zo natuurgetrouw mogelijk te worden 'nagebouwd'.
- Er wordt zorggedragen voor zoveel mogelijk gelijke omstandigheden als tijdens de gebeurtenis, die wordt gereconstrueerd, zoals de lichtomstandigheden, begroeiing, geparkeerde voertuigen en andere omstandigheden, die relevant kunnen zijn voor een natuurgetrouwe nabootsing.
- Er wordt zorggedragen voor de beschikbaarheid van bij voorkeur de voorwerpen, die bij de gebeurtenis zijn gebruikt. Denk hierbij aan voertuigen, wapens, et cetera. Als deze niet meer beschikbaar zijn of vanwege vrees voor letsel tijdens de reconstructie, zal zorggedragen moeten worden voor een zo natuurgetrouwe nabootsing.
- Er zijn plaatsvervangers voor alle personen die bij de gebeurtenis aanwezig waren en daarbij een rol hebben gespeeld. Deze plaatsvervangers hebben bij voorkeur geen gedetailleerde kennis van de zaak (zoals leden van het onderzoeksteam) en komen qua postuur en lengte zoveel mogelijk overeen met degene die zij vervangen en

dragen vergelijkbare kleding. Uiterlijke gelijkenis tussen plaatsvervanger en de persoon die wordt vervangen is gewenst, indien herbeleving wordt beoogd.
- Er wordt zorggedragen voor de vereiste apparatuur om de audiovisuele registratie optimaal te kunnen uitvoeren.
- Gemaakte afspraken over ieders bijdrage worden voorafgaand aan de reconstructie schriftelijk vastgelegd.
- Er wordt een draaiboek gemaakt, waarin het doel van de reconstructie en bovenal ieders rol duidelijk is vastgelegd. In dit draaiboek wordt een tijdschema van de geplande activiteiten en een actielijst opgenomen.

Uitvoering:

- Voor aanvang wordt de inrichting van de plaats van handeling gecontroleerd en vastgesteld of de plaatsvervangers aanwezig en te gebruiken voorwerpen beschikbaar zijn.
- Er zijn zo weinig mogelijk mensen op de plaats van handeling om verstoring van de reconstructie te voorkomen.
- De verdachten en getuigen worden begeleid door een onafhankelijke, bij voorkeur in het NRGD geregistreerde deskundige met aantoonbare kennis van de regelgeving rond verhoren, alsook van diverse rechtspsychologische aspecten die van invloed kunnen zijn op de verdachte en getuigen en op de audiovisualisering van hun verklaring over de gebeurtenis tijdens de reconstructie. Deze begeleider heeft bij voorkeur geen gedetailleerde voorkennis omtrent de gebeurtenis en richt zich in beginsel vooral op de audiovisualisering van de verklaring van degene die hij begeleidt en niet op het 'verbaal' bevestigen of ontkrachten van de verdenking van de verdachte.
- Er wordt voorkomen dat betrokken verdachten en getuigen tijdens de reconstructie contact met elkaar kunnen hebben.
- Aanwijzingen voor begeleider:
    - De verdachte krijgt voor aanvang van de begeleiding en het 'verhoor' de cautie en de getuige wordt gemaand de waarheid te spreken.
    - De verdachte en getuige worden gewezen op de aanwezigheid van de professionele partijen en de verdachte in het bijzonder op de aanwezigheid van zijn raadsman.
    - De verdachte en getuige worden gevraagd of de lichtomstandigheden tijdens de gebeurtenis overeenkomen met die tijdens de reconstructie.
    - De verdachte en getuige worden gevraagd of zij tijdens de gebeurtenis of voor de reconstructie iets hadden gebruikt waardoor hun bewustzijn beïnvloed kan zijn.
    - De verdachte en getuige worden gevraagd of de inrichting van de locatie gelijk is aan die tijdens de gebeurtenis en krijgen zo nodig de gelegenheid om de inrichting aan te passen.

- Bij de introductie van een plaatsvervanger worden de verdachte en getuige gevraagd of de betreffende persoon overeenkomt met degene die hij vervangt. In geval van afwijkingen wordt gevraagd welke afwijkingen dat zijn. Indien geen andere plaatsvervanger beschikbaar is wordt gevraagd of hij ermee in kan stemmen dat de betreffende plaatsvervanger toch diens rol naspeelt.
- Tijdens de eerste gelegenheid die de verdachte of getuige wordt geboden om te vertellen en te laten zien wat er is gebeurd, wordt hem daarbij zoveel mogelijk vrijheid geboden om te vertellen en te laten zien wat er volgens hem gebeurd is. De ondervraging is volledig gericht op de audiovisualisering. Hierbij kunnen verdiepingsvragen worden gesteld, maar in beginsel geen confrontatievragen.
- Bij inzet van een videoteam met een technische regisseur, die zich op afstand in een regieruimte bevindt en van daaruit de cameramensen aanstuurt, ziet de begeleider, ter ondersteuning van de technische regisseur, erop toe dat de handelingen zo waarheidsgetrouw mogelijk in beeld worden gebracht.
- Na afloop van de reconstructie vraagt hij de opdrachtgever of er aanvullende wensen of vragen zijn en geeft hij daar gevolg aan.
- Indien zich tijdens de videoreconstructie situaties voordoen, waarvan de begeleider vermoedt dat die niet of nauwelijks met behulp van camera's goed in beeld kunnen worden gebracht, stelt hij de professionele procespartijen in de gelegenheid zelf op de plaats van handeling de situatie te komen waarnemen.
- Indien gewenst kan vervolgens bij een of meer van de verdachten en of getuigen op de plaats van handeling een 'regulier' verhoor plaatsvinden, dat vooral gericht is op een aanvullende verklaring van de verdachte en tevens audiovisueel kan worden vastgelegd. Het stellen van confrontatievragen kan hier onderdeel van uitmaken. Afhankelijk van de situatie en de wens van de opdrachtgever kan dit verhoor worden uitgevoerd door een ander dan de begeleider tijdens de reconstructie, bijvoorbeeld een verhoorder van het onderzoeksteam.

- Audiovisuele registratie:

  - De opnamen starten direct bij het eerste contact tussen begeleider en betrokken verdachte of getuige en deze beelden worden onmiddellijk doorgezonden naar de ruimte waar de professionele partijen zich bevinden.
  - Er wordt bij voorkeur met verschillende camera's opgenomen, zodat er gelijktijdig een beeld vanuit het gezichtspunt van degene, die begeleid wordt, en een beeld dat overzicht geeft van de plaats waar de reconstructie plaatsvindt beschikbaar is. Daarnaast is het gewenst dat er een mogelijkheid is om close-ups van een voorwerp of andere opnamen van een specifieke situatie te kunnen maken.

- De registratie wordt zo waarheidsgetrouw mogelijk uitgevoerd. Gebruik van speciale technieken waardoor een waarheidsgetrouwe waarneming mogelijk negatief beïnvloed wordt (zoals een speciale belichting, kleurenfilters, of camerastandpunten die afwijken van het standpunt van waaruit degene die ondervraagd wordt zijn waarneming heeft gedaan) dient zoveel mogelijk te worden vermeden.
- Na afloop is een mediabestand met de onbewerkte opnamen van de videoreconstructie direct beschikbaar voor de opdrachtgever en kan aan een van de professionele procespartijen of de politie worden verstrekt.

Vastlegging:

- Schriftelijk. Na afloop van de reconstructie wordt een proces-verbaal of schriftelijk verslag opgemaakt. In dit verslag worden vermeld:
  - De dag en datum waarop de videoreconstructie is uitgevoerd,
  - De namen en functies van de personen, die de reconstructie hebben begeleid en audiovisueel hebben geregistreerd,
  - De personalia van de verdachten en getuigen, door en op wiens aanwijzing een reconstructie is uitgevoerd.,
  - De namen van de aanwezige vertegenwoordigers van de professionele procespartijen en van eventueel aanwezige deskundigen,
  - De wijze waarop de uitvoering heeft plaatsgevonden,
  - De totstandkoming van het mediabestand met de audiovisuele registratie van de reconstructie,
  - Aan wie dit mediabestand is verstrekt en in welk aantal,
  - De opslag van de beelden.
  - De voorwaarden van verstrekking en of het tonen van beelden aan anderen dan de opdrachtgever.
- Mediabestand. In samenspraak met de opdrachtgever wordt een mediabestand gemaakt. Indien beelden, die tijdens de videoreconstructie zijn getoond aan de professionele procespartijen, nadien moeten worden bewerkt, dan gebeurt dat alleen in overleg met de opdrachtgever, de rechter-commissaris. Hierbij kan gedacht worden aan het visueel onherkenbaar maken van een of meer betrokkenen, door het *'croppen'* van het beeld van zijn gelaat.

Opslag en verstrekking:

De gegevensdragers met de audiovisuele registraties worden door degene die de audiovisuele registratie heeft uitgevoerd gedurende de verjaringstermijn van het gereconstrueerde feit opgeslagen en bewaard. In overleg met de opdrachtgever worden aan hem mediabestanden met de audiovisuele registratie beschikbaar gesteld. Er worden geen beelden getoond of mediabestanden van videoreconstructies verstrekt zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

Bijlage 1
Enquête Procespartijen (2008)

1. Ervaringen en reacties van respondenten

In 2008 heb ik via het programmabureau Versterking Opsporing een vragenlijst, betreffende reconstructies onder de rechtbanken, gerechtshoven, openbaar ministeries en diverse advocatenkantoren verspreid. De aanleiding hiertoe was hetgeen de evaluatiecommissie o.l.v. F. Posthumus betreffende de Schiedammer parkmoord m.b.t. reconstructies tijdens het onderzoek had vastgesteld en de brief van de toenmalige Minister aan de Tweede Kamer[449], waarin hij vermeldde dat nieuwe opleidingen over onder andere videoreconstructie voor politie en OM zouden worden ingevoerd. Overigens is dit het enige verbetervoorstel uit de betreffende brief dat niet is uitgevoerd.

In totaal zijn 55 ingevulde vragenlijsten van respondenten ontvangen. Daarvan waren er 22 van leden van de zittende magistratuur, 12 van leden van het openbaar ministerie, 20 leden van de verdediging en bij een formulier had de respondent niet ingevuld tot welke doelgroep hij behoorde. Met uitzondering van een lid van de zittende magistratuur hadden zij allemaal ervaring met minimaal een reconstructie op basis van verklaring(en) van bij het feit betrokkenen dan wel met minimaal een reconstructie op basis van sporen. In totaal kon in 81 gevallen een ervaring met een reconstructie op basis van verklaringen van bij het feit betrokkenen en in 17 gevallen een ervaring met een reconstructie op basis van sporen worden opgetekend. Zeven Respondenten meldden ervaring te hebben opgedaan met digitale vormen van reconstructies.

Hierna volgen de uitkomsten per categorie en per gestelde vraag.

[449] Brief aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2004-2005, 29 800 VI, nr. 168.

1.1. Reconstructies door en op aanwijzing van verdachten en getuigen (videoreconstructie)

Vraag 1 *Heeft u vanaf 1 januari 2000 een of meer malen opdracht gegeven tot/ verzocht om een reconstructie op basis van verklaringen van betrokkenen?*

In totaal werden ervaringen weergegeven bij eenentachtig reconstructies, en deze waren als volgt over de drie doelgroepen verdeeld:

Doelgroep:	Aantal reconstructies		
	1	2	3
Zittende magistratuur	11	5	2
Openbaar Ministerie	4	2	4
Advocatuur	10	5	4
NN		1	
Totaal	25	13	10

Vraag 2 *Aan welke kwaliteitseisen moet een reconstructie op basis van verklaringen van betrokkenen volgens u voldoen om optimaal bij te dragen aan waarheidsvinding? Denk hierbij aan eisen die kunnen worden gesteld aan het proces, de procedure, de inhoud, de professionaliteit en de locatie van de reconstructie. Wilt u de eisen in uw eigen bewoordingen in volgorde van belangrijkheid aangeven.*

Deze vraag leverde zeer veel reacties op. Vrijwel alle respondenten hebben deze vraag beantwoord en allen meer dan een eis genoemd. Omwille van de overzichtelijkheid zijn de reacties zoveel mogelijk geclusterd en hierna zowel het totaalbeeld als per doelgroep weergegeven.

Totaalbeeld van alle respondenten:

Drie kwaliteitseisen scoorden binnen alle drie de doelgroepen zeer hoog. Dit waren:

1. De locatie. De respondenten gaven aan dat de reconstructie bij voorkeur op de oorspronkelijke plaats van het delict, dan wel, indien dit onmogelijk was, op een zo natuurgetrouw mogelijke nagebouwde plaats moest worden uitgevoerd.
2. De begeleiding. Aan de begeleider van de betrokkenen tijdens de uitvoering werden de volgende eisen gesteld: professioneel, kundig, objectief, neutraal, geen sturing en onafhankelijk.

3. De omstandigheden. Gelijke omstandigheden werden eveneens vaak genoemd, met als voorbeelden, weer, verlichting, tijdstip, omstanders, geparkeerde voertuigen, voorwerpen en materialen.

Voorts wenste een groot aantal respondenten dat er geduld werd uitgeoefend en geen tijd- of omgevingsdruk was. Er moet de verdachten en getuigen voldoende ruimte en tijd worden geboden om hun deel te reconstrueren.
Tenslotte werd de noodzakelijke betrokkenheid van alle procesdeelnemers een aantal malen benadrukt.

Meer specifiek leverde deze vraag de volgende reacties per doelgroep op.

Zittende magistratuur (18 respondenten):

Algemeen:
Er werd aangegeven dat de reconstructie professioneel (4x) en waarheidsgetrouw (2x) moest worden uitgevoerd en daarnaast was men van mening dat alle ambtshalve betrokkenen/ procesdeelnemers inspraak moesten hebben (5x). Twee respondenten gaven aan dat de reconstructie bij voorkeur kort na het misdrijf moest plaatsvinden. Een aantal voorwaarden werd slechts eenmaal genoemd, zoals de aanwezigheid van alle betrokkenen, aanwezigheid van deskundigen, scenario's uitproberen en de rechter-commissaris als eindverantwoordelijke.

Voorbereiding:
Een goede voorbereiding werd driemaal genoemd. Eenmaal werden genoemd vooraf een (schriftelijke) instructie aan verdachten en getuigen, een helder en gedetailleerd draaiboek en een goede voorlichting aan de opdrachtgever over de (on)mogelijkheden.

Uitvoering:

- Omstandigheden
  Er was een nadrukkelijke voorkeur voor de reconstructie op de oorspronkelijke plaats van het misdrijf of op een zo natuurgetrouw mogelijk nagebouwde plaats (elfmaal). Twee respondenten gaven aan dat het optreden van de getuigen/ verdachten buiten elkaars aanwezigheid moest plaatsvinden en tweemaal noemde men dat we tijdens de reconstructie vooral geduld moesten hebben en de betrokkenen alle ruimte geboden moest worden om te herbeleven. Hierbij voegde een van hen daar nog aan toe "We hebben de hele dag". Een respondent wenste goed gelijkende stand-ins en een ander merkte over hen op dat zij geen voorkennis van de zaak mochten hebben. Andere eisen die eenmaal werden genoemd, waren dat de reconstructie ongestoord moest kunnen plaats vinden, dat er sprake moest zijn van een goede beveiliging, er goede rekwisieten beschikbaar moest zijn. En er sprake moest zijn van gelijke omstandigheden, zoals de tijd en het weer.
- Begeleiding

Twee respondenten wilden dat de reconstructie werd uitgevoerd en begeleid door instituten/ dienstonderdelen met ervaring. Er was een flink aantal respondenten dat een objectieve, neutrale en/of professionele regisseur/procesbegeleider wenste (8x). Aanvullend werd eenmaal verlangd dat die persoon kennis van het strafrecht en aspecten die van belang zijn voor de strafzaak had en een ander eiste van die persoon kennis van de verklaringen en het dossier. Voorts werden eenmaal genoemd een goede begeleiding van de getuigen, geen druk uitoefenen op de getuigen, checken betrouwbaarheid verklaring van de verdachten en zo weinig mogelijk herhalen ter voorkoming van zelfbevestiging.

- Registratie
  Tweemaal wenste men de registratie zowel schriftelijk als op video en eenmaal zo volledig mogelijk. Een respondent wilde een duidelijk een eenduidige reconstructie.

Nazorg:
Een respondent gaf aan dat het in verband met mogelijk traumatische ervaringen gewenst was opvang te regelen voor de betrokkenen.

Openbaar ministerie (Negen respondenten):

Algemeen:

De volgende eisen werden eenmaal genoemd: Advocaat betrekken en wensen/ opmerkingen meenemen, wetenschappelijke onderbouwing, antwoord krijgen op vragen van onderzoekspartijen, neutrale opstelling aanwezige politieambtenaren, zelfde deelnemers, getuigen en verdachten en ruimte voor procesdeelnemers om vragen te doen stellen.

Voorbereiding:

Twee respondenten vonden dat de rol van de betrokkenen vooraf duidelijk gemaakt moest worden, een wenste een goede voorbereiding en een wilde een goed draaiboek.

Uitvoering:

- Omstandigheden
  Het meest eensgezind was men binnen dit onderdeel. Zes leden van het OM wilden dat de reconstructie werd gehouden op de oorspronkelijke PD of op een locatie die zoveel mogelijk daarop leek. Vier respondenten gaven aan dat de omstandigheden, zoals verlichting, omstanders en geparkeerde voertuigen, zoveel mogelijk gelijk moesten zijn. Rust, geen tijdsdruk/ omgevingsdruk en getuigen en verdachten zoveel mogelijk ruimte bieden om de situatie te reconstrueren werd driemaal genoemd als voorwaarde.
- Begeleiding

Tweemaal werd verlangd dat de begeleiding werd uitgevoerd door een professionele/ kundige verhoorder. Een respondent was van mening dat er geen sturing van de getuigen mocht plaats vinden en een ander gaf aan dat de ondervrager zich alleen moest richten op wat had plaats gevonden en geen onnodige details moest meenemen.

- Registratie
  De registratie moest worden uitgevoerd door een professionele filmploeg (1x), waarbij een en ander goed moest worden vastgelegd met meerdere camerastandpunten (1x) en vanuit het gezichtsveld van de getuigen en verdachten (1x).

Nazorg:
Opvang van emotionele betrokkenen werd eenmaal genoemd.

Advocatuur (achttien respondenten):

Algemeen:
De noodzakelijke aanwezigheid van de advocaat en inbreng van de advocatuur werd driemaal genoemd. De reconstructie moest gericht zijn op waarheidsvinding (3x). Verder werden genoemd objectief (2x), nauwgezet (2x), transparant (1x), waarheidsgetrouw (1x) en professioneel/deskundig (2x). Mogelijke alternatieven aan de hand van de verklaringen van de betrokkenen moesten worden onderzocht (2x). Eenmaal werden verder genoemd terughoudendheid t.a.v. getuige verklaringen, mogelijkheid bieden aan officier van justitie, rechter-commissaris en raadslieden te laten overspelen, direct contact tussen uitvoerder en opdrachtgevers, aandacht voor privacy van partijen, medewerking van alle verdachten, identieke procesdeelnemers, op korte termijn.

Voorbereiding:
Ook hier waren de reacties uiteenlopend. Genoemd werden: rechter-commissaris, officier van justitie en raadslieden wijzen op (on)mogelijkheden van een professionele reconstructie, goede instructie aan deelnemer, overleg met opdrachtgevers, goede voorbereiding, tijdige informatie aan alle betrokkenen over aard en wijze van uitvoering van reconstructie, vooraf bekend wat wordt nagespeeld, kosten afwegen tegen het te bereiken resultaat en betrokkenen moeten duidelijk aangegeven dat ze mee willen werken.

Uitvoering:

- Omstandigheden
  Negenmaal noemde de respondenten van de advocatuur dat de reconstructie op oorspronkelijke plaats of op een natuurgetrouw nagebouwde locatie moest plaatsvinden. Viermaal noemde men zelfde omstandigheden, zoals het weer, verlichting, etc. Drie respondenten van de advocatuur waren van mening dat de

acteurs op de betrokkenen moesten lijken. Viermaal werd aangeven dat er geduld moest worden betracht en voldoende tijd moest zijn voor de getuigen en verdachten om hun visie na te spelen. Eenmaal werden genoemd: met dezelfde voorwerpen en materialen, geen verstoring (geluid), professionele rollenspelers en voldoende verlichting op de PD.

- Begeleiding
  Ten aanzien van de uitvoering-begeleiding werd viermaal genoemd: niet sturen, openvraagstelling. Drie respondenten van de advocatuur waren van mening dat de uitvoering door een onafhankelijk team/persoon moest worden gedaan. Deze mochten geen deel uitmaken van het directe opsporingsteam.
- Registratie
  Twee respondenten van de advocatuur wensten dat alles opgenomen werd, ook de vragen en een respondent gaf aan dat de registratie door een professioneel videoteam moest worden uitgevoerd. Hierbij moesten voldoende camera's worden ingezet en gefilmd worden vanaf verschillende standpunten (1x). Een respondent gaf aan dat hij wenste dat de opname op video of dvd naar alle partijen ging.

Nazorg:
Eenmaal werd verlangd dat er overleg na afloop werd gevoerd met de opdrachtgevers.

Vraag 3 In welke fase werd besloten deze reconstructie uit te voeren?

Bij deze vraag kon gekozen worden uit de volgende drie mogelijkheden

- Tijdens het opsporingsonderzoek
- Tijdens het gerechtelijk vooronderzoek
- Tijdens de fase van berechting

De drie doelgroepen beantwoordden deze vraag als volgt, waarbij de leden van de zittende magistratuur hun antwoord gaven m.b.t. 26 reconstructies, het openbaar ministerie m.b.t. 20 reconstructies en de advocaten m.b.t. 32 reconstructies.

Doelgroep:	Opsporingsonderzoek	GVO	Fase van berechting	Bijzonderheden
Zittende magistratuur	2	16	8	
Openbaar Ministerie	5	10	4	1x na artikel 12 procedure
Advocatuur	7	18	6	idem
Totaal:	14	44	18	2

Uit de gegevens blijkt nadrukkelijk dat het voorstel tot een reconstructie in de meeste gevallen tijdens een Gerechtelijk Voor Onderzoek wordt genomen.

Vraag 4 Van wie kwam het voorstel tot het uitvoeren van de reconstructie?

Bij deze vraag kon worden gekozen uit:

- Gerechtshof
- Openbaar ministerie
- Advocatuur
- Politie
- Anderen, nl……..

De respondenten gaven de volgende antwoorden. Deze vraag werd overigens niet door alle respondenten m.b.t. alle reconstructies, waar zij bij betrokken waren geweest, beantwoord.

Doelgroep:	Gerechtshof	Rechtbank	RC	OM	Advocatuur	Politie	Anderen
ZM	3	3	8	4	1		
OM	1	2	2	7	1		
VD	3	3	4	5	8		
Totaal:	7	8	14	16	10		

Ook werd een aantal malen een combinatie van twee aangegeven. Door de zittende magistratuur werd voorts eenmaal een combinatie van RC en OM en eenmaal een combinatie van OM en advocatuur aangegeven.
Door het OM werden voorts nog de volgende combinaties genoemd: OM en advocatuur 1x, RC, OM en advocatuur 1x, OM en advocatuur 4x en OM en politie 1x.
Door de respondenten van de advocatuur werden aanvullend nog de combinaties genoemd: RC en advocatuur 1x, OM en advocatuur 3x, OM en politie 2x en RC, OM en advocatuur 3x.

Opvallend is dat elke doelgroep zichzelf het meest noemt als initiatiefnemer. Het is niet uitgesloten dat de drie doelgroepen ervaringen hebben met verschillende reconstructies, maar evenmin dat men bij twijfel voor de eigen doelgroep kiest.

Vraag 5 In welke fase werd de reconstructie uitgevoerd?

Gekozen kon worden tussen:

- Tijdens het opsporingsonderzoek
- Tijdens het gerechtelijk vooronderzoek
- Tijdens de fase van berechting

Deze vraag leidde tot de volgende reacties:

Doelgroep:	Opsporingsonderzoek	GVO	Fase van berechting
Zittende magistratuur	2	14	10
Openbaar Ministerie	3	9	8
Advocatuur	10	14	7
Totaal:	15	37	25

Bij deze vraag werd door een respondent van de advocatuur aangegeven na een artikel 12 procedure.
Uit de vergelijking van de antwoorden op vraag 3 en deze vraag kan worden afgeleid dat in een aantal gevallen het voornemen tot het houden van een reconstructie was ontstaan tijdens het Gerechtelijk Voor Onderzoek en deze eerst uitgevoerd werd tijdens de fase van berechting.

Vraag 6 Door wie werd deze reconstructie uitgevoerd?

Keuzemogelijkheden:

- Het Landelijk Video Reconstructie Team
- De politie
- Anderen,nl……..

De volgende reacties werden gegeven:

Doelgroep:	LVRT	Politie	Anderen
Zittende magistratuur	23	3	
Openbaar Ministerie	17	3	
Advocatuur	27	5	
Totaal:	67	11	

De cijfers spreken voor zich. Het leeuwendeel van de reconstructies op aanwijzing en met medewerking van de betrokkenen is uitgevoerd door het Landelijk Video Reconstructie Team.

Vraag 7 Wat was naast waarheidsvinding het hoofddoel van deze reconstructie?

Bij deze vraag kon men de volgende opties aankruisen:

- Visualisering van de verklaring(en)
- Verduidelijking van tegengestelde verklaringen
- Verdrongen feiten oproepen
- Controle
- Bewijsvergaring

- Anders, nl….

In vrijwel alle gevallen waarin deze vraag werd beantwoord, werd een combinatie van opties aangegeven. Door de zittende magistratuur werden 27 reconstructies gewogen, door het openbaar ministerie 20 en door de advocatuur 32. Alle gegeven opties zijn in onderstaand schema vermeld.

Doelgroep:	Visualisering	Verduidelijking	Oproepen	Controle	Bewijs	Anders
ZM	18	17	6	15	8	0
OM	12	10	4	3	5	0
AD	23	23	4	14	5	2
Totaal:	53	50	14	32	18	2

De toelichting op anders door de respondenten van de advocatuur luidde in een geval ter verdediging en in het andere geval aanschouwelijk maken van noodweer (exces).
Opvallend is het feit dat het Openbaar Ministerie nadrukkelijk minder vaak controle als doel aangeeft dan de twee andere doelgroepen.

Vraag 8 *In welke mate is door de reconstructie het door u bij vraag 7 aangegeven hoofddoel gerealiseerd?*

Mogelijke antwoorden waren:
- Volledig
- Gedeeltelijk
- Geheel niet

Uit de beantwoording van vraag 9 kon worden afgeleid dat vraag 8 door de respondenten verschillend geïnterpreteerd is. Sommige respondenten gaven de indruk te hebben beoordeeld of het hoofddoel is gerealiseerd zonder daarbij de uitvoering van de reconstructie te betrekken, terwijl dat juist de bedoeling van de vraag was. Vastgesteld wordt dat de vraag onvoldoende duidelijk is gesteld.

De verkregen reacties waren overigens als volgt.

Doelgroep:	Volledig	Gedeeltelijk	Geheel niet
Zittende magistratuur	14	13	0
Openbaar Ministerie	14	6	0
Advocatuur	19	12	1
Totaal:	47	31	1

Vraag 9 Wat was hiervan volgens u de hoofdoorzaak?

Hierbij kon men kiezen uit de volgende mogelijkheden:

- Gebrek aan medewerking van een of meer van de betrokkenen (verdachte, getuige)
- Gebrek aan technische mogelijkheden
- Wijze van uitvoering
- Doel bleek niet gerealiseerd te kunnen worden, omdat (s.v.p. motiveren)…….
- Anders, nl (s.v.p. toelichten)……..

In tien van de gevallen waarin leden van de zittende magistratuur de vorige vraag met gedeeltelijk beantwoordden, gaven zij een reactie op deze vraag. Deze reacties luidden: eenmaal gebrek aan medewerking, eenmaal wijze van uitvoering en tweemaal het doel niet gerealiseerd kon worden (1x omdat waarschijnlijk niet alle getuigen naar waarheid hebben verklaard en 1x omdat de verdachte aan geheugenverlies bleef lijden). Zevenmaal werd door de zittende magistratuur anders ingevuld met als toelichting getuigen gingen ineens anders verklaren, twee verdachten (tegengestelde verklaringen), alleen verdachte aanwezig die bij haar verklaring bleef, verdachte herinnerde zich “fake” van alles, hetgeen duidelijkheid schiep, enkele niet verschenen getuigen, onderling afwijkende verklaringen van verdachten en beperkte medewerking van verdachte als oorzaak op.
In twee gevallen waarin het hoofddoel volledig gerealiseerd was, gaf men hiervoor als oorzaak eenmaal de wijze van uitvoering en eenmaal een combinatie van wijze van uitvoering en anders als oorzaak op met als toelichting medewerking verdachten.

De leden van het Openbaar Ministerie die de vorige vraag met gedeeltelijk hadden beantwoord, gaven als oorzaken op: eenmaal gebrek aan medewerking, eenmaal een combinatie van gebrek aan technische mogelijkheden en wijze van uitvoering, eenmaal wijze van uitvoering, tweemaal bleek het doel niet gerealiseerd te kunnen worden (1x speelde verdachte verzonnen verhaal na, dat erg afweek van de verklaringen van de getuigen en 1x was er teveel tijd verstreken tussen feit en reconstructie – getuigen bleken zich nog maar weinig te kunnen herinneren) en eenmaal kon of wilde verdachte zich niet alles herinneren. Overigens gaven enkele leden van het Openbaar Ministerie bij deze vraag ook aan waarom het hoofddoel volledig gerealiseerd was. Genoemd werden: -doel gerealiseerd, -visualisering goed bereikt, leverde wel nieuwe vragen op. Goed resultaat dus!, -doordat de verklaringen van de verdachten goed in beeld werden gebracht, bleek dat het mogelijk was dat de ontkennende verklaring van verdachte niet onmogelijk was, waar dat op basis van de verklaringen wel het geval leek. Later nog op videobeelden tankstation een tweede verdachte voertuig ontdekt, hetgeen erin resulteerde dat ik uiteindelijk vrijspraak heb gevorderd (en gekregen), -wijze van uitvoering - namelijk uitstekend gedaan.

Elf van de 12 respondenten van de advocatuur die de vorige vraag met gedeeltelijk hadden beantwoord, hebben deze vraag beantwoord met de volgende reacties: eenmaal gebrek aan medewerking, eenmaal met een combinatie van gebrek aan technische mogelijkheden en

wijze van uitvoering, driemaal wijze van uitvoering, eenmaal bleek doel niet gerealiseerd te kunnen worden omdat de verklaringen nog meer uit elkaar gingen lopen, viermaal werd anders ingevuld. De toelichtingen hierbij luidden: -verschillende mogelijkheden, uitleg verklaringen, - te veel verschillende versies v.d. gebeurtenissen om door reconstructie te worden opgehelderd, - werd gedeeltelijk niet exact uitgevoerd en - verschillende verklaringen verdachten.
Bij drie reconstructies gaven zij aan waarom het hoofddoel was gerealiseerd, namelijk inzichtelijk maken mogelijke gang van zaken, verduidelijking en medewerking verdachten.

Vraag 10 Was u bij deze reconstructie zelf aanwezig?

Deze vraag werd door nagenoeg alle respondenten beantwoord en zij beantwoordden deze vraag vrijwel allen positief.

Vraag 11 Wie waren er bij deze reconstructie aanwezig?

Hierbij kon men kiezen uit:

- Het Gerechtshof
- De rechtbank
- De rechter-commissaris
- De officier van justitie
- De advocatuur
- Deskundigen
- Anderen, nl……

Er waren in totaal 78 reacties op deze vraag. Het Gerechtshof werd geen enkele maal genoemd, de rechtbank viermaal, de rechter-commissaris zevenenzestigmaal, de officier van justitie tweeënzeventigmaal, de advocatuur drieënzeventigmaal, deskundigen dertienmaal en anderen zestien maal, waarbij een aantal malen de politie en verdachten als anderen werden omschreven.
In 62 van de 78 reacties werd aangegeven dat de combinatie van, officier van justitie en advocatuur bij de reconstructie aanwezig was geweest.

Vraag 12 Indien een of meer deskundigen aanwezig waren, op welk terrein was/ waren die deskundig en met welk doel was hij/ zij aanwezig? Bij deskundigheid s.v.p. doorhalen hetgeen niet van toepassing is.

Dit was een meerkeuzevraag, waarbij qua deskundigheid kon worden gekozen uit: pathologie, vuurwapens, bloedsporen, verkeer, gedragswetenschap en anders, nl… en voor wat betreft doel aanwezigheid: uitvoeren reconstructie op basis van sporen, toetsing reconstructie door betrokkene met sporenbeeld, vraagbaak, anders, nl….

Hoewel geen van de respondenten dat heeft aangegeven, ontstond achteraf de indruk dat deze vraag wel duidelijk was, maar de wijze waarop men het antwoord kon aangeven, voor verbetering vatbaar was.

De reacties op deze vraag waren als volgt:

Deskundigheid	Aantal malen genoemd	Doel
(Vuur)wapens	2	Schieten (met losse flodders) Vraagbaak
Bloedsporen	3	Toetsing (2x) Vraagbaak
Gedragswetenschap	3	Begeleiden verhoren Vraagbaak (2x)
Pathologie	4	Vraagbaak (3x) Toetsing
Verkeer	1	Vraagbaak
Motorfietsen	1	Vraagbaak
Onbekend	3	Vraagbaak (2x) Toetsing

Het verschil in aantal tussen vraag 11 en 12 is ontstaan doordat sommige respondenten de aanwezigheid van een deskundige bij vraag 11 niet en bij vraag 12 wel hebben vermeld.

Vraag 13 *Kon u invloed uitoefenen op het verloop van de reconstructie en op welke wijze? (S.v.p. toelichten)*

Keuzemogelijkheden:

- Ja, wijze waarop (s.v.p. toelichten):…
- Nee (s.v.p. toelichten waarom niet, indien u wel aanwezig was)..

Vrijwel alle respondenten gaven aan dat zij invloed konden uitoefenen op het verloop van de reconstructie. Bij 77 van de 81 reconstructies werd deze vraag beantwoord. Slechts in twee gevallen was het antwoord negatief. In een van deze twee gevallen bleek de respondent tot de advocatuur te behoren en in het andere geval was de doelgroep door de respondent niet ingevuld. De respondent van de advocatuur gaf de volgende toelichting: Alles was al gepland. De respondenten van de advocatuur werd verder niet om inbreng verzocht. De andere respondent lichtte zijn negatieve reactie niet nader toe. Bij de positieve reacties bleek de wijze waarop in vrijwel alle gevallen de mogelijkheid tot het stellen van nadere vragen aan de betrokkenen en het laten overspelen van onderdelen van de reconstructie te zijn.

Vraag 14 *Kunt u onderdelen noemen waarover u bij deze reconstructie zeer tevreden was en waarom?*

Dit was een vraag, die men door middel van vrije tekst kon beantwoorden. Deze vraag was bij 72 reconstructies beantwoord, waarbij een of meer onderdelen werden genoemd.

Deze antwoorden zijn geclusterd en hieronder is het totaalbeeld en de reacties per doelgroep vermeld.

Totaalbeeld van alle respondenten:

Over het algemeen toont met een grote tevredenheid over de reconstructie waar men bij betrokken is geweest. Er worden diverse opmerkingen gemaakt, waaruit professionaliteit blijkt en vaak zo ook wordt benoemd. Verder blijkt de reconstructie een aantal keren verhelderend te zijn geweest. Een aantal respondenten noemt rust, de tijd nemen en soortgelijke bewoordingen/ omschrijvingen, waaruit blijkt dat dit op prijs wordt gesteld. De wijze waarop de respondenten de begeleiding en het interview van de betrokkenen hebben ervaren scoort over het algemeen hoog.

Zittende magistratuur (24 reconstructies)

Algemeen
In algemene zin waren er veel verschillende reacties, waaruit de tevredenheid van de respondenten bleek. Genoemd werden heel verhelderend (2x), organisatie (2x), totaalbeeld, perfecte coördinatie, alles, leiding, wijze van uitvoering (2x), buitengewoon goed en grondig, professionaliteit, gehele verloop (2x), en deskundige deelnemers en uitvoerders.

Voorbereiding
Drie reacties hadden betrekking op de voorbereiding. Hierbij werden genoemd: Voorlichting m.b.t. veiligheidsrisico, professioneel en goed voorgesprek met LVRT en politie.

Uitvoering:

- Omstandigheden.
  Op dit onderdeel was men tevreden over de beveiliging, de veiligheid, de decors en de ongestoordheid tijdens de reconstructie.
- Begeleiding
  De volgende reacties konden binnen dit aspect worden ondergebracht: het begeleidende team bracht systeem en rust in de dag (2x), begeleiding verliep keurig, duidelijk met voldoende ruimte voor de betrokkenen. Ten aanzien van de begeleider werden de volgende reacties gegeven: prima contact met v. Manen, omgang met getuigen door dhr. Van Manen (respectvol, duidelijk en correct), goede aanpak van moeilijke verdachte en getuigen/ dossierkennis en mensenkennis van de

ondervrager (Van Manen), ondervraging getuigen- dossierkennis ondervrager (2x) , plezierige samenwerking met leider van de reconstructie (flexibel) en telkens opkomende vragen aan uitvoerder van reconstructie kunnen meegeven.

- Registratie
  Op dit onderdeel uitte men de tevredenheid door het noemen van professioneel, filmopnames, professionele apparatuur, techniek, goede vastlegging, goede technische mogelijkheden om mee te kijken en te luisteren en Life meekijken naar opnamen tijdens reconstructie

Nazorg
Een respondent was tevreden over het feit dat het LVRT na afloop op verzoek een band verstrekte met diverse gereconstrueerde fragmenten die aan elkaar waren geplakt.

Openbaar ministerie (achttien reconstructies)

Algemeen
Ook het openbaar ministerie noemde een aantal punten waar men in algemene zin te tevreden was, zoals alles (2x), goede scheiding van betrokkenen, goede catering (2x), inzet TR, professionaliteit (2x), o.a. opzet, contact aanwezige rechercheurs met emotionele verdachte, goede organisatie en contact met betrokkenen.

Voorbereiding
Hierbij werd eenmaal de voorbereiding zonder nadere toelichting genoemd en eenmaal het feit dat vooraf goed doorgesproken was het doel, de werkwijze en wie bij de reconstructie aanwezig zouden zijn.

Uitvoering

- Omstandigheden
  Driemaal werd de locatie genoemd, waarbij het eenmaal een goed nagebouwde situatie betrof, die voor goede afscherming en rust zorgde. Verder werden genoemd zelfde omstandigheden, goede afzetting, volop rust, goede voorzieningen voor alle betrokkenen, goed gelijkende acteurs en tenslotte meldde een respondent alles was eigenlijk precies zoals op de avond van de gebeurtenissen die gereconstrueerd werden.
- Begeleiding
  Op dit onderdeel werden zeven reacties gegeven. Dat waren: professionele interviewer, rustige en bekwame regisseur, wijze van verhoor getuigen en verdachten was professioneel, mensen konden in alle rust hun verhaal doen, niet sturen van verdachte, interviewer (Jan van Manen) straalde rust uit, stelde goede vragen, uitleg aan verdachte en getuigen van het doel van de reconstructie en de

feitelijke gang van zaken en de mogelijkheid om opengebleven vragen beantwoord te krijgen.

- Registratie
  Twee reacties: professioneel gefilmd door de filmploeg en techniek (alles deed het zeer goed).

Op het punt van nazorg waren geen reacties.

Advocatuur (28 reconstructies)

Algemeen
De meeste reacties van de advocatuur konden in de categorie algemeen worden ondergebracht. Driemaal werd genoemd geheel tevreden en viermaal verhelderend (noodweer). Vijfmaal was men tevreden over het feit dat er een mogelijkheid geboden was om vragen te stellen of op andere wijze invloed uit te oefenen en verder de volgende punten eenmaal genoemd: professioneel uitgevoerd, volledige reconstructies, zorgvuldige uitvoering, totaal (zeer gedegen), reconstructie droeg bij aan vrijspraak, open mind en kritische houding RC, reconstructie van alternatieve scenario's, waarheidsgetrouw en compleetheid getuigen.

Voorbereiding
Een respondent was tevreden omdat alles duidelijk was en een ander omdat er een goed draaiboek was.

Uitvoering

- Omstandigheden
  Vier reacties hadden betrekking op de omstandigheden. Deze luidden: aanwezigheid van een patholoog, reconstructie op de PD, de afscherming van de PD en de plaats opname.
- Begeleiding
  De reacties op dit punt waren: geduld leden videoreconstructieteam ("onuitputtelijk"), alle tijd en rust genomen om dingen over te spelen(2x), professioneel team, rustige aanpak, objectieve vraagstelling, introductie en bedoeling reconstructie, Hr. Van Manen (professioneel, niet sturend), wijze van vraagstelling interviewer (objectief, gericht op waarheidsvinding) en de regisseur (zeer veel geduld).
- Registratie
  Een respondent noemde het feit dat er geen problemen met de techniek waren geweest.

Ten aanzien van de nazorg werden door deze respondenten geen onderdelen genoemd waar zij tevreden over waren.

NN (2 reconstructies)
De NN-respondent toonde zich tevreden over de kwaliteit/deskundigheid, de voorbereiding (door regisseur) en de onafhankelijkheid.

Vraag 15 Kunt u onderdelen noemen waarover u bij deze reconstructie minder tevreden was? En hoe kunnen die volgens u verbeterd worden?

Ook dit was een vraag, die door middel van vrije tekst kon worden beantwoord. In de vragenlijst was ruimte geboden voor drie onderdelen, waarbij per onderdeel het verbeterpunt en de wijze waarop dit kon worden bereikt, kon worden aangegeven.

Er waren 38 reacties op deze vraag. Deze zijn hieronder vermeld.

Totaalbeeld van de reacties:

De reacties van de leden van de verschillende doelgroepen waren uiteenlopend. Twee punten sprongen eruit. Allereerst het feit dat de leden van de zittende magistratuur viermaal ontevredenheid uitten over de begeleiding. Zij wensten minder uitgebreid ondervragen, minder herhalen en beperking tot feitelijk gebeurtenissen. Opvallend was dat de leden van het Openbaar Ministerie ten aanzien van dit onderdeel geen enkel verbeterpunt noemden. Het tweede feit dat opviel was dat door de respondenten van de advocatuur driemaal ontevredenheid werd geuit over de duur van de reconstructie. Deze drie wilde alleen op de essentiële momenten aanwezig zijn. Een van hen noemde daarbij de periode, dat er gefilmd werd.

Zittende magistratuur

De zittende magistratuur vermeldden bij negen reconstructies punten die voor verbetering vatbaar waren.

Algemeen:
Genoemd werden het scheiden van slachtoffers, verdachten, getuigen en deskundigen onder toezicht, een geschikte ophoudplek voor de verdachte vooraf, voorlichting over (on)mogelijkheden van het LVRT en minder tijdsverloop tussen feit en reconstructie i.v.m. mogelijk gewijzigde omstandigheden.

Voorbereiding
Goede afspraken over contact tussen raadsman en verdachte vooraf werd eenmaal genoemd.

Uitvoering

- Omstandigheden
  Hierbij werd eenmaal de zorg voor betrokkenen genoemd met als voorbeeld een jas voor een verdachte i.v.m. de weersomstandigheden
- Begeleiding
  Viermaal werd als verbeterpunt beperken tot de feitelijke gebeurtenissen genoemd in verschillende bewoordingen, zoals minder uitgebreid ondervragen en herhalen, om aandacht verlies of fantaseren te voorkomen.
- Registratie
  Als verbeterpunt werd eenmaal het geluid en de verbinding met de begeleider genoemd.

Nazorg
Een respondent wenste dat de duur van de uitwerking van de gesproken tekst korter was, dan wel tijdig een juiste inschatting hiervan kenbaar was gemaakt.

Het openbaar ministerie gaven op deze vraag een reactie bij zeven reconstructies.

Algemeen
Een respondent gaf na een ervaring met een reconstructie als verbeterpunt aan de opvang van de figuranten in een aparte ruimte met toezicht en voorzieningen, zoals tv, eten en drinken, etc. en een tweede vond het veel tijd vergen, vroeg zich of het doelmatiger kon en sneller had gekund.

Voorbereiding
T.a.v. de voorbereiding werden door de respondenten van het openbaar ministerie geen verbeterpunten genoemd.

Uitvoering

- Omstandigheden
  Eenmaal werd de gelijkenis van de acteurs als verbeterpunt aangegeven en een ander vond dat de locatie bij de betreffende reconstructie te veel afgebakend was, waardoor de omstandigheden minder duidelijk waren, en wenste verbetering hiervan.
- Begeleiding
  T.a.v. de begeleiding werden geen verbeterpunten genoemd.
- Registratie
  Eenmaal was meer ruimte om mee te kijken gewenst en eenmaal wenste men technisch beter materiaal omdat het zicht via de camera minder was dan in werkelijkheid.

Nazorg

- Een respondent gaf aan dat er na afloop een overvloed aan videomateriaal was. Hierdoor ontstond de behoefte aan een compilatie van essentie, rubricering en een tijdlijn, hetgeen d.m.v. digitale technieken mogelijk gerealiseerd kon worden.

De respondenten van de advocatuur gaven bij 12 reconstructies een of meer punten ter verbetering aan.

Algemeen

Door de respondenten werden de volgende verbeterpunten genoemd: elk essentieel onderdeel reconstrueren, de duur (advocaten alleen op essentiële momenten aanwezig – als er gefilmd wordt) 3x, vermijden verstoring (bv. aggregaat), de rechter-commissaris was moeilijk te bewegen een (alternatieve) reconstructie op verzoek van de verdediging uit te voeren en de uitvoering niet door het opsporingsteam, maar door onafhankelijke personen.

Voorbereiding

Eenmaal werd de inbreng van de verdediging bij het samenstellen van het draaiboek gewenst.

Uitvoering

- Omstandigheden

  Een respondent had ervaren dat de nabootsing van de omstandigheden te wensen overliet en een tweede was ontevreden over het feit dat de reconstructie niet op de oorspronkelijke PD plaats vond, maar in een loods elders.
- Begeleiding

  Ook t.a.v. de begeleiding waren er twee reacties. Een respondent stelde voor de communicatie met de interviewer directer te laten verlopen d.m.v. een “oortje” en een ander was niet tevreden over de vraagstelling. Deze was volgens deze respondent niet objectief geweest.
- Registratie

  Een respondent was ontevreden over de belichting en een ander had een reconstructie bijgewoond, waar geen video-opnamen van waren gemaakt. Dit werd in 1e aanleg niet als probleem ervaren, omdat de bij de reconstructie aanwezig was, maar kon dat wel worden bij hoger beroep.

Nazorg

Op dit punt werden geen punten genoemd waar men ontevreden over was.

De NN-respondent gaf als verbeterpunt aan: De CD/DVD wordt door RB niet bekeken/ maakt niet zo veel indruk - te bereiken door rechtbank aanwezig bij reconstructie.

Vraag 16 *Bent u vanaf 1 januari 2000 op andere wijze, dan nadat u daartoe opdracht had gegeven of om had verzocht, geconfronteerd met reconstructies op basis van verklaringen van bij het feit betrokkenen?*

Deze vraag werd door 32 respondenten beantwoord, waarvan 19 negatief.

Vraag 17 *Wat waren hierbij uw ervaringen?*

Hier kon vrije tekst worden ingevuld.

Acht van de 13 respondenten die de vorige vraag hadden beantwoord, hadden ook deze vraag beantwoord. De reacties luidden:

Zittende magistratuur:
T.a.v. ernstige verkeersongevallen door technische ongevallen dienst politie: van voldoende tot goed niveau
T.a.v. speurhonden: principiële verweren omtrent de uitvoering en de betrouwbaarheid.

Openbaar ministerie
Een forensisch officier gaf aan door collega's benaderd te worden over de zin en onzin van een reconstructie en waar men op moest letten. Een advies tot het houden van een reconstructie onlangs had tot een goed resultaat geleid en veel waarde gehad voor de bewijsvergaring.

Advocatuur:
Een respondent was in 2002 bij een reconstructie geweest, waar de verklaring van de verdachte op uitstekende wijze gevisualiseerd was. Een ander was minder positief. Hij was geconfronteerd met door de politie in de fase van het (prille) opsporingsonderzoek gehouden reconstructies op basis van verklaringen van getuigen, die selectief en suggestief verhoord werden.

Vraag 18 *Overige opmerkingen m.b.t. reconstructies op basis van verklaringen van bij het feit betrokkenen.*

Ook deze vraag kon door middel van vrije tekst worden beantwoord.

Deze vraag leidde tot slechts een reactie van een lid van het openbaar ministerie. Deze luidde:
Met de komst van de nieuwe technieken (3D) is het zaak dat afdelingen FO bij ernstige delicten direct opnamen maken met de daarvoor bedoelde apparatuur. Aan de hand daarvan kan een PD achteraf namelijk worden gereconstrueerd. In het 3D-model kan men dan vanuit alle invalshoeken bekijken wat er waar te nemen is. Fysieke reconstructies zullen daardoor

minder vaak nodig zijn. Het lijkt mij zaak om daarop te investeren, want het exact nabootsen van een PD wordt met de digitale technieken juist eenvoudiger en dat is toch de basis van een goed reconstructie.

1.2. Reconstructies op basis van sporen (technische reconstructie)

Vraag 19 *Heeft u vanaf 1 januari 2000 een of meer malen opdracht gegeven tot of verzocht om een reconstructie op basis van sporen, of bent u andere wijze geconfronteerd met een dergelijke reconstructie?*

38 Respondenten beantwoordden deze vraag, waarvan 11 positief. Zij hadden in totaal zeventienmaal een ervaring met een reconstructie op basis van sporen. Onderverdeeld naar de doelgroepen gaf dit het volgende beeld.

Zittende magistratuur	5 respondenten	8 reconstructies
Openbaar ministerie	2 respondenten	3 reconstructies
Advocatuur	4 respondenten	6 reconstructies

Vraag 20 *Aan welke kwaliteitseisen moet een reconstructie op basis van sporen volgens u voldoen om optimaal bij te dragen aan waarheidsvinding? Denk hierbij aan eisen die kunnen worden gesteld aan het proces, de procedure, de inhoud, de professionaliteit en de locatie van de reconstructie. Wilt u de eisen in uw eigen bewoordingen in volgorde van belangrijkheid aangeven?*

Van de zittende magistratuur noemden twee respondenten een aantal eisen, namelijk oorspronkelijk locatie, anders nabootsen met gelijke omstandigheden, uitvoeren door instituten of dienstonderdelen met ervaring, professioneel, nauwkeurig, getrouwe nabootsing omstandigheden (locatie, tijdstip, personen, middelen), afwijkingen (en onzekerheidsmarges) nauwkeurig in kaart brengen, varianten a.m. dossier tevoren nauwkeurig in beeld brengen en tijdens opnamen als zodanig markeren, overleg betrokkenen (raadslieden, Officier van justitie, RC, enz.) over varianten, afwijkingen tijdens de reconstructie en aanleggen logboek hiervan, nabespreking betrokkenen en voorbereiding; overleg uitvoerenden met de RC, bruikbaarheid spoor en schriftelijke en eventueel visuele verslaglegging met daarin aangegeven de mate van betrouwbaarheid.

Geen van de twee respondenten van het Openbaar ministerie beantwoordde deze vraag.

De vier respondenten van de advocatuur gaven de volgende reacties: aanwezigheid/overleg met raadsman (2x), uitvoering door anderen dan verhorende verbalisanten, video-opnamen, op de plaats delict, onder dezelfde omstandigheden (weer en tijd (2x) dag, nacht en licht), met dezelfde voorwerpen en materialen (bij een lijk zijn lengte en geslacht van belang), TR aanwezig die sporen hebben veiliggesteld en voldoende privacy.

Vraag 21 *Op basis van welke sporen of combinatie van sporen vond deze reconstructie plaats? (meerdere antwoorden mogelijk)*

Hierbij kon men kiezen uit de volgende antwoordmogelijkheden:

- Bloedsporen
- Inslagen van projectielen
- Schoensporen
- Bandsporen
- Verwondingen
- Sporen van brand
- Schadebeeld
- Overige sporen, nl…..

De volgende sporen of sporencombinaties werden als basis voor de reconstructie genoemd:

Bloedsporen werden driemaal genoemd, driemaal inslagen van projectielen, eenmaal verwondingen, tweemaal schadebeeld en eenmaal overige sporen met als toelichting toetsing van fysieke (on)mogelijkheden. Verder werden eenmaal genoemd een combinatie van bloedsporen en verwondingen, een combinatie van bloedsporen en schadebeeld, een combinatie van bloedsporen, schoensporen en schadebeeld, een combinatie van bloedsporen, sporen van brand en schadebeeld, een combinatie van bloedsporen, verwondingen en overige sporen met als toelichting bindmateriaal en tenslotte een combinatie van bloedsporen, inslagen van projectielen, verwondingen en schadebeeld.

In onderstaande tabel heb ik aangeven hoe vaak elke optie al dan niet in combinatie met een of meer andere opties is genoemd:

Spoor	Aantal maal genoemd
Bloedsporen	9
Inslagen van projectielen	4
Schoensporen	1
Bandsporen	-
Verwondingen	3
Sporen van brand	1
Schadebeeld	6
Overige sporen	3

Vraag 22 In welke fase werd besloten deze reconstructie uit te voeren?

Bij deze vraag kon gekozen worden uit de volgende drie mogelijkheden

- Tijdens het opsporingsonderzoek
- Tijdens het gerechtelijk vooronderzoek
- Tijdens de fase van berechting

De drie doelgroepen beantwoordden deze vraag als volgt:

Doelgroep:	Opsporingsonderzoek	GVO	Fase van berechting
Zittende magistratuur	2	3	3
Openbaar Ministerie	3	0	0
Advocatuur	0	3	3
Totaal:	5	6	6

Vraag 23 Van wie kwam het voorstel tot het uitvoeren van de reconstructie?

Bij deze vraag kon worden gekozen uit:

- Gerechtshof
- De rechtbank
- De rechter-commissaris
- Openbaar ministerie
- Advocatuur
- Politie
- Anderen, nl……..

De respondenten gaven de volgende antwoorden. In de tabel zijn de zittende magistratuur met ZM, het Openbaar ministerie met OM en de advocatuur met AD aangeduid.

Doelgroep:	Gerechtshof	Rechtbank	RC	OM	Advocatuur	Politie	Anderen
ZM		1	1	3	2		
OM				1			
AD			1		3		
Totaal:		1	2	4	5		

Voorts werd door het openbaar ministerie tweemaal een combinatie van openbaar ministerie en politie genoemd en door de respondenten van de advocatuur werd tweemaal een combinatie van RC, openbaar ministerie en advocatuur genoemd.

Vraag 24 In welke fase werd de reconstructie uitgevoerd?

Gekozen kon worden tussen:

- Tijdens het opsporingsonderzoek
- Tijdens het gerechtelijk vooronderzoek
- Tijdens de fase van berechting

Deze vraag leidde tot de volgende reacties:

Doelgroep:	Opsporingsonderzoek	GVO	Fase van berechting
Zittende magistratuur	2	3	3
Openbaar Ministerie	3	0	0
Advocatuur	0	4	2
Totaal:	5	7	5

Vraag 25 Door wie werd deze reconstructie uitgevoerd?

De volgende keuzemogelijkheden werden aangeboden:

- Een deskundige, nl (s.v.p. deskundigheid vermelden)…….
- De politie
- Het Landelijk Verkeers Bijstands Team
- Het Landelijk Video Reconstructie Team
- Anderen, nl…..

De respondenten gaven op deze vraag de volgende reacties:

Uitvoerder	Aantal malen	Opmerkingen
Deskundige	1	Water-deskundige
Politie	7	
Landelijk Verkeers Bijstands Team	1	
Landelijk Video Reconstructie Team	2	
Anderen, nl..	1	TNO

Verder werd tweemaal een combinatie van uitvoerders genoemd, namelijk een combinatie van politie en deskundige en een combinatie van Landelijk Video Reconstructie Team en deskundige.

Vraag 26 Wat was naast waarheidsvinding het hoofddoel van deze reconstructie?

De respondenten konden hierbij kiezen uit de volgende opties:

- Controle
- Toetsing afgelegde verklaring(en)
- Verzamelen van informatie voor verhoor van betrokkenen
- Bewijsvergaring
- Anders, nl….

In de meeste gevallen werd een combinatie van doelen genoemd. Genoemd werden: controle 1x, toetsing afgelegde verklaringen 4x, anders 2x met als toelichtingen manoeuvreerbaarheid vlot en nagaan feitelijke toedracht en varianten.
De volgende combinaties werden genoemd: controle en toetsing afgelegde verklaringen 2x, de combinatie controle en bewijsvergaring 1x, de combinatie controle en anders, nl. visualisering 1x, de combinatie toetsing afgelegde verklaringen en bewijsvergaring 2x, de combinatie controle, toetsing afgelegde verklaringen en bewijsvergaring 2x en de combinatie toetsing afgelegde verklaringen, verzamelen van informatie voor verhoor van betrokkenen en bewijsvergaring 2x.

Toetsing afgelegde verklaringen en controle werden al dan niet in combinatie met andere opties het meest genoemd, namelijk respectievelijk 12x en 7x.

Vraag 27 *In welke mate is door de reconstructie het door u bij vraag 26 aangegeven hoofddoel gerealiseerd?*

Mogelijke antwoorden waren:
- Volledig
- Gedeeltelijk
- Geheel niet

De verkregen reacties waren overigens als volgt.

Doelgroep:	Volledig	Gedeeltelijk	Geheel niet
Zittende magistratuur	3	5	0
Openbaar Ministerie	2	1	0
Advocatuur	1	2	3
Totaal:	6	8	3

Vraag 28 *Wat was volgens u hiervan de hoofdoorzaak?*

Mogelijke antwoorden waren:
- Gebrek aan technische mogelijkheden
- Wijze van uitvoering
- Doel bleek niet gerealiseerd te kunnen worden, omdat (s.v.p. motiveren) …..
- Anders, nl (s.v.p. toelichten)….

Ten aanzien van tien reconstructies werd een oorzaak vermeld. Gebrek aan technische mogelijkheden werd tweemaal genoemd, wijze van uitvoering werd driemaal genoemd, in twee gevallen bleek het doel volgens de respondenten niet gerealiseerd te kunnen worden, omdat in het ene geval de verdachten weigerden mee te werken en in het andere geval er

sprake was van tegenstrijdige verklaringen, anders werd eenmaal genoemd met als toelichting dat de verdachte overleden was.
Tweemaal werd een combinatie van oorzaken genoemd. Bij de ene reconstructie een combinatie van gebrek aan technische mogelijkheden en de wijze van uitvoering en bij de andere een combinatie van gebrek aan technische mogelijkheden en anders, nl. doel redeneren.

Vraag 29 Kunt u onderdelen noemen, waarover u bij deze reconstructie zeer tevreden was?

Bij deze vraag werd de mogelijkheid geboden om door middel van vrije tekst drie onderdelen te noemen, eventueel onder vermelding van de reden van tevredenheid.

Bij tien van de zeventien reconstructies werd deze vraag beantwoord met een of meer punten waarover men zeer tevreden was.

Totaalbeeld:
De reacties waren uiteenlopend en daarom verwijs ik naar de hieronder door de respondenten genoemde onderdelen.

Zittende magistratuur
Genoemd werden: Zorgvuldig, nauwgezet, inzichtelijkheid door foto's en beschrijving locatie en begrijpelijke technische uitleg.

Openbaar ministerie
Het openbaar ministerie toonde zich bij de ervaren reconstructies tevreden over de verslaglegging, de toepassing van de Panoscan, waardoor duidelijkheid over de gevaarzetting werd geboden en er een volledig zicht op de kogelbanen en schietlijnen werd verkregen, goede chronologische uiteenzetting, de aanpak, samenwerking en het advies (deskundig, ter zake, goede uitleg en helder).

Advocatuur
De respondenten van de advocatuur toonden zich tevreden over de strakke regie van de RC en uitsluiting van sturing door de politie, de voorbereiding, de techniek die goed geregeld was, de grote bereidheid om op vragen in te gaan en de bloedspoorpatronen.

Vraag 30 Kunt u onderdelen noemen waarover u bij deze reconstructie minder tevreden was? En hoe kunnen deze volgens u verbeterd worden?

Bij deze vraag kon men door middel van vrije tekst drie onderdelen vermelden en daarbij tevens de verbeterpunten en de wijze waarop de verbetering bereikt kon worden vermelden.

M.b.t. zes reconstructies werden onderdelen genoemd, eenmaal door een lid van zittende magistratuur, eenmaal door lid van het openbaar ministerie en viermaal door de advocatuur.

Zittende magistratuur
Door een lid van de zittende magistratuur werden twee onderdelen genoemd, namelijk - Ondervraging - voorkom doel redeneren, en - Compleetheid - voorkom dat later veel wezenlijke vragen zijn te stellen op rapportage.

Openbaar Ministerie
Een lid van het Openbaar ministerie noemde uitvoering/presentatie meer toespitsen op vragen door regie vooraf.

Advocatuur
Vier respondenten van de advocatuur noemden de volgende onderdelen; - sturing door de politie, - nabootsing niet correct uitgevoerd, waardoor veiligheid van stand-in in gevaar kon komen, en geen betrouwbaar beeld werd verkregen, -onnauwkeurige uitvoering, -geen alternatieve opties (tunnelvisie), tijdschemaoverzicht verstrekken.

Vraag 31 Ruimte voor overige opmerkingen m.b.t. "reconstructies op basis van sporen".

Geen van de respondenten heeft deze ruimte benut.

1.3. Overige vragen

Vraag 32 *Hebt u ervaring met het gebruik van digitale technieken bij reconstructies, zoals 3d-scan, animatie- en simulatieprogramma´s zoals PC-crash, etc.?*

Door 44 respondenten werd deze vraag beantwoord. Hiervan waren de antwoorden van zeven respondenten positief. Van deze zeven vermeldden er drie waar zij ervaring mee hadden, namelijk 3d scan 3x, animatie en 360 graden fotografie.

Vraag 33 *Kunt u uw ervaringen met deze technieken hieronder weergeven met de nadruk op de door u ervaren voor- en nadelen t.o.v. andere wijzen van reconstrueren?*

Techniek	Voor – en nadelen
3d scan	snel + effectief, gemakkelijk van alle kanten te bekijken Voordeel is dat het exact weergeeft wat iemand vanaf een bepaalde plaats heeft gezien of heeft kunnen zien. Het is bovendien een "dynamische" omgeving waarin stante pede een andere positie kan worden ingenomen. Nadeel is dat je zeer precies moet weten wat zich allemaal in de weergegeven zone heeft bevonden. Dat dient dus direct zeer goed en gedocumenteerd vastgelegd te worden. Want elk detail kan beslissend zijn voor wat iemand wel of niet gezien heeft of kan hebben. Het is dus al met al een heel bewerkelijke en kostbare onderzoeksmethode.
Animatie	voordeel: delict kan "realtime" worden nagebootst, van alle kanten worden bekeken, je kan makkelijk navigeren in het materiaal; nadeel: techniek staat nog in de kinderschoenen, het ontwikkelen kost veel tijd+ capaciteit+geld. Middel is daardoor te beperkt inzetbaar.
3d animatie in combinatie met 360 graden foto's	toetsen getuigenverklaringen en zichtlijnen
Panoscan	Volledig zicht op kogelbanen en schietlijnen Duidelijkheid over gevaarzetting Voordeel is dat het heel goed kan weergeven wat iemand ziet (bijvoorbeeld dode hoek onderzoek). Nadeel is dat alles statisch is. Als iemand achteraf zegt dat hij toch drie meter meer naar rechts heeft gestaan, vervalt de waarde van het beeldmateriaal.
Virtuele reconstructie	Virtuele reconstructie m.b.t. inslagen van projectielen, verwondingen, en schadebeeld tijdens GVO door?

	Hoofddoel gedeeltelijk gerealiseerd. Oorzaak: je kunt uit een reconstructie nooit zekerheid krijgen over wat er precies wel is gebeurd, maar wel zekerheid over wat er niet is gebeurd.

Vraag 34 Kunt u nog andere zaken noemen die u van belang acht om de kwaliteit van reconstructies te verbeteren?

Deze laatste vraag leidde tot veertien reacties, respectievelijk drie van de zittende magistratuur, vijf van het openbaar ministerie en zes van de advocatuur.

Totaalbeeld
Los van de vele positieve reacties, kunnen er een paar zaken worden uitgelicht, namelijk de kennelijke behoefte aan voorlichting over de (on)mogelijkheden van een reconstructie en verbeterde techniek van het vastleggen om de resultaten te kunnen gebruiken bij het beoordelen van de zaak en in de rechtszaal. Het eerste verbeterpunt betekent een meer actieve houding van de politie en meer kennis van de (on) mogelijkheden. Zoals gesteld wordt er al een aantal jaren een lesblok in diverse opleidingen voor tactische en technische rechercheurs over dit onderwerp verzorgd. Daarnaast zou een uitvoerder als het Landelijk Video Reconstructie Team een actievere houding richting zittende magistratuur, openbaar ministerie en raadslieden kunnen innemen. Overigens verlangt het Programma Versterking Opsporing en Vervolging dit al ten aanzien van de politie en het Openbaar ministerie.
Het tweede punt is vooral een zaak van goed voor en tijdens de reconstructie communiceren met de opdrachtgever om zo tot een betere afstemming van wensen en mogelijkheden te komen. Vaak beseft men na de reconstructie pas hoe men de resultaten eigenlijk wil gaan gebruiken. Nieuwe digitale technieken bieden overigens steeds meer mogelijkheden om tot een goede presentatie op maat te komen.

Zittende magistratuur
Reacties:

- Het is een buitengewoon nuttig instrument dat, hoe kostbaar het vaak zal zijn, in het kader van de waarheidsvinding vaker ingezet zou moeten worden.
- Eenmaal per jaar presentatie aanbieden ter informatie van wat allemaal kan m.a.w. voorlichting dus.
- Ik ben tweemaal met een videoreconstructie in aanraking gekomen, eenmaal als zittingsrechter en eenmaal als (opdracht gevend) rechter-commissaris. In beide gevallen was ik zeer onder de indruk van de gedegen wijze waarop de reconstructie werd uitgevoerd. Ook was in beide gevallen het resultaat zeer nuttig over de afdoening van de zaak.

Openbaar ministerie
Reacties:

- Ik vind de kwaliteit van reconstructies al zeer hoog liggen. Om de resultaten te kunnen gebruiken bij het beoordelen van de zaak en in de rechtszaal moet de techniek van het vastleggen echt veel beter. De afspeelapparatuur in rechtszalen trouwens ook. Je moet gemakkelijker het juiste fragment kunnen opzoeken, en sneller, en meerdere gezichtspunten kunnen kiezen naast elkaar.
- Het bewustzijn van de politiemensen moet vergroot worden. In die zin dat men vanaf het eerste moment op een PD bedenkt of het vastleggen van gegevens ten behoeve van een 3d-scan zinvol is en dan ook aldus handelt. Met alle daarbij behorende foto's en vastlegging van de omgeving (inclusief details)
- Soms kan ook een gedeeltelijke reconstructie in een vroeg stadium van de opsporing helderheid geven en inzichten geven die van belang zijn voor het verdere onderzoek. Nu wordt te vaak gedacht aan een volledige reconstructie terwijl niet alles relevant hoeft te zijn
- Voorlichting vooraf aan de zaaksofficier is noodzakelijk om helder te maken wat de technieken kunnen en ook niet kunnen
- In de meest recente reconstructie die ik heb bijgewoond zijn bepaalde passages van verklaringen afgelegd tijdens de reconstructie nadien aan de hand van de cd-roms woordelijk uitgewerkt door de politie. Dit is prettig bij de voorbereiding van de behandeling op zitting
- Ik heb overigens de vragen voor de diverse reconstructies in een vragenlijst voor een reconstructie beantwoord, omdat twee reconstructies meer dan vijf jaar geleden hebben plaatsgevonden en ik me daar niet alles van kan herinneren qua procedure. Wel kan ik me herinneren dat de reconstructies in die zaken van cruciaal belang zijn geweest. In een zaak is uiteindelijk besloten tot niet vervolgen en in de andere zaak gaf de verdachte tijdens de reconstructie te kennen dat hij achteraf vond dat hij zich niet op noodweer kon beroepen.

Advocatuur

Reacties:

- Was zeer tevreden over zorgvuldigheid en uitvoering rond de 2 reconstructies die ik heb bijgewoond. De politie heeft op hele correcte wijze getracht de reconstructies uit te voeren. Als advocaat kon ik ruimschoots voldoende vragen e.d. stellen.
- Ik heb maar een reconstructie meegemaakt, dus ik heb geen vergelijkingsmateriaal. Het geheel kwam bij mij zeer professioneel over.
- Minder drammerige officieren van justitie en objectievere politieagenten.
- Betere vragenlijst.
- Onbevangenheid.
- Ik was eigenlijk heel tevreden over de reconstructie.

Bijlage 2

Oost-Brabant
TGO 'Het Steekincident'

Algemeen dossier

Proces-verbaalnummer	: 20200216.0900.9156
Onderzoek	: TGO 'Het Steekincident'

Verdachte	: Aart
Verdacht van	: Opzettelijk, al dan niet met voorbedachten rade, Dirk van het leven beroven.
Artikel	: 289 c.q. 287 Wetboek van Strafrecht.
Plaats	: Eurostad
Datum	: 13 mei 2020

P R O C E S – V E R B A A L

Ik,

Lowie Verwegen, brigadier van de politie Oost-Brabant, Dienst Regionale Recherche, dossiervormer van het TGO 'Het Steekincident',

verklaar het volgende.

Opmerkingen vooraf:

Met betrekking tot dit proces-verbaal wordt het volgende opgemerkt:

- Dit betreft het algemeen dossier contra de op het voorblad genoemde verdachte. Het maakt deel uit van het procesdossier van het TGO 'Het Steekincident'.

- Alle bij dit proces-verbaal gevoegde kopieën zijn conform de originelen. De originele processen-verbaal met bijlagen blijven bewaard in de administratie van het TGO 'Het Steekincident'.

- In dit proces-verbaal worden de relevante resultaten van ingezette opsporingsmiddelen waarnemingen en bevindingen, betrekking hebbende op een vermoedelijk strafbaar feit of reeks van met elkaar verband houdende vermoedelijke strafbare feiten, weergegeven.

- Dit proces-verbaal is ingedeeld in hoofdstukken, te weten:

  Hoofdstuk 1: Korte samenvatting en verdenking.

  Hoofdstuk 2: Bevindingen en verhoor betrokkenen.

  Hoofdstuk 3: Bijlagen en sluiting.

Hoofdstuk 1.

Korte samenvatting:

Op 13 mei 2020 om 20.31 uur werd telefonisch aan de meldkamer van de ambulancedienst gemeld, dat er in een woning aan de Casusweg 10 in Eurostad een vechtpartij had plaatsgevonden. Daarbij was een man gewond geraakt die mogelijk zou overlijden.

Op het opgegeven adres, troffen politiemensen in de woonkamer van de woning liggend op de grond Dirk aan. Dirk had een borstwond en overleed korte tijd later, ondanks reanimatiepogingen van politie- en ambulancepersoneel. Gezien de verwondingen van Dirk en de aangetroffen situatie werd vermoed, dat er een strafbaar feit had plaatsgevonden.

In de nabijheid van het slachtoffer Dirk hielden Aart en Bea zich op. Aart had een snijwond aan zijn rechterhand. De aanleiding tot de vechtpartij en de betrokkenheid van deze personen was op dat moment volstrekt onduidelijk. Omdat Aart en Bea op dat moment niet konden worden uitgesloten van betrokkenheid bij het vermoedde strafbare feit, werden zij aangehouden. Later die avond werd Cees aangehouden omdat vermoed werd dat hij betrokken was bij een poging tot doodslag op Aart.

Naar aanleiding van de sectie werd de conclusie gerapporteerd, dat het intreden van de dood van het slachtoffer Dirk zondermeer werd verklaard door de verwikkelingen van de inwerking van uitwendig mechanisch scherprandig perforerend/klievend geweld (in het hart).

Verdenking:

Vermoedelijk heeft de verdachte Aart op 13 mei 2020 in Eurostad op de Casusweg 10 het slachtoffer Dirk opzettelijk, al dan niet met voorbedachten rade, van het leven beroofd.

Dit is strafbaar gesteld in 289 c.q. 287 van het Wetboek van Strafrecht.

Hoofdstuk 2.

Bevindingen:

In dit hoofdstuk worden de relevante bevindingen voor het onderzochte feit weergegeven in de volgende paragrafen:

- Paragraaf 1: Plaats delict.
- Paragraaf 2: Melding en eerste optreden PD.
- Paragraaf 3: Slachtoffer.
- Paragraaf 4: Mes
- Paragraaf 5: Achtergronden betrokkenen.
- Paragraaf 6: Overige bevindingen.
- Paragraaf 7: Verhoor betrokkenen.

Paragraaf 1. Plaats delict.

Omschrijving plaats delict:
De plaats delict is gelegen aan de Casusweg 10 in Eurostad.

Paragraaf 2. Melding en eerste optreden PD.

Melding:

Uit informatie van de alarmcentrale 112 van de Nationale Politie bleek, dat er voor het feit in Eurostad op 13 mei 2020 een inkomend gesprek was geregistreerd. Dit gesprek werd door de officier van justitie gevorderd en vervolgens door een politieambtenaar nageluisterd.

Melding 13 mei 2018 te 20.31 uur. Alarmcentrale 112:
Inkomend gesprek. Betreft een onbekende vrouw die om een ambulance vraagt voor de Casusweg 10 in Eurostad in verband met een vechtpartij.

Op basis van bovenstaande melding werd een ambulance en enkele surveillance-eenheden van de politie Oost-Brabant naar de opgegeven plaats gestuurd.

Eerste optreden politieambtenaren:

De politieambtenaren die op de plaats delict zijn geweest, hebben hun bevindingen verwerkt in processen-verbaal van bevindingen.

Bevindingen van politieambtenaren Jansen en Pietersen:
Uit het proces-verbaal van bevindingen van A. Jansen en B. Pietersen bleek, dat zij als eerste ter plaatse waren.

In de woonkamer van de woning zagen ze Dirk op de grond liggen. Aart zat er op zijn hurken bij. In de directe nabijheid stond Bea. Dirk zat onder het bloed en had een borstwond. Aart had een wond aan zijn rechterhand.

In opdracht van de hulpofficier van justitie C. Claassen werden Aart en Bea aangehouden.

Bevindingen politieambtenaar C. Claassen, hulpofficier van justitie:
Uit het proces-verbaal van bevindingen van Claassen bleek, dat hij op het tijdstip van de melding van de vechtpartij optrad als officier van dienst. In die hoedanigheid maakte hij met de medewerker van de politiemeldkamer afspraken over de aansturing van politieambtenaren en ging hij zelf eveneens ter plaatse.

Op 13 mei 2020 om 20.42 uur kwam hij aan op de Casusweg 10 in Eurostad waar politieambtenaar Jansen hem vertelde dat het slachtoffer Dirk was overleden. In de woonkamer van de woning zag hij Aart en Bea, waarvan Bea hevig geëmotioneerd was. Claassen begreep uit de situatie en uit wat politieambtenaren hem vertelden, dat Aart en

Bea in de woning woonden. Daarop heeft hij tegen politieambtenaar Jansen gezegd dat Aart en Bea aangehouden dienden te worden omdat zij verdacht werden van betrokkenheid bij de dood van Dirk.

Paragraaf 3. Slachtoffer.

Inbeslagname stoffelijk overschot:

Op 13 mei 2020 om 20.41 uur, werd het stoffelijk overschot van het slachtoffer door politieambtenaar B. Pietersen in beslag genomen.

Op 13 mei 2020 om 23.30 uur werd het stoffelijk overschot in opdracht van hulpofficier van justitie Claassen overgebracht naar het mortuarium Sint Jan in Eurostad.

Schouw. Niet-natuurlijke dood:

Op 13 mei 2020 werd het stoffelijk overschot in aanwezigheid van medewerkers van de afdeling Forensische Opsporing van de politie Oost-Brabant geschouwd door een arts van de G.G.D. in Eurostad. De arts was er niet van overtuigd, dat het slachtoffer op natuurlijke wijze was overleden.

Overbrengen stoffelijk overschot naar NFI en sectie:

Op 13 mei 2020 werd het stoffelijk overschot in voortdurende aanwezigheid van een politieambtenaar vervoerd naar het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) alwaar sectie werd verricht.

Op basis van de sectie werd later door de forensisch patholoog van het NFI de conclusie gerapporteerd, dat het intreden van de dood van het slachtoffer zonder meer werd verklaard door de verwikkelingen van de inwerking van uitwendig mechanisch scherprandig perforerend/klievend geweld (perforatie van de rechterhartkamer, het hartkamertussenschot en de linkerhartkamer).

Ten behoeve van vergelijkend DNA-onderzoek, werd tijdens de sectie van het slachtoffer celmateriaal afgenomen.

Na afloop van de sectie, werd het stoffelijk overschot in voortdurende aanwezigheid van een politieambtenaar vervoerd naar het mortuarium Sint Jan in Eurostad.

Identificatie slachtoffer:

Op 16 mei 2020 werd het stoffelijk overschot getoond aan de vader van Dirk. Hij herkende zijn zoon.

Vrijgave stoffelijk overschot:

Op 16 mei 2020 werd het stoffelijk overschot door de officier van justitie vrijgegeven en ter beschikking van de nabestaanden gesteld.

Paragraaf 4. Mes.

Geen mes aangetroffen op de plaats delict:

In de woning Casusweg 10 in Eurostad werd geen mes aangetroffen wat een relatie met het feit zou kunnen hebben.

Mes gevonden op 200 meter van plaats delict:

Op 17 mei 2020 om 12.00 uur meldde zich dhr. Messenvinder aan het politiebureau in Eurostad. Hij vertelde een kwartier eerder een mes gevonden te hebben in de berm van de Casusweg in Eurostad. Hij had het mes meegenomen en wilde het graag afgeven omdat er eergisteren een steekpartij was geweest in een woning aan de Casusweg, niet ver van de plek waar hij het mes had gevonden.

Door dhr. Messenvinder werd de plek aangewezen waar hij het mes had gevonden. Er werd van hem een verklaring opgenomen. Het mes werd in beslag genomen en voor sporenonderzoek veiliggesteld.

Het door dhr. Messenvinder gevonden mes:

Celmateriaal van slachtoffer op mes:

Het genoemde mes werd door een medewerker van het Nederlands Forensisch Instituut onderzocht op de aanwezigheid van bloed en andere biologische sporen. Op het lemmet en deels op het heft, werden bloedsporen aangetroffen. Het gehele mes werd bemonsterd. De bemonsteringen werden onderzocht op aanwezigheid van celmateriaal waarvan vervolgens een DNA-profiel werd vastgesteld. Deze DNA-profielen werden vergeleken met de DNA-profielen van Dirk, Aart en Cees. Naar aanleiding van dit onderzoek werd de volgende interpretaties en conclusies gerapporteerd:

- In de bemonsteringen is celmateriaal aanwezig wat afkomstig kan zijn van het slachtoffer Dirk. De berekende frequentie of matchkans DNA-profiel is kleiner dan één op één miljard.
- Verder werd uit de bemonsteringen een DNA-mengprofiel vastgesteld.
- Er werd geen celmateriaal aangetroffen met de DNA-profielen van Aart en Cees.

Mes vertoont gelijkenis met gebruikte mes:

Het mes werd getoond aan Aart, Bea en Cees. Aart en Cees verklaarden dat het mes sterke gelijkenis vertoonde met het mes dat tijdens het incident was gebruikt. Bea kon zich niet precies herinneren hoe het gebruikte mes er uitzag.

Achtergrond van betrokkenen:

Aart is in 2012 veroordeeld voor een geweldsdelict en in 2013 voor het bezit van een geringe hoeveelheid cocaïne. De wijkagent had van jongeren uit de buurt al enkele malen gehoord dat Aart wel eens wat pilletjes verkocht. Aart is in het verleden een verdienstelijk kickbokser geweest die landelijk regelmatig wedstrijden won en daarmee de publiciteit haalde.

Bea heeft geen antecedenten en er is verder over haar niets bekend.

Cees is in 2010 veroordeeld voor een bedreiging. Vermoedelijk maakt hij zich al enkele jaren schuldig aan de handel in verdovende middelen. Een paar maanden geleden was hij betrokken bij een vechtpartij in een horecapand waarvan bekend was dat daar verdovende middelen werden verhandeld. Naar deze vechtpartij is geen onderzoek ingesteld.

Dirk heeft geen antecedenten. Hij werd sinds enkele maanden, vanaf zijn scheiding, regelmatig in gezelschap van Cees gezien.

Paragraaf 6. Overige bevindingen.

Buurtonderzoek:

In het kader van het onderzoek werden woningen in de omgeving van de plaats delict bezocht met de bedoeling om getuigen te vinden. Bij relevante informatie werd een verklaring opgenomen.

Tijdens dit buurtonderzoek werd van Elise een verklaring opgenomen. Elise verklaarde, dat ze de buurvrouw van Aart en Bea is en op 13 mei 2020 rond 20.30 uur buiten voor haar woning stond. Ze hoorde toen de deur van de buren met kracht opengaan. Dit trok haar aandacht. Er kwam een haar onbekende man uit de woning die zij nooit eerder bij de buren had gezien. De man was ongeveer 45 jaar oud en droeg een zwart jack met op de voorzijde een blauw embleem. Terwijl de man naar buiten kwam, stopte hij iets weg. Ze kon niet zien wat dit was. De man was vervolgens in de richting van het centrum van Eurostad gerend.

Historische verkeersgegevens. Telefonisch contact:

Van telefoonnummers waarvan verondersteld werd dat ze in gebruik waren bij Dirk, Aart, Cees en Bea werden door de officier van justitie historische verkeersgegevens gevorderd. Voor zover deze gegevens aanwezig waren, werden ze door de telecomprovider verstrekt. Uit analyse van de gegevens bleek, dat de telefoonnummers van Aart en Cees op 13 mei 2020 om 19.45 uur met elkaar contact hadden.

Paragraaf 7. Verklaringen van betrokkenen.

Verhoor Aart:

Aart werd verhoord. Samengevat verklaarde hij, dat hij met Bea woonde op het adres Casusweg 10 in Eurostad. Hij kende Cees en Dirk al enkele jaren en had vorig jaar voor 5.000 euro een partij Xtc-pillen van hen gekocht, die bij levering direct aan Cees was betaald. Hierna was hij een aantal malen door Cees, meestal in gezelschap van Dirk, in persoon en telefonisch benaderd. Zij eisten van hem nog eens 5.000 euro en werden in de loop van de tijd steeds agressiever. De voorlaatste keer was op 10 mei. Aldus Aart, was hij Cees en Dirk in een lokale kroeg tegengekomen. Cees had daar tegen Aart gezegd: "Als je niet binnen 3 dagen 5.000 euro betaald, dan ga je er aan". Dirk had gezegd dat Aart beter kon betalen omdat Cees dat daadwerkelijk uit zou voeren. Aldus Aart, had hij tegen hen gezegd dat hij de partij had betaald, niet van plan was om nog meer te gaan betalen en van hen niet bang was. Op 13 mei 2018 rond 19.45 uur belde Cees met de mededeling dat ze het geld kwamen ophalen. Aart begon zich enigszins ongerust te maken maar dacht dat hij ze wel weer kon afschepen. Rond 20.00 uur werd er aangebeld. Cees en Dirk stonden voor de deur. Aart liet hen binnen en er volgde in aanwezigheid van Bea met hen een rustig verlopend gesprek. Toen Bea koffie ging halen in de keuken, had Cees gevraagd of Aart het geld, 5.000 euro, in huis had. Aart had weer gezegd dat hij niet van plan was om te betalen. Volgens Aart, had Cees hierop een mes onder zijn jas vandaan gehaald en daarmee een stekende beweging gemaakt in de richting van het bovenlichaam van Aart. Aldus Aart, had hij de stekende beweging afgeweerd waarbij een snijwond aan zijn rechterhand was ontstaan. Daarna was er tussen hem en Cees een worsteling ontstaan waarbij hij het mes had kunnen afpakken. Dirk was zich met de worsteling gaan bemoeien. Tijdens de worsteling slaakte Dirk plotseling een kreet alsof hij hevige pijn voelde. Bea, die net op dat moment uit de keuken kwam, schreeuwde in paniek dat Dirk gewond was. Kort daarna onttrok Cees zich aan de worsteling en rende weg, de woning uit. Dirk was ineengezakt op de vloer van de woonkamer. Hij was nog in leven en maakte een snurkend geluid. Ter hoogte van de borst, kleurde de kleding van Dirk rood. Aldus Aart, had hij tegen Bea gezegd dat ze 112 moest bellen voor een ambulance. Hij had de wond van Dirk dichtgeduwd om hem in leven te houden. Na 10 minuten kwam de ambulance. Het ambulancepersoneel nam de verzorging over en na enkele minuten vertelde een ambulancebroeder dat Dirk was overleden. Aldus Aart, wist hij niet waar het mes was gebleven maar hij vermoedde dat het door Cees was meegenomen. Aart ontkende met het mes in de richting van Cees of Dirk te hebben gestoken.

Verhoor Bea:

Bea werd verhoord. Samengevat verklaarde zij, dat zij met Aart gehuwd was en met hem woonde op het adres Casusweg 10 in Eurostad. Cees en Dirk kende zij niet, zij had hen die avond voor het eerst ontmoet. Ze zagen er normaal uit, er was haar niets bijzonders aan hen

opgevallen. Ze hadden beiden een jas aan en hielden die tijdens het bezoek aan omdat ze maar kort zouden blijven. Bea omschrijft hen. Ze veronderstelde dat Aart hen kende uit de kroeg. Het gesprek was sociaal van karakter. Op enig moment had zij de mannen koffie aangeboden, die dat accepteerden. Ze was daarop naar de keuken gegaan. Terwijl ze in de keuken was, hoorde ze dat de stemmen van Aart en Cees zich verhieven alsof ze ergens ruzie over kregen. Kort daarna hoorde ze Dirk een kreet slaken alsof hij plotseling een hevige pijn had. Ze was toen naar de woonkamer gerend en had gezien, dat Aart en Cees in een worsteling met elkaar verwikkeld waren. Dirk stond op korte afstand van hen te wankelen en zakte op de grond ineen. Omdat ze in paniek raakte, kan ze niet meer precies vertellen wat er daarna gebeurd was. Wel had ze nog gezien dat Dirk mogelijk een borstwond had. Bea wist niet waar het mes gebleven was. Pas de volgende dag had ze van Aart gehoord dat Cees op hem had ingestoken, hij de steken had afgeweerd en daarbij een snijwond had opgelopen.

Verhoor Cees:

Cees werd verhoord. Samengevat verklaarde hij, dat hij samen met Dirk weleens een handeltje deed en aan Aart een aantal maanden geleden wat verkocht had voor 10.000 euro waarvan de helft bij aflevering en de andere helft binnen drie maanden betaald zou worden. De reden hiervan was dat Aart weleens vaker wat van hen had gekocht en altijd in termijnen en op tijd had betaald. Bij de laatste deal was Aart in gebreke gebleven en had niet binnen drie maanden betaald, waarop zij hem een paar keer hadden aangesproken en nadrukkelijk hadden gesommeerd om te betalen. Aldus Cees, hadden ze daarbij geen bedreigingen geuit en zeker geen geweld toegepast. Op de avond van 13 mei had hij samen met Dirk in de kroeg gezeten waar ze Aart ook wel eens troffen en toen hadden ze besloten om Aart nog eens thuis te bezoeken om hun eis tot betaling kracht bij te zetten. Aldus Cees, hadden ze vooraf afgesproken om geen geweld te gebruiken en hadden ze ook geen wapens bij zich toen ze bij de woning van Aart aankwamen. Aldus Cees had hij hun komst niet telefonisch aangekondigd. Na aanbellen werd er opengedaan door Bea. Zij hadden zich voorgesteld en verteld dat ze voor Aart kwamen. Er volgde een sociaal gesprek, wat vooral plaatsvond tussen Cees en Aart. Bea nam niet deel aan het gesprek. Dirk hield zich afzijdig en was vooral toehoorder, wat voor hem gebruikelijk is. De bijnaam van Dirk is “de stille”. Op enig moment vroeg Bea of ze koffie wilden en was daarna naar de keuken gelopen. Aldus Cees zag hij dat Aart daarop een mes pakte dat kennelijk verborgen was geweest tussen de rugleuning en het zitkussen van de stoel waarop Aart zat. Vervolgens was Aart opgesprongen en had hij gezegd: “En nu mijn huis uit, je krijgt niet meer geld”. Volgens Cees, was hij eveneens opgesprongen en had hij zich op Aart gestort omdat hij vreesde door Aart gestoken te worden. Hierna was tussen hen beiden een worsteling ontstaan. Cees dreigde het af te leggen tegen Aart en daarom had hij Dirk gevraagd om hem te helpen. Dirk was tussenbeide gekomen waarop Aart kans had gezien om Dirk met het mes te steken. Dirk was daarop op de grond gevallen. Onderwijl was Bea weer binnengekomen. Zij begon hysterisch te schreeuwen. Aldus Cees, had hij toen kans gezien om zich aan Aart te onttrekken en had hij

snel de woning verlaten. Buiten gekomen was hij in de richting van het centrum van 's-Hertogenbosch weggerend. Volgens Cees, was het mes in de woning bij Aart achtergebleven.

Hoofdstuk 3.

Bijlagen:

De genoemde documenten zijn als bijlage bijgevoegd.

Sluiting:

Op ambtseed/belofte opgemaakt in ’s-Hertogenbosch, op 31 september 2020.

De verbalisant,

L. Verwegen

Bijlage 3

Draaiboek Videoreconstructie

Algemeen:

(Korte omschrijving van het te reconstrueren feit en op wiens verzoek)
De reconstructie zal worden begeleid en worden vastgelegd door het Landelijke Video Reconstructie Team te 's-Hertogenbosch (0653745424).
(Begin- en eindpunt reconstructie aangeven.)

Op 13 mei 2020 vond er in een woning een steekincident plaats, ten gevolge waarvan een man om het leven kwam. Tijdens het steekincident waren de volgende personen in de woning aanwezig: de bewoners, het echtpaar Aart en Bea, en twee bezoekers Cees en Dirk. Uit de verklaringen is gebleken dat Cees en Dirk bij Aart en Bea op bezoek waren gegaan, omdat zij meenden nog €5000 van Aart tegoed te hebben voor de levering van een hoeveelheid drugs. Hij zou reeds eerder daarvoor €5000 betaald hebben en volgens Cees moest hij nog eenzelfde bedrag betalen. Het geschil dat hierover ontstond zou mogelijk de aanleiding zijn voor het steekincident. Dirk is als gevolg van het steekincident overleden. Een buurtbewoonster heeft na het incident gezien dat een man de woning heeft verlaten.

Doel:

Waarheidsvinding, door het visualiseren van de handelingen op basis van de verklaringen van de verdachte en getuigen.
Meer specifiek is de wens duidelijkheid te verkrijgen over

- *Wie trok als eerste het mes;*
- *Wie maakte als eerste een stekende beweging in de richting van anderen;*
- *Welke mogelijkheden waren er om een confrontatie te voorkomen (i.v.m. een beroep op noodweerexces);*
- *Waar was het mes na het incident gebleven en hoe was het daar terechtgekomen?*

Locatie:
(Straat/plaats)

De woning, gelegen aan de Casusweg 10 te Eurostad.

Datum/tijdstip van de reconstructie:

De reconstructie zal worden uitgevoerd op donderdag 27 februari 2021 en aanvangen om 13.00 uur.

Coördinatie plaats van handeling:

De reconstructie vindt plaats onder leiding en verantwoordelijkheid van de rechter-commissaris mevrouw mr. R. Bank.
De heer S. van de Pol draagt zorgt voor de coördinatie rond de plaats van handeling.

Coördinatie videoteam:

De coördinatie op de plaats van handeling is tijdens de uitvoering van de videoreconstructie in handen van J.W. van Manen. Hij zorgt tevens voor de begeleiding en het verhoor van de betrokken verdachte en getuigen.

Aanwezigen:

RC: *(naam) mevrouw mr. R. Bank, Rechtbank te Nederland,*
OvJ. *(naam) mr. O van Jee, arrondissement te Nederland,*
Raadsman:.*(naam) mr. V. Dediging, gevestigd te Nederland,*
(en evt., overige) de patholoog-anatoom, S. Desk, verbonden aan het NFI.

Verdachten:
(Volledige personalia)

1. *Aart, geb. te Eurostad op 18 mei 1967, (verdachte)*

Slachtoffer:
(Volledige personalia)

Dirk, geboren te Eurostad op 23 oktober 1973.

Getuigen:
(Volledige personalia)

1. *Bea, geboren te Eurostad op 29 juni 1967, (getuige)*
2. *Cees, geboren te Eurostad op 3 april 1974 (getuige)*
3. *Elise, geboren te Eurostad op 6 juli 1957 (getuige)*

*(Opm.: Alleen gegevens van verdachte(n) en getuige(n) die aan de reconstructie deelnemen. Van slachtoffer **altijd** gegevens vermelden)*

Plaatsvervangers voor betrokkenen (slachtoffer, verdachten, e.a.):

(Wie, wanneer en waar aanwezig zijn)

De plaatsvervangers, die qua postuur en lengte zoveel mogelijk overkomen met degenen die zij vervangen, worden voor de aanvang van de reconstructie door de coördinator van het LVRT in kennis gesteld van de te volgen methodiek.
Zij worden op 27 februari 2021, rond 12.30 uur, op de plaats van handeling verwacht.

(Plaatsvervangers dienen qua postuur en lengte zoveel mogelijk overeen te komen met degene die zij vervangen, zodat de verrichte handelingen optimaal nagespeeld kunnen worden. Tevens dienen zij soortgelijke kleding te dragen)

Rekwisieten:
(Welke en wie zorgt ervoor dat ze aanwezig zijn)
Door S. van de Pol van de lokale politie wordt zorggedragen voor enkele nagemaakte messen.

(O.a. wapens, voertuigen en kleding – origineel of zoveel mogelijk overeenkomend met origineel)

Afzetting opnamelocatie:
(Wie regelt wat en zet wat af)

De toegangsweg tot de woning zal worden afgezet. (actie S. van der Pol)

Pers:
(Omgang met de pers, wie en op welke wijze)

De afdeling communicatie van het OM zal de lokale pers vooraf informeren en tijdens de uitvoering van de videoreconstructie zal er een medewerker van deze afdeling aanwezig zijn voor het beantwoorden van evt. vragen van de pers.

Uitkijkruimtes:
(Soort en verdeling personen over ruimtes - ambtshalve betrokkenen bij elkaar indien mogelijk)

In de directe nabijheid van de woning worden twee units opgesteld, waarin de professionele procespartijen zich tijdens de videoreconstructie kunnen ophouden en het verloop via een beeld- en geluidsverbinding rechtstreeks kunnen volgen.

Begeleiding verdachten/slachtoffer:

De verdachten en het slachtoffer worden tijdens de door hen uitgevoerde reconstructies begeleid en verhoord door J.W. van Manen van het LVRT.

(Tevens indien nodig hulpverleners/vertrouwensarts/tolk vermelden)

Transport van verdachten/slachtoffer:
(Evt. verblijfplaats van deze betrokkenen, voor reconstructie, tussentijds en/of na afloop)(wie vervoert wie, wanneer en van waar naar waar)

Het transport van de verdachte zal worden verricht door de afdeling arrestantenzorg.

Beveiliging:
(Wie doet wat)

De beveiliging van de plaats van handeling wordt uitgevoerd door enkele politieadspiranten (actie S. van der Pol).

Werkwijze:

Elke verdachte/slachtoffer/getuige voert **afzonderlijk** een reconstructie uit. Hij verricht daarbij zelf de handelingen, die hij tijdens het plegen van het feit heeft verricht en geeft plaatsvervangers van de overige betrokkenen aanwijzingen, zodat zij de handelingen van die personen kunnen naspelen. Hij wordt bij dit alles begeleid en verhoord door J.W. van Manen, medewerker van het Landelijk Video Reconstructie Team. Behoudens de medewerkers van het videoteam, de persoon op wiens aanwijzing de reconstructie wordt uitgevoerd, evt. plaatsvervangers van overige betrokkenen en personen, die voor de beveiliging zorgdragen, zijn er geen personen op de plaats van handeling aanwezig. De beelden en het geluid worden opgenomen met behulp van videocamera's en zendermicrofoons. Deze beelden en dit geluid worden doorgezonden naar monitoren, die in afzonderlijke ruimtes staan opgesteld, en via welke de ambtshalve betrokkenen (rechter/raadsheer-commissaris, officier van justitie en raadsman) het verloop van de reconstructie kunnen volgen. Nadat een betrokkene zijn versie van het gepleegde feit heeft gegeven, worden de ambtshalve betrokkenen in de gelegenheid gesteld **via de begeleider/verhoorder** aanvullende vragen aan de betrokkene te stellen. De communicatie tussen de ambtshalve betrokkenen en de begeleider/interviewer verloopt via de aanwezige rechter/raadsheer-commissaris en bij diens afwezigheid via de aanwezige officier van justitie.

Montageband:

Door het LVRT wordt in overleg met de aanvrager, indien gewenst, een compilatie van de beelden van de reconstructie samengesteld. Alle gegevensdragers van de reconstructie worden door het LVRT bewaard. Er worden geen beelden vertoond of kopieën van deze gegevensdragers aan derden verstrekt zonder schriftelijke toestemming van de aanvrager.

Verslaglegging:

Door de coördinator van het LVRT wordt na de reconstructie een proces-verbaal opgemaakt, waarin wordt vermeld op welke wijze de reconstructie is uitgevoerd, wie een reconstructie hebben uitgevoerd, hoe de compilatie is samengesteld, etc.

Catering:
(wie regelt wat)

Wordt geregeld door S. van der Pol.

BIJLAGEN:

- actiepuntenlijst
- tijdschema (per verdachte gemiddeld ca. 1,5 uur en per getuige ca. 1 uur)

Bijlage 4

POLITIE
Oost-Brabant

Landelijk Video Reconstructie Team

Zaakno.: ***PL09/(nummer)***

Proces-verbaal ter zake een op *27 februari 2021*
uitgevoerde reconstructie in een woning,
gelegen aan de *Casusweg 10* te *Eurostad*
n.a.v. *een steekincident met dodelijke afloop,*
daar op *13 mei 2020*.

Bijlage(n): *5* dvd's

P R O C E S - V E R B A A L

Hierbij verklaar ik, Jan Willem van Manen, commissaris van politie, werkzaam in de politie-eenheid Oost-Brabant en hoofd van het Landelijk Video Reconstructie Team (LVRT), het volgende.

Op *27 februari 2021* werd door mij en de volgende leden van het LVRT:
A, B, C en D een reconstructie begeleid en op video vastgelegd.

Aanleiding:

De reconstructie werd gehouden op verzoek van de rechter-commissaris *mevrouw* mr. *R. Bank* te *Nederland,* in een woning gelegen aan de *Casusweg 10* te *Eurostad* n.a.v. een *steekincident met dodelijke afloop* daar op *13 mei 2019.*

Slachtoffer:

Het slachtoffer was genaamd:
Dirk

(Naam, voornaam)
Geboren op *23 oktober 1973* te *Eurostad.*

Reconstructies door:

Er werden *vier (4)* reconstructie gehouden, achtereenvolgens door en op aanwijzing van:

1. *Aart, geb. te Eurostad op 18 mei 1967, (verdachte)*
2. *Bea, geboren te Eurostad op 29 juni 1967, (getuige)*
3. *Cees, geboren te Eurostad op 3 april 1974 (getuige)*
4. *Elise, geboren te Eurostad op 6 juli 1957 (getuige)*

Plaats van handeling:

De reconstructie werd gehouden in een woning, gelegen aan de *Casusweg 14 te Eurostad. Dit was niet de oorspronkelijke plaats van het incident, maar deze woning was qua grootte en indeling gelijk aan de oorspronkelijke woning.*

Plaatsvervanger(s):

Tijdens de uitvoering van de reconstructie waren voor de rol van het slachtoffer en de overige betrokkenen plaatsvervangers beschikbaar.

Voorbereiding reconstructie:

De voorbereiding van de reconstructie, de verzorging van de rekwisieten, de selectie van de plaatsvervangers, etc., zijn in overleg met het LVRT uitgevoerd door het team dat met het onderzoek in deze was belast.

Uitvoering reconstructie:

Registratie:

De voor de registratie van de beelden benodigde en gebruikte technische hulpmiddelen waren ingehuurd door/afkomstig van het LVRT en werden door de leden van dit team aangebracht en bediend.

De beelden werden geregistreerd met behulp van drie videocamera's en een videoregistratievoertuig van dit team. Het camerawerk en de bediening van de apparatuur

in het videoregistratievoertuig werden verricht door leden van het Landelijk Video Reconstructie Team.
De video- en audiobestanden werden vastgelegd op 'harde schijven'.

Begeleiding betrokkenen tijdens de reconstructies:

De begeleiding van de bij het feit betrokkene tijdens de reconstructie werd door mij uitgevoerd.

Nadat de betrokken verdachte, met wiens medewerking en op wiens aanwijzing het feit werd gereconstrueerd,
- op de hoogte waren gebracht van de te volgen methodiek,
- de verdachte was meegedeeld dat hij niet verplicht was aan deze reconstructie mee te werken den evenmin op de door mij gestelde vragen te antwoorden,
- de getuigen gemaand waren de waarheid te spreken,

werden zij, ieder afzonderlijk, in de gelegenheid gesteld de plaats van handeling in te richten conform de situatie ten tijde van het te reconstrueren feit en werd door en op aanwijzingen van hen, een reconstructie uitgevoerd, waarbij zij gebruik kon maken van de beschikbare plaatsvervangers en rekwisieten.

Ambtshalve betrokkenen:

De reconstructie werd bijgewoond door:
- de rechter-commissaris te *Nederland, mevrouw mr. R., Bank,*
- de officier van justitie *te Nederland,* mr*. O. van Jee,*
- de raadsman, *mr. V. Dediging, gevestigd te Nederland,*
- *de patholoog-anatoom, S. Desk van het NFI.*

Zij bevonden zich in een vertrek in de directe nabijheid van de plaats van handeling. In dit vertrek was een monitor opgesteld, via welke zij het verloop van de reconstructie (beeld en geluid) rechtstreeks konden volgen.

Communicatie begeleider – ambtshalve betrokkenen:

Deze aanwezigen werden door mij tijdens de uitvoering van de reconstructie regelmatig in de gelegenheid gesteld tot het stellen van (aanvullende) vragen en/of het doen uitvoeren van andere wensen. Deze communicatie verliep via de genoemde rechter-commissaris.

Videomateriaal reconstructie:

In overleg met de bij de reconstructie aanwezige rechter-commissaris is een dvd vervaardigd met daarop de beelden van de reconstructie.

Deze dvd bevat de beelden van de door en op aanwijzing van de verdachte en getuigen uitgevoerde reconstructies.

Vijf (5) kopieën van deze dvd zijn ter beschikking gesteld aan de genoemde rechter-commissaris.

Beheer videomateriaal:

De mediabestanden met de tijdens de reconstructies vastgelegde beelden en audio blijven onder beheer van het LVRT, bij de Forensisch Technische Opsporing in de politie-eenheid Oost-Brabant in 's-Hertogenbosch.

Uitsluitend op schriftelijk verzoek van de genoemde rechter-commissaris te Nederland worden de vastgelegde mediabestanden getoond en/of kopieën van deze mediabestanden ter beschikking gesteld.

Hiervan heb ik op ambtseed opgemaakt dit proces-verbaal te 's-Hertogenbosch op *6 maart 2021.*

De verbalisant,

J.W. van Manen.

Bijlage 5 Samenvatting

In dit onderzoek staat de videoreconstructie in het Nederlandse strafproces centraal. Vanaf de aanvang van een strafrechtelijk onderzoek worden door verschillende bij de rechtshandhaving betrokken functionarissen uiteenlopende reconstructiemethoden toegepast om meer duidelijkheid te krijgen over de toedracht van de onderzochte gebeurtenis. Een van die reconstructiemethoden is de videoreconstructie. Hierbij wordt door en op aanwijzing van personen, die bij de gebeurtenis betrokken zijn geweest, in de rol van verdachte of getuige, meestal op de oorspronkelijke locatie en onder vergelijkbare omstandigheden als tijdens de gebeurtenis het verloop van de betreffende gebeurtenis nagespeeld. Deze reconstructies vinden plaats op verzoek en in aanwezigheid van de professionele procespartijen en worden audiovisueel geregistreerd.

De auteur van deze dissertatie maakt deel uit van het Landelijk Video Reconstructie Team (LVRT) en heeft een groot aantal jaren ervaring met videoreconstructies. Hij heeft zich in zijn promotieonderzoek de vraag gesteld hoe de wijze waarop die videoreconstructies worden uitgevoerd zich verhoudt tot de wet- en regelgeving en rechtspsychologische inzichten. Deze behoefte wordt versterkt door het ontbreken van richtlijnen en publicaties van wetenschappelijk onderzoek over deze reconstructiemethode.

Met een videoreconstructie blijkt vrijwel altijd waarheidsvinding te worden nagestreefd. De centrale vraag van dit onderzoek luidt dan ook: *'Welke bijdrage levert een videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces en op welke wijze kan die bijdrage worden geoptimaliseerd?'* Bij het onderzoek is uitgegaan van strafrechtelijke waarheidsvinding, die bestaat uit de reconstructie van de feiten ten behoeve van het nemen van strafrechtelijke beslissingen. In de dissertatie worden de raison d'etre en het verloop van de videoreconstructie geanalyseerd in relatie tot de bewijsvoering en aspecten van het eerlijk proces, zoals 'equality of arms'; de nadruk ligt in de wetenschappelijke beschouwing op de rechtmatigheid en de betrouwbaarheid van de videoreconstructie.

Naast literatuur en (media-)berichten is gebruik gemaakt van verschillende bronnen, zoals de resultaten van een enquête, gehouden onder vertegenwoordigers van de professionele procespartijen, waarvan vrijwel allen ervaring hebben met videoreconstructies. Ook is een zakenonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn over de periode 2000-2015 de zaken onderzocht waarin een videoreconstructie is uitgevoerd en waarvan de uitspraak op www.rechtspraak.nl is gepubliceerd. Dit zijn in totaal 93 zaken, waarvan er 90 zijn begeleid door het LVRT. Verder is informatie verzameld en geanalyseerd afkomstig uit het archief van het LVRT, is een aantal dossiers bij de gerechten onderzocht en is onderzoek gedaan naar de door het LVRT begeleide videoreconstructies in genoemde periode, die niet zijn gepubliceerd. Het LVRT blijkt namelijk in genoemde periode 243 videoreconstructies te hebben begeleid en geregistreerd.

De dissertatie is als volgt opgebouwd. Om een indruk te krijgen van het verloop en de essentie van een videoreconstructie is na het eerste inleidende hoofdstuk een fictieve casus weergegeven. De lezer wordt aan de hand hiervan vertrouwd gemaakt met de verschillende stappen vanaf het voornemen tot het uitvoeren van een videoreconstructie tot aan het

gebruik en het beoordelen van het resultaat op de terechtzitting. Ook biedt deze casus inzicht in de betrokkenen en hun rol bij de videoreconstructie en wordt een aantal aandachtspunten bij de voorbereiding en uitvoering benoemd.

In hoofdstuk 3 is een aantal kwantitatieve en kwalitatieve gegevens betreffende de videoreconstructie in Nederland vermeld. Daarin wordt ook het LVRT nader beschreven. Dit is een team dat in opdracht van de rechter of het openbaar ministerie landelijk opereert en bestaat uit politiemensen die werkzaam zijn bij de Dienst Regionale Recherche in Oost-Brabant. De leden van dit team komen bij gelegenheid van een videoreconstructie bijeen, waarna zij de videoreconstructie begeleiden en audiovisueel registreren. Het team, dat overigens geen officiële status heeft binnen de politieorganisatie, bestaat sinds het begin van de jaren 70 en wordt vanaf 2000 jaarlijks bij gemiddeld 15 reconstructies betrokken. In bijna 80% van de gereconstrueerde feiten betreft het een geweldsdelict met dodelijke afloop. Van de 90 onderzochte zaken, waarvan de uitspraak is gepubliceerd en die door het LVRT zijn begeleid en geregistreerd, blijkt in ruim 40% een beroep te zijn gedaan op een strafuitsluitingsgrond, in vrijwel alle gevallen noodweer(exces). Er kan uit de beschikbare gegevens worden afgeleid dat in de ene provincie de videoreconstructie vaker is ingezet dan in de andere. Voor dit verschil kan geen aantoonbare oorzaak worden aangetoond. Verder is vastgesteld dat de meeste videoreconstructies zijn uitgevoerd voor of tijdens de behandeling van de betreffende zaak door de rechtbank. Uit de beschikbare gegevens is afgeleid dat in de periode van 2000-2015 in ruim 7,7% van de geregistreerde gevallen van moord en doodslag een videoreconstructie is uitgevoerd.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de positie van de videoreconstructie tijdens het voorbereidend onderzoek. De 'videoreconstructie' blijkt in tegenstelling tot enkele andere landen niet voor te komen in de Nederlandse wet- en regelgeving. Om die reden is aansluiting gezocht bij bestaande wet- en regelgeving die van toepassing is op onderdelen van de videoreconstructie, zoals het verhoor, de schouw, de vastlegging van opsporingsactiviteiten en het bewijs. Het verhoor vormt de basis van de videoreconstructie. Het richt zich bij een videoreconstructie vooral op het verkrijgen van informatie om het naspelen van de posities en handelingen mogelijk te maken en zo te komen tot audiovisualisering van de verklaring van de betrokkene. Een videoreconstructie wordt veelal op de oorspronkelijke plaats uitgevoerd. Om toegang tot deze plaats te krijgen kan gebruik worden gemaakt van de bepalingen rond de schouw. Verder is ingegaan op de videoreconstructie als deskundigenonderzoek, waarbij de vraag is gesteld of de begeleider-verhoorder en de verantwoordelijke voor de audiovisuele registratie als deskundigen moeten worden aangemerkt.

De volgende vier hoofdstukken richten zich op de relatie tussen theorie en praktijk. In deze hoofdstukken is beschreven welke juridische en rechtspsychologische normen en kwaliteitseisen voor de videoreconstructie gelden en is onderzocht hoe deze in de praktijk worden toegepast. Hierbij is het verloop gevolgd vanaf het voornemen tot het houden van een videoreconstructie, via de voorbereiding, uitvoering en registratie tot het gebruik ter terechtzitting.

Het initiatief tot het houden van een videoreconstructie kan worden genomen door een van de professionele procespartijen. De rechter en het openbaar ministerie hebben een zelfstandige bevoegdheid om een videoreconstructie te laten uitvoeren. De verdediging heeft deze bevoegdheid niet en moet zich voor het houden van een videoreconstructie richten tot de rechter. Uit dit onderzoek is gebleken dat een verzoek van de verdediging regelmatig wordt afgewezen, waarbij door de rechter veelal het noodzaakcriterium wordt gehanteerd. Na een afwijzing van een verzoek kan de verdediging eventueel zelf een videoreconstructie uitvoeren. De kosten die hiermee gemoeid zijn en het feit dat zij geen toegang heeft tot een deskundige of deskundig team kunnen een barrière vormen. Verder heeft de verdediging in tegenstelling tot de rechter en de officier van justitie geen bevoegdheid tot het houden van een schouw en kan daardoor niet elke plaats betreden. De positie van de verdediging ten opzichte van die van de aanklager lijkt bij een videoreconstructie door de genoemde beperkingen op gespannen voet te staan met het beginsel van 'equality of arms'.

De aanleiding van een videoreconstructie is dat er onduidelijkheid is over de ware toedracht en of de professionele procespartijen hierover van mening verschillen. Uit de beschikbare draaiboeken van de videoreconstructies is gebleken dat in vrijwel alle zaken 'waarheidsvinding' als primair doel van de videoreconstructie wordt gesteld. Verder is gebleken dat in een aantal gevallen er specifieke doelen worden gesteld die vaak voortkomen uit de inhoud van de door betrokkenen afgelegde verklaringen, zoals tegengestelde of inconsistente verklaringen, verklaringen die in strijd lijken te zijn met het sporenbeeld, twijfels over de uitvoerbaarheid van handelingen, de aanwezigheid van gronden voor strafuitsluiting, audiovisuele waarnemingen van betrokkenen en het aandeel van afzonderlijke betrokkenen. Het komt ook voor dat de videoreconstructie wordt uitgevoerd ter ondersteuning van het oordeel van een deskundige. De videoreconstructie biedt vooral de mogelijkheid om verklaringen, al dan niet in relatie tot sporenbeelden en andere informatie uit het onderzoek te controleren, toetsen, verifiëren en falsificeren door het laten naspelen van posities en handelingen.

Nadat er een voornemen tot het houden van een videoreconstructie op initiatief van een van de professionele procespartijen is en besloten is daadwerkelijk tot de uitvoering over te gaan, wordt na een voorbespreking een aantal voorbereidingen getroffen. Bij de voorbespreking zijn vaak een officier van justitie, leden van het politieteam dat het onderzoek verricht en de teamleider van het LVRT aanwezig. In een enkel geval is ook de rechter-commissaris bij de voorbespreking aanwezig. In die gevallen neemt doorgaans ook de verdediging aan de voorbespreking deel. Bij de voorbespreking wordt een aantal zaken besproken en afgestemd, zoals de omvang van de reconstructie, de datum waarop de reconstructie plaats gaat vinden, welke verdachten en getuigen daarbij een rol zullen spelen, de locatie en de omstandigheden. Hierna worden de voorbereidingen getroffen, meestal door het onderzoeksteam van de politie in samenwerking met het LVRT.

De uitvoering van de videoreconstructie vindt meestal enkele maanden na de te reconstrueren gebeurtenis plaats. Aan de uitvoering wordt door een aantal actoren deelgenomen. Allereerst zijn dat de verdachten en getuigen, die bij een videoreconstructie

de belangrijkste bronnen zijn. Door en op aanwijzing van elk van hen afzonderlijk wordt een reconstructie uitgevoerd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van rekwisieten en plaatsvervangers. Deze plaatsvervangers dienen aan bepaalde voorwaarden te voldoen. Zij hebben vooraf bij voorkeur zo weinig mogelijk kennis van de gereconstrueerde gebeurtenis en komen qua postuur en lengte zoveel mogelijk overeen met degene die ze vervangen. De verdachten en getuigen worden bij hun reconstructie in vrijwel alle gevallen begeleid en verhoord door een lid van het LVRT. Hierbij is niet alleen juridische kennis vereist, maar ook kennis van diverse rechtspsychologische aspecten, zoals bronamnesia, het weaponfocus-effect, het mogelijke effect van herhaald bevragen en de mogelijk invloeden van het tijdsverloop tussen oorspronkelijke gebeurtenis en de reconstructie ervan. Verder is het gewenst dat de begeleider-verhoorder de beperkingen van een reconstructie kent. Op de plaats van handeling ziet hij ter ondersteuning van de technisch regisseur in de regieruimte toe op de wijze waarop de audiovisualisatie door de cameramensen wordt geregistreerd. Kennis van de impact van de wijze waarop de audiovisuele registratie wordt uitgevoerd is daarbij noodzakelijk.

Vrijwel elke videoreconstructie vindt plaats onder leiding en verantwoordelijkheid van een rechter-commissaris. In een enkel geval wordt hiervan afgeweken en neemt de officier van justitie deze positie in. In vrijwel alle onderzochte zaken blijkt de verdediging bij de uitvoering aanwezig te zijn.

Uit de enquête, die gehouden werd onder vertegenwoordigers van de professionele procespartijen, blijkt dat zij het van belang vinden dat de videoreconstructie wordt uitgevoerd op de oorspronkelijke plaats van het delict en onder zoveel mogelijk gelijke omstandigheden. Deze wens vindt ondersteuning vanuit rechtspsychologische inzichten over de waarde van deze voorwaarden voor het herinneringsvermogen van de verdachten en getuigen, die bij het delict betrokken zijn geweest. Retrieval cues, prikkels die het geheugen kunnen activeren, zoals de oorspronkelijke locatie en gelijke omstandigheden, spelen een belangrijke rol bij het realiseren van een betrouwbaar resultaat van de videoreconstructie. Het is belangrijk dat er sprake is van een unieke relatie tussen de prikkel en de specifieke herinnering. Is deze er niet dan kan dat leiden tot een dwaalspoor doordat er een andere herinnering aan de prikkel verbonden wordt. Het verloop van de reconstructie wordt met behulp van videocamera's audiovisueel geregistreerd. Tijdens de uitvoering van de videoreconstructie bevinden de vertegenwoordigers van de professionele procespartijen zich in een uitkijkruimte, waarin zij via een monitor het verloop van de reconstructie rechtstreeks kunnen volgen. Zij worden tijdens de uitvoering aan degene die de leiding heeft, meestal de rechter-commissaris, in de gelegenheid gesteld, hun wensen ten aanzien van de wijze van uitvoering kenbaar te maken. Na afloop van de videoreconstructie wordt in afstemming met de opdrachtgever een mediabestand gemaakt met de beelden van het verloop van de reconstructie en aan hem verstrekt, zodat deze nadien bij de behandeling van de zaak ter terechtzitting kunnen worden gebruikt.

In veel gevallen wordt de videoreconstructie gebruikt als onderdeel van het bewijs. De eigen waarneming van de rechter is bij uitstek het wettige bewijsmiddel voor de videoreconstructie. Ook lijkt de videoreconstructie een belangrijke rol te spelen bij de

overtuiging van de rechter. Uit het onderzoek blijkt dat de videoreconstructie vooral een gevisualiseerde verklaring van een verdachte of getuige is die door middel van de wettige bewijsmiddelen van de eigen waarneming van de geregistreerde beelden en of een proces-verbaal tot de rechter komt en zo kan bijdragen aan diens overtuiging.

Uit een analyse van de inhoud van de gepubliceerde uitspraken van zaken, waarin een videoreconstructie is uitgevoerd, blijkt dat de videoreconstructie in de meeste zaken vanuit het perspectief van de verdachte niet in zijn voordeel uitpakt. Dit is een opmerkelijke bevinding gelet op een eerdere constatering dat de verdediging, die belang heeft bij een ontlastend effect, vaker een videoreconstructie lijkt te wensen dan het openbaar ministerie.

Verder is aandacht besteed aan een bijzondere categorie, de videoreconstructies waarbij politiemensen of arrestantenverzorgers, die bij een geweldsdelict betrokken zijn geweest zich daarvoor strafrechtelijk moesten verantwoorden. Uit dat deelonderzoek blijkt dat bij die zaken het percentage videoreconstructies aanmerkelijk hoger ligt dan bij de geweldsdelicten, waarbij geen politiemensen zijn betrokken.

In het laatste hoofdstuk wordt een aantal conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. De onderzoeksbevindingen leiden tot de conclusie dat de videoreconstructie een belangrijke bijdrage kan leveren aan de waarheidsvinding. De videoreconstructie leidt in aanvulling op de mondelinge of schriftelijke verklaringen van verdachten en getuigen tot nieuwe audiovisuele informatie over de ware toedracht. Door handelingen en posities door en op aanwijzing van de bij het gereconstrueerde feit betrokken verdachten en getuigen na te spelen wordt gevisualiseerd wat zij bij het afleggen van hun verklaring daadwerkelijk bedoeld hebben. Met de nieuwe audiovisuele informatie kan de reconstructie van de toedracht, die meestal vooraf in de verbeelding wordt uitgevoerd, getoetst worden en daarmee levert de videoreconstructie een wezenlijke bijdrage, zoals ook is gebleken uit een aantal van de onderzochte 90 zaken, waarin een videoreconstructie was uitgevoerd. Verder blijkt dat er al vele jaren videoreconstructies worden uitgevoerd, waarbij het aantal op jaarbasis weliswaar enigszins fluctueert, maar over een langere periode nagenoeg gelijk blijft. Dit lijkt te bevestigen dat er bij de professionele procespartijen in een behoefte wordt voorzien en met een videoreconstructie door hen gestelde doelen worden gerealiseerd.

Er zijn op basis van de onderzoeksbevindingen acht aanbevelingen gedaan om de bijdrage van de videoreconstructie aan de waarheidsvinding te optimaliseren. Deze aanbevelingen zijn vooral gericht op de rechtmatigheid en betrouwbaarheid van de videoreconstructie. Er worden aanbevelingen gedaan over de status en de positie van de videoreconstructie in het strafproces, de leiding en verantwoordelijkheid tijdens een videoreconstructie, de positie van de verdediging en de beschikbaarheid en deskundigheid van verantwoordelijken voor de begeleiding en het verhoor van verdachten en getuigen en voor de audiovisuele registratie.

Tot slot is een eerste aanzet gegeven tot richtlijnen voor de videoreconstructie in het strafproces door het opstellen van protocol waarin een aantal uitgangspunten bij het voorbereiden, uitvoeren en audiovisueel registreren van videoreconstructies is opgenomen.

Bijlage 6 Summary

In this study, video reconstructions in Dutch criminal proceedings take a central role. From the start of a criminal investigation, different reconstruction methods are applied by different law enforcement officials in order to gain clarity about the circumstances surrounding the event under investigation. One of these reconstruction methods is video reconstruction. The event is re-enacted by and at the direction of persons involved in the event, who play the role of either suspect or witness, usually at the original location and under similar circumstances as they occurred during the event. These reconstructions take place upon request and in the presence of the professional parties to the proceedings and are audio-visually recorded.

The author of this dissertation is a member of the National Video Reconstruction Team (LVRT) and is a long-time expert in video reconstructions. In his PhD research, he asked himself how the way in which these video reconstructions are carried out relates to the law and regulations, and insights surrounding legal psychology. This need is reinforced by the lack of guidelines and publications of scientific research on this reconstruction method.

With video reconstruction, finding the truth is always the main goal. As such, the central question of this study is: *'In what way does video reconstruction contribute to finding the truth in criminal proceedings and how can that contribution be optimized?'* The research was based on truth-finding in criminal proceedings, which consists of the reconstruction of facts for the purposes of making decisions in criminal matters. In the dissertation, the raison d'etre and the production of video reconstructions are analyzed in relation to the evidence and aspects of a fair process, such as the principle of equality of arms. The emphasis in the scientific analysis lies on determining the legality and reliability of video reconstructions.

In addition to literature and (media) messages, various sources have been used, such as the results of a survey, held among representatives of the professional parties, of which almost all have experience with video reconstruction. A case survey has also been conducted. During the period 2000-2015, several cases were examined in which a video reconstruction was carried out and of which the verdict was published on www.rechtspraak.nl. These number a total of 93 cases, 90 of which were led by the LVRT. Furthermore, information from the LVRT archive was collected and analyzed, a number of court files were examined and research was carried out on the video reconstructions provided by the LVRT during the aforementioned period, which were not published. The LVRT has led and recorded 243 video reconstructions during that period.

The dissertation is built up as follows. To gain an impression of the production and the essence of a video reconstruction, a fictitious case is presented after the first introductory chapter. As such, the reader is familiarized with the different steps: From the intention to perform a video reconstruction to the use and assessment of the outcome at the hearing. This case also provides insight into the parties involved and their role in the video reconstruction, and a number of areas of importance regarding the preparation and execution are identified.

Chapter 3 contains quantitative and qualitative data on video reconstruction in the Netherlands. It also describes the LVRT in more detail. This is a team that operates nationally on behalf of the judge or the public prosecution service and consists of police officers working at the National Crime Squad (DNR) in East Brabant. The members of this team meet when a video reconstruction is required, after which they will lead the production of the video reconstruction through audio-visual recordings. The team, which has no official status within the police organization, has existed since the beginning of the 1970s and has been involved in an average of 15 reconstructions annually from 2000 onwards. In almost 80% of the reconstructed facts, it involves a violent crime with fatal consequences. Of the 90 cases examined—the verdicts of which were published and were led and recorded by the LVRT—more than 40% was appealed to waive the punishment, and almost all cases pleaded (excessive) self-defense. It can be deduced from the available data that video reconstructions were employed more often in one province than in the other. There is no demonstrable cause to explain this difference. It has also been established that most video reconstructions were carried out before or during the proceedings of the case in question. According to the available data, a video reconstruction was carried out in more than 7.7% of the recorded cases of homicide in the period 2000-2015.

Chapter 4 discusses the function of video reconstructions during the preliminary investigation. Unlike some other countries, video reconstructions do not appear in Dutch legislation and regulations. That is why complimentary laws and regulations to existing ones that apply to parts of the video reconstruction, such as the interrogation, the judge inspection, the recording of investigation activities and the evidence, are desirable. The interrogation forms the foundation of the video reconstruction. As such, it focuses mainly on obtaining information to enable the re-enactment of the positions and events that occurred at the time of the crime, and thus to create an audiovisual reconstruction of the concerned party's statement. A video reconstruction is often carried out at the original location. To gain access to this location, the provisions surrounding the judge's inspection can be used. Furthermore, video reconstruction has been considered as an expert study, raising the question whether the supervisor/interrogator and the person responsible for the audiovisual recordings should be regarded as experts.

The next four chapters focus on the relationship between theory and practice. These chapters describe the standards and quality requirements for video reconstructions surrounding legislation and legal psychology, and how they are applied in practice. Here, the course of action was followed from the intention to conduct a video reconstruction through preparation, execution and recording to its use at the hearing.

One of the professional parties to the proceedings can opt to initiate the production of a video reconstruction. The court and the public prosecution service have independent authority to have a video reconstruction carried out. The defense does not have this authority and must address the court to request a video reconstruction. This research has shown that a request from the defense is regularly rejected by the court because the criterion of self-defense is often not met according to the judge. After said request is rejected, the defense may opt to carry out a video reconstruction of its own accord. The costs involved

and the fact that the defense does not have access to an expert or expert team may pose a barrier. Additionally, the defense, unlike the judge and the prosecutor, does not have the authority to carry out an inspection, and therefore does not have access to the crime scene. The position of the defense relative to that of the prosecutor seems to be at odds with the principle of equality of arms where video reconstructions are concerned due to the aforementioned restrictions.

A video reconstruction is conducted if there is uncertainty about the true circumstances surrounding the crime and whether the professional parties of the proceedings differ in their opinion on these circumstances. The available scripts for the video reconstruction show that, in almost all cases, finding the truth is set as the primary purpose of a video reconstruction. Furthermore, it has been found that in a number of cases, specific objectives are set which often arise from the content of the statements made by the parties concerned, such as contradictory or inconsistent statements, statements which appear to be contrary to the image created by any traces (or lack thereof), doubts as to the feasibility of actions, the presence of grounds for criminal exclusion, audiovisual observations of parties involved, and the number of individual parties. Video reconstructions are also sometimes produced to support an expert's assessment. Video reconstructions mainly offer the option to check, test, verify and falsify statements, whether or not in relation to images created by traces or other information from the investigation by re-enacting the positions and events surrounding the crime.

After one of the professional parties to the proceedings has decided to produce a video reconstruction, a number of preparations are made after preliminary discussion. The preliminary discussion often includes a public prosecutor, members of the police team conducting the investigation and the team leader of the LVRT. In one case, the examining judge was also present at the preliminary discussion. In these cases, the defense will usually also take part. In these preliminary discussions, a number of issues are addressed and coordinated, such as the size of the reconstruction, the date on which the reconstruction will take place, which suspects and witnesses will play a role in this, the location and the circumstances. The preparations are then made, usually by the police investigation team in cooperation with the LVRT.

The video reconstruction is usually performed several months after the event. The execution involves a number of actors. First of all the suspects and witnesses, who are the most important sources for a video reconstruction. A reconstruction is carried out by and at the direction of each of them separately. Props and substitutes are also used. These substitutes must meet certain conditions: They should preferably have as little prior knowledge of the reconstructed event as possible and correspond as much as possible to the person they replace in terms of posture and length. During the reconstruction, the suspects and witnesses are guided and interrogated by a member of the LVRT in almost all cases. This requires not only legal knowledge, but also knowledge of various legal psychological aspects, such as source amnesia, the weapon focus effect, the possible effect of repeated questioning and the possible influences of the time that has passed between the original event and its reconstruction. Furthermore, it is desirable that the supervisor-interrogator knows the

limitations of a reconstruction. He will monitor the audiovisual recording of the camera operators and support the technical director at the location of the recording. Knowledge of the impact of the way in which the audiovisual recording is carried out is essential.

Almost every video reconstruction takes place under the guidance and responsibility of an examining judge. In a single case, the public prosecutor took up this position instead of the examining judge. In almost all the cases examined, the defense was present during production.

The survey, which was held among representatives of the professional parties to the proceedings, shows that they believe it is important that the video reconstruction is carried out at the original site of the crime and under the same circumstances to the greatest extent possible. This desire is supported by legal-psychological views on the value of these conditions for the memory of the suspects and witnesses who were involved in the crime. Retrieval cues, stimuli that can activate memory such as the original location and similar conditions, play an important role in achieving a reliable result for the video reconstruction. It is important that there is a unique relationship between the stimulus and the specific memory. If this link is not present, the recording might be misleading due to the stimulus triggering a different memory. The reconstruction is recorded audio-visually with video cameras. During the video reconstruction, the representatives of the professional parties to the proceedings monitor the reconstruction process directly from a viewing area. During the recording, they will be given the opportunity to express their wishes with regard to the manner in which the recording is carried out. They make their requests to the person in charge, which is usually the examining judge. At the end of the video reconstruction, a media file containing the recorded images is created in coordination with the client and provided to them so that it can be used for the hearing at the time of the proceedings.

In many cases, the video reconstruction is used as part of the evidence. The judge's own observations are the most legitimate means of validation for the video reconstruction. The video reconstruction also seems to play an important role in the judge's verdict. Research shows that a video reconstruction is primarily a visualized statement by a suspect or witness who, by means of submitting legal evidence containing their own experience of the recorded images and/or a police report to the judge, can thus contribute to the judge's verdict.

An analysis of the content of the published statements of cases in which a video reconstruction was carried out, shows that a video reconstruction, in most cases, is not beneficial to the suspect. This is a remarkable finding in view of an earlier finding that the defense, having an interest in a relieving effect, seems to want a video reconstruction more often than the public prosecution service.

Attention was also paid to a particular category: Video reconstructions in which police officers or detainee custody officers involved in a crime of violence have had to justify themselves in criminal law. This partial study shows that, in these cases, the percentage of video reconstructions is considerably higher than in violent crimes in which no police officers are involved.

The last chapter draws a number of conclusions and makes a number of recommendations. The research findings lead to the conclusion that video reconstructions can make an important contribution to finding the truth. In addition to the oral or written statements of suspects and witnesses, a video reconstruction will lead to new audiovisual information on the true happenings of the crime. By re-enacting the positions and events by and under the instructions of the suspects and witnesses involved in the reconstructed event, their statements are produced visually in order to further clarify what they actually meant when giving their statements. With the new audiovisual information, the reconstruction of the crime, which is usually created in advance in the mind, can be tested. As such, video reconstruction offers a substantial contribution, as demonstrated by some of the 90 examined cases in which a video reconstruction was produced. It also shows that video reconstructions have been produced for many years and have largely stayed consistent in quantity over a longer period, with a slight annual fluctuation. This seems to confirm that they fulfill a need for the professional parties of the proceedings and that they can be used to achieve certain objectives.

Eight recommendations have been made based on the research findings in order to optimize the contribution of video reconstructions to truth-finding. These recommendations are mainly aimed at the legality and reliability of video reconstructions. Recommendations are made on the status and function of video reconstructions in criminal proceedings, the management and responsibility during a video reconstruction, the position of the defense, and the availability and expertise of those responsible for supervising and interrogating the suspects and witnesses and for the audiovisual recordings.

Finally, a start has been made on guidelines for video reconstructions in criminal proceedings by establishing a protocol that incorporates a number of principles for preparing, executing and the audiovisual recording of video reconstructions.

Bijlage 7 Impactparagraaf

Behorend bij het proefschrift 'De videoreconstructie in het strafproces'
van Jan Willem van Manen

De videoreconstructie, waarbij door en op aanwijzing van verdachten en getuigen meestal op de oorspronkelijke plaats en onder zoveel mogelijk gelijke omstandigheden, een gebeurtenis wordt nagespeeld, wordt sinds de jaren 70 van de vorige eeuw in het Nederlandse strafproces gebruikt om bij te dragen aan de vaststelling van de ware toedracht. De methode wordt vooral toegepast bij ernstige geweldsdelicten en bij levensdelicten. De videoreconstructies vinden plaats op verzoek of in opdracht van de rechter, het openbaar ministerie, de verdediging, de politie of anderen bij het strafproces betrokken actoren. De begeleiding van de betrokken verdachten en getuigen en de audiovisuele registratie wordt tot op heden vrijwel altijd uitgevoerd door leden van het Landelijk Video Reconstructie Team van de politie.

Deze videoreconstructies vormen een belangrijke bron voor het verwezenlijken van het doel van het strafproces, het vervolgen van de schuldige en het voorkomen van vervolging van de onschuldige.

Het onderzoek is gericht op het vaststellen van de bijdrage die de videoreconstructie aan de waarheidsvinding in het strafproces levert en op welke wijze die bijdrage kan worden geoptimaliseerd. Hierbij is de focus vooral gericht op de rechtmatigheid en betrouwbaarheid van het verkregen resultaat.

Het maatschappelijke belang van de uitvoering en het resultaat van de videoreconstructie kent verschillende aspecten. Indien een reconstructie niet zorgvuldig wordt uitgevoerd en/of de resultaten niet correct worden geïnterpreteerd, kunnen de resultaten tot dwaling leiden, met nadelige gevolgen, niet alleen voor de direct betrokkenen bij de betreffende strafzaak, maar ook voor het aanzien van onze rechtsstaat. Het aanzien van de rechtstaat is onlosmakelijk verbonden met het vertrouwen erin. Dit vertrouwen is van groot belang voor de bereidheid van de burgers tot het naleven van de geldende wet- en regelgeving en tot het bijdragen aan de handhaving van de vastgestelde normen en wordt beïnvloed door de wijze waarop politie en justitie hun taak uitvoeren. Bij het verkrijgen en behouden van dit vertrouwen gaat het niet alleen om het resultaat van het strafproces, maar vooral ook om de wijze waarop dat resultaat is verkregen. Als politie en justitie hun taak in de ogen van de burgers op een rechtmatige wijze uitvoeren, verkrijgt hun optreden daarmee legitimiteit. Uit CBS-onderzoek blijkt dat het vertrouwen dat de burgers in politie en justitie hebben hoog is (politie 72,4% en rechters 69%). Als bij de uitvoering van een videoreconstructie geen eerlijke en betrouwbare procedure wordt gevolgd en normen worden geschonden, draagt dat mogelijk bij aan verlies van vertrouwen in de rechtsstaat.

De rechter voert ter zitting een reconstructie grotendeels in de verbeelding uit door middel van alle op dat moment beschikbare gegevens, waaronder gegevens die zijn verkregen tijdens eerder uitgevoerde reconstructies, zoals het forensisch-technische

onderzoek door de politie en het onderzoek door een deskundige. De rechter vormt zich op basis daarvan een beeld van de feitelijke toedracht, waarop vervolgens een juridisch oordeel wordt geveld, dat al dan niet tot een veroordeling leidt.

Voorkomen moet worden dat videoreconstructies bij deze oordeelsvorming tot een ongewenst gevolg leiden. Dit kan in het uiterste geval een onterechte veroordeling zijn, maar ook een onterechte vrijspraak. Om die reden dienen videoreconstructies zorgvuldig te worden uitgevoerd. De wijze van uitvoering moet te allen tijde tot een zo betrouwbaar mogelijk resultaat leiden, dat op rechtmatige wijze is verkregen.

Het wetenschappelijk belang van dit onderzoek is significant, vooral doordat de videoreconstructie tot dusverre binnen Nederland geen object is geweest van zelfstandig wetenschappelijk onderzoek. Het onderzoek biedt kennis en inzicht in de grondslagen en uitvoering van de videoreconstructie. Deze zijn niet eerder wetenschappelijk kritisch beschouwd. De verwachte impact van de resultaten van dit onderzoek is dan ook groot. De kennis en de inzichten die zijn verkregen, hebben gedeeltelijk betrekking op juridische beginselen, die aan de videoreconstructie ten grondslag liggen en gedeeltelijk op rechtspsychologische aspecten, waarmee bij de uitvoering van videoreconstructies rekening moet worden gehouden.

Uit het onderzoek is gebleken dat de videoreconstructie al vele jaren in het strafproces bij de vaststelling van de ware toedracht van een gebeurtenis wordt uitgevoerd en bij de beoordeling van de vervolging wordt gebruikt, terwijl deze methode als zodanig niet door wet- en regelgeving is genormeerd.

Het onderzoek laat verder zien dat bij de voorbereiding, uitvoering en audiovisuele registratie van videoreconstructies een aantal aspecten in het belang van de waarheidsvinding dringend aanpassing behoeft. Zo dient de positie van de verdediging te worden versterkt. De verdediging is bij videoreconstructies vooral afhankelijk van de medewerking van de officier van justitie en de rechter en verzoeken van de verdediging tot het doen uitvoeren van een videoreconstructie worden regelmatig afgewezen. De verdediging kan zelfstandig geen gebruik maken van de inzet van het Landelijk Video Reconstructie Team van de politie, dat vrijwel alle videoreconstructies begeleidt en audiovisueel registreert. Dit team kan alleen worden ingezet door de officier van justitie of de rechter. Dit is vanuit het oogpunt van de verdediging een ongewenste situatie, daar er geen ander team met de gewenste kennis en ervaring van videoreconstructies is. Bovendien is uit het onderzoek gebleken dat het initiatief tot het houden van een videoreconstructie meestal van de verdediging komt. Verder bleek dat de videoreconstructie in de meeste onderzochte zaken geen voor de verdachte ontlastend effect heeft gehad.

Een ander aspect dat aandacht behoeft, is de onduidelijkheid over het gewenste deskundigheidsniveau van de begeleider-verhoorder bij een videoreconstructie en van hen, die verantwoordelijkheid zijn voor de audiovisuele registratie. Dit hangt samen met het ontbreken van richtlijnen voor de videoreconstructie. In de huidige situatie, waarbij de leden van het LVRT zowel de rol van begeleider-verhoorder uitvoeren en zorgdragen voor de audiovisuele registratie, wordt de begeleider-verhoorder in een enkel geval als deskundige

aangemerkt. In de meeste gevallen gebeurt dit echter niet en worden aan de deskundigheid van de begeleider-uitvoerder en de verantwoordelijke voor de audiovisuele registratie geen specifieke eisen gesteld.

Het LVRT, dat volledig uit politiemensen bestaat, voert ook de begeleiding en audiovisuele registratie uit bij zaken, waarbij politiemensen als verdachten zijn betrokken. Het lijkt wenselijk dat voortzetting van deze situatie nader wordt bezien.

Er zijn geen richtlijnen voor de uitvoering van videoreconstructies. Dit is opmerkelijk gelet op het feit dat de videoreconstructie meestal wordt uitgevoerd bij zeer ernstige geweldsdelicten met dodelijke afloop en de impact van het resultaat van de videoreconstructie op de beantwoording van de uiteindelijke schuldvraag groot kan zijn. Hierdoor is onduidelijk aan welke juridische voorwaarden bij de uitvoering moet worden voldaan. Er is door de onderzoeker een eerste aanzet gegeven tot het opstellen van richtlijnen voor de organisatie en uitvoering van een videoreconstructie in de vorm van een ontwerp-protocol.

De kennis, die met dit onderzoek is verzameld en vastgelegd omtrent de uitvoeringseisen, de mogelijkheden en de beperkingen van een videoreconstructie in bepaalde situaties en onder bepaalde omstandigheden, kan positief bijdragen aan de waarheidsvinding in het strafproces. Daarmee kunnen dwalingen worden voorkomen en de uitkomst van de videoreconstructie bijdragen aan de legitimiteit en het vertrouwen in de rechtspraak. Verder kan verspilling van geld, tijd en energie door het correct hanteren van bepaalde richtlijnen worden voorkomen.

Gelet op het feit dat er ook voor de uitvoering van andere vormen van reconstructies geen regelgeving bestaat, kan de uitkomst van dit onderzoek ook van waarde zijn voor die vormen, waaronder die van de meest actuele ontwikkeling met betrekking tot de audiovisuele reconstructie.

Bijlage 8 Curriculum Vitae

Jan van Manen, geboren op 13 mei 1955 te Ede, volgde van 2006 tot 2008 de hbo-master Tactisch Leidinggevende Leergang – Recherche aan de politieacademie te Apeldoorn en vanaf 2010 de master Forensica, Criminologie en Rechtspleging aan de universiteit van Maastricht. Hij rondde deze laatste opleiding in 2012 af. Vanaf 1975 is hij werkzaam bij de politie en vanaf 1978 bij verschillende onderdelen binnen de recherche, zowel uitvoerend als leidinggevend. In 1987 is hij lid geworden van het Landelijk Video Reconstructie Team. De eerste zes jaren vervulde hij de rol van cameraman en nadien werd hij teamleider en tevens begeleider-verhoorder. In 2013 is hij als buitenpromovendus aangevangen met het promotieonderzoek “De videoreconstructie in het strafproces”. Momenteel is hij operationeel specialist bij de leiding van de Dienst Regionale Recherche in de politie-eenheid Oost-Brabant.

Geraadpleegde literatuur

Allan e.a. 2012

Kevin Allan, J. Palli Midjord, Doug Martin & Fiona Gabbert, *'Memory conformity and the perceived accuracy of self versus other'*, Memmory & Cognition, volume 40, p. 280-286 (2012).

Van Amelsvoort, Rispens en Grolman 2015

Adri van Amelsvoort, Imke Rispens en Henny Grolman, '*Handleiding Verhoor'*, Amsterdam: Reed Business Information 2015.

Baddeley, Eysenck and Anderson 2015

Alan Baddeley, Michael W. Eysenck & Michael C. Anderson, *'Memory'*, second edition, Hove, Psychology Press 2015.

Bal 1988

Peter Bal, '*Dwangkommunikatie in de rechtszaal'* (diss.Amsterdam UvA), Arnhem: Gouda Quint 1988.

Beaujean 2013

R.G.A. Beaujean, *'Onderzoek door de rechter-commissaris in strafzaken'*, Deventer: Kluwer 2013.

Beaumont 2019

Beaumont, Randy, *'Definitief geen pers welkom bij schouw Nicky Verstappen'*, 1Limburg, 26 augustus 2019.

Beerman, e.a. 2019

Martine Beerman en anderen, *'De playstation-moorden'*, Den Haag: Boom criminologie 2019.

Bijleveld 2018

C.C.J.H. Bijleveld, *'Methoden en Technieken van Onderzoek in de Criminologie'*, Boom criminologie 2018.

Bockstaele 2008

M. Bockstaele, *'Handboek verhoren1'*, Antwerpen/Apeldoorn: Maklu 2008.

Bogaard en Meijer 2016

G. Bogaard en E. Meijer, '*Verbale leugendetectie-wizards'*, politiekunde nr. 80 in serie Politie & Wetenschap, Apeldoorn: Maastricht University 2016.

Den Boon 2015

Ton den Boon, '*Groot woordenboek van de Nederlandse Taal'*, Utrecht/Antwerpen: Van Dale 2015.

Braeckman, Raymaekers en van Riel 2011

Antoon Braeckman, Bart Raymaekers en Gerd van Riel, *'Wijsbegeerte'*, Leuven (B), Lannoo Campus 2011.

Braet 2007

Antoine Braet, *'De redelijkheid van de klassieke retorica'*, Leiden University Press 2007.

Den Breejen 2012

Marielle den Breejen, *'Was het noodweer?'*, politievakblad BLAUW - Opsporing, jaargang 8, 31 maart 2012, nummer 7.

Broeders 2003

A.P.A. Broeders, *'Op zoek naar de bron, Over de grondslagen van de criminalistiek en de waardering van het forensisch bewijs'* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2003.

Bueters 2002

Gerard Bueters, *'Handboek voor televisiemakers, een cameraregie voor informatieve televisie'*, Delft: Eburon 2002.

Bunt, e.a. 2002

H.G. van der Bunt, G.H. de Vries, E. Myjer, E.R. Muller, H. Geveke, C. Fijnaut, J.M. Nelen, R.J.J. Eshuis, M. Haenen, *'Waarheidsvinding'*, Justitiële Verkenningen 2 02, Den Haag: WODC 2002.

Buruma 2011

Y. Buruma, *"De geleerde en de rechter: over het leveren van wetenschappelijk bewijs in strafzaken."* (Diesrede Nijmegen Radboud Universiteit), Nijmegen 2011.

Chan & Lapaglia 2011

Jason C.K. Chan & Jessica A. Lapaglia, *'The Dark Side of Testing Memory: Repeated Retrieval Can Enhance Eyewitness Suggestibility'* , Iowa State University, Psychology Publications 12 2011.

Chisum en Turvey 2011

W. Jerry Chisum and Brent E. Turvey, *'Crime Reconstruction'*, Waltham (USA): Academic Press 2011.

Cleiren 2001

C.P.M. Cleiren, *'Waarheid in het strafrecht: niet tot elke prijs.'* in: Cleiren C.P.M., Bock R.H. de, Klaassen C.J.M. (red.) Het procesrecht en de waarheidsvinding. Procesrechtelijke reeks Nederlandse Vereniging voor Procesrecht nr. 13 Den Haag: Boom Juridische Uitgevers. 9-31.

Cleiren 2010

C.P.M. Cleiren, *'De rechterlijke overtuiging; Een sprong met hindernissen.'*, Themis, p. 259-267, 2010.

Cochran, e.a. 2016

Kevin J. Cochran, Rachel L. Greenspan, Daniel F. Bogart & Elizabeth F. Loftus, *'Memory Blindness: Altered memory reports lead to distortion in eyewitness memory'*, Memory & Cognition 44, p. 717-726, 2016.

Copijn 2008

Shirley Copijn, *'Schouw van een schietincident, Reconstructie moet klaarheid brengen in de zaak Sligro.'*, Opportuun nr. 4, 2008.

Corstens/Borgers en Kooijmans 2018

G.J.M. Corsten, (bewerkt door M.J. Borgers en T. Kooijmans), *'Het Nederlandse Strafprocesrecht'*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Crijns, ea 2008

J.H. Crijns, P.P.J. van der Meij en J.M. ten Voorde, *'De waarde van waarheid'*, Opstellen over waarheid en waarheidsvinding in het strafrecht, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2008.

Crombag, van Koppen en Wagenaar 2006

H.F.M. Crombag, P.J. van Koppen en W.A. Wagenaar, *'Dubieuze zaken",* Olympus 2006.

Crombag en Israëls 2008

Hans Crombag en Han Israëls, *'Moord in Anjum'*, Den Haag: Boom juridische uitgevers 2008.

Crombag en Merkelbach 1996

H.F.M. Crombag en H.L.G.J. Merkelbach, *'Hervonden herinneringen en andere misverstanden'*, Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Contact 1996.

Daston and Galison, Representations Volume 0/Issue 40 1992

Lorraine Daston & Peter Galison, *'The image of objectivity'*, Representations, volume 0, issue 40, Special Issue 1992**.**

Derksen 2010

Ton Derksen, *'De ware toedracht'*, Praktische wetenschapsfilosofie voor waarheidzoekers, Diemen: Uitgeverij Van Veen Magazines BV 2010.

Derksen 2014

Ton Derksen, *'Verknipt bewijs'*, Isvw Uitgevers 2014.

Dijck, van 1922

J.V. van Dijck, *'Reconstructie van strafbare feiten'*, (rede: Amsterdam gemeenteuniversiteit), Alphen a.d. Rijn: Samsom 1922.

Dobben, e.a. 2018

Margot L. Dobben, en anderen, *'De dansende danser'*, Den Haag: Boom criminologie 2018.

Van der Does de Willebois 1903

W.E.T.M. van der Does de Willebois, *'De nasporing van het strafbare feit'*, (bewerking van Die Erforschung des Sachverhaltes strafbarer Handlungen, Ein Leitfaden für Beamte des Polizei- und Sicherheidtsdienstes, van Hans Gross), Heusden, Veerman 1903.

Dreissen 2007

W.H.B. Dreissen, '*Bewijsmotivering in strafzaken',* (diss. Universiteit Maastricht), Den Haag 2007.

Dubelaar 2009

M.J. Dubelaar, *'Betrouwbaarheid versus rechtmatigheid in strafzaken'*, Rechtsgeleerd Magazijn THEMIS 2009-3.

Dubelaar en Vanderveen 2009

Marieke Dubelaar en Gaby Vanderveen, *'Beeld en geluid in het strafproces',* NJB 2009, 1530.

Dubelaar 2014

M.J. Dubelaar, *'Betrouwbaar getuigenbewijs, Totstandkoming en waardering van strafrechtelijke getuigenverklaringen in perspectief'*, (diss. Universiteit Leiden), Kluwer 2014.

Dubelaar 2016

Marieke Dubelaar, '*Vervanging van het begrip 'rechterlijke overtuiging' in het strafrecht?*', Expertise & Recht, Uitgeverij Paris, 2016-2.

Dyck 2019

Claire van Dyck, *'Stilzwijgen werpt schaduw over schouw'*, De Limburger, 26 augustus 2019.

Ebner 2010

Michael Ebner, *'Belichtingstechniek voor podium en disco'*, Susteren: Elektor 2010.

Den Elt 1998

Gerard den Elt, *'Schandaal op Schiermonnikoog'*, Amsterdam: Uitgeverij L.J. Veen 1998.

Endedijk en van Steenbergen 2013

Bram Endedijk & Enzo van Steenbergen, *'Moordgasten; het ontspoorde leven van Peter La SA. en Jesse R.'*, Just Publishers 2013.

Fisher and Geiselman 1992

Ronald P. Fisher, Ph.D. & R. Edward Geiselman, Ph.D., *'Memory-enhancing techniques for investigative interviewing'*, Springfield, Illinois (USA): 1992.

Gabbert et all 2012

Gabbert, Fiona; Wright, Daniel B.; Memon, Amina; Skagerberg, Elin M.; and Jamieson, Kat, *'Memory Conformity Between Eyewitnesses'* Court Review: The Journal of the American Judges Association. 382, 2012.

Godden en Baddeley 1975

D.R. Godden and A.D. Baddeley, *'Context-dependent memory in two natural environments: on land and underwater'*, Br. J. Psychol. (1975), 66, 3.

Goldstein 2011

E. Bruce Goldstein, *'Cognitive Psychology, connecting mind, research and everyday experience'*, Belmont (USA): Wadsworth 2011.

De Graaf 2019

Peter de Graaf, *'Aardappelveld gerooid, leger ingezet: alle registers opengetrokken voor Schouw Nicky Verstappen'*, de Volkskrant, 25 augustus 2019.

Groenewold 2006

Pieter Groenewold, *'Moord in beeld'*, Panorama, nummer 30, 26 juli - 2 augustus 2006.

Gross 1902

Hans Gross, *'Die Erforschung des Sachverhaltes strafbarer Handlungen, Ein Leitfaden für Beamte des Polizei- und Sicherheidtsdienstes des Deutschen Reichs'*, Munchen: J. Schweitzer Verlag (Arthur Sellier) 1902.

Gudjonsson 2003

Gisli H. Gudjonsson, '*The Psychology of Interrogations and Confessions, A Handbook'*, Chichester (UK): John Wiley & Sons, 2003.

Harris 2008

E. Charlotte Harris, *Investigating homicide investigation in France'*, Policing & Society 2013, Vol. 23, no.3, 328-345.

Hoekendijk 2020

M.G.M. Hoekendijk, *'Strafvordering voor de hulpofficier'*, Deventer, Wolters Kluwer, 2020.

Hope and Wright ACP 21 2007

Lorraine Hope & Daniel Wright, *'Beyond unusual? Examining the role of attention in the weapon focus effect*', ACP 21 2007.

Horselenberg e.a. 2010

R. Horselenberg e.a., *'Getuigen helpen herinneren'* in: Koppen, van e.a., '*Reizen met mijn Rechter, Psychologie van het Recht*, Deventer: Kluwer 2010.

Horselenberg en van Koppen 2011

R. Horselenberg en van Koppen, *'Een opname van het verhoor is de verbalisants beste vriend'*, het Tijdschrift voor de Politie, jg.73, nr. 5/11.

Hough, e.a. 2013

Mike Hough, e.a., *'Attitudes to Sentencing and Trust in Justice'*, Ministry of Justice Analytical Series 2013.

Van der Hoven 2011

Paul van der Hoven, *'Kijk zelf maar'*, Den Haag: SDU 2011.

Jagemann 1838

Ludwig Hugo Franz von Jagemann, *'Handbuch der gerichtlichen Untersuchungskunde'*, Frankfurt am Main: Kettembeil 1838.

James & Eckert 1999

Stuart H. James & William G. Eckert, *'Interpretation of Bloodstain Evidence at Crime Scenes'*, Boca Raton: CRS Press 1999.

De Jong 1992

Antoinet de Jong, *'Ik had hier nooit aan mee moeten werken'*, Elsevier, nr. 28, 11 juli 1992.

Juniper &Newton 2011

Adam Juniper & David Newton, *' Digitaal filmen met de SLR'*, Kerkdriel: Librero 2011.

Kaasjager 2007

Justine Kaasjager, *'De verdachte speelt zijn eigen rol.*', Blauw – Recherche nr 7, 21 maart 2007.

Keulen en Knigge 2020

B.F. Keulen en G. Knigge, *'Strafprocesrecht'*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Van Kleef & Smits 2012

Joost van Kleef & Henk Willem Smits, *'De zaak Kooistra'*, Amsterdam/Antwerpen: Business Contact 2012.

De Kluis 2013

M.A.G. de Kuis, *'Artikel 29 Wetboek van Strafvordering, De grenzen van het pressieverbod'*, 2013.

Knoops 2017

Geert-Jan Knoops, *'De laatste kamer'*, Balans Uitgeverij 2017.

Koops, e.a. 2010

Bert-Jaap Koops, Rutger Leukfeldt, Bob Hoogenboom en Wouter Stol, *'Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning.',* Universiteit van Tilburg, Tilburg Institute for Law, Technology and Society, 2010.

Van Koppen 2003

P.J. van Koppen, *'De Schiedammer parkmoord, een rechtspsychologische reconstructie'*, Ars Aequi Libri 2003.

Van Koppen 2013

Peter van Koppen, *'Gerede twijfel'*, Over bewijs in strafzaken, Uitgeverij de Kring 2013.

Korterink 2020

Hendrik Jan Korterink, *'De xtc-keizer*', Hilversum, Just Publishers 2020.

Korver, de Roos en Wilzing 2010

W.P.A. Korver, Th. A. de Roos en J. Wilzing, *Rapport CEAS 2007/0031*, d.d. 31-12-2010.

Kramer, Buckhout and Eugenio 1990

Thomas H. Kramer, Robert Buckhout and Paul Eugenio, *'Weapon focus, Arousal and Eyewitness memory'*, Law and Human Behavior, Vol. 14, no. 2, 1990.

Kuin e.a. 2020

M.C. Kuin, F.G,.H.C. Kriek, J.S. Timmer met medewerking van Y. Bleeker, E. Verbeek, *'Met gepast geweld, Politiegeweld in Nederland in 2016'*, Den Haag, SDU uitgevers ' Politie en Wetenschap, 2020.

Lassiter et al 2011

Lassiter, G.D., Ware, L.J., Ratcliff, J.J. e.a., *'Evidence of the camera perspective bias in authentic videotaped interrogations: Implications for emerging reform in the criminal justice system'*, Legal and Criminological Psychology, Volume 14, Issue 1, p. 157-170, 2011.

Leistra en Nieuwbeerta 2003

Gerlof Leistra en Paul Nieuwbeerta, *'Moord en doodslag in Nederland 1992-2001'*, Amsterdam, Prometheus 2003.

Lievaart 2015

Roemer Lievaart, *'Films maken'*, Amsterdam: QQleQ Dramaprodukties 2015.

Lindeman 2017

Joep Lindeman, *'Officieren van justitie in de 21e eeuw'*, Den Haag, Boom juridisch 2017.

Loftus 1996

Elizabeth F. Loftus, *'Eyewitness testimony'*, Cambridge,Massachusetts – London, England: Harvard University Press 1996.

Loftus, Loftus and Messo 1987

Elizabeth F. Loftus, Geoffrey F.Loftus and Jane Messo, *'Some facts about "Weapon Focus"'*, Law and Human Behavior, Vol. 11, No.1, 1987.

Loth, e.a. 2012

M.A. Loth, G. de Groot, A. Gerbrandy en M.S. Groenhuijsen, '*Waarheid en waarheidsvinding in het recht'*, Handelingen Nederlandse Juristen-Vereniging, 142we jaargang/2012-1, Deventer: Kluwer, 2012.

Malsch, e.a. 2015

M. Malsch, e.a., *'Kijken, luisteren en lezen'*, (Politiewetenschap nr 79), Amsterdam: Reed Business 2015.

Malsch, Kranendonk, e.a. 2015

Marijke Malsch, Robin Kranendonk, Jan de Keyser, Henk Elffers, Meike de Boer, *'De papieren muur',* Nederlands Juristenblad, 2015/147, p. 179-184.

Merkelbach 2017

Harald Merkelbach, *'Intuïtie maakt meer kapot dan je lief is'*, Amsterdam: Prometheus 2017.

Mik, 22 februari 2018

Karin de Mik, '*Opnieuw levenslang geëist tegen broers voor drie roofmoorden',* NRC 22 februari 2018.

Muller en van Vliet 1922

C.A. Muller en F.N. van Vliet, *'Handleiding bij de nasporing van het strafbare feit'* (vertaling van *'Praktischer Leitfaden für Kriminalistische Tatbestandsaufnahmen'* – W. Polzer), 1922.

Naeyé 1990

Jan Naeyé, *'Heterdaad, Politiebevoegdheden bij ontdekking op heterdaad in theorie en praktijk'*, (diss. Amsterdam VU 1989) Arnhem/Lochem: Goude Quint/ Van den Brink 1990.

Nairne 2002

James S. Nairne, *'The myth of encoding-retrieval match!'*, Memory 2002, 10(5/6), p.389-395).

Nierop en Elberse 1989

Dick Nierop en Peter Elberse, *'Feiten en fictie in een Zaanse tragedie, De paskamermoord'*, Het Spectrum 1989.

O'Brian and Ellsworth 2006

O'Brien, Barbara and Ellsworth, Phoebe C., *'Confirmation Bias in Criminal Investigations'* (September 19, 2006), 1st Annual Conference on Emperical Legal Studies Paper, SSRN.

De Poot 2017

Christianne de Poot, *'De reconstructie van strafbare feiten'*, (inaugurale rede VU Amsterdam), 2017 (online).

De Poot en Van Koppen, van 2010

Christianne J. De Poot en Peter J. Van Koppen, *'Het opsporingsonderzoek'*, in: Koppen, van e.a., '*Reizen met mijn Rechter, Psychologie van het Recht*, Deventer: Kluwer 2010.

Posthumus 2005

F. Posthumus, *'Evaluatieonderzoek in de Schiedammer parkmoord'*, Amsterdam, Openbaar Ministerie 2005.

De Ree 2018

H. de Ree, *'Verdediging wil 3-D reconstructie dubbele moord Hooge Zwaluwe'*, BN DeStem, 15 januari 2018.

Reijntjes 2017

J.M. Reijntjes, *'Minkenhof's Nederlandse Strafvordering'*, Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Ritzen en Royakkers 2011

R. Ritzen en L. Royakkers, *'Ethiek in de rechtspraktijk'*, Budel, Uitgeverij Damon 2011.

Roediger e.a. 1996

Henry L. Roediger III, J. Derek Jacoby and Kathleen B. McDermott, *'Misinformation Effects in Recall: Creating False Memories through Repeated Retrieval'* , Journal of Memory and Language 35, p. 300-318 1996.

Schildkamp 2017

Victor Schildkamp, *'Geen nieuw onderzoek in moordzaak Everink, Mark de J. blijft in de cel'*, AD, 04 september 2017.

Seiler 2009

Stefan Seiler, *'Strafprozessrecht'*, Wien: Facultas 2009.

Sherwin 2011

Richard K. Sherwin, *'Visualizing Law in the Age of the Digital Baroque'*, London and New York: Routledge 2011.

Smith & Vela 1992

Steven M. Smith and Edward Vela, *'Environmental Context-dependent Eyewitness Recognition'*, ACP, Vol. , 125-139 1992.

Smulders 1996

Servaas Smulders, *'Tien jaar voor moord op kapper'*, Krantenbank Zeeland, De Stem 12 september 1996.

Spong 2013

Gerard Spong, *'De breuk'*, Amsterdam: Balans 2013.

Stad en van Koppen 2016

Danae Stad en Peter J. van Koppen, *'Het likkende hondje'*, Den Haag: Boom criminologie 2016.

Stevens 2007

L. Stevens, *'Het nemo-teneturbeginsel als containerbegrip?'* , DD 2007, aflevering 7/54, p. 682-697.

Timmer 2015

Jaap Timmer, *'Politiegeweld onder vuur'*, het Tijdschrift voor de Politie', jg. 77, nr 8/15 (p. 6-10).

Veer, e.a. 2013

L. van der Veer, e.a. , *'Vertrouwen in de politie: trends en verklaringen'*, Apeldoorn, Politie & Wetenschap, 2013.

De Vocht in T&C 2019

D.L.F. de Vocht in: Cleiren, Crijns en Verpalen, *'Strafvordering, Tekst & Commentaar'*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Vuyk 2010

Simon Vuyk, *'De mysterieuze dood van Nicky Verstappen'*, Baarn: De Fontein 2010.

Wagenaar 2010

W.A. Wagenaar, '*Broddelwerk',* over geklungel in het strafrechtelijk onderzoek, Amsterdam, Uitgeverij Bert Bakker 2010.

Van Wely 2010

Mick van Wely, *'Verdoofd, verkracht en besmet'*, Hilversum: Just Publishers 2010.

Van Zwieten 2001

L.J.A. van Zwieten, '*Bijzondere verhoortechnieken en art. 29 Sv.'* Deventer: Gouda Quint 2001.

Regelgeving en parlementaire stukken

Besluit van 26 januari 2017, houdende regels voor de inrichting van en de orde tijdens het politieverhoor waaraan de raadsman deelneemt (Besluit inrichting en orde politieverhoor), (Staatsblad 2017 29).

Brief Minister van Justitie over de Schiedammer parkmoordzaak (Kamerstukken II 2004/2005, 29800 VI, nr. 168.

Brief van de Minister van Veiligheid en Justitie van 30 september 2015 (Kamerstukken II, 2015/2016, 29279, nr. 278).

Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, update 31 december 2020, ECRM.

Ministerie van Veiligheid en Justitie, Verzoek om voorlichting Contourennota modernisering Wetboek van Strafvordering, (Stcrt. 2015, 40588).

Vaststelling van een Wetboek van Strafvordering, memorie van toelichting (Kamerstukken II 1913/1914, 286, nr. 3)

Verklaring dat er grond bestaat tot een voorstel in overweging te nemen tot verandering van de Grondwet, strekkende tot het opnemen van een bepaling over het recht op een eerlijk proces', (Kamerstukken II, 2015/2016, 34517, nr 2).

Voorstel van wet tot vaststelling van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, inhoudende bepalingen over de berechting in verband met de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Vaststellingswet van Boek 4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering (Berechting)), Memorie van Toelichting.

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de herziening van de regels inzake de processtukken, de verslaglegging door de opsporingsambtenaar en enkele andere onderwerpen (herziening regels betreffende de processtukken in strafzaken), (Kamerstukken II 2009/2010, 32468, nr. 3).

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter bevordering van innovatie van verschillende onderwerpen in het kader van de Modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Innovatiewet Strafvordering), Memorie van Toelichting.

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken), (Kamerstukken II, 2007/2008, 31 116, nr.8), Tweede Nota van wijziging, 9 april 2008.

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken), (Kamerstukken II 2006/2007, 31116, nr. 3) Memorie van Toelichting.

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken), (Kamerstukken I 2007/2008, 31 116, C).

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de positie van de deskundige in het strafproces (Wet deskundige in strafzaken), (Kamerstukken I, 2010-2011, 31 116, J).

Aanwijzingen

Aanwijzing auditief en audiovisueel registreren van verhoren van aangevers, getuigen en verdachten, Staatscourant, nr. 60346, d.d. 31 oktober 2018.

Aanwijzing handelwijze bij geweldsaanwending (politie)ambtenaar, 2006A007, Stcrt-2006-143.

Aanwijzing Opsporingsberichtgeving (2004A0010),
geldend vanaf 15 december 2004 tot 14 maart 2009.

Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging (2020A004),
geldend vanaf 01 september 2020 van College van procureurs-generaal

Aanwijzing taken en inzet Rijksrecherche, 2010A033, 20477, Stcrt-2010.

Aanwijzing technisch opsporingsonderzoek/deskundigenonderzoek (2013A011), Stcrt. 2013, 31 mei 2013, nr. 13962.

Besluiten

Besluit selectiecriteria uitsprakendatabank Rechtspraak.nl 2012

Wetsartikelen

Europees Verdrag voor de rechten van de mens (EVRM):
Artikel 6

Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR):
Artikel 14

Grondwet:
Artikel 15, 17 en 121

Wetboek van Strafvordering (NL):
Artikelen 1, 27, 27c, 28, 29, 30-34, 51i, 51j, 51k, 51l, 61a, 124, 125, 132, 132a, 137, 148, 149a, 149b, 150, 150a, 150b, 150c, 151, 151b, 152, 167, 176, 177, 181, 182, 183, 185, 192, 213, 215, 219, 227, 228, 242, 258, 269, 271, 316, 318, 328, 331, 338-344, 344a, 415 en 591.

Wet tarieven in strafzaken (Wts)
Artikelen 1 en 16

Advocatenwet:
Artikel 10a

Wegenverkeerswet 1994:
Artikel 163

Wetboek van Strafvordering (België):
Artikel 62

Code de procedure penale (Frankrijk):
Artikel 61

StrafprozessOrdnung (Oostenrijk):
Artikelen 149 en 150

Besluit Register Deskundigen in strafzaken:
Artikelen 12 en 20.

Gedragscodes

Gedragscode rechterlijke macht, Staatscourant jaargang 2013, nr. 31059
Gedragscode Openbaar Ministerie, d.d. september 2012
Gedragsregels 2018 (advocatuur)
Beroepscode politie 2017

Overigen

Programma versterking opsporing en vervolging 2005
Openbaar Ministerie, Politie, NFI, 'Programma versterking opsporing en vervolging, 4 november 2005.

Jurisprudentie

Europese Hof

EHRM 11 juli 2006, appl.no.54810/00, Jalloh v. Germany.
EHRM 16 februari 2000, application no. 27052/95, Jasper t. the United Kingdom.
EHRM 17 december 1996, Application no. 19187/91, Saunders v. the United Kingdom.
EHRM 22 februari 1996, appl.no. 17358/90 (Bulut/Oostenrijk), § 47.
EHRM 24 april 1990, NJ 1991/523, m.nt. Dommering, AA 1991, p.160, m.nt. Swart (Kruslin/Frankrijk) §35.
EHRM 25 februari 1993, Application no. 10828/84, Funke v. France.
EHRM 27 november 2008, ECLI:CE:ECHR:2008:1127JUD003639102, Case of Salduz v. Turkey.
EHRM 28 Augustus 1991, Application no. 11170/84; 12876/87; 13468/87, Brandstetter v. Austria.
EHRM 3 mei 2001, Application no. 31827/96, J.B. v. Switzerland.
EHRM 6 mei 1985; NJ 1989, 385, m.nt. P. van Dijk.

Hoge Raad

HR 01 oktober 1985, nr. 78722, ECLI:NL:PHR:1985:AB7744.
HR 26 oktober 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC9575.
HR 19 maart 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZD0413.
HR 13 mei 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0705.
HR 03 juni 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0733.
HR 21 oktober 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0832, m. nt. A.C. Hart.
HR 27 januari 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZD0917.
HR 22 juli 2002, ECLI:NL:HR:2001:AB1515.
HR 14 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AA9800.
HR 21 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AH9922.
HR 08 februari 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR7228.
HR 19 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ1702.
HR 15 januari 2008, ECLI:NL:HR:2008:BA7888.
HR 13 januari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK8831.
HR 12 juli 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP8821
HR 31 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU4214.
HR 15 juli 2016, ECLI:NL:PHR:1997:3.
HR 10 januari 2018, ECLI:NL:HR:2018:18 en ECLI:NL:PHR:2017:1405.
HR 24 september 2019, ECLI:NL:HR:2019:1414.
PHR 01 augustus 2001, ECLI:NL:PHR:2001:AB2314.
PHR 02 oktober 1979, ECLI:NL:PHR:1979:AB7396.
PHR 07 december 2010, ECLI:NL:PHR:2010:BN2370.
PHR 14 november 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BY0097.
PHR 15 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BU8773.

PHR 16 augustus 2001, ECLI:NL:PHR:2000:AA7957.
PHR 17 april 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW2486.

Gerechtshof

Hof 's-Hertogenbosch 06 februari 2006, ECLI:NL:GHSHE:2006:AV1124.
Hof 's-Hertogenbosch 12 februari 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:267.
Hof 's-Gravenhage 11 maart 2002, ECLI:NL:GHSGR:2002:AE0013.
Hof 's-Gravenhage 16 augustus 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BN3991.
Hof 's-Gravenhage 19 januari 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BK9367.
Hof 's-Gravenhage 20 januari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV1431.
Hof 's-Gravenhage 7 juni 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BM6829.
Hof 's-Hertogenbosch 11 oktober 2001, ECLI:NL:GHSHE:2001:AD4516.
Hof 's-Hertogenbosch 20 juni 2016, ECLI:NL:GHSHE:2016:2428.
Hof 's-Hertogenbosch 26 mei 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BQ6181.
Hof 's-Hertogenbosch 29 maart 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:1350.
Hof Amsterdam 03 november 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BU3209.
Hof Amsterdam 09 december 2005, ECLI:NL:GHAMS:2005:AU7729.
Hof Amsterdam 10 juli 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:2707.
Hof Amsterdam 11 december 2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:BK6172.
Hof Amsterdam 11 oktober 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BT7189.
Hof Amsterdam 20 juni 2008, ECLI:NL:GHAMS:2008:BD7024.
Hof Amsterdam 20 maart 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BV9391.
Hof Amsterdam 21 november 2008, ECLI:NL:GHAMS:2008:BG4942.
Hof Arnhem-Leeuwarden 26 augustus 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:6274.
Hof Arnhem 12 maart 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BV8521.
Hof Arnhem 15 oktober 2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BK0154.
Hof Arnhem-Leeuwarden 15 maart 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:2457.

Rechtbank

Rb. Haarlem 04 juli 2001, ECLI:NL:RBHAA:2001:AB1163.
Rb. 's-Hertogenbosch 14 november 2001, ECLI:NL:RBSHE:2001:AD5475.
Rb. Groningen 15 april 2003, ECLI:NL:RBGRO:2003:AF7260.
Rb. Amsterdam 8 december 2003, ECLI:NL:RBAMS:AN9541.
Rb. Leeuwarden 24 februari 2005, ECLI:NL:RBLEE:2005:AS7559.
Rb. Maastricht 17 februari 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AV1892.
Rb. Breda 24 mei 2006, ECLI:NL:RBBRE:2006:AX4375.
Rb. Maastricht 24 mei 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AX4360.
Rb. Maastricht 29 juni 2006, ECLI:NL:RBMAA:2006:AX8933.
Rb. 's-Gravenhage 25 januari 2007, ECLI:NL:RBSGR:2007:AZ7025.
Rb. Utrecht 07 mei 2007, ECLI:NL:RBUTR:2007:BA4570.
Rb. 's-Gravenhage 29 november 2007, ECLI:NL:RBSGR:2007:BB9089.
Rb. 's-Gravenhage 27 december 2007, ECLI:NL:RBSGR:2007:BC0775.

Rb. Amsterdam 18 augustus 2008, ECLI:NL:RBAMS:2008:BE7349.
Rb. 's-Hertogenbosch, 8 oktober 2008, ECLI:NL:RBSHE:2008:BF7304.
Rb. Rotterdam 5 december 2008, ECLI:NL:RBROT:2008:BG6167.
Rb. Alkmaar 28 juli 2009, ECLI:NL:RBALK:2009:BJ3933.
Rb. Amsterdam 7 augustus 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ4793.
Rb. 's-Gravenhage 1 september 2009, ECLI:NL:RBSGR:2009:BJ6603.
Rb. Haarlem 26 november 2009, ECLI:NL:RBHAA:2009:BK4666.
Rb. Amsterdam 04 december 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BK5327.
Rb. Middelburg 18 december 2009, ECLI:NL:RBMID:2009:BK6995.
Rb. Amsterdam 9 februari 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:BL3168.
Rb. Haarlem 29 juni 2010, ECLI:NL:RBHAA:2010:BM9493.
Rb. Arnhem 21 december 2010, ECLI:NL:RBARN:2010:BO8179.
Rb. Zwolle-Lelystad 26 januari 2011, 2010, ECLI:NL:RBZLY:2010:BP2019.
Rb. Zwolle-Lelystad, 19 december 2011, ECLINL:RBZLY:2011, BT1868.
Rb. Arnhem 23 december 2011, ECLI:NL:RBARN:2011:BU9133.
Rb. Breda 06 maart 2012, ECLI:NL:RBBRE:2012:BV7783.
Rb. Zwolle-Lelystad 25 april 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BW3646.
Rb. Rotterdam, 23 juli 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BX2370.
Rb. Maastricht 13 augustus 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BX4455.
Rb. Oost-Brabant 18 april 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:BZ7744.
RB. Amsterdam 26 april 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BZ8899.
Rb. Den Haag, 30 mei 2013, ECLI:NL:RBDHA:CA1539.
Rb. Oost-Brabant 29 november 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:6516.
Rb. Zeeland-West-Brabant 2 december 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:8817.
Rb. Den Haag 15 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2013:18647.
Rb. Amsterdam 22 december 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:8741.
Rb. Noord-Nederland 02 juni 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:2607.
Rb. Oost-Brabant, 27 juni 2017, ECLI:NL:RBOBR:2017:3494, 01/061303-17.
Rb. Amsterdam 19 oktober 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:7444.

Hof van Discipline

Hof van Discipline 's-Hertogenbosch 11 juli 2016, ECLI:NL:TAHVD:2016:138, onder 5.5.